

השמירה על השטחים הפתוחים

ניתוח החלטות רשויות המדינה

דו"ח שנתי
לשנת 2009

חשוון תשע"א • דצמבר 2010

השמירה על השטחים הפתוחים ניתוח החלטות רשויות המדינה

דו"ח מס' 5
דו"ח שנתי לשנת 2009

כתיבה: איריס האן, יואב שגיא, אורנה מרגלית.
איסוף חומר: אורנה מרגלית

תמונות על הכריכה: יחידת הסקרים, מכון דש"א

עימוד ועריכה גרפית: רן גולדבלט

עיצוב הסדרה: אורי קרמן

תודה לאיתמר בן דוד, מנהל תחום תכנון באגף שימור סביבה, החברה להגנת הטבע, על תרומתו הרבה למסמך.

מכון דש"א (דמותה של ארץ) עוסק בגיבוש המלצות למדיניות וכלים לשמירה על השטחים הפתוחים וערכיהם באמצעות צוות חשיבה מקצועי ובין מגזרי, קיום סדנאות וימי עיון, עבודות מחקר יישומי ועריכת סקרי הערכה של משאבי טבע, נוף ותרבות בשטחים הפתוחים.

מכון דש"א:

כתובת: רח' הנגב 2, תל-אביב, מיקוד 66186

טלפון: 03-6388700

דוא"ל: edna@spni.org.il

אתר דש"א: www.deshe.org.il

תוכן העניינים

7.....	עיקרי הדברים
17.....	פרק א': מדיניות רצויה ועקרונות מנחים
18.....	א.1 מדיניות תכנון
19.....	א.2 עקרונות מנחים לחיזוק מערכת התכנון
20.....	א.3 התנהלות מנהל מקרקעי ישראל/רשות המקרקעין (להלן: "הרשות") וקק"ל
21.....	א.4 אכיפה
21.....	א.5 חקיקה
23.....	פרק ב': ניתוח המדיניות הקיימת
23.....	ב.1 החלטות ממשלה
33.....	ב.2 החלטות מועצת מקרקעי ישראל והרפורמה במקרקעי ישראל
42.....	ב.3 החלטות המועצה הארצית לתכנון ובניה
54.....	ב.4 חקיקה
69.....	פרק ג' – הפן הכמותי: שינוי ייעוד של שטחים פתוחים לסוגיהם
70.....	ג.1 עיקרי הממצאים והמסקנות
72.....	ג.2 שטחי יער
73.....	ג.3 שמורות טבע וגנים לאומיים
88.....	ג.4 קרקע חקלאית
101.....	נספחים
101.....	נספח מס' 1: החלטות ממשלה, על פי נושא ההחלטה
116.....	נספח מס' 2: החלטות מועצת מינהל מקרקעי ישראל
120.....	נספח מס' 3: הצעות חוק פרטיות 2009

עיקרי הדברים

השטחים הפתוחים הם ממשאביה היקרים והחשובים ביותר של ישראל, הצפויה להיות בשנת 2020 המדינה הצפופה ביותר מבין המדינות המפותחות, ולהחזיק בתואר זה שנים רבות. השמירה על השטחים הפתוחים אכן זוכה למקום מרכזי במדיניות התכנון הלאומית, שהפנימה במידה רבה את חשיבות השמירה על המרחב הפתוח ורציפותו. למרבה הצער, ניתוח של החלטות מוסדות המדינה בשנים האחרונות (ראו דו"חות 1-4 לשנים 2005 עד 2008, אליהם מצטרף דו"ח זה) מוכיח כי מדיניות זו אינה נחלתם של כל מקבלי החלטות. בתחומים רבים נראה כי חסרה מודעות לצורך בהגנה על השטחים הפתוחים, וכן ניכר מחדל של הרשויות השונות במימוש כלים להגנה על השטחים הפתוחים. לא אחת מתקבלות החלטות שלטוניות המעודדות פיתוח פזרני בקרקע, העומד בסתירה לעקרונות התכנון.

למרות ההכרה בחשיבותו של משאב הקרקע ההולך ואוזל, אין בידינו כלי מובנה ומסודר למעקב אחר מצבו, הן ברמת המדיניות והן בהתייחס למישור הפיזי-כמותי. היעדר כלי כזה מקשה על היכולת לקבל החלטות ראויות הנשענות על בסיס מידע איתן.

דו"ח זה, החמישי במספר, הוא חלק מהמעקב הנערך אחר השינויים במדיניות הננקטת להגנה על השטחים הפתוחים. תקוותנו היא כי הדו"ח יסייע להעלאת המודעות הציבורית, הפוליטית והמקצועית לנושא שמירת השטחים הפתוחים, ויתרום לקידום המדיניות לשמירה על השטחים הפתוחים וליישומה.

חשיבות הממצאים והמסקנות העולים מדו"ח זה ומקודמיו, מתחזקת לנוכח הרפורמות הנערכות בתחום תכנון וניהול המקרקעין בישראל: בשנת 2009 אושרה רפורמה במקרקעי ישראל שעיקרה מעבר ממשטר של חכירה למשטר של בעלות, ולאורך שנת 2010 מקודמת רפורמה בחוק התכנון והבנייה. קידום מהלכים אלו נעשה, לתפיסתנו, ללא ניתוח מספק של ידע ונסיון מן העבר.

פרק א' - מדיניות רצויה ועקרונות מנחים

הפרק הראשון בדו"ח מפרט שורה של עקרונות מנחים לשמירה על השטחים הפתוחים, המבטאים את חזון המדיניות לשמירה על המרחב הפתוח. עקרונות אלו יהוו אבן בוחן שלפיה תיבחן מידת ההתאמה של המדיניות הננקטת בפועל, למדיניות הרצויה. במסגרת חזון המדיניות נמנים העקרונות הבאים:

מדיניות ותכנון: הכוונת עיקר הפיתוח אל המרחבים המעויירים, תוך שמירה על רצף השטח הפתוח; חיזוק מעמדם של שטחים פתוחים בכלל ושימור שטחים בעלי חשיבות סביבתית גבוהה בפרט; שמירה על המגוון הביולוגי ועל קיומם של מסדרונות אקולוגיים; שמירה על הנוף והקרקע בשטחים החקלאיים,

ובכלל זה מתן תמרוץ חיובי לחקלאים המקיימים חקלאות ידידותית לסביבה ולנוף; הבטחת קיומם של שטחים ציבוריים פתוחים בכמות, באיכות ובנגישות נאותים לכלל הציבור ובכללם שטחי "טבע עירוני"; הגדלת מעורבות הציבור בהליכי התכנון וקבלת ההחלטות; שימת דגש לשימור ערכי הטבע והנוף בנגב ובגליל לאור ייחודם ורגישותם ולנוכח הכוונה להפנות פיתוח בהיקפים גדולים לאזורים רגישים אלה.

ניהול משאב הקרקע על פי עקרונות של פיתוח בר קיימא, תוך הפנמת הערכים הסביבתיים, החברתיים והכלכליים של השטח הפתוח; שיקום קרקעות מופרות ומזוהמות; מימוש תפקידה של רשות מקרקעי ישראל כנאמן הציבור לניהול קרקעות המדינה לכל הצרכים ובכלל זה צרכי החברה והסביבה; מתן ביטוי לעידוד השמירה על השטחים הפתוחים בצד העיסוק בפיתוח - בהחלטות מועצת מקרקעי ישראל ובהתנהלות המינהל, ובכלל זה הקצאת קרקע ו"גאולת קרקע" למטרות שמירה על ערכי טבע ונוף ולשימושי פנאי ונופש לטובת כלל הציבור באמצעות רכישת קרקע או זכויות קיימות בקרקע.

אכיפה: דגש מיוחד יש להפנות לאכיפה כנגד הפרות חוק ועבירות בנייה, הגורמות לפגיעה בשטחים הפתוחים. לצורך כך נדרשת מערכת אכיפה יעילה ומתואמת, וניהול אפקטיבי של ההליכים המשפטיים. נדרש יישום של מדיניות ענישה מחמירה, כזו אשר תהפוך עבירות בנייה לבלתי כדאיות מבחינה כלכלית, כמו מתן קנס לכל יום נוסף של פעילות בלתי חוקית בשטח הפתוח, מימוש יעיל ומהיר של צווים, והימנעות ממתן ארכות.

חקיקה: יצירת בסיס חוקי ליישום מדיניות סביבתית וכלים לשמירה על השטחים הפתוחים והמגוון הביולוגי.

פרק ב' – ניתוח המדיניות הקיימת

פרק ב' בדו"ח זה הוא ליבה של העבודה. הפרק כולל ניתוח של קבלת ההחלטות בנושא השטחים הפתוחים במוסדות המדינה השונים במהלך שנת 2009: בממשלה, במועצת מקרקעי ישראל, במועצה הארצית לתכנון ולבנייה ובחקיקה.

מספר נושאים קודמו בשנה זו באמצעות מספר רשויות, בראשם הרפורמה במקרקעין (לגביה התקבלו החלטות ממשלה, אושרה חקיקה והתקבלו החלטות מועצת מקרקעי ישראל), ובעקבותיה הרפורמה בחוק התכנון והבנייה. **אין ספק כי שנת 2009 תיזכר, בעיקר לא לטובה, כשנה בה קודמו הרפורמות הגדולות בקרקע ובתכנון.** גם נושאים נוספים מקבלים ביטוי ובהם למשל העיסוק ההולך ומתרחב בנושא האנרגיה, תחום ההולך ותופס משקל גדול בפעילות מוסדות המדינה השונים, יותר משנים עברו. ניכרים גם ניצני טיפול בנושאים חדשים, כמו ההתחממות הגלובלית, ומגוון ביולוגי – אך לא באופן מערכתי.

החלטות ממשלה

מייד לאחר תחילת כהונתה של הכנסת ה-18, בחודש פברואר 2009, החלה הממשלה בקידום סידרת רפורמות, סידרה הכוללת 3 מרכיבים עיקריים: רפורמה במקרקעי ישראל, רפורמה בתכנון ורפורמה

בתחום התשתיות. ללא ספק, סידרת רפורמות זו היא המהלך בעל המשמעות הרבה ביותר על השטחים הפתוחים, שקידמו הממשלות בשנים האחרונות, ואף בעשורים האחרונים.

החלטת הממשלה על הרפורמה במקרקעין, והצעת החוק שהוגשה על ידה, אופיינו במגמה גורפת להפרטת הקרקע, כולל השטחים הפתוחים, וכן בהגברת השליטה הממשלתית במועצת רשות המקרקעין על ידי שינוי ההרכב שלה, הרכב הנותן רוב גורף לנציגי ממשלה, ומרחיק גורמים לא ממשלתיים שהיו במועצה בעבר. מאבק ציבורי נרחב כנגד מגמות אלו הביא לצמצום מימדי ההפרטה הן בהיקף הכולל שהוגבל ל- 800,000 דונם והן בהיקף לעסקה בודדת שהוגבל ל- 16 דונם. במקביל הביא המאבק ברפורמה גם לקידום נושא השמירה על השטחים הפתוחים בכך שלראשונה מכיל חוק המקרקעין במטרות הרשות ובתפקידיה חובה חקוקה לשמירה על שטחים פתוחים. בנוסף כולל החוק הקמה של קרן לשמירה על שטחים פתוחים שמקור הכנסותיה הינו 1% מכלל הכנסות הרשות מפיתוח הקרקע. לרפורמה במקרקעין ישראל, שהליכי החקיקה שלה הושלמו בשנת 2009, מוקדש בדו"ח זה פרק נפרד.

הרפורמה בתכנון החלה את צעדיה הראשונים מייד לאחר אישור הרפורמה במקרקעין ישראל. עוד בחודש אוגוסט 2009 הוקמו וועדת שרים וועדה מקצועית לקידומה, והתקבלו שתי החלטות המתוות עקרונות מדיניות. בפברואר 2010 כבר הופצה טיוטת תזכיר חוק, ובמרץ 2010 היא אושרה בקריאה ראשונה.

על אף שמדובר ברפורמה משמעותית ביותר, מהלך מהיר זה נעשה בחדרי חדרים הרחק מעיני הציבור מבלי שקדמה לו עבודה מקצועית ללימוד וניתוח מסודר של הבעיות המאפיינות את מערכת התכנון הקיימת והכשלים המיוחדים לה, כבסיס לגיבוש חלופות והצעות לפתרון. כך למשל, בהחלטה הראשונה שהתוותה עקרונות מדיניות – נקבע העיקרון של "תכנית אחת בוועדה אחת" כעקרון מנחה ומוביל. עקרון זה אכן תורגם להוראת החוק, כל זאת, מבלי שנערכה בחינה האם עקרון זה הוא נחוץ וראוי ומה ההשלכות השליליות שעלולות להיות לו על מערכת התכנון. כפי שנפרט בדו"ח זה, הרפורמה החלה את צעדיה הראשונים חודשים ספורים לאחר שהמועצה הארצית דנה בשינוי מקיף אחר לחוק התכנון והבנייה (שכונה אז תיקון 90 לחוק). תיקון 90 נערך תוך התייעצות עם בעלי עניין שונים, ובכלל זה עם המועצה הארצית, וגובש לאחר תהליך לימוד מסודר. והנה, במחיל יד, ללא הסבר או הליך מסודר, ננטש תיקון 90, לטובת רפורמה מקיפה המציעה חוק תכנון ובניה חדש.

שנת 2009 עומדת אם כך בסימן הרפורמות הגדולות בקרקע ובתכנון. רפורמות מסוג כזה יכולות להיות הזדמנות פז להטמיע במערכת תכנון וניהול הקרקע ערכים סביבתיים, ובהם עקרונות של שמירה על השטחים הפתוחים. ברפורמה במקרקעין אמנם הושגו שיפורים חשובים בהיבט זה ואולם, במקביל, הורע המצב בכל הנוגע לאפשרויות ההפרטה של השטחים הפתוחים. **נראה אם כך שההזדמנות לשיפורים הנחוצים לא רק שתוחמץ, אלא שבמובנים רבים אף נחזור שנים רבות לאחור.** לדוגמא, במסגרת הצעת חוק הרפורמה בתכנון והבניה מוצע לבטל את הוועדה לשמירת קרקע חקלאית ושטחים פתוחים, מבלי שמוצע כל מנגנון חלופי אחר להגנה על שטחים פתוחים, וליצירת העדפה לפיתוח בשטחים המיועדים לכך. התוצאה היא כי המסלול העומד בפני יום המבקש לשנות ייעוד של קרקע חקלאית לשטח המיועד לפיתוח, יהיה דומה לזה העומד בפני יום המבקש לנצל שטח המיועד כבר לבנייה. תוצאה זו מהווה סכנה של ממש לשטחים הפתוחים בישראל, שראוי לתת להם הגנה ברמה הלאומית, ולא להשאיר את שיקול הדעת בדבר שינויי ייעוד ופיתוח שאינם צמוד דופן לוועדות התכנון המקומיות בלבד.

בשנת 2009 התקבלו שתי החלטות ממשלה שיש בהן תרומה ישירה לשמירת השטחים הפתוחים, שתיהן עוסקות בפארקים גדולים המיועדים בעיקר למטרות פנאי ונופש: פארק אריאל שרון, ופארק נחל באר שבע. בשני המקרים מדובר בנושאים שכבר התקבלו לגביהם החלטות ממשלה קודמות, אך מימוש הפארקים והקמתם נתקלים בקשיים.

החלטות אלו מבורכות וחשובות, וראוי היה כי הממשלה תרחיב את העיסוק בתחום זה, ותקבל ותיישם החלטות למימושם של פארקים, שמורות טבע וגנים לאומיים נוספים ברחבי הארץ, שנדרשת מעורבות ממשלתית ישירה לקידומם.

תחום משמעותי נוסף בו עסקה הממשלה בשנת 2009 הוא תחום התשתיות. החלטת הממשלה בנושא תכנית אב לשדות תעופה היא דוגמא (נוספת, למרבה הצער), להחלטה המתעלמת מהחלטות ברורות של מערכת התכנון ומתכניות מתאר ארציות, שהממשלה עצמה אישרה. כך למשל, ההחלטה על הקמת שדה תעופה בינלאומי נוסף במגידו, עומדת בסתירה מוחלטת להמלצת תכנית המתאר הארצית לשדות תעופה שקבעה כי השדה הנוסף יוקם בנגב.

באחת מהחלטות הממשלה הוטל על מינהל התכנון לקדם את תכנית המתאר הארצית לאנרגיה שהמועצה הארצית נתנה הוראה להכנתה. מצער לגלות, כי דווקא המשרד האמון על נושא האנרגיה, משרד התשתיות הלאומיות, הוא זה המעכב את קידום התכנית, בשל רצונו לקדם בעצמו תכנית אב לאנרגיה.

העדר הראייה הכוללת בא לידי ביטוי גם בהסמכה של ארבע חברות להגשה של תכניות לאגירה שאובה, לוועדה הארצית לתשתיות לאומיות (ות"ל). קידום של מספר אתרים על ידי חברות פרטיות, במסגרת הות"ל, אשר אופי הדיון בה הוא בכל פרויקט לגופו, וזאת על רקע העדר תכנית כוללת למשק האנרגיה – מעורר חשש כבד.

בשנת 2009 החליטה הממשלה במסגרת חוק ההסדרים לשנת 2010, על הרחבת סמכויות הות"ל כך שזו תוכל לדון ולאשר גם אתרי כרייה וחציבה חדשים, גם אם הם לא תואמים את התכנון הארצי. מהלך זה פירושו חיסול הראייה הכוללת וארוכת הטווח בכל הנוגע למשק הכרייה והחציבה בישראל, שבימים אלו מקדמת המועצה הארצית תכנית ארצית להסדרתו.

החלטה חשובה התקבלה בממשלה בנושא אנרגיות מתחדשות, בה נקבע יעד מנחה של 10% מייצור האנרגיה, על ידי אנרגיות מתחדשות, לשנת 2020, ואף הוקמה וועדת שרים לקידום הנושא. אך גם בתחום זה נעדרת התייחסות למדיניות שמירה על השטחים הפתוחים. שדות סולאריים הם שימוש קרקע הצורך שטחי קרקע גדולים מאוד. מתבקש היה כי מדיניות הממשלה תפנים את הצורך בשמירה על משאב זה, ותאמץ מדיניות המעודדת בראש ובראשונה הקמת מתקנים פוטוולטאים על גבי גגות, כפי שנעשה במדינות עתירות במשאב הקרקע בהשוואה לישראל.

לראשונה התקבלו בממשלה שתי החלטות בנושא שינוי אקלים וההיערכות של מדינת ישראל להפחתת פליטות של גזי חממה, ובכלל זה הכנת תכנית פעולה לאומית בנושא. יש לברך על צעד זה, ולקוות כי העיסוק בו ייעשה מתוך ראייה סביבתית רחבה וארוכת טווח. החלטה מבורכת נוספת היא החלטת הממשלה ליעל את עבודת הממשלה בהיבטים הסביבתיים, ולצמצם את צריכת המשאבים של הממשלה – "ממשלה ירוקה". יש, לקוות כי ההחלטות אכן יצאו מן הכוח אל הפועל.

כמו בשנים קודמות, גם בשנת 2009 עסקה הממשלה בהקמת יישובים חדשים. בנושא זה התקבלו 3 החלטות, האחת עוסקת בתקצוב יישובים חדשים שהוחלט בעבר על הקמתם, ושתי החלטות עוסקות ביישובים חדשים עבור מפוני גוש קטיף לצד היישובים: ניר עקיבא, יסודות וחפץ חיים. מדובר בהרחבות ליישובים קיימים, שבניגוד למדיניות התכנון הוכרו בהמשך כיישובים חדשים נפרדים. החלטה נוספת התקבלה בעניין הסדרת התיישבות הבדואים בנגב. יש לקוות כי החלטה זו תהווה צעד משמעותי בהסדרת ההתיישבות, בין היתר בכדי למנוע התיישבות בלתי חוקית המכרסמת בשטחים הפתוחים.

החלטות נוספות שהתקבלו ושיש בהן כדי להשפיע על השטחים הפתוחים: הקצאת כספי קרן שמירת הנקיון גם לשיקום אתרי פסולת, טיפול במפגעי אסבסט, חינוך והסברה, וכן החלטה על פיצוי לבעל מחצבה החייב במיחזור, בנסיבות מסוימות. החלטה נוספת התקבלה בנושא עידוד קבורה רוויה.

מינהל מקרקעי ישראל

שתי החלטות משמעותיות התקבלו במועצת מקרקעי ישראל בשנת 2009, אשר נבדלות מאוד זו מזו. החלטה 1179 קובעת לראשונה את מחויבותו של מינהל מקרקעי ישראל להגן על השטחים הפתוחים בישראל, על הערכים הגלומים בהם. כפי שעלה מן הדו"חות הקודמים¹, כמעט וכל החלטות מועצת המנהל התייחסו עד כה להסדרים מעולם פיתוח ובינוי הקרקע, ולא עסקו בפיתוח כלים ובמחויבות לשימור השטחים הפתוחים, על אף שהם מהווים את רוב הקרקעות שבניהול המינהל. יש לקוות כי החלטה זו מהווה ראשיתה של דרך חדשה, גם אם ארוכה, ליישום עקרונות סביבתיים בניהול המקרקעין בישראל.

חודשים ספורים לאחר קבלת ההחלטה, החלה ממשלת ישראל בקידום הרפורמה במקרקעין (ראו פירוט לעיל, ובגוף המסמך), ובעקבותיה התקבלו גם החלטות המועצה בנושא זה.

בעת כתיבת דו"ח זה, אוקטובר 2010, טרם התקבלו החלטות של מועצת המינהל המיישמות את רוח החלטה 1179 בדבר המחויבות לשמירה על השטחים הפתוחים, או החלטות המבטאות את התפקידים הסביבתיים שהוטלו על המינהל ברפורמה.

המועצה הארצית לתכנון ולבנייה

חלק ניכר מדיוני המועצה הארצית הוקדש בשנת 2009 לתוכניות שונות לתשתיות, ביניהן בולטות תכניות מתחום משק האנרגיה – תחנות כוח ותשתיות להולכה ולקבלה של גז, וכבישים. נושא חדש שהמועצה החלה לעסוק בו בשנת 2009 הוא תחנות הכוח הסולאריות, שהמשיך להעסיק את המועצה הארצית ביתר שאת בשנת 2010.

בהקשר זה חשוב לומר, כי מלבד המועצה הארצית, **תכניות לתשתיות לאומיות, ובהן גם תכניות מתחום האנרגיה, נדונות ומתאשרות במסגרת הוועדה הארצית לתשתיות לאומיות, הות"ל**. קידום של תכניות כה רבות בתחום משק האנרגיה, בשתי וועדות ארציות נפרדות, וללא תכנית כוללת למשק האנרגיה – הוא מצב חמור ובלתי רצוי! בעניין זה נשוב ונזכיר את **העדרה של תכנית כוללת למשק האנרגיה, ובכלל זה**

1 השמירה על השטחים הפתוחים – ניתוח החלטות רשויות המדינה, דו"חות לשנים 2005-2008.

מדיניות ניהול ביקושים (דרישה ממשרד התשתיות להכנת תכנית כזו עולה מזה שנים במועצה הארצית ועלתה גם בשנת 2009): על רקע קידומן של תכניות רבות מתחום האנרגיה, בולט מאוד העדרה של תוכנית כוללת בתחום זה. מדובר בתוכנית שכבר הוחלט על הכנתה, אך משרד התשתיות מעכב מזה שנים את קידומה.

תופעה חדשה שהתפתחה במהלך שנת 2009, היא **תכנון של תכניות מתאר ארציות ישירות על ידי היזמים**. כידוע, את ההוראה על הכנת תכנית מתאר ארצית נותנת המועצה הארצית, ומתכננים מטעם משרד הפנים או משרדי ממשלה אחרים מכינים את התכנית. בשני מקרים במהלך שנת 2009, היזם הוא שהכין את התכנית: תחנת כח סולארית בקטורה בערבה, ותשתית הקבלה של הגז הטבעי מקידוחי דלית ותמר, שחברת נובל אנרג'י היא שהכינה עבורה את תכנית המתאר הארצית. כאשר מדובר בתשתית כה מהותית ומורכבת כמו קבלת הגז הטבעי, הפרטת הליכי התכנון מעוררת בעיות וקשיים. המועצה הארצית עמדה על קשיים אלו, ומנכ"ל משרד הפנים פנה למשרד התשתיות בבקשה להגביר ולהדק את הפיקוח על היזם. אלא שדיוני המועצה הארצית בנושא זה הוכיחו שאין בכך די. בהקשר זה חשוב לציין את העובדה שמשרד התשתיות טען בעת דיון במועצה הארצית, כי לא מצויים ברשותו המשאבים הדרושים להגברת הפיקוח על התכנון. זהו מצב בלתי נסבל לפיו המדינה איננה מעמידה את המשאבים המעטים הדרושים לתכנון ראוי של פרויקטים עתירי השפעה וממון. בסופו של יום שכרה המועצה הארצית יועץ מטעמה לבחון את החלופות היבשתיות, ובדיון האחרון בנושא בשנת 2010 הוחלט כי את חלופת האסדה הימית יבחן משרד התשתיות בעצמו. התוצאה היא כי הליכי התכנון יצאו בסוף למכרז תכנון, כך שמדינת ישראל בסופו של יום לא יצאה נשכרת מהפרטת התכנון בשלבים הראשונים, נהפוך הוא – זמן יקר אבד בנסיון זה. בהקשר זה נחזור בקצרה על נקודה שצויינה בדו"ח לשנת 2008, בדבר הצורך בהקצאת משאבים לבחינת התכניות. גם שנת 2009 מוכיחה כי למוסדות התכנון נדרש ידע מקצועי נרחב בכדי לשפוט תכניות המובאות בפניהן, תוכניות ההולכות והופכות מורכבות ברבות הימים.

מבחינה מרחבית, נראה כי אשדוד היא עיר שהולכות ומתרכזות בה עוד ועוד תשתיות ברמה לאומית: מתקן התפלה, תחנות כוח, הרחבת נמל.

בשנת 2009 דנה המועצה הארצית **ברפורמה בחוק התכנון והבנייה**, שהוצגה על ידי מנהל מינהל התכנון, אדרי' שמאי אסיף. אלא שאין זו הרפורמה המקודמת כיום! אז, הוצג בפני המועצה הארצית שינוי 90 לחוק התכנון והבנייה, שעסק בשינוי ההסדרים לגבי כמה נושאים בחוק, אך לא הציע חוק תכנון ובנייה חדש המשנה סדרי בראשית, כמוצע כעת. חברי המועצה אכן דנו בהצעת החוק (ההיא), ואף העירו הערות – אלא שכחצי שנה אחר כך, **ראשית אוקטובר 2009 – כבר התקבלה בממשלה החלטה על עקרונות לחוק תכנון ובנייה חדש שונה בתכליתו מתיקון 90!** (ראו פירוט בפרק החלטות הממשלה). התנהלות עניינים זו רק מחזקת את הביקורת המושמעת כנגד הליכי קידום חוק התכנון והבנייה חדש. לאחר תהליך ארוך וממושך בו נהגתה והוכנה רפורמה (תיקון 90), ואף הוצגה ונדונה במועצה הארצית – תוך חודשים ספורים היא מושלכת כלאחר יד הצידה, ומקודמת רפורמה חדשה בתכלית.

בשנת 2009 קודמה תכנית מתאר ארצית **לנדבך עירוני חדש עבור האוכלוסייה הלא יהודית בצפון הארץ**. הקושי בקידום תכנית זו טמון בעיקר בתהליך – הכנה של תכנית מתאר ארצית, שאינה כפופה לתכניות המחוזיות והארציות החלות במקום, ואשר טעונה אישור הממשלה, מה שמאפשר מעורבות פוליטית בתכנון.

בשנת 2009 ישנן למרבה הצער כמה דוגמאות **לאי הצלחה בריסון הפיתוח במחוזות תל אביב והמרכז**: הרחבת בית דגן (בניגוד להחלטת הועדה לנושאים תכנוניים עקרוניים (ולנת"ע) לעצור את התכנית לטובת

השמירה על החייצים הירוקים שבתמ"מ 3/21, אישור מתחם מגורים ברמת השרון על שטח שאושר לפארק גדול בגבול תל אביב ורמת השרון, אישור הקלה לתמ"א 13 שתאפשר את ביצוע התכנית למלון אמבסדור ומגורים רבים לצידו. זאת, בצד **מספר הצלחות**, כמו הרחקת בתי עלמין משטחים רגישים במחוז המרכז על ידי מחיקתם מתכנית המתאר הארצית לבתי עלמין, תמ"א 19 – אתר געש באגן נחל הפולג, ואתר גן רווה בקרבת נחל השורק, על גבי בית גידול כורכרי ובו ריכוז של אירוס הארגמן.

חקיקה

סקירת החקיקה שאושרה במהלך שנת 2009 מעוררת דאגה עמוקה. ראשית, בולטים בהעדרם חוקים בעלי אוריינטציה סביבתית מובהקת.

חוק ההסדרים חזר להיות פלטפורמה לחקיקה משמעותית, ובמסגרתו אושרה בשנת 2009 הרפורמה במקרקעי ישראל בקריאה ראשונה. עוד אושרה במסגרת זו הרחבה בעייתית ביותר של סמכויות הוועדה הארצית לתשתיות לאומיות גם לנושאי כרייה וחציבה. אמנם במסגרת חוק ההסדרים קודמו גם תיקוני חקיקה סביבתיים – כמו הטלת החובה למחזור פסולת בניין, אך אין זו פלטפורמה ראויה לקדם חקיקה בכלל, בוודאי לא חקיקה הנוגעת למשאב הקרקע.

אישור הרפורמה במקרקעי ישראל מסמן את ראשיתה של שרשרת הרפורמות אותן מקדמת הממשלה, הרפורמה במקרקעין היא הראשונה שבהן, ובעקבותיה קודמה גם הרפורמה בתכנון במהלך שנת 2010. רפורמות אלו מקודמות בהליכים מזורזים, רואות בקרקע משאב כלכלי המשרת את הצמיחה ומעודד יזמות במקרקעין ותו לא, ואינן מבוססות על הצורך בניהול בר קיימא של משאב מתכלה זה, מתוך ראייה סביבתית וחברתית.

גם החקיקה שביזמות הממשלה מטרידה במגמה שהיא מבטאת. אמנם קודמו כמה הצעות חוק סביבתיות בגישתן – חוק הרשויות המקומיות (אכיפה סביבתית – סמכויות פקחים), מניעת מפגעי אסבסט ועידוד קבורה רוויה – אך לא הוגשו הצעות חוק המציעות טיפול משפטי מקיף בנושאים סביבתיים בהם החקיקה חסרה מאוד, כמו שיקום קרקעות מזוהמות, הגנה על המגוון הביולוגי ועוד.

הגישה הסביבתית ביותר, והמבטאת ראייה רחבה ביותר – מצויה, בדומה לשנים קודמות, בהצעות החוק הפרטיות. הצעות חוק פרטיות רבות יחסית העוסקות בנושאים סביבתיים הוגשו בשנת 2009, בנושאים שונים: הצעות הנוגעות לשמירה על השטחים הפתוחים אם באופן ישיר, או באופן עקיף דרך תיקונים לחוק התכנון והבנייה; הצעות רבות נוגעות להיבטים שונים של איכות סביבה: פסולת ומיחזור, איכות מים, אוויר וקרקע; מספר הצעות חוק עוסקות בתחום האנרגיה. כמה הצעות חוק עוסקות בנושא החיסכון במשאבים – חיסכון במשאב הקרקע (לדוגמה החובה לבחון חלופות תת קרקעיות בכל תכנית דרך), הצעות חוק בנושא חיסכון במים (החובה להתקין חסכמים במבני ציבור, מיחזור מי דלוחין ועוד), וכן חיסכון באנרגיה. גם נושא הים והחופים הוא נושא מרכזי בכמה הצעות חוק פרטיות, כמו גם אכיפה ובנייה ירוקה. נושא ההגנה על מגוון המינים קיבל התייחסות בשתי הצעות חוק בלבד, תוך התייחסות חלקית ביותר. ראוי כי נושא זה יזכה להגנה חקיקתית מקיפה.

כמה מבין הצעות החוק מציעות הסדר כולל בתחום סביבתי שלא היה מטופל עד כה בחקיקה, כמו למשל הצעת החוק הכוללת הסדר משפטי מקיף בדבר קרקעות מזוהמות, וכן הצעת החוק בדבר הפחתת פליטת

גזי חממה. בדומה לשנים קודמות, הוצעה גם הצעת חוק יסוד, לפיה תוכר הזכות לאיכות סביבה נאותה כזכות חוקתית. בדומה לשנים קודמות, הצעה זו אינה מקודמת.

ניכר כי מרבית הצעות החוק הפרטיות הינן בעלות אוריינטציה סביבתית מובהקת, והן מקודמות על ידי קבוצה קטנה של חברי כנסת המסורים לנושא. חלק גדול מהצעות אלו הוגשו כבר בעבר, לעיתים אף מספר פעמים בגרסא כזו או אחרת. עם זאת, כמו בשנים קודמות, יש המנצלים את פלטפורמת החקיקה בכדי לקדם חקיקה עוקפת תכנון, כמו למשל הצעת חוק בדבר הקמת עיר חדשה.

חלק מהצעות החוק, בעיקר אלו המציעות להנהיג נורמות סביבתיות במשרדי ממשלה וכו' – מעוררות את השאלה האם נכון לקדם נושאים אלו בעיקר בחקיקה, או שמא השקעת משאבים לקידום בעיקר באמצעות חינוך, הסברה ומודעות היתה משיגה מטרה דומה. דוגמאות לכך הן הצעת החוק המחייבת התקנת נורות חסכוניות במבני ציבור, התקנת חסכמים במבני ציבור, חובה לעשות שימוש בשקיות מתכלות ועוד. גם הצעות חוק לעידוד התחבורה הציבורית הן חיוביות בעיקרן, אך הן מעידות על מחדל מתמשך של משרדי הממשלה לעשות שימוש בכלים המינהליים העומדים לרשותם בכדי לעודד את התחבורה הציבורית על חשבון השימוש ברכב הפרטי, בראש ובראשונה במרכזי הערים.

פרק ג' – הפן הכמותי של השטחים הפתוחים

העדר מעקב מספק אחר מצב השטחים הפתוחים

כפי שהודגש בדוחיות קודמים, למעט המעקב שנערך אחר שטחי היערות בקק"ל, קיים חסר רב במידע זמין על מצב השטחים הפתוחים. בתכנית העבודה של עידכון תמ"א 35 נערך מעקב אחר היקף השטחים הפתוחים, יש לקוות כי מהלך זה ישלים את הפער. כבר בשלב זה, ממצאים ראשוניים בדבר היקף השטח המיועד בישראל לבינוי - מספקים בסיס מידע הכרחי לקביעת המגמות לעתיד. ללא בסיס מידע זה, קבלת החלטות לגבי העתיד תהיה פגומה.

ראוי שייערך תיעוד ומעקב מסודר אחר מצב השטחים הפתוחים. במעקב מסוג זה יש להתייחס גם למודד הרצף של השטחים הפתוחים ולא רק לכמות הפיזית בשטח. המחסור בתיעוד ובמעקב החמיר בשנתיים האחרונות עם צמצום סמכויות הולקחש"פ והפסקת התיעוד הסטטיסטי של החלטותיה. יש לקוות כי מעקב כזה ייערך, כמתוכנן, במסגרת העידכון של תמ"א 35. על החומר להיות זמין ופתוח לציבור בשקיפות מלאה, ולהוות תשתית לקבלת החלטות תכנוניות. על רקע הרפורמה המתגבשת בחוק התכנון והבנייה, בולט בהעדרו בסיס מידע ראוי על קבלת החלטות בעניין שינוי ייעוד של שטחים פתוחים. ללא בסיס מידע כזה, וניתוח חלופות על בסיסו – הרפורמה מתגבשת באופן לקוי מן היסוד.

קידום שטחים להכרזה: בשנת 2009 דנה מועצת גנים ושמורות ב-15 תכניות לקראת הכרזה של שמורה או גן לאומי (בהשוואה ל-7 תכניות בשנת 2008). היקפים אלו נמוכים במעט ממספר התכניות שאפיין את השנים הקודמות להן: בשנת 2007 נדונו 23 תכניות מסוג זה, ובשנת 2006 - 30 תכניות. התכניות שנדונו והומלצו להכרזה הן בהיקפים שונים, ובאזורים שונים של הארץ.

גריעת שטחי שמורות וגנים, ושימושים בתחומי שטחים מוגנים אלו : נמצא כי **נפח התכניות** בהן התבקשה גריעה או שימוש נוסף בתחום של שמורה/גן לאומי ירד משמעותית בהשוואה לשנים קודמות², הן על-פי בדיקת דיוני הוועדה לנושאים תכנוניים עקרוניים של המועצה הארצית (ולנת"ע) והן על-פי בדיקת דיוני מועצת גנים ושי"ט (לדוגמא 19 תכניות בלבד ובהן בקשות לגריעת שטח או הוספת שימושים נדונו במועצת גנים ושמורות בשנת 2009, לעומת קרוב ל-30 תכניות מדי שנה בשנים הקודמות. מגמה דומה ניכרת בולנת"ע).

בחינת החלטות הולנת"ע מלמדת כי בכל המקרים התקבלה על ידי הוועדה המלצת מועצת גנים במלואה, למעט מקרה אחד בו התקבלה ההמלצה כמעט במלואה. ממצא זה מדגיש את חשיבות ההחלטות המתקבלות במועצת גנים בכל הנוגע לגריעות ואישור שימושים נוספים בתחומי הגנים והשמורות ואת חשיבותה בתהליך התכנון.

היקפי הגריעה ושינויי היעוד משמורות/גנים למטרות פיתוח אינטנסיבי, אינו גדול. הבקשות לגריעה הן בדרך כלל עבור תכניות נקודתיות קטנות. במקרים בהם מבוקש שטח גדול יחסית לגריעה, הבקשה באה כחלק מחילופי שטחים – כלומר יחד עם תוספת של שטח אחר, בהיקף דומה, לייעוד של שמורה או גן לאומי. גריעות מסוג אחר, הן אלו שבמסגרת תכניות-יער בהן מתקיימים חילופי שטחים שהוסכמו בין רשות הטבע והגנים לבין קק"ל ובכל מקרה מדובר על שטחים שנשארים פתוחים בהגדרות סטטוטוריות שונות.

כמו בשנים קודמות, בכל מקרה בו הדבר אפשרי, מעדיפים מוסדות התכנון להוסיף שימוש בתוך הגן הלאומי או השמורה, על פני גריעת השטח המבוקש. גישה זו מיושמת באופן עקבי כאשר מדובר במתקנים הנדסיים כמו בריכות מים ומתקני שאיבה, אך גם כאשר מדובר על פיתוח משמעותי יותר בתחומי שטחים שמורים. חריג לכך היה הסירוב לאשר חוות סוסים ופארק רכיבה בתחומי גן לאומי פארק השרון.

לאחר מעקב של כמה שנים בנושא זה עולה השאלה: האם העדפה של הוספת שימושים נוספים בתחומי הגנים ובעיקר בתחומי השמורות לא מוגזמת; האם גישה זו אינה מאפשרת ליזמים, (ביניהם גם רשות הטבע והגנים) פיתוח, לעיתים רב מאד, בשטחים הרגישים והשמורים ביותר בארץ והאם היא איננה גורמת לזילות בהתייחסות לשטחים אלה אשר עומדת ביסוד ההגדרה של שטחים אלה כשטחים מוגנים?

גריעת שטחי יער

בשנת 2009 נגרעו כ-1900 דונם של יערות מכל הסוגים, בכל המחוזות ולכל הייעודים. זאת בהשוואה לשנת 2008, אז שונה ייעודם של כ-1270 דונם שטחי יער. (לתזכורת, ההיקף הכולל של יערות המוגנים בתמ"א 22 הוא כ-1,600,000 דונם)

כמחצית מהשטח שנגרע, הייתה לצרכי מגורים במחוז הצפון, רוב השטח שנגרע היה על חשבון יערות מקבוצה א', קבוצת היערות בעלי הערכיות הסביבתית הגבוהה יותר. במצטבר, לאורך השנים, הגריעה

2 ע"פ בדיקת הנתונים שנאספו בדו"חות אלו (השמירה על השטחים הפתוחים – ניתוח החלטות רשויות המדינה, דו"חות לשנים 2005-2008).

מקבוצה זו היא הגדולה יותר. יש לזכור כי נתונים אלו אינם כוללים העברת תשתיות ביער, הנוגסת בפועל שטחי יער, מבלי שהדבר ייחשב סטטוטורית כגריעה.

שינויי ייעוד של קרקע חקלאית ושטחים פתוחים: כידוע, החל משנת 2006 לא ניתן לבצע מעקב כמותי אחר היקף וסוג שינויי הייעוד של שטחים פתוחים וקרקע חקלאית, מאז צומצמו סמכויות הועדה לשמירת קרקע חקלאית ושטחים פתוחים במסגרת חוק ההסדרים.

מסקירה של כל הבקשות שהובאו בפני הולנת"ע לשינוי ייעוד של קרקע חקלאית עולה כי נדונו כ-60 תכניות במהלך שנת 2009, מספר דומה לזה שבמהלך שנת 2008. רוב הבקשות אושרו. חמש תכניות פיתוח נדחו, אך חלקן שונו לבסוף למטרות פיתוח, בדיון חוזר במליאת המועצה הארצית (התכנית להרחבת בית דגן, לדוגמא).

מעיון בפרוטוקולים ניתן לראות כי ברוב המקרים, לא מוקדש חלק משמעותי ונפרד של הדיון לעניין שינוי הייעוד, והוא מופיע לרוב רק כסעיף פורמאלי בהחלטה; הדיון בנושא הקרקע החקלאית "נבלע" בין כל ההקלות המבוקשות לגבי כל תכנית, ואינו זוכה לנתח של ממש בדיון.

במסגרת הרפורמה המקודמת לחוק התכנון והבניה מוצע לבטל לחלוטין את התוספת הראשונה לחוק התכנון והבניה, וכך גם את הוועדה לשמירת קרקע חקלאית ושטחים פתוחים. למעשה, בחוק החדש אין כל הגנה ייעודית לקרקע חקלאית ושטחים פתוחים. מהלך דרסטי זה נעשה מבלי שנעשה ניתוח של עבודת הוועדה, ובכלל זה חוזקות וכשלים בעבודתה. בסיס הנתונים שנאסף בדו"ח זה, כמו בדו"חות הקודמים לשנים 2005-2008 יכול להוות בסיס לניתוח מעין זה. במסגרת זו ראוי לבחון מהם סוגי התכניות שלגביהן הייתה לוועדה תרומה משמעותית מבחינת שיפור ההגנה על קרקע חקלאית ושטחים פתוחים, ומהן התכניות בהן תרומתה שולית יחסית. ניתוח מעין זה הוא הכרחי לתפיסתנו, כבסיס לכל שינוי חקיקה, והעדרו יוביל לחקיקה בלתי אחראית המתעלמת מחשיבות השמירה על משאב הקרקע.

פרק א': מדיניות רצויה ועקרונות מנחים

פרק זה מפרט את העקרונות המנחים והמרכזיים לשמירה על השטחים הפתוחים, תוך התייחסות לרשויות המדינה השונות. עקרונות אלו מבטאים, לתפיסתנו, את "חזון המדיניות" לשמירה על השטחים הפתוחים, והם אבן הבוחן, ה"מסננת" שלפיה נבחן בפרקים הבאים את מידת התאמתה של המדיניות בפועל – לזו הרצויה, כפי שהיא מפורטת להלן.

חלק מעקרונות המדיניות שיפורטו להלן אומצו זה מכבר על ידי רשויות המדינה, כמנחים את קבלת ההחלטות. הדבר בולט בעיקר בכל הנוגע למוסדות התכנון, שהטמיעו את העקרונות להכוונת הפיתוח תוך שמירה על השטחים הפתוחים בתכניות המתאר לסוגיהן, במסמכי המדיניות ובהליכי קבלת ההחלטות. למרבה הצער, מתבצעות כל העת חריגות ממדיניות זו, שבאות לידי ביטוי, בין השאר, על ידי קבלת החלטות ממשלה והחלטות מועצת מינהל מקרקעי ישראל בניגוד למדיניות התכנון. גם מוסדות התכנון עצמם חורגים לא אחת ממדיניות זו.

בשנת 2009 נערך שינוי משמעותי במדיניות הניהול של מקרקעי ישראל, עם אישורו בכנסת של התיקון לחוק מינהל מקרקעי ישראל³, כחלק מרכזי ב"רפורמת הקרקעות" השנויה במחלוקת. בשל חשיבותה של הרפורמה במקרקעי ישראל, דו"ח זה מייחד לו פרק נפרד הסוקר את הליך החקיקה ואת התובנות העיקריות העולות ממנו בהקשר של השמירה על השטחים הפתוחים. מייד לאחר אישור הרפורמה במקרקעין (אוגוסט 2009) ועד למועד כתיבת דו"ח זה, מקדמת הממשלה רפורמה מקיפה בתכנון, בעיקר באמצעות חוק תכנון ובנייה חדש. להצעת חוק זו, כפי שעברה בקריאה ראשונה בכנסת בתאריך 17.3.10, צפויות השלכות חמורות ומרחיקות לכת בתחום השמירה על השטחים הפתוחים, שכן, בין היתר, מבטלת הצעת החוק את הועדה לשמירת קרקע חקלאית ושטחים פתוחים, מבטלת דה פאקטו את התכניות המחוזיות באמצעות הוראות המאפשרות לגבור עליהן, יוצרת מסלולים מקוצרים לקידום יוזמות ממשלתיות, ומחילה את העקרון של "תכנית אחת בוועדה אחת" על כל סוגי התכניות, מה שיקשה, בין היתר, על פיקוח ארצי על העקרון של פיתוח צמוד דופן (שכיום, כל חריגה ממנו מחייבת אישור של וועדת משנה של המועצה הארצית). הצעת חוק זו, לו תמומש, מאיימת למחוק את ההישגים הסביבתיים החשובים של השנים האחרונות בתחום השמירה על השטחים הפתוחים.

3 חוק מינהל מקרקעי ישראל (תיקון מס' 7) התשס"ט-2009, ס"ח 2209 (10.8.09).

1.א מדיניות תכנון

- ניצול יעיל של משאב הקרקע: הכוונת עיקר הפיתוח למרחבים המעוררים, תוך ביסוס מערכת הסעת המונים הנגישה לכלל הציבור, שמירה על רצפים של שטחים פתוחים שאינם מופרים בנקודות פיתוח חדשות ובקווי תשתית חדשים, והקפדה על צפיפות נטו ממוצעת, בהתאם לתמ"א 35.
- קידום איכות החיים ואיכות הסביבה העירונית על כל היבטיה: איכות האוויר, סילוקם של מטרדי רעש ומזהמים אחרים, וקיומם של שטחים ציבוריים פתוחים בכמות, באיכות ובנגישות נאותים לכל תושבי הערים, כולל שטחי טבע בעיר.
- תפוגת תכניות ישנות שאינן תואמות עוד את מדיניות התכנון: בחינה מחדש של תוכניות ישנות מול מדיניות התכנון העדכנית, וביטול תכניות שאינן תואמות עוד את מדיניות התכנון.

שטחים פתוחים לשמירה על משאבי הטבע והנוף ולרווחת הציבור

- חיזוק מעמדם הסטטוטורי של השטחים הפתוחים בכלל, והרחבת ההיקף וההגנה על שטחים בעלי חשיבות סביבתית גבוהה בפרט: שמורות טבע, שמורות נוף, גנים לאומיים, יערות, חופים, מכלולים נופיים, רצועות נחל, רצועות נוף, רצועות חוף.
- שמירה על המגוון הביולוגי תהווה שיקול מרכזי בהתוויית התכנון הלאומי, המחוזי, והמקומי בישראל, כולל שמירה על רציפות שטחים פתוחים, איתור מסדרונות אקולוגיים ושמירתם.
- שמירה מירבית על השטחים הפתוחים החקלאיים, בשל תרומתם לתפקודי סביבה וחברה ובשל היותם עתודה לשיקום אקולוגי ולשימושי פנאי ונופש.
- עידוד השמירה על הנוף והקרקע בשטחים החקלאיים על ידי מתן תמרוץ חיובי, כולל תמרוץ לקיומה של חקלאות בכלל, וחקלאות נופית, אורגנית וחקלאות התומכת בקיום המגוון הביולוגי בפרט, ותמריצים שליליים למי שאינם מקיימים את המדיניות.
- הבטחת אישורם ומימושם של הפארקים המטרופוליניים והאזוריים בישראל, כולל הקצאת תקציבים מתאימה להשגת יעד זה.
- הקצאה וטיפוח של שטחים ציבוריים פתוחים בערים בכמות ובאיכות הנדרשות.
- פיתוחם של שטחי "טבע עירוני" בדרך התורמת לקירוב הציבור אל הטבע בתוך העיר, ותוך שמירה על ערכי טבע חשובים לשימור.
- שמירה על שטחים בעלי רגישות אשר ממוקמים מעל אקוויפרים ומאגרי מים, בכדי להגן על מקורות המים ואיכותם.
- שכלול של תסקירי השפעה על הסביבה, בדרך שתבטיח בחינה של נחיצות ומיקום לפרויקטים לפיתוח עוד בשלבים שלפני הכנת תכניות מפורטות, אותן קשה לשנות.
- איסוף וניתוח מידע על משאבי הטבע והנוף בשטחים הפתוחים לצורך הנחיית התכנון והניהול של השטחים.

ניהול משאב הקרקע

- ניהול משאב הקרקע, שהוא מהחשובים והיקרים במשאבינו, על פי עקרונות של פיתוח בר-קיימא, המחייב שימוש במשאבים בכלל ובמשאב הקרקע והשטחים הפתוחים בפרט, כמוצר ציבורי, בדרך שתבטיח הנאה ורווחה לכלל הציבור ושמירה על ערכיהם לטובת הדור הנוכחי והדורות הבאים.
- מתן מענה לכלל צרכי הציבור בתחומים של תפקודי סביבה, שמירה על ערכי טבע, נוף, שטחים פתוחים, חקלאות, חזות ומורשת, ולא רק בתחומי הפיתוח למגורים, לתשתיות ולתעסוקה.
- "גאולת קרקע" לצרכים סביבתיים בדרך של רכישה של קרקע וזכויות פיתוח בקרקע בעלת חשיבות לשם הגנה על שטחים פתוחים ערכיים לקיום המגוון הביולוגי ולאספקת שירותי המערכות האקולוגיות לרווחת הציבור.

- **הפנמת הערך הרעיוני והכלכלי של השטח הפתוח**: מהלכי התכנון, ההקצאה והניהול של המקרקעין יתנו ביטוי רעיוני וכמותי לערך הרעיוני הגלום בקרקע ובשטחים הפתוחים ובערך השירותים שהם מעניקים לחברה, לסביבה, לאיכות החיים ולרווחת הציבור, כולל הערכים הסביבתיים והחברתיים החיצוניים (Externalities).
- **הקרקע כמשאב מתחדש**: מיחזור ושיקום קרקעות מופרות ומזוהמות, ניצול הקרקע ע"י פינוי מפעלי תעשייה, מחנות צה"ל ואתרים מזוהמים אחרים, שיקומם ושיווקם לייעודים חדשים, שיקום אתרי כרייה וחציבה, שיקום מטמנות שנסגרו, ניצול ומילוי בורות שנוצרו מכרייה בלתי חוקית. ובנוסף איתור ופיתוח עתודות קרקע אלטרנטיביות כמו תת הקרקע וזכויות אוויר (הענקת זכויות בנייה מעל לשימושי קרקע קיימים, כמו מעל כבישים, חניונים ועוד).
- **הטמעת קריטריונים סביבתיים וחברתיים בהקצאת קרקע למטרות בינוי ופיתוח, כרייה, חציבה, הטמנת פסולת, כמו גם בעת בחינת פרויקטים תחבורתיים (עדכון לנוהל פר"ת) ובשימושים אחרים, כולל טיפול מיטבי בעודפי עפר וחיוב חוזי המגובה בערבות כספית, בכדי להבטיח את שיקום השטחים בתום השימוש.**

מעורבות הציבור

- הגברת המעורבות הציבורית ברמה הארצית והמקומית בנושאי תכנון וסביבה, בשלבים המוקדמים של התכנון, ולא רק בשלב ההתנגדויות שהוא שלב מאוחר יחסית בהליך התכנוני.
- הגדלת שקיפות המידע לציבור הרחב, שקיפות בהליכי קבלת החלטות בכלל, ובהקשר לשמירה על השטחים הפתוחים בפרט.

עתידי הנגב והגליל

- עם ההפניה המתוכננת של המשאבים לפיתוח הנגב והגליל, יש לשים דגש על שימור ערכי הטבע והנוף הייחודיים לחבלי ארץ אלה, המשופעים במרחבים פתוחים ומשאבי טבע ונוף, ולהימנע ממדיניות תכנון מתירנית ומשולחת רסן. ייחודם של אזורים אלה במרחבים הגדולים יחסית ובפיסות הקטנות של "ארץ בראשית", אשר רק בדרום עוד נותרו כמותם, ובמשאבי הטבע והנוף הייחודיים של הגליל. לאזורים אלה משמעות אקולוגית עצומה וחשיבות עליונה, בהיותם מפלט לאדם אל הטבע, בארץ צפופה כמו ישראל.
- קידום פתרונות הולמים לפזורה הבדואית הן בתכנון (קידום ישובי קבע לפזורה) והן במדיניות קרקעית (הסדר קרקעות), שיבטיחו תנאים הולמים ואיכות חיים ראויה, בשילוב עם אכיפת החוק. פתרונות אלה יעודדו מעבר אוכלוסיה מהפזורה ליישובים מוסדרים, תוך שמירה מיטבית על השטחים הפתוחים.

א.2 עקרונות מנחים לחיזוק מערכת התכנון

- מערכת התכנון היא קריטית בכל הנוגע לכושר לשמר שטחים פתוחים בישראל, שכן בה נקבע אופן הניצול של משאב הקרקע. בכדי לספק את כל צורכי הפיתוח והשימור במדינה העומדת להיות הצפופה בעולם המערב, יש צורך במערכת תכנון מקצועית ואיתנה, המפנימה שיקולים של תכנון ארוך טווח.
- הליך תכנון היוצר הבחנה בין סוגי תכניות על פי סוג הפגיעה הסביבתית שלהן: מתן עדיפות למימוש תכניות תקפות ולקידום תכניות מפורטות בשטחים המיועדים לכך בתכניות המחוזיות, ומסלול

לדחייה מיידית של תכניות העומדות בסתירה לעקרונות התכנון הארצי (כמו יוזמות לפיתוח שאינו צמוד דופן, או לפיתוח בשטחים בעלי רגישות סביבתית גבוהה). חריגה מעקרונות התכנון הללו תתאפשר רק על ידי מוסד תכנון בעל ראייה ארצית, ולא מתוך שיקולים מקומיים בלבד.

- הגברת השקיפות ומעורבות הציבור בתכנון: לאור חשיבותו הרבה של התכנון ועל מנת להבטיח בקרה יעילה על תהליכים וקבלת החלטות ותוצר תכנוני טוב יותר, נדרשת מעורבות של הציבור בשלבים שונים של הליכי התכנון. מעורבות זו כבר בשלבים מוקדמים של התכנון עשויה להביא לצמצום ההתנגדויות לתכניות, לבניית הסכמות ולייעול ההליך התכנוני כולו. זאת, בניגוד למצב הקיים כיום, בו מעורבות הציבור היא בעיקר בשלב ההתנגדויות.
- הקצאת משאבים נדרשים - כוח אדם ותקציבים - בכדי לאפשר את ייעול השירות התכנוני, תוך הבטחת תוצרים תכנוניים איכותיים.
- התאמת מערכת התכנון למציאות המשתנה, בין היתר על ידי הכנת תכניות מקומיות, קידום של תכנון אסטרטגי, עידוד תכניות התחדשות עירונית על פני הרחבות עירוניות ובנייה פרברית, ותקצוב אמצעים טכנולוגיים מתקדמים למערכות מידע תכנוניות וגיאוגרפיות;
- עיגון חובת הכנת תסקיר סביבתי בחקיקה ראשית, הליך בחינת חלופות קודם לשלב התכנון המפורט וכן חשיפת מסמכי התסקיר עוד טרם הפקדת התכנית.
- הטמעה של שיקולים חברתיים בתכנון, בהם דיור בר השגה, שילוב אנשים עם מוגבלויות ועוד.

א.3 התנהלות מנהל מקרקעי ישראל ורשות המקרקעין (להלן: "הרשות") וק"ל

- מנהל מקרקעי ישראל יפעל כנאמן הציבור על כל מגזריו לניהול קרקעות המדינה ולהקצאת הקרקע הדרושה כדי לענות על כלל צורכי החברה, הסביבה והמשק. (בשנת 2009 אשרה הכנסת תיקון לחוק מקרקעי ישראל המחליף את מנהל המקרקעין ברשות ומחייב את הרשות לפעול בדרך זו)⁴
- הרשות תפעל בהתאמה מלאה למדיניות התכנון המופקדת בידי מוסדות התכנון ולתכניות המתאר, ולא תעסוק בתכנון המתארי הכולל, המופקד כחוק בידי מוסדות התכנון.
- רשות מקרקעי ישראל תקבל ותיישם החלטות הנוגעות לעידוד השמירה על השטחים הפתוחים לסוגיהם, במקביל לעיסוקיה בפיתוח מקרקעין.
- שיווק קרקעות ייעשה רק בהתאם לתכניות המתאר ומדיניות התכנון.
- הרשות תעסוק בהקצאה וב"גאולה" של קרקע לשמורות טבע ונוף, גנים לאומיים ופארקים באמצעות רכישה או החלפה של קרקעות שבהן יש זכויות בינוי ופיתוח - בשטחים המיועדים וראויים לשמש כשמורות טבע, גנים לאומיים ופארקים.
- הרשות תקצה שטחים מופרים ומשאבים לקליטת זכויות פיתוח ויישום מנגנונים אטרקטיביים לניוד זכויות פיתוח משטחים פתוחים ערכיים לאזורים אלה.
- רשות המקרקעין תימנע ממכירת שטחים שהם בעיקרם שטחים פתוחים או שהם אתרים בעלי חשיבות ציבורית (שטחים המיועדים בתוכניות למטרות תיירות ונופש, שמכירתם מתאפשרת על פי הרפורמה במקרקעין).

4 חוק מינהל מקרקעי ישראל (תיקון מס' 7) התשס"ט-2009, ס"ח 2209 (10.8.09). בחוק זה נקבע לראשונה כי בין מחויבויותיה של רשות המקרקעין נכללים גם נושאים סביבתיים וחברתיים.

- הרשות תפעל להחלת ויישום של הוראות תפוגה בחוזי מקרקעין למטרות פיתוח על מנת להבטיח ניצול השטחים במועד המתוכנן. כך גם יימנע הצורך בהקצאת שטחים נוספים בשל מחסור הנובע מאי ניצול שטחים המיועדים לפיתוח.
- הרשות תבטל חוזים ישנים לפיתוח שאינם תואמים עוד את מדיניות התכנון ואת המטרות והתפקידים של רשות המקרקעין על פי תיקון החוק משנת 2009.

א.4 אכיפה

- ניהול מערכת אכיפה שוויונית, יעילה ומתואמת, אשר תאפשר איתור מהיר של עבירות בנייה, וניהול אפקטיבי של ההליכים המשפטיים הנדרשים.
- יישום של מדיניות ענישה מחמירה, כזו אשר תהפוך עבירות בנייה לבלתי כדאיות מבחינה כלכלית, ובכלל זה קנס לכל יום נוסף של פעילות בלתי חוקית בשטח הפתוח.
- מימוש יעיל ומהיר של צווים הניתנים במסגרת ההליך השיפוטי (כגון צו הפסקת שימוש וצווי הריסה), הימנעות ממתן ארכות ארוכות למימוש הצווים ומדחייה של ביצוע צווים.

א.5 חקיקה

- עיגון ההגנה על השטחים הפתוחים בדרך של חקיקה ביוזמה ממשלתית ופרטית.
- יצירת בסיס חוקי ליישום מדיניות וכלים לשמירה על השטחים הפתוחים, בין היתר על ידי העשרת ארגז הכלים למימוש יעדי השמירה על השטחים הפתוחים באמצעות כלים כמו ניווד זכויות, רכישת זכויות ועוד.
- הימנעות מקידום ואישור חקיקה העשויה לסכל את מדיניות השמירה על השטחים הפתוחים.

פרק ב': ניתוח המדיניות הקיימת

פרק זה, המהווה את עיקר הדו"ח, מכיל ניתוח של החלטות ודברי חקיקה שהתקבלו במהלך שנת 2009 ברשויות המדינה השונות. בפרק זה מספר חלקים:

ב.1 החלטות ממשלה

ב.2 מועצת מקרקעי ישראל והרפורמה במקרקעי ישראל

ב.3 החלטות המועצה הארצית לתכנון ובנייה

ב.4 חקיקה

ב.1 החלטות ממשלה

פרק זה בוחן את החלטות הממשלה שהתקבלו בשנת 2009, לאור המדיניות המנחה והעקרונות המנחים לשמירה על השטחים הפתוחים, אשר פורטו בפרק הקודם. החלטות אלו נבחנו גם בהשוואה למדיניות הממשלה בנושא השטחים הפתוחים בשנים הקודמות (שנים 2005-2008)⁵.

הליך הבחינה כלל סקירה של כל החלטות הממשלה שהתקבלו בשנת 2009, על פי המידע המצוי באתר משרד ראש הממשלה, מתוכן נבחרו על ידינו החלטות בעלות השפעה ישירה או עקיפה על מדיניות השמירה על השטחים הפתוחים. החלטות אלו מפורטות בנספח מס' 1. יש להדגיש כי המסמך אינו סוקר את אופן יישום ההחלטה, אלא מנתח את ההחלטות כביטוי של מדיניות בלבד. להלן עיקרי המסקנות והממצאים מניתוח החלטות הממשלה, ובעקבותיהן פירוט עיקרי החלטות על פי נושאים.

1. עיקרי הממצאים והמסקנות

מיידי לאחר תחילת כהונתה של הכנסת ה-18, בחודש פברואר 2009, החלה הממשלה בקידום סידרת רפורמות, סידרה הכוללת 3 מרכיבים עיקריים: רפורמה במקרקעי ישראל, רפורמה בתכנון ורפורמה בתחום התשתיות. ללא ספק, סידרת רפורמות זו היא המהלך בעל המשמעות הרבה ביותר על השטחים הפתוחים, שקידמו הממשלות בשנים האחרונות, ואף בעשורים האחרונים.

---

5 דו"ח השמירה על השטחים הפתוחים – ניתוח החלטות רשויות המדינה, דו"חות שנתיים לשנים 2005-2008, זמין באתר www.deshe.org.il, מכון דש"א.

לרפורמה במקרקעי ישראל, שהליכי החקיקה שלה הושלמו בשנת 2009, מוקדש בדו"ח זה פרק נפרד. הרפורמה בתכנון החלה את צעדיה הראשונים מייד לאחר אישור הרפורמה במקרקעי ישראל. עוד בחודש אוגוסט 2009 הוקמו הן וועדת שרים וועדה מקצועית לקידומה, והתקבלו שתי החלטות המתוות עקרונות מדיניות. בפברואר 2010 כבר הופצה טיוטת תזכיר חוק, ובמרץ 2010 היא אושרה בקריאה ראשונה.

על אף שמדובר ברפורמה משמעותית ביותר, מהלך מהיר זה נעשה בחדרי חדרים הרחק מעיני הציבור מבלי שקדמה לו עבודה מקצועית ללימוד וניתוח מסודר של הבעיות המאפיינות את מערכת התכנון הקיימת והכשלים המיוחסים לה, כבסיס לגיבוש חלופות והצעות לפתרון. כך למשל, בהחלטה הראשונה שהתוותה עקרונות מדיניות – נקבע העיקרון של "תכנית אחת בוועדה אחת" כעקרון מנחה ומוביל. עקרון זה אכן תורגם להוראת החוק, כל זאת, מבלי שנערכה בחינה האם עקרון זה הוא נחוץ וראוי ומה ההשלכות השליליות שעלולות להיות לו על מערכת התכנון. בעייתיות זו מאפיינת בעיקר את פרקי החוק העוסקים בתכנון. החלטות הממשלה, ובעקבותיהן הצעת החוק בנושא הרישוי מבוססים בעיקרם על המלצות וועדת זיילר שמונתה בעקבות קריסת אולם האירועים ורסאי. כפי שנפרט בדו"ח זה, הרפורמה החלה את צעדיה הראשונים חודשים ספורים לאחר שהמועצה הארצית דנה בשינוי מקיף אחר לחוק התכנון והבנייה (שכונה אז תיקון 90 לחוק). תיקון 90 נערך תוך התייעצות עם בעלי עניין שונים, ובכלל זה עם המועצה הארצית, והוצע לאחר תהליך לימוד מסודר. והנה, במחי יד, ללא הסבר או הליך מסודר, ננטש תיקון 90, לטובת רפורמה מקיפה המציעה חוק תכנון ובניה חדש.

שנת 2009 עומדת אם כך בסימן הרפורמות הגדולות בקרקע. רפורמות מסוג כזה יכולות להיות הזדמנות פז להטמיע במערכת תכנון וניהול הקרקע ערכים סביבתיים, ובהם עקרונות של שמירה על השטחים הפתוחים. **למרבה הצער, הזדמנות זו לא רק שהוחמצה – אלא שהצעות החוק במונחים רבים מוליכים אותנו שנים רבות לאחור.** לדוגמא, במסגרת הצעת חוק התכנון והבניה מוצע לבטל את הוועדה לשמירת קרקע חקלאית ושטחים פתוחים, מבלי שמוצע כל מנגנון חלופי אחר להגנה על שטחים פתוחים, ויצירת העדפה לפיתוח בשטחים המיועדים לכך.

בשנת 2010 התקבלו שתי החלטות ממשלה שיש בהן תרומה ישירה לשמירת השטחים הפתוחים, שתיהן עוסקות בפארקים גדולים המיועדים בעיקר למטרות פנאי ונופש: פארק אריאל שרון, ופארק נחל באר שבע. בשני המקרים מדובר בנושאים שכבר התקבלו לגביהם החלטות ממשלה, ובכלל זה הקצאת תקציבים, אך הפארקים בהם מדובר טרם מומשו והקמתם נתקלת בקשיים.

החלטות אלו מבורכות וחשובות, אם כי ראוי היה שתינתן עדיפות וקדימות לפרויקטים אלו, כך שלא יידרשו החלטות חוזרות ונשנות לקידומם. כמו כן ראוי היה כי הממשלה תרחיב את העיסוק בתחום זה, ותקבל ותיישם החלטות למימושם של פארקים, שמורות טבע וגנים לאומיים נוספים ברחבי הארץ, שנדרשת מעורבות ממשלתית ישירה לקידומם.

תחום משמעותי נוסף בו עסקה הממשלה בשנת 2009 הוא תחום התשתיות. החלטת הממשלה בנושא תכנית אב לשדות תעופה היא דוגמא (נוספת, למרבה הצער), להחלטה המתעלמת מהחלטות ברורות של מערכת התכנון ומתוכנן של תכניות מתאר ארציות, שהממשלה עצמה אישרה. כך למשל, ההחלטה על הקמת שדה תעופה בינלאומי נוסף במגידו, עומדת בסתירה מוחלטת להמלצת תמ"א 15 (תכנית המתאר הארצית לשדות תעופה), אשר קבעה, לאחר הליך ארוך של בחינת חלופות ושל דיונים מסודרים – כי השדה הבינלאומי הנוסף יוקם בנגב (נבטים או צקלג).

באחת מהחלטות הממשלה (בעניין הגברת התחרות במשק החשמל, החלטה מס' 129) הוטל על מינהל התכנון לקדם את תכנית המתאר הארצית לאנרגיה (תמ"א 41) שהמועצה הארצית נתנה הוראה להכנתה. מצער לגלות, כי דווקא המשרד האמון על נושא האנרגיה, משרד התשתיות, הוא זה המעכב את קידום התכנית, בשל רצונו לקדם בעצמו תכנית אב לאנרגיה.

העדר הראייה הכוללת בא לידי ביטוי גם בהסמכה של ארבע חברות להגשה של תכניות לאגירה שאובה, לוועדה הארצית לתשתיות לאומיות (ות"ל). תכניות לאגירה שאובה, המנצלות חשמל זול בלילה לטובת שאיבת מים ויצירת חשמל בשעות העומס – הן כלי חשוב לניהול משק החשמל, ותחליף להקמת מתקני ייצור חדשים בכדי להתמודד עם שעות של ביקושי שיא. עם זאת, זהו סוג של פרויקט הדורש ראייה כוללת של כלל צרכי משק החשמל. קידום של מספר אתרים על ידי חברות פרטיות, במסגרת הות"ל, אשר אופי הדיון בה הוא בכל פרויקט לגופו, וזאת על רקע העדר תכנית כוללת למשק האנרגיה – מעורר חשש כבד.

בשנת 2009 החליטה הממשלה על הרחבת סמכויות הות"ל, מהלך נוסף המעודד עקיפת מערכת התכנון. הרחבת הסמכויות נעשתה לגבי תכניות לכרייה וחציבה, כך שהות"ל תוכל לדון ולאשר גם מחצבות חדשות. זאת, כאשר עדכון לתכנית המתאר הארצית הכוללת לנושאי כרייה וחציבה, תמ"א 14, נמצא בהליכי הכנה, תוך בחינה מעמיקה של הנושא. הרחבת סמכויות הות"ל, שאינה כפופה להוראות של תכניות מתאר ארציות – גם לנושא כרייה וחציבה, כך שזו תוכל לאשר אתרי כרייה וחציבה חדשים כמעט בכל מקום – פירושה חיסול הראייה הכוללת וארוכת הטווח בכל הנוגע למשק הכרייה והחציבה בישראל.

החלטה חשובה התקבלה בממשלה בנושא אנרגיות מתחדשות, בה נקבע יעד מנחה של ייצור 10% מסך ייצור האנרגיה, על ידי אנרגיות מתחדשות, לשנת 2020. בחודש דצמבר 2009 אף הוקמה וועדת שרים לקידום, פיתוח ויישום של אנרגיות מתחדשות. בעקבות החלטות אלו, ובעיקר בעקבות קביעת מכסות ותעריפים לייצור חשמל ע"י אנרגיות מתחדשות – החלו מקודמות תכניות רבות לייצור חשמל באמצעות אנרגיה סולארית, בעיקר ע"י יצירת שדות פוטוולטאים בשטחים פתוחים בנגב ובערבה. אך גם בנושא זה נעדרת כל התייחסות למדיניות המעודדת שמירה על השטחים הפתוחים. שדות סולאריים הם שימוש קרקע הצורך שטחי קרקע גדולים מאוד. מתבקש היה כי מדיניות הממשלה תפנים את הצורך בשמירה על משאב זה, ותאמץ מדיניות המעודדת בראש ובראשונה הקמת מתקנים פוטוולטאים על גבי גגות, לפני עידוד של פיתוח חסר רסן בשטחים הפתוחים. מדינות עתירות קרקע מישראל אימצו מדיניות המעודדת ניצול של גגות, על פני בנייה בשטחים הפתוחים, בין היתר באמצעות תעריף גבוה יותר לכל קוט"ש המיוצר על גבי הגג (גרמניה לדוגמה). החלטת הממשלה נעדרת התייחסות מסוג זה.

לראשונה התקבלו בממשלה שתי החלטות בנושא שינוי אקלים וההיערכות של מדינת ישראל להפחתת פליטות של גזי חממה, ובכלל זה הכנת תכנית פעולה לאומית בנושא. יש לברך על צעד זה, ולקוות כי העיסוק בו יעשה מתוך ראייה סביבתית רחבה וארוכת טווח.

החלטה מבורכת נוספת היא החלטת הממשלה לייעל את עבודת הממשלה בהיבטים הסביבתיים, ולצמצם את צריכת המשאבים של הממשלה – "ממשלה ירוקה".

גם בשנת 2009 עסקה הממשלה בהקמת יישובים חדשים. בנושא זה התקבלו 3 החלטות, האחת עוסקת בתיקצוב יישובים חדשים שהוחלט בעבר על הקמתם, ושתי החלטות עוסקות ביישובים חדשים עבור מפוני גוש קטיף לצד היישובים: ניר עקיבא, יסודות וחפץ חיים. מדובר בהרחבות ליישובים קיימים,

שהוכרו כיישובים חדשים נפרדים. החלטה נוספת התקבלה בעניין התיישבות הבדואים בנגב. יש לקוות כי החלטה זו תהווה צעד משמעותי בהסדרת ההתיישבות בכדי למנוע התיישבות בלתי חוקית המכרסמת בשטחים הפתוחים.

בנושא פיתוח המרחב העירוני ופיתוח המרחב הכפרי התקבלו 3 החלטות בנושא התחדשות עירונית, וכן התקבלה החלטה בה נוספו יעדים סביבתיים לפעילות החטיבה להתיישבות. אלו החלטות חשובות ומבורכות, אך עדיין אינן מבטאות עדיפות ממשלתית לפיתוח העירוני. כידוע, מדיניות התכנון מדגישה את חשיבותו של פיתוח עירוני איכותי, כדגם הפיתוח העיקרי והמועדף, תוך עידוד תחבורה ציבורית והעלאת איכות החיים בעיר. לשם כך נדרשת מעורבות ממשלתית ברורה, וזו אינה ניכרת עדיין בהחלטות הממשלה, גם בשנת 2009. גם ההחלטות להקים יישובים חדשים הן ביטוי למגמה המעדיפה את פיתוח הכפר, ואינה מקדישה את תשומת הלב הראויה לפיתוח המרחבים המעוררים, שם מתגוררת ותתגורר מרבית אוכלוסיית ישראל.

שתי החלטות התקבלו בתחום הפסולת והמיחזור, החלטות שיש בהן כדי להשפיע על השטחים הפתוחים, האחת בדבר הקצאה כספי קרן שמירת הנקיון גם לשיקום אתרי פסולת, טיפול במפגעי אסבסט, חינוך והסברה, וכן החלטה על פיצוי לבעל מחצבה החייב במיחזור, בנסיבות מסוימות.

כמו כן התקבלה החלטה נוספת לעידוד קבורה רווייה, נושא שהתקבלו לגביו מספר החלטות ממשלה בשנים האחרונות, בשל קושי ביישום המדיניות הרצויה.

2. סקירה של החלטות שהתקבלו בשנת 2009, לפי נושאים

החלטות בעלות תרומה ישירה לשמירת השטחים הפתוחים

בשנת 2009 התקבלו שתי החלטות המבטאות מעורבות ישירה של הממשלה לטובת שמירת השטחים הפתוחים:

החלטה מס' 4466 מיום 1.2.09, בנושא קידום פארק אריאל שרון: כזכור, בשנת 2005 התקבלו שתי החלטות ממשלה בדבר קידומו של פארק אריאל שרון: החלטה על הקמת חברה ממשלתית לניהול הפארק, והחלטה על הקצאה תקציבית לקידומו. מאז חלפו מספר שנים, ומימוש הפארק נתקל בקשיים רבים, בראשם הקושי לשחרר את שטחי הפארק מן המחזיקים בהם על פי חוזה חכירה שונים. בכדי לזרז את מימוש הפארק, ההחלטה הנוכחית קובעת כי יש לפעול בהקדם ליישום החלטות הממשלה הקודמות בנושא, ובין היתר לקדם הקצאת זכויות חכירה או זכויות אחרות שיוחלט עליהן – לחברת פארק אריאל שרון. כמו כן נקבע כי ממ"י יגיש לשר להגנת הסביבה, לשר הבינוי והשיכון ולשר האוצר דו"ח הכולל פירוט המחזיקים ובעלי הזכויות בקרקע, וכן שומות מתאימות לכל שטח. עוד הוטל על מנכ"ל המשרד להגנת הסביבה להכין תכנית פעולה לקידום הפרויקט שתכלול לוחות זמנים, סדרי עדיפויות לפיתוח ומקורות מימון, ולהגישה לשרים.

החלטה מס' 794, פיתוח פארק נחל באר שבע, מיום 12.10.09: בהמשך להחלטות ממשלה קודמות בנושא הפארק, ובהתאם למדיניות הממשלה לפיתוח הנגב והגליל, הוטל על צוות בינמשרדי לקבוע את המבנה הארגוני המתאים להקמת הפארק. ההחלטה מפרטת את חלוקת האחריות והתקציב למימון הפרויקט בין משרדי הממשלה השונים.

רפורמה במקרקעי ישראל: ראו פרק ב' 2.

רפורמה בתכנון

מיד לאחר שאושרה הרפורמה במקרקעי ישראל (ראו פרק ב' 2), נפנתה הממשלה לעסוק ברפורמה הבאה בסדרת רפורמות המקרקעין – הרפורמה בחוק התכנון והבנייה. בשנת 2009 התקבלו 3 החלטות ממשלה מרכזיות לקידום הרפורמה: הקמת וועדת שרים וועדה מקצועית לקידומה, קביעת מטרות ותחומים מרכזיים לרפורמה, וכן החלטה מפורטת בתחום הרישוי.

החלטה מס' 708, מיום 23.8.09, הקמת וועדת שרים לשיפור וייעול תחום התכנון והבנייה: מכוח החלטה זו הוקמה וועדת השרים אשר תלווה את הליכי הגיבוש והקידום של הרפורמה בתכנון. יו"ר הוועדה הוא רוה"מ, וחברים בה שר הפנים, שר הבינוי והשיכון, השר להגנת הסביבה, שר החקלאות ופיתוח הכפר, שר המשפטים, שר התחבורה, ושר התשתיות הלאומיות. על הוועדה הוטל לפעול לגיבוש עקרונות ומתכונת לשיפור וייעול הליכי התכנון והבנייה. עוד הוחלט כי בצד וועדת השרים תפעל ועדה מקצועית בראשות מנכ"ל משרד רוה"מ ובהשתתפות מנכ"ל המשרד להג"ס, מנכ"ל משרד הפנים, המשנה ליועץ המשפטי לממשלה, מנהל מינהל התכנון במשרד הפנים, מנהל ממי"י, והממונה על התקציבים במשרד האוצר.

בתאריך 29.10.09, החלטה מס' 824, הוחלט לצרף את שר התיירות לוועדת השרים.

החלטה מס' 777, מיום 2.10.09, קביעת מטרות ותחומים מרכזיים לרפורמה בתחום התכנון ורישוי הבנייה: החלטה זו מפרטת את מטרות הרפורמה:

א. לשפר, לקצר ולפשט את הליכי התכנון, הרישוי והבנייה, על מנת להקל על צרכני מוסדות התכנון

ב. ליצור רמה גבוהה של ודאות לגבי הליך ייזום ואישור תכניות או בקשות להיתרי בנייה.

ג. להבטיח מענה תכנוני מלא, איכותי, גמיש ומגוון לצרכי החברה, הסביבה והמשק בישראל.

הרפורמה תבוצע באמצעות חקיקת חוק תכנון ובנייה חדש או ע"י חקיקת תיקון משמעותי לחוק הקיים. הוועדה תציע תיקונים עקיפים הנדרשים בחוקים אחרים ותמליץ על השינויים המבניים הנדרשים במוסדות התכנון והרישוי ובמערכות המקצועיות המנהלות אותם.

בהחלטה זו אומץ העיקרון של "תכנית אחת בוועדה אחת", וכן נקבע כי יש לבחון את ההצדקה לקיומה של מערכת תכנון בת 3 רמות (ארצית, מחוזית ומקומית) ולבחון מעבר ל-2 רמות בלבד. על הוועדה הוטל להעביר לשרים דיווח בנייה ולסיים את עבודתה תוך חודשיים.

החלטה מס' 963 **רפורמה בתחום התכנון והבנייה - רישוי הבנייה**, מיום 26.11.09: החלטה זו כוללת עקרונות מפורטים בתחום רישוי הבנייה, ובהם הקמת מערכת מקוונת להגשה, בדיקה והנפקה של היתר בניה, קביעת מסלולי רישוי קצובים בזמן להיתרים מכוח תכנית מפורטת, הקמה והכשרת מכוני בקרה עצמאיים לבקרת תכן הבניה ותהליך הביצוע, יצירת מערך מידע מקוון, זמין ומקיף בתחומי התכנון והבניה, השלמת קוד הבניה, ויצירת תקנות והנחיות ברורות בכל הנוגע לדרישות התכן, העלאת האיכות והכשירות של העוסקים בתחומי הבניה בועדות המקומיות ובקרב אנשי המקצוע.

תשתיות לאומיות

החלטה מס' 4463, תכנית אב לשדות תעופה בישראל, מיום 1.2.09: הוחלט לקדם מספר שדות תעופה חדשים/לשנות קיימים: הקמתו של שדה תעופה תמנע כשדה תעופה בינלאומי ופנים ארצי למרחב אילת, בחינה וקידום זמינות לשדה תעופה בינלאומי אזורי משלים לנתב"ג מדרגה 2 באזור מגידו, בחינה וקידום זמינות לשדה תעופה פנים ארצי חלופי לשדה תעופה הרצליה באזור עין שמר כולל קידום תכנון מפורט. כמו כן הוחלט לבחון קידום תכנית מפורטת עבור שדה תעופה בינלאומי נוסף במרחב הנגב, לבצע בדיקת היתכנות לשדה תעופה על אי בים התיכון, בהתאם להחלטת המועצה הארצית לתכנון ובנייה בנושא תמ"א 15/1, ולבחון את האמצעים הנדרשים לניצול מיטבי של התשתיות האוויריות והקרקעיות בנתב"ג לנוכח התקדמות הטכנולוגיה, ומבלי להוסיף מגבלות סביבתיות.

חשוב להדגיש כי נושא פריסת שדות התעופה נקבע בתכנית מתאר ארצית ייעודית לנושא זה – תמ"א 15. לכן, החלטות הממשלה אינן תואמות את הוראות ותשריטי התמ"א. כך למשל, התמ"א אינה ממליצה על הקמת שדה תעופה במגידו כלל, אלא על שדה בינלאומי נוסף בנגב.

החלטה מס' 129, מיום 12.5.09, הגברת התחרות במשק החשמל: ההחלטה עוסקת בקידום יצרני חשמל פרטיים ובייעול הפיקוח על חברת החשמל. בין השאר נקבע כי יש לפעול לאיתור וקידום אתרים להקמת תחנות לייצור חשמל, להנחות את מנהל מינהל התכנון במשרד הפנים לדווח לוועדת השרים לענייני חברה וכלכלה על קידום הכנת תוכנית מתאר ארצית לתשתיות משק האנרגיה-תמ"א 41, ולהטיל על מנהל מינהל התכנון (בתיאום עם משרד התשתיות הלאומיות, המשרד להגנת הסביבה וממ"י) לאתר קרקעות המתאימות להקמה של לפחות ארבע תחנות לייצור חשמל באמצעות גז טבעי, ולהכליל בתמ"א.

תמ"א 41 מעוכבת בשל רצונו של משרד התשתיות לקדם את התכנית בעצמו, והוא מונע את קידומה של תכנית אב למשק האנרגיה באמצעות מוסדות התכנון.

החלטה מס' 157, הרחבת סמכויות הוועדה לתכנון ולבניה של תשתיות לאומיות, 12.5.09: החלטה לתקן את חוק התכנון והבניה, באופן שהוועדה הארצית לתשתיות לאומיות (ות"ל) תוסמך לדון ולאשר, בנוסף לסמכויותיה כיום, גם תכניות ברמה מפורטת של מתקני גז ו/או מתקני גז טבעי נוזלי, ושל פרויקטי כרייה וחציבה. בעקבות החלטה זו אכן שונה החוק, והורחבו סמכויות הוועדה.

החלטה מס' 175, הסדרת משק הגז הטבעי, מיום 12.5.09: בין היתר נקבע בהחלטה לפעול להקמת צינור הולכת גז טבעי לירושלים, ולקדם את הקמת המקטע הצפוני של מערכת ההולכה.

החלטה מס' 4450, קביעת יעד מנחה וגיבוש כלים לקידום אנרגיות מתחדשות בפרט באזור הנגב והערבה, 29.1.09 :

1. לקבוע יעד מנחה לייצור חשמל מאנרגיה מתחדשת בהיקף של 10% מצורכי האנרגיה בחשמל של המדינה לשנת 2020.
2. לקבוע יעד ביניים של 5% לייצור חשמל מאנרגיה מתחדשת במהלך שנת 2014.
3. להטיל על מנהל התכנון במשרד הפנים, בתיאום עם מנהל החשמל במשרד התשתיות הלאומיות, המשרד להגנת הסביבה, ממ"י ומשרד הביטחון, לאתר קרקעות המתאימות להקמת תחנות כוח מאנרגיות מתחדשות. לאתר קרקעות באזור הנגב והערבה בפרט המתאימות להקמת תחנות כוח בטכנולוגיות- סולארי ורוח.
4. להטיל על משרד התשתיות הלאומיות וממ"י להשלים נהלי הקצאת קרקע לצורך הקמת תחנות כוח.
5. להנחות את הרשות לשירותים ציבוריים- חשמל, לבחון תעריפים ואמות מידה ליישום מדיניות הממשלה לעידוד הקמת מתקני ייצור חשמל מאנרגיות מתחדשות בהיקף כולל של 500 מגה ואת. בחינת הרשות תתבסס על מודלים בינלאומיים לעידוד הקמת תחנות כוח המבוססות על אנרגיה מתחדשת, בהתאמות הנדרשות למשק הישראלי.
6. על מנת להעמיד תמריצי מיסוי לקידום ייצור מתקני אנרגיות מתחדשות ורכיביהם יגבש שר האוצר, את הדרך להרחבת תחומי הפעולה המוגדרים בחוק עידוד השקעות הון גם לגבי השקעה במו"פ בתחום האנרגיה המתחדשת, וכן לגבי השקעות ישירות לאימוץ טכנולוגיות של אנרגיה מתחדשת ולייצור מתקני אנרגיות מתחדשות ומרכיביהם על ידי מפעלים והכל כהוראת שעה.

להטיל על מינהל מקרקעי ישראל בהתאם למפורט בסעיף 4 לעיל ובתיאום עם המועצה האזורית חבל אילות, לפרסם מכרזי קרקע בשטח המועצה האזורית, לתכנון ופיתוח הקמת 3 תחנות כוח בטכנולוגיות סולאריות.

החלטות ממשלה התקבלו בתאריך 9.7.09 בעניין הסמכה של 4 חברות להגשה של תכנית לתשתית לאומית למתקני "אגירה שאובה":

- החלטה מס' 530, הסמכה של חברת פי.אס.פי השקעות בע"מ להכנה של תכנית אגירה שאובה בשטחי מעלה גלבוע ורשפים.
- החלטה מס' 531, הסמכת "כלל תעשיות והשקעות בע"מ" להקמת מתקן בהיקף 220 מגוואט באזור נשר.
- החלטה מס' 532, הסמכה של חב' "אגירה שאובה אלקטרה שותפות מוגבלת בע"מ" להכנת תכנית לאגירה שאובה בהיקף 220 מג"ו באזור מנרה.
- החלטה מס' 533, הסמכה של חב' תה"ל להכין תכנית אגירה שאובה בהספק 300 מג"ו בשטחי גשר, נווה אור, ומולדת.

החלטה מס' 1148, ועדת שרים לעניין קידום, פיתוח ויישום אנרגיות מתחדשות, מיום 27.12.09 :

למנות ועדת שרים לעניין קידום, פיתוח ויישום אנרגיות מתחדשות. הוועדה תעסוק בקידום, פיתוח ויישום אנרגיות מתחדשות, לרבות ביישום החלטות ממשלה הקיימות בעניין זה, ותגבש אמצעים תחיקתיים, מנהליים ואחרים לקידום השימוש באנרגיות מתחדשות.

יישובים חדשים

החלטה מס' 906, תכנון הקמת אתר מגורים זמני ביישוב ניר עקיבא עבור מפוני כפר דרום, החלטה מתאריך 19.11.09: החלטה להעמיד למשרד הבינוי והשיכון תקציב בסך של 0.4 מיליון ש"ח לטובת תכנון אתר מגורים זמני ביישוב ניר עקיבא עבור גרעין מפונים-זכאים יוצאי כפר דרום, המיועד להתיישב בישוב זה ולהקים בו בתי-קבע. מאז אכן אושרה במקום תכנית בהתאם.

החלטה מס' 1023, הוספת תקציב להקמת היישובים חלוצית 1 וחלוצית 4, מיום 6.12.09: משרד האוצר יעמיד למשרד הבינוי והשיכון תקציב נוסף בסך 8.69 מלש"ח לצורך הקמת מבני ציבור ביישובים חלוצית 1 וחלוצית 4 (בתי כנסת, מקוואות, מעונות יום, מועדונים, מבני מזכירות, מבני מרפאות).

החלטה מס' 1151, בחינת הקמת יישובים חדשים במועצה האזורית נחל שורק, 27.12.09: לבחון הקמת 2 יישובים קהילתיים דתיים חדשים למפוני גוש קטיף בסמיכות ליישובים יסודות וחפץ חיים במועצה האזורית נחל שורק. להטיל על יו"ר המועצה הארצית לתכנון ובנייה להביא את הקמת היישובים לדיון בפני המועצה הארצית, לצורך בחינת מגוון ההיבטים התכנוניים והיבטים נוספים הכרוכים בכך, ולגיבוש המלצתה בנושא והגשתה לממשלה, במסגרת תפקידה של המועצה ליעץ לממשלה. להטיל על משרד האוצר להגיש לממשלה התייחסות בהיבט הכלכלי-תקציבי הכרוך בנושא.

בשנת 2010 התקיים במועצה הארצית לתכנון ובנייה דיון בנושא הקמת יישובים חדשים אלו (למעשה הכרה בהרחבות – כיישובים חדשים), ואלו אושרו ברוב קולות, למרות מדיניות תכנונית ברורה שלא להקים יישובים חדשים, בוודאי במחוז המרכז.

התיישבות הבדואים בנגב

בהחלטה מס' 4411, מיום 8.1.09, אימצה הממשלה את דו"ח וועדת גולדברג, ובו הצעת מדיניות להסדרת התיישבות הבדואים בנגב. על פי ההחלטה, התשתית להסדרת סוגיית התיישבות הבדואים בנגב תהיה:

1. גיבוש מדיניות מערכתית כוללת המשלבת טיפול בנושא הקרקע ובנושא תכנון והסדרת ההתיישבות.
2. גיבוש מדיניות אשר תביא בחשבון את צרכי האוכלוסייה הבדואית, את תביעותיה לזכויות בקרקע, את צרכי המדינה ואת משאביה הקרקעיים והכספיים.
3. גיבוש מדיניות אשר תהא בת-יישום בתוך תקופה קצרה, באופן שיהא בו כדי לבסס ולחזק את מערכת יחסי האמון בין הבדואים לבין המדינה.
4. הסדרת הסוגיה תיעשה ככל הניתן וככל הנדרש בחקיקה כך שיובטח פתרון מקיף, מוגדר ועקבי.

עוד הוחלט למנות צוות יישום ויישוב הסתייגויות אשר יגיש לממשלה מתווה מפורט ובר-יישום להסדרת התיישבות הבדואים בנגב, וכן להנחות את הצוות להגיש לממשלה תוכנית ליישום בסוגיות מנגנון ההצטרפות לתהליך ההסדר, הקרקע, ההתיישבות, תהליכי התכנון, האכיפה האזרחית וחיזוק מנגנון הביצוע, לרבות התייחסות לנושאים שיוסדרו בחקיקה.

התחדשות עירונית

בשנת 2010 התקבלו 3 החלטות ממשלה בנושא התחדשות עירונית:

החלטה מס' 152, קידום תכניות להתחדשות עירונית, מיום 12.5.09: החלטה לתקן את חוק התכנון והבניה כך שתוקם מכוחו, בהוראת שעה שתוקפה 5 שנים, במחוזות שייקבעו - ועדת משנה סטטוטורית לוועדה המחוזית לתוכניות פינוי לשם בינוי (הועדה לתוכניות פינוי ובינוי) שתוסמך לאשר תכניות החלות על מתחם לפינוי לשם בינוי או לעיבוי בניה.

עוד הוחלט להטיל על שר הבינוי והשיכון להנחות את הועדה להתחדשות עירונית ליזום, בשיתוף עם הרשויות המקומיות הרלוונטיות, הגשה לוועדה לתוכניות לפינוי ובינוי, לפחות 5 תכניות לפינוי ובינוי עד סוף שנת 2010.

שתי החלטות ממשלה (מס' 580, ו-822) עוסקות **בהארכת תוקפן של ההכרזות** על מתחמים לפינוי בינוי בערים שונות ברחבי הארץ.

תמיכה בחקלאות ופיתוח הכפר

החלטה מס' 4491, **תמיכה בחקלאים עקב ירידה בכמויות המים המוקצות למטרת חקלאות**, מיום 19.2.09: התמיכה באה לסייע לחקלאים להיערך לעמידה בכמויות המים שהוקצו להם בשנת 2009. חקלאי יהיה רשאי להודיע על ויתור מרצון על כמות מים שפירים מתוך כמות המים השפירים שנצרכה על ידו בשנת 2008. בגין כמות המים המופחתת מרצון תינתן תמיכה בסכום שבין 2.58 ש"ח למטר מעוקב לבין 2.7 ש"ח למטר מעוקב.

החלטה מס' 601 מיום 19.7.09, **קביעת מטרות ויעדי פעילות החטיבה להתיישבות**, מוסיפה ליעדי החטיבה גם מטרות סביבתיות – שמירה על שטחים פתוחים וערכי סביבה ונוף ושילובם עם המרחב הכפרי; תכנון כולל בר קיימא של הישובים הכפריים בהתאמה לשינויי הזמן, ועוד. בתאריך 22.7.07, התקבלה החלטת ממשלה מס' 2069 בה הוחלק להקים **וועדת שרים לנושא התיישבות כפרית וחקלאית**, ולהכפיף את החטיבה להתיישבות לשר החקלאות. ההחלטה הנוכחית (2009) מוסיפה יעדים סביבתיים לפעילות החטיבה, יעדים שנעדרו כליל מהחלטה המקורית.

זיהום אוויר ושינויי אקלים

החלטה מס' 250, **ועדת השרים להגנת הסביבה וההיערכות לשינויי אקלים**, 24.5.09: מינוי ועדת שרים להגנת הסביבה ולהיערכות לשינויי אקלים. הרכב הועדה: השר להגנת הסביבה (יו"ר), שר האוצר, שר הבינוי והשיכון, שר החקלאות ופיתוח הכפר, שר המדע והטכנולוגיה, שר המשפטים, שר התחבורה והבטיחות בדרכים, שר התקשורת, שר התשתיות הלאומיות (ועוד 4 שרים ללא תיק). סמכויות הועדה: לתאם בין משרדי הממשלה בנוגע לפעולות לשמירת איכות הסביבה ומניעת מפגעים, לרבות הטיפול בחומרים מסוכנים וכן בנושא היערכות לשינויי האקלים.

בתאריך 25.6.09 התקבלה החלטה של ועדת השרים להגנת הסביבה וההיערכות לשינויי אקלים, בעניין היערכות ישראל לשינויי אקלים - היערכות ומוכנות לשינויי אקלים והפחתת פליטות גזי חממה: הקמת ועדת מנכ"לים בראשות מנכ"ל המשרד להגנת הסביבה, להיערכות והסתגלות לשינויי אקלים והפחתת פליטות גזי חממה.

ועדת המנכ"לים תגבש **המלצה לתוכנית פעולה לאומית** להפחתת פליטות גזי החממה (MITIGATION) בישראל, ותקבע בין היתר: יעדים לאומיים להפחתת פליטות גזי חממה; קריטריונים לפיהם יחושבו יעדי ההפחתה; אמצעי הפחתה ודרכי יישום; לוחות זמנים ואבני דרך; היבטים כלכליים ותקציביים הנובעים מיישום אמצעי ההפחתה; קביעת מדדי תפוקה ותוצאה לעמידה ביעדי תוכנית הפעולה הלאומית.

הוחלט כי ועדת המנכ"לים תמנה **צוותי עבודה** להכנת המלצה לתוכנית לאומית להיערכות והסתגלות לשינויי אקלים, בין השאר בתחומים הבאים: שינויים בדרישה לאנרגיה לקירור וחימום, משאבי מים, חקלאות, בניה, בריאות הציבור, תשתיות חופיות, ניקוז וסחף, כלכלה וביטוח, היבטים גיאוגרפיים-אסטרוטגיים, המגוון הביולוגי ובתי גידול טבעיים ותיירות.

פסולת ומיחזור

שתי החלטות התקבלו בתחום הפסולת והמיחזור, החלטות שיש בהן כדי להשפיע על השטחים הפתוחים:

החלטה מס' 136, מיום 12.5.09, שיפור אופן הקצאת כספי קרן שמירת הניקיון: לבטל את הדרישה לאישור ועדת הכלכלה של הכנסת כתנאי לשימוש והוצאת כספים המועברים לקרן לפי הוראות חוק הפיקדון על מיכלי משקה. לקבוע בחוק שמירת הניקיון, כי ניתן יהיה לעשות שימוש בכספי היטל ההטמנה גם לשיקום אתרי פסולת, טיפול במפגעי אסבסט וחינוך והסברה לשמירה על איכות נאותה של הסביבה.

החלטה מס' 159, מיום 12.5.09, הצעת חוק ההסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב והמדיניות הכלכלית לשנת הכספים התשס"ט, 2008-2009): בין היתר הוחלט לקבוע מנגנון לפיו יינתן פיצוי לבעל מחצבה החייב במיחזור, בגין השקעה בצידוד שרכש למפעל המיחזור, ואשר מטעמים שאינם תלויים בו נמנע ממנו להמשיך לעסוק בחציבה.

אמנות והסכמים בינלאומיים

החלטה מס' 4562, אשרור הפרוטוקול בדבר ההגנה על היס התיכון נגד זיהום ממקורות יבשתיים ומפעילויות יבשתיות, 26.3.09.

החלטה מס' 4421, אשרור הסכם בין ממשלת מדינת ישראל לבין ממשלת הרפובליקה הצרפתית בדבר שיתוף פעולה בעניינים סביבתיים, בניהול משאבי מים, בשימור הטבע והתייעלות אנרגטית, מתאריך 22.1.09.

קבורה

בהמשך להחלטות שהתקבלו בנושא זה בשנים קודמות, החליטה הממשלה בתאריך 19.2.09, החלטה מס' 4499, על "תעריפי קבורה באזור המרכז וירושלים ועידוד הקבורה הרוויה". ההחלטה נועדה לעודד קבורה רוויה צפופה (1,500 יח' לדונם לפחות) ע"י הגדלת התשלום עבור יחידת קבר.

שונות

החלטה מס' 349, טיוטת חוק הרשויות המקומיות (אכיפה סביבתית - סמכויות פקחים) (תיקון), התשס"ט, 2009 - הסמכת ועדת השרים לענייני חקיקה, 7.6.09: אישור עקרוני של טיוטת חוק הרשויות המקומיות (אכיפה סביבתית סמכויות פקחים) (תיקון), התשס"ט 2009, וכן הסמכת ועדת השרים לענייני חקיקה לאשר על דעת הממשלה את הנוסח הסופי של הצעת החוק לשם הגשתה המיידית לכנסת.

החלטה מס' 1057, "ממשלה ירוקה" - ייעול התפעול של משרדי הממשלה מתאריך 13.12.09: החלטה לייעל את עבודת הממשלה בהיבטיה הסביבתיים, ולהפחית את ההשפעות החיצוניות השליליות הנובעות מפעילות משרדי הממשלה. הפעולות הנגזרות מכך שפורטו בהחלטת הממשלה הן הפחתה בצריכת משאבים בתחומי המים, החשמל והנייר החל מיוני 2010, וקביעה של דרגת זיהום מירבית, בתיאום עם המשרד להגנת הסביבה, בעת רכישת כלי רכב ממשלתיים.

ב.2 החלטות מועצת מקרקעי ישראל והרפורמה במקרקעי ישראל

בשנת 2009 התקבלו ההחלטות הבאות שלהן משמעות רבה בתחום המדיניות הסביבתית של ניהול המקרקעין הציבוריים (מקרקעי המדינה ומקרקעי קק"ל):

1. החלטה מס' 1179 בנושא שמירה על השטחים הפתוחים.
2. הרפורמה במקרקעי ישראל.

החלטות נוספות של מועצת מקרקעי ישראל בנושאים אחרים מפורטים בנספח מס' 2.

1. החלטה 1179 השמירה על השטחים הפתוחים

ביום 12/3/2009 קיימה מועצת מקרקעי ישראל ביוזמת נציג ארגוני הסביבה במועצה בפעם הראשונה מאז הקמתה דיון בנושא השמירה על השטחים הפתוחים. בפתיחת הדיון הציגו מומחים מטעם מכון דש"א את החשיבות האקולוגית והחברתית של השטחים הפתוחים, את מצוקת השטחים ואת הצורך החיוני לשמירה עליהם. בסיום הדיון אישרה המועצה פה אחד את ההחלטה שלהלן, המטמיעה לראשונה מחויבות לשמירה על השטחים הפתוחים בין המטרות והתפקידים של ניהול המקרקעין. בשל חשיבותה, יובא נוסח ההחלטה במלואו:

שמירה על שטחים פתוחים

בתוקף סמכותה עפ"י סעיף 3 לחוק מינהל מקרקעי ישראל התש"ך-1960 החליטה מועצת מקרקעי ישראל בשיבתה מיום ט"ז באדר תשס"ט (12 במרץ 2009) כלהלן:

מועצת מקרקעי ישראל ומינהל מקרקעי ישראל רואים את השמירה על השטחים הפתוחים כמרכיב חיוני שיקבל ביטוי בכל החלטה על הקצאה וניהול מקרקעין, וזאת בהיבטים הבאים:

1. חיסכון מיטבי בהקצאת קרקע לפעולות פיתוח.

2. ביסוס ניהול המקרקעין על מצאי ערכי טבע, נוף ומורשת תרבות המאפיינים את הארץ.

3. הקפדה על הכוונת הפיתוח לשטחים המיועדים לכך בתכניות מתאר ארציות, מחוזיות ומקומיות.

4. קידום מזורז של הקצאת קרקע לשמורות טבע, גנים לאומיים, פארקים ושטחים חיוניים לשמירה על המגוון הביולוגי והנופי של הארץ.

5. עידוד השמירה על שטחים פתוחים חקלאיים.

6. הגברת האכיפה נגד פלישות ושימושים שלא כדין בשטחים פתוחים טבעיים וחקלאיים.

דברי הסבר להצעת ההחלטה:

לשטחים הפתוחים תפקידים ציבוריים חשובים לקיום ערכי הטבע, הנוף ומורשת התרבות המאפיינים את הארץ ולהבטחת איכות חיים ומרחב פתוח למטרות בילוי ונופש לתושבי המדינה היום ובעתיד.

מתוך מודעות לצורך בשילוב מושכל בין צורכי הפיתוח והשמירה על השטחים הפתוחים מוצע כי המועצה תקבע כי השמירה על השטחים הפתוחים הינו מרכיב חיוני שיקבל ביטוי בכל החלטה על הקצאה וניהול מקרקעין.

2. הרפורמה במקרקעי ישראל [חוק מנהל מקרקעי ישראל (תיקון 7) התשס"ט – 2009]

הרפורמה בניהול מקרקעי שיזמה הממשלה במהלך שנת 2009 שעיקרה שינוי חוקי המקרקעין, הייתה המהלך המשמעותי ביותר בתחום המקרקעין והסביבה במדינה מזה שנים. ראשיתו של המהלך בניסיון של ממשלת ישראל לשנות באופן קיצוני את מדיניות ניהול המקרקעין, ממדיניות שקידשה את הבעלות הציבורית על הקרקע – לכזו ההופכת את הקרקע למוצר הנסחר בשוק הפרטי. יוזמת הממשלה נתקלה במאבק ציבורי רחב היקף ובסיומו, אמנם הורחבה האפשרות להפרטת הקרקע במישור הכמותי (מ-200 אלף דונם ל-800 אלף דונם) ואולם ההפרטה הוגבלה במידה מסוימת לעומת היקפה בהצעה המקורית של הממשלה. המאבק הציבורי הביא לכך שנושא השמירה על השטחים הפתוחים וערכיהם מקבל מקום מחייב הן במטרות ניהול המקרקעין, הן בתפקידי רשות המקרקעין והן במחויבות להקצאת כספים

למטרות אלה ולהקמת קרן ייעודית לשמירה על השטחים הפתוחים. תוספות אלה לחוקי המקרקעין מהוות הישג רב משמעות בהתייחסות אל השטחים הפתוחים⁶.

מקורה של הרפורמה נטוע בהסכם קואליציוני שנחתם בין מפלגת הליכוד ומפלגת ש"ס בעת המגעים שהתקיימו להקמת הממשלה הנוכחית. עקרונות הרפורמה נכללים גם בהמלצות צוות 100 הימים שהכין את סדר היום של הליכוד לקראת כינון הממשלה שבראשותו.

בתאריך 12.5.09 התקבלה החלטת ממשלה מס' 117 בנושא הרפורמה במקרקעין.

בעקבות ההחלטה הוכנה הצעה לשינוי חוקי המקרקעין, ע"י וועדת שרים שמונתה לצורך כך, הצעה שעיקריה הן:

- מעבר גורף ממשטר החכרות למשטר של בעלות פרטית על הקרקע;
- הקמה של רשות מקרקעין במקום מנהל מקרקעי ישראל;
- הגברת השליטה של הממשלה בניהול המקרקעין באמצעות שינוי הרכב מועצת מקרקעי ישראל לרוב מוחלט של נציגי ממשלה ונציגות לקק"ל ללא נציגות לציבור ולאנשי מקצוע ובאמצעות הכפפת שיקול הדעת של נציגי הממשלה ומנהל הרשות להחלטות הממשלה.

ביום 16/6/09 פורסמה הצעת החוק (מס' 436) והועברה ע"י הממשלה לחקיקה בכנסת במגמה להביא לאישורה בתהליך מזורז במסגרת חוק ההסדרים 2009.

הצעת החוק שהייתה אמורה לשנות מן היסוד את המדיניות הקרקעית של ישראל כמו גם המגמה להעבירה בחופזה במסגרת חוק ההסדרים עוררו גל של תגובות והתנגדויות הן בכנסת והן בקרב מגזרי הסביבה, החברה ומגזרים ציבוריים אחרים. משקל מיוחד בהתנגדות היה לתנועות הנוער הציוניות ובמקביל התנגדו לחוק מגזרי המיעוטים.

הנימוקים הסביבתיים העיקריים להתנגדויות היו החשש להפיכת הקרקע ממוצר ציבורי ומכס של כלל הציבור לנכס פרטי שיעבור מידי המדינה, שלה מחויבות לכלל הציבור וצרכיו - לבעלות ולשליטה של השוק הפרטי ובעלי הון, שעניינם במיקסום רווחיהם האישיים. כך לגבי כלל המקרקעין הציבוריים ובעיקר לגבי השטחים הפתוחים שמתוקף תפקודם החיוני לקיום המגוון הביולוגי והמערכות האקולוגיות ולאספקת שירותי שטחים פתוחים לחברה ולסביבה מתחייבת השמירה על מעמדו כמוצר ציבורי שהוא בחזקת נחלת הכלל.

ההתנגדות לחוק התמקדה בעיקר בתחומים הבאים: דרישה לבטל לחלוטין את ההפרטה הגורפת של הקרקע או לצמצמה ולהגבילה אך ורק להעברת הקרקע למי שמחזיק בפועל בדירת מגורים; התנגדות להרכב המוצע של מועצת מקרקעי ישראל שכלל נציגות בלעדית של פקידי ממשלה וקק"ל, ללא כל ייצוג לציבור ולאנשי מקצוע מתחומים הקשורים לניהול המקרקעין.

בנוסף נעשה מאמץ לנתק את תהליך החקיקה מהמהלך הכוחני והחפוז של חוק ההסדרים שלא אפשר דיון ציבורי פתוח, מעמיק ומשתף כנדרש מחקיקה כה משמעותית המשנה סדרי בראשית.

6 לקריאה נוספת – הרפורמה במקרקעי ישראל – ההיבט הסביבתי, איריס האן ויואב שגיא, מקרקעין, ח/6, נובמבר 2009. המאמר מצוי גם באתר מכון דש"א www.deshe.org.il. חלקים מפרק זה מבוססים על תוכן המאמר.

במקביל למאמצים לעצור או לצמצם את ההפרטה ולקיים הליך ראוי, התקיים מאמץ נוסף שעניינו ניצול העובדה שבפעם הראשונה מאז חוקקו, נפתחו חוקי המקרקעין לדיון - בכדי להטמיע בחוק את מחויבות המדינה לניהול המקרקעין כמוצר ציבורי בדרך שתבטיח את השמירה המיטבית על השטחים הפתוחים ואת תפקודם האקולוגי-סביבתי והחברתי.

המגמה להטמיע את המחויבות לניהול מקרקעי ישראל כמוצר ציבורי שעליו לספק את כלל צורכי הציבור מהווה חלק מן הפעילות הסביבתית מזה זמן (ראו מסמך מדיניות וכלים לשמירת שטחים פתוחים¹, מסמכי עמדה של מכון דש"א והחברה להגנת הטבע לוועדת רוני², וועדת מילגרום/הבר, וועדת גדיש, מסמך האוצר).

ההיבטים הסביבתיים חברתיים הללו נעדרו לחלוטין הן מהחוק הקודם והן מהצעת החוק החדשה ובהתאם התעלמו מהם מועצת מקרקעי ישראל המופקדת על מדיניות ניהול המקרקעין ומנהל מקרקעי ישראל המופקד על ביצוע המדיניות³.

השינוי לחוק אושר בכנסת בקריאה שנייה ושלישית ביום 3.8.09, לאחר שהוכנסו בו שינויים, תוספות ותיקונים. תהליך החקיקה אמנם הופרד רשמית מחוק ההסדרים בעקבות הלחץ הציבורי וההתנגדות הגורפת, אולם, ההפרדה הייתה להלכה בלבד שכן לוח הזמנים הצפוף שנקבע לדיון ברפורמה חפץ כמעט באופן מוחלט את מועדי האישור של חוק ההסדרים. בדרך זו נכרך למעשה תהליך החקיקה של הרפורמה במקרקעי ישראל במסגרת חוק ההסדרים, על הלחצים ותרבות ה"קח ותן" המאפיינים אותו.

ההסדרים העיקריים ברפורמה מנקודת מבט סביבתית, לפני הרפורמה ואחריה

להלן סקירה של מספר הסדרים מרכזיים הנכללים בחוק שאושר, בהשוואה למצב החוקי התקף ערב אישור הרפורמה, ובהתייחס למצב רצוי מנקודת ראות של ניהול הקרקע כמוצר ציבורי.

(1) מטרת רשות המקרקעין

לאורך כל שנות קיומו של מנהל מקרקעי ישראל ועד לאישור הרפורמה – לא נכללה בחוקי המדינה כל התייחסות, ולו כללית, ליעדים לפיהם על מועצת מקרקעי ישראל ומינהל מקרקעי ישראל להתנהל בעת קבלת החלטות⁴. מציאות לקויה זו "זכתה" לשבט ביקורתו של בג"צ, בפרשת בג"צ הקרקעות. במובן זה לרפורמה ישנה תרומה חיובית של ממש, שכן לראשונה הוגדרו בחוק קווים מנחים לניהול המקרקעין ובכללם התייחסות לחובה לכלול את צורכי הסביבה והציבור ואת השמירה על השטחים הפתוחים בין המטרות והתפקידים של ניהול המקרקעין.

ס' 3 בתיקון לחוק מנהל מקרקעי ישראל, שכותרתו "מטרות רשות מקרקעי ישראל", קובע כי רשות מקרקעי ישראל תפעל, במסגרת תפקידיה "לניהול מקרקעי ישראל כמשאב לשם פיתוחה של מדינת

7 ראו הדו"חות השנתיים של מכון דש"א על החלטות רשויות המדינה בנושא השמירה על השטחים הפתוחים בשנים 2005-2008 המציינים כי, למרות חשיבותו נושא השטחים הפתוחים כלל לא נכלל בסדרי היום של מוסדות אלה המנהלים את משאבי הקרקע של המדינה.

8 דפנה ברק ארז, דונם פה ודונם שם: מנהל מקרקעי ישראל בצבת האינטרסים, עיוני משפט כא(3).

ישראל לטובת הציבור, הסביבה והדורות הבאים, ובכלל זה להשאר עתודות קרקע מספיקות לצורכי ולפיתוחה של המדינה בעתיד, תוך איזון ראוי בין צורכי שימור לצורכי פיתוח, ובין שיווק קרקע לשמירה על עתודות קרקע לצורכי ציבור;”

התיקון לחוק אף מפרט חובות עשה סביבתיות בין תפקידי הרשות, וקובע כי תפקידיה יהיו גם:

” (1) הקצאת קרקעות למטרות מגורים, דיור בר השגה, דיור ציבורי, תעסוקה, שטחים פתוחים ולמטרות אחרות, במקומות ובהיקפים הנדרשים על פי צורכי המשק, החברה והסביבה, לרבות צרכים עתידיים;”

(2) רכישת קרקעות וסיוע למדינה בהפקעת קרקעות לפי כל דין, לרבות למטרות סביבתיות”⁹

בנוסף מספק התיקון לחוק כלי מימוני לשמירה על השטחים הפתוחים וקובע כי:

”ימוקמת בזה קרן לשמירה על שטחים פתוחים במסגרת הרשות” שמטרתה הן ”סיוע במימון השמירה, הפיתוח הסביבתי והטיפוח של השטחים הפתוחים שמחוץ לשטחים העירוניים הבנויים, לרבות שטחים פתוחים שיש להם חשיבות לשמירה על המגוון הביולוגי והמערכות האקולוגיות בישראל, פארקים ואזורי נופש ופנאי, וכן סיוע לגורמים הפועלים להגשמת מטרות הקרן”¹⁰. החוק קובע כי הקרן תפעל על פי תכנית רב שנתית, וכי ”כספי הקרן יבואו מהפרשה בשיעור של 1%, בכל שנה, מכלל הכנסות הרשות באותה שנה, וכן מתרומות וממקורות אחרים” כי ”הכספים יועדו למטרות הקרן בלבד”, וכי: ”סדרי פעולת הקרן ייקבעו בהסכמת שר האוצר והשר להגנת הסביבה”.

בנושאים שהוזכרו לעיל הייתה למאבק הציבורי ברפורמה תרומה של ממש, שכן החוק הקודם לא התייחס כלל לניהול ציבורי וסביבתי של הקרקע והצעת הממשלה כללה רק מחויבות קלושה להיבטים אלה וגם זאת בכפוף לכל שאר תפקידי הרשות, כמעין סרח עודף לכל יתר תפקידי הרשות, וכן לא הוזכרו כלל חובות הרשות בתחום הסביבה ושמירת השטחים הפתוחים. שינויים אלו, ובכללם הקמת קרן השטחים הפתוחים, הכוללת גם מקור תקציבי ברור להגנה על השטחים הפתוחים ולטיפוחם לטובת הציבור, הם צעד חיובי חשוב, שכן לראשונה נקבעת בחקיקה מחויבות אקטיבית לשימור ולטיפוח השטחים הפתוחים¹¹.

עם זאת, נכון לעת כתיבת הדו"ח, אוקטובר 2010, למעלה משנה לאחר שנחקק החוק – טרם תוקנו התקנות מכוחן עתידה הקרן לפעול, וממילא לא הופעלה.

(2) הרכב מועצת הרשות ועצמאות שיקול הדעת של חבריה

ערב אישור הרפורמה קבע החוק כי מועצת מקרקעי ישראל תימנה עד 24 חברים, מהם מחצית ממשלה ומחצית נציגי קק"ל, וכן יו"ר. החוק קבע כי מחצית מהחברים מטעם הממשלה יהיו עובדי מדינה, ויתרתם אנשי אקדמיה. כמו כן, מתוקף חוק ייצוג גופים שעניינם איכות סביבה, היה נציג ארגוני הסביבה

⁹ חוק מינהל מקרקעי ישראל, תיקון מס' 7 התשס"ט 2009, סעיף 3.

¹⁰ ס' 10, שם.

¹¹ ראו ב"בין המצוי לרצוי – יחס רשויות המדינה לשמירה על השטחים הפתוחים", איריס האן, מקרקעין ח/1 ינואר 2009.

הלא ממשלתיים חבר במועצה. בפועל, לא מונו אנשי אקדמיה למועצת מקרקעי ישראל, וכוונת המחוקק דאז לא מומשה.

הרפורמה מקבעת מצב שלילי זה בחוק, ואף מרעה אותו: הרכב רשות המקרקעין החדשה מעביר לידי הממשלה שליטה מוחלטת בניהול קרקעות המדינה, ונעדר לחלוטין ייצוג ציבורי ואקדמי מקצועי, למעט נציג ארגוני הסביבה, שמעמדו שונה מחבר למשקיף.

החוק מגביל את שיקול הדעת של נציגי הממשלה במועצה וקובע: "נציגי הממשלה במועצה יהיו כפופים למדיניות הממשלה, כפי שבאה לידי ביטוי בהחלטותיה"¹². גישה זו, של הגבלת שיקול הדעת של נציגי הממשלה, שהם חברי מועצת מקרקעי ישראל היא חמורה ומדאיגה ביותר. האיזון הנדרש בין כפיפותם של עובדי מדינה למדיניות הממשלה, לבין שיקול הדעת המקצועי העצמאי של עובדים אלו קיבל ביטוי בהנחיות היועץ המשפטי לממשלה¹³, כך שמצד אחד מחוייבים נציגי הממשלה לפעול על פי מדיניות הממשלה, אך מצד שני חובתם לשקול שיקול דעת מקצועי עצמאי. נוסח החוק מפר איזון זה, לטובת כפיפות מוחלטת למדיניות הממשלה ולהחלטותיה, שלעיתים הן קונקרטיות ואף נגועות בשיקולים זרים – תוך צמצום עד ביטול שיקול הדעת המקצועי העצמאי.

החוק גם "מבהיר" למנהל הרשות שעליו למלא את תפקידו לשביעות רצון השרים וקובע:

"ראו השרים כי מנהל הרשות אינו ממלא את תפקידו כראוי, רשאים הם להודיע לו, באישור הממשלה, בהודעה מנומקת בכתב, כי אם בתוך זמן סביר שנקבע בהודעה לא ימלא את המוטל עליו כפי שפורט בהודעה, יורו על סיום כהונתו; לא מילא המנהל את שהוטל עליו בתוך המועד שנקבע בהודעה כאמור, רשאים השרים להודיע לו על סיום כהונתו."¹⁴

החוק החדש מעניק שליטה מוחלטת לממשלה הן בקביעת המדיניות והן בניהול השוטף של המקרקעין, מה שיגביל את שיקול הדעת המקצועי העצמאי של חברי המועצה. עקב כך ייעשה ניהול המקרקעין בישראל על ידי זרוע מבצעת של הממשלה, שעל פי דרכה נוטה להעניק משקל יתר לצרכי הפיתוח, ללא בקורות ואיזונים הנדרשים כדי להבטיח התייחסות להיבטים תכנוניים, סביבתיים וחברתיים של ניהול המקרקעין, שכן מהרכב המועצה נעדרים מומחים, אנשי אקדמיה, נציגי ציבור ונציגות של ארגוני הסביבה הבלתי ממשלתיים.

חברותם של נציגי ציבור, אקדמיה, ארגונים, ומגזרים שונים במועצת הרשות ויכולת חברי המועצה להפעיל שיקול דעת הם חיוניים שכן רק בכוחם להבטיח קבלת החלטות תוך ראייה ארוכת טווח ומשוחררת מלחצים נקודתיים וקצרי טווח, המאפיינת את פעילותה וראייתה של הממשלה. השילוב בין הפרטת הקרקע ובין השליטה הממשלתית על הקביעה מיקום ההפרטה, היקפה הנהנים ממנה מגביר עוד יותר את החשש של קשרי הון שלטון לא ראויים.

(3) מעבר ממשטר של חכירה למשטר של בעלות

12 חוק מינהל מקרקעי ישראל, תיקון מס' 7 התשס"ט 2009, סעיף 6.

13 הנחייה מס' 8.1000 (1.1006), עידכון מרץ 2003, שיקולי שר או נציגו במוסדות תכנון.

14 חוק מינהל מקרקעי ישראל, תיקון מס' 7 התשס"ט 2009, סעיף 3.

השינוי המרכזי ברפורמה במקרקעין הוא המעבר ממשטר של חכירה למשטר של בעלות, בניגוד לעקרונות הקבוע בחוק יסוד מקרקעי ישראל. לטענת תומכי הרפורמה, מהלך זה נועד לאפשר לרשות המקרקעין לעבור מניהול של חוכרים, עיסוקו המרכזי של מנהל מקרקעי ישראל – לניהול הקרקע¹⁵, וכן נועד להוות תמריץ לשוק המקרקעין ולהביא להוזלת הדיור הן כתוצאה מקיצור הליכים בירוקרטיים, והן מתוך הנחה כי לבעלים פרטיים תהיה מוטיבציה גבוהה יותר לפתח ולבנות.

יש לציין כי הקניית בעלות מקרקע מדינה לידי פרטיים התקיימה גם ערב הרפורמה. חוק היסוד אמנם קובע עקרון כללי של אי העברת בעלות, אך ס' 2 בחוק היסוד קובע כי "סעיף 1 לא יחול על סוגי מקרקעין וסוגי עסקאות שנקבעו לעניין זה בחוק¹⁶". החוק הקובע מהם חריגים אלו הוא חוק מקרקעי ישראל התש"ך-1960, והוא מונה 7 סוגי עסקאות שכלל איסור העברת הבעלות לידי פרטיים לא חל עליהן. החריג הרלוונטי לענייננו הוא זה המפורט בסעיף קטן 7: "העברת בעלות במקרקעי המדינה או במקרקעי רשות הפיתוח למטרת פיתוח לא חקלאי, או העברת מקרקעין כאלה שהם קרקע עירונית, ובלבד ששטח כל ההעברות מפסקה זו יחד לא יעלה על מאתיים אלף דונם..".

סעיף זה קבע שני סוגי מגבלות על העברת בעלות:

- מגבלת כמות: מאתיים אלף דונם. עד שנת 2006 היה ההיקף המירבי המותר 100,000 דונם, וזה הוכפל בחוק ההסדרים של שנת 2006.
- מגבלת מהות: הקרקע שניתן להעבירה היא קרקע למטרת פיתוח לא חקלאי, או "קרקע עירונית", שהגדרתה בחוק היא "מקרקעין הנמצאים בתחומי שטח תכנון עיר, למעט שטח גלילי". בפועל, מגבלה זו היוותה כלי ריק, שכן מדובר בכל קרקע המצויה בתחומי תכנון של כל רשות מקומית באשר היא, בין אם היא מיועדת לפיתוח ובין אם היא שטח פתוח לכל דבר. מכירת קרקעות הייתה כפופה אם כך להגדרה רחבה ביותר, הנתונה להחלטה מנהלית (שטח תכנון עיר), ולא לייעוד התכנוני של הקרקע.

בשנת 2006 תוקן גם חוק מינהל מקרקעי ישראל, התש"ך-1960, ונוספה לו הוראת שעה שכותרתה "הקניית בעלות בדירה בבניין רווי – הוראת שעה¹⁷". סעיף זה קובע תנאים להקניית בעלות ללא תמורה בדירות בבניין רווי (בעל שתי קומות לפחות כהגדרתו בחוק), לחוכרים בעלי חוזי חכירה מהוונים.

ב9.3.08 אישרה מועצת מקרקעי ישראל את החלטה מס' 1144, שעניינה "הקצאת זכות בעלות בקרקע שייעודה למטרות תעשייה ומסחר". החלטה זו מאפשרת למשך שנתיים שיווק קרקעות המיועדות לתעסוקה בדרך של מכר, בהתקיים מספר תנאים: הקרקע אינה בבעלות קק"ל, היא לא הוקצתה בפטור ממכרז, השטח אינו עולה על 20 דונם, והוא אינו מצוי בשטח המחנה של יישוב חקלאי.

מהאמור לעיל עולה כי 3 החוקים העוסקים במדיניות המקרקעין: חוק יסוד מקרקעי ישראל, חוק מקרקעי ישראל וחוק מינהל מקרקעי ישראל, אפשרו גם ערב הרפורמה הקניית בעלות לידי בעלים פרטיים במקרקעי ישראל, ובלבד שסך השטח לא יעלה על 200,000 דונם. החקיקה קבעה תנאים

15 ראו דבריו של ירון ביבי, מנהל מינהל מקרקעי ישראל, בכנס חירום שנערך על ידי בית הספר למדיניות ציבורית, מכון ירושלים לחקר ישראל ומכון דש"א בנושא הרפורמה במקרקעין והרחבת סמכויות הות"ל, 4.6.09. סיכום הכנס זמין בכתובת:

http://www.deshe.org.il/_Uploads/dbsAttachedFiles/KenesMekarkein_June2009.pdf

16 חוק יסוד מקרקעי ישראל, ס"ח 312.

17 חוק מינהל מקרקעי ישראל, התש"ך-1960, סעיף 14.

מפורטים ומקלים להעברת בעלות בדירות מגורים בבתי דירות, אך העברת הבעלות הייתה מותרת כמעט בכל סוג של שטח, ובכלל זה שטחים פתוחים שאינם מיועדים לבנייה, וללא הגבלת גודל לעסקה בודדת. בדיוני וועדת הכלכלה נמסר על ידי מנהל מקרקעי ישראל כי עד יולי 2009 ההערכה היא כי הועברה בעלות בשטח בהיקף של 60,000-80,000 דונם. החלטת מועצת המנהל מאפשרת גם מכירת קרקע לתעסוקה, אם כי החלטה זו לא יושמה בפועל עד לדיונים על הרפורמה.

הקניית בעלות במסגרת הרפורמה

ראשיתה של הרפורמה באמירות מרחיקות לכת בעניין הפרטת הקרקע. החלטת הממשלה¹⁸ קבעה כי "הקצאות חדשות של קרקעות עירוניות למגורים והקצאות חדשות במכרזים של קרקעות עירוניות למטרות תעסוקה תתבצעה, אך ורק, בדרך של הקניית זכות בעלות או זכות לגבי בעלות, ולא של הענקת זכות חכירה".¹⁹ החלטת הממשלה קבעה גם כי ניתן יהיה להקנות בעלות בקרקע המיועדת בתכנית מקומית לפיתוח, על אף שלא חלה עליה תכנית מפורטת. מנוסח זה ניתן ללמוד כי הכוונה היתה לעבור באופן מוחלט ממשטר של חכירה למשטר של בעלות, כאשר כל ההחלטות לגבי היקף העברת הבעלות, מיקומה והנהנים ממנה נתונות להחלטות מנהליות שרירותיות של מועצת רשות ומנהל רשות הכפופים לשרים בממשלה.

מדיניות זו עוררה התנגדות נחרצת מצד ארגוני הסביבה והחברה. גורמי הסביבה ובהם מכון דש"א האמון של שמירת השטחים הפתוחים וניהולם כמוצר ציבורי העלו במהלך הדיון ברפורמה את הטענות והדרישות הבאות²⁰:

- מכירת שטחים אלו מפקיעה מידי המדינה את היכולת לשלוט על מימוש הפיתוח של שטחים המיועדים לבנייה, ובסופו של דבר עלולה לגרום למחסור ביחידות דיור, וללחצי פיתוח במקומות שאינם מיועדים לכך, כלומר – בשטחים הפתוחים.
- המונח "קרקעות המיועדות בתכניות מתאר מקומיות לפיתוח" הוא מונח מעורפל, המהווה פתח להפרטה גורפת של קרקע ו"מזמין" התדרדרות במדרון חלקלק מאוד. לדוגמא – תכנית מקומית לאזור נופש מטרופוליני, הכוללת גם מרכיבים של פיתוח, עונה לכאורה על הגדרה זו. כך גם תכנית לשיקום נחלים ואגני היקוות, או לפארקים ושטחים פתוחים אחרים, הכוללים גם מרכיבים של פיתוח. כך נפתח הפתח למכירה של שטחים פתוחים בפועל.

המאבק הסביבתי – חברתי, למרות שלא השיג את כל יעדיו, סיכל את המגמות המקוריות של הממשלה להפרטה שרירותית וגורפת של הקרקע, ובצד הבעיות שנתרו אף נשא פירות רבי משמעות בתחום הסביבתי. המעבר ממשטר של חכירה למשטר של בעלות נותר בעינו, אך החוק קובע מספר תנאים והגבלות להקניית בעלות אשר משפרות אף את המצב ששרר טרם הרפורמה. להלן ההסדרים הקבועים בחוק בהתייחס להקניית בעלות:

18 החלטת ממשלה מס' 117 (ממי/5) מיום 12.5.09

19 שם, ס' 15 בהחלטה

20 ראו במסמך העמדה של מכון דש"א שהוכן בעקבות החלטת הממשלה מיום 12.5.09, זמין בכתובת: http://www.deshe.org.il/_Uploads/dbsAttachedFiles/HafaratatMekarkeinGovernmentDesicion.pdf

(1) הקניית בעלות תתאפשר רק בשטח המיועד למגורים או לתעסוקה, שחלה עליו תכנית מתאר שמכוחה ניתן להוציא היתר בנייה, כלומר שטח שאושרה לגביו תכנית ברמה מפורטת למטרות פיתוח. במובן זה, הרפורמה משפרת מאוד לא רק את ההצעה המקורית של הממשלה אלא אף את המצב התקף ערב הרפורמה, אז ניתן היה למכור גם שטחים פתוחים לא מתוכננים, כמעט ללא מגבלה.

(2) הקניית בעלות מוגבלת ל-16 דונם בעסקה בודדת. גם בעניין זה ישנו שיפור לעומת המצב ערב הרפורמה, אז לא הוגדרה מכסה מירבית לעסקה בחוק. עוד קובע החוק כי יתוקנו מכוחו תקנות לעניין הגברת התחרות ומניעת ריכוזיות בהחזקת מקרקעין. חשוב לציין כי עד לכתיבת שורות אלו, אוקטובר 2010, למעלה משנה לאחר אישור החוק – טרם תוקנו תקנות אלו.

(3) ואולם, החוק החדש מאפשר במפורש מכירת קרקעות גם למטרות תעסוקה, ובכלל זה שטחים לתיירות ומלונאות. זאת בניגוד להמלצות וועדת גדיש, אשר עסקה בקרקעות למטרות מגורים בלבד. המונח "תעסוקה" בחוק מקרקעי ישראל מוגדר באופן רחב ומעורפל: "תעסוקה" – תעשייה, מלאכה, משרדים, מסחר, תיירות או מלונאות, למעט חקלאות או גידול בעלי חיים;". הגדרה זו כוללת גם שטחים מלונאיים הנמצאים במקומות רגישים סביבתית שראוי להותירם בבעלות ציבורית. הניסיון מלמד שהעברת שטחים מלונאיים לידיים פרטיות עלולה גם להמריץ את הסבתם לשימושים אחרים, וכאשר יידרשו אותן עתודות מלונאיות – יגבר הלחץ למקמן בשטחים פתוחים, ובכלל זה בשטחים ערכיים מבחנה סביבתית.

בעיה חמורה עוד יותר מעוררת ההגדרה "תיירות" הקבוע בחוק. מנוסח הסעיף ברור כי ההגדרה באה לרבות על "מלונאות". תחת הגדרה זו נכללים שטחי "אטרקציות" תיירותיות מסחריות, אך גם נכסי מורשת וטבע בעלי איכות נופית ייחודית ורגישות סביבתית המתפקדים כ"אתרי ביקור" הם שטחי תיירות. שטחים המיועדים לתיירות ולמלונאות הם שטחים בעלי אופי ציבורי בטיבו ובמהותו, וראוי כי יישארו בידי המדינה כנכס ציבורי.

(4) מגבלת ההיקף הכולל של השטח שניתן להעביר בו בעלות שונתה מ-200,000 דונם, ל-800,000 דונם, בשני שלבים: מחצית בחמש השנים הראשונות לאחר אישור החוק (עד שנת 2014), והמחצית השנייה בחמש השנים שלאחר מכן.

לסיכום: אין ספק כי המציאות ערב הרפורמה, חייבה שינוי במדיניות ניהול המקרקעין לטובת ניהול משאב הקרקע כמוצר ציבורי. עם זאת, בכדי להשיג יעד זה – לא היה צורך בשינויים שהוצעו במצעה המקורית ובמרבית השינויים שאושרו בכנסת. את ההסדרים החיוביים ברפורמה, ובכלל זה את תועלתיה הכלכליות, ניתן ורצוי היה להשיג גם במשטר של חכירה לדורות, מבלי לחשוף את הקרקע לסכנות הגלומות במשטר של בעלות. בנוסף, את מרבית בעיות הסרבול הקיימות כיום, ניתן היה לפתור באמצעות שינויים מנהליים ושינויי תקינה בלבד²¹.

21 ראו דבריו של עו"ד אבי דרכסלר בכנס חירום שנערך בנושא הרפורמה במקרקעין והרחבת סמכויות הות"ל, ביה"ס למדיניות ציבורית, מכון ירושלים לחקר ישראל ומכון דש"א, סיכום יום העיון נמצא ב:

http://www.deshe.org.il/_Uploads/dbsAttachedFiles/KenesMekarkein_June2009.pdf

בעת כתיבת הדו"ח, אוקטובר 2010, חלפה למעלה משנה מכניסתה של הרפורמה לתוקף. במהלך שנה זו הוקמה אכן המועצה החדשה על הרכבה הבלתי מאוזן. המועצה אף התכנסה, והחלה בעבודה סדירה. עם זאת, שאר מרכיבי הרפורמה התעכבו חודשים ארוכים בשל חילוקי דעות עם ועד העובדים.

- מדאיג ומצער לגלות כי המרכיבים הציבוריים-סביבתיים ברפורמה, ומנגנוני הבקרה שבה – טרם יושמו:
- לא תוקנו תקנות בעניין מניעת ריכוז נתחי קרקע גדולים בידי מעטים.
  - לא תוקנו התקנות להקמת הקרן לשמירת שטחים פתוחים.
  - לא נקבעו נהלים וסדרי עבודה בכדי ליישם את המטרות והתפקידים הסביבתיים החדשים של רשות המקרקעין, כפי שהוגדרו בחוק. ללא קריטריונים ברורים ליישום מטרות אלו, קבלת החלטות במועצת הרשות צפויה להיות המשך למצב ששרר ערב הרפורמה, ואף חמור מכך, בשל הרכבה הבלתי מאוזן של המועצה ושליטתה המוחלטת של הממשלה בה.
  - הקרן הקיימת לישראל טרם אישרה את ההסכם עם המדינה, כך שלא ניתן ליישם את הרפורמה בקרקעות שבבעלות קק"ל, ולהעביר קרקע לחוכרים פרטיים.
  - החוק כולו מצוי בבירור משפטי, בעקבות עתירות שהוגשו בעניין חוקתיותו של החוק.

ב.3 החלטות המועצה הארצית לתכנון ובניה

המועצה הארצית לתכנון ובניה היא מוסד התכנון העליון במדינת ישראל וככזו היא מהווה גורם מפתח בגיבוש מדיניות התכנון וביישומה. מטבע הדברים, להחלטותיה יש השלכות ישירות ועקיפות על השמירה על השטחים הפתוחים.

בפרק זה מתוארות ונבחנות החלטות המועצה הארצית שהתקבלו במסגרת מליאת המועצה במהלך שנת 2009, בהתייחס לשמירה על השטחים הפתוחים ולנושאים סביבתיים מרכזיים נוספים: תשתיות שונות (תחנות כוח, תחבורה, מערכות מים ועוד) – בהם התרכזו מרבית הדיונים בשנה זו, פיתוח בחופים, יישובים חדשים והרחבות יישובים קיימים, ועוד כמה נושאים. רבים מהדיונים הם המשך לדיונים שהחלו בשנת 2008 או אף קודם לכן. שנה זו לא התאפיינה ביוזמה להכנת תכניות חדשות. יש להדגיש: במסגרת סקירה זו לא נבחנות החלטות שהתקבלו בוועדות המשנה וההיגוי שכן רוב החלטות הסופיות הן בסמכותה של מליאת המועצה.

הפרק פותח בתיאור המסקנות העולות מסקירת החלטות ובהמשך, מתוארות בקצרה החלטות עצמן, על-פי חלוקה לנושאים השונים.

1. מסקנות עיקריות העולות מסקירת החלטות

עיסוק נרחב מאד בנושא תשתיות: חלק ניכר מדיוני המועצה הארצית הוקדש לתשתיות שונות, והיו אף ישיבות שכל סדר היום בהן עסק בתשתיות שונות. בין התכניות לתשתית בולטות תכניות מתחום משק האנרגיה – תחנות כוח ותשתיות להולכה ולקבלה של גז, וכבישים. נושא חדש שהמועצה החלה לעסוק בו בשנת 2009 הוא תחנות הכוח הסולאריות, נושא שהמשיך להעסיק את המועצה הארצית ביתר שאת בשנת 2010.

בהקשר זה חשוב לומר, כי מלבד המועצה הארצית, **תכניות לתשתיות לאומיות, ובהן גם תכניות מתחום האנרגיה, נדונות ומאושרות במסגרת הוועדה הארצית לתשתיות לאומיות, הות"ל**. קידום של תכניות כה רבות בתחום משק האנרגיה, בשתי וועדות ארציות נפרדות, וללא תכנית כוללת למשק האנרגיה – הוא מצב חמור ובלתי רצוי! בעניין זה נשוב ונזכיר את **העדרה של תכנית כוללת למשק האנרגיה, ובכלל זה מדיניות ניהול ביקושים** (נושא שעלה באחד משיבות המועצה הארצית בשנת 2009): על רקע קידומן של תכניות רבות מתחום האנרגיה, בולט מאוד העדרה של תוכנית כוללת בתחום זה, תוכנית שכבר הוחלט על הכנתה, אך משרד התשתיות מעכב מזה שנים את קידומה.

תופעה חדשה שהתפתחה במהלך שנת 2009, היא **תכנון של תכניות מתאר ארציות ישירות על ידי היזמים**. כידוע, את ההוראה על הכנת תכנית מתאר ארצית נותנת המועצה הארצית, ומתכננים מטעם משרד הפנים או משרדי ממשלה אחרים מכינים את התכנית לאחר שנערך מכרז לעריכת התוכנית. בשני מקרים במהלך שנת 2009, היזם הוא שהכין את התכנית: תחנת כח סולארית בקטורה בערבה, ותחנת הקבלה של הגז הטבעי מקידוחי דלית ותמר, שחברת נובל אנרג'י היא שהכינה עבורם את תכנית המתאר הארצית. כאשר מדובר בתשתית כה מהותית ומורכבת כמו קבלת הגז הטבעי, הפרטת הליכי התכנון מעוררת בעיות וקשיים. המועצה הארצית עמדה על קשיים אלו, ומנכ"ל משרד הפנים פנה למשרד התשתיות בבקשה להגביר ולהדק את הפיקוח על היזם. אלא שדיוני המועצה הארצית בנושא זה הוכיחו שאין בכך די (מה גם שלמשרד התשתיות אין את המשאבים להגביר את הפיקוח על התכנון, כפי שהוא עצמו טוען). בסופו של יום שכרה המועצה הארצית יועץ מטעמה לבחון את החלופות היבשתיות, ובדיון האחרון בנושא בשנת 2010 הוחלט כי את חלופת האסדה הימית יבחן משרד התשתיות בעצמו. התוצאה היא כי הליכי התכנון יצאו בסוף למכרז תכנון, כך שמדינת ישראל בסופו של יום לא יצאה נשכרת מהפרטת התכנון בשלבים הראשונים, נהפוך הוא – זמן יקר אבד בנסיון זה.

בהקשר זה נחזור בקצרה על נקודה שצויינה בדו"ח לשנת 2008, בדבר הקצאת המשאבים לבחינת התכניות. גם שנת 2009 מוכיחה כי למוסדות התכנון נדרש ידע מקצועי נרחב בכדי לשפוט תכניות המובאות בפניהן, תוכניות ההולכות והופכות מורכבות ברבות הימים. בעניין זה ציינו בדו"ח לשנת 2008 כי כאשר משווים בין המשאבים העומדים לרשות הות"ל, מבחינת היקף היועצים המקצועיים, לבין אלו העומדים לרשות המועצה הארצית והוועדות המחוזיות, בולט הפער הגדול בין המשאבים העומדים לרשות מוסדות התכנון השונים.

מבחינה מרחבית, נראה כי אשדוד היא עיר שהולכות ומתרכזות בה עוד ועוד תשתיות ברמה לאומית: מתקן התפלה, תחנות כוח, הרחבת נמל.

בשנת 2009 דנה המועצה הארצית **ברפורמה בחוק התכנון והבנייה**, שהוצגה על ידי מנהל מינהל התכנון, אדרי' שמאי אסיף. אלא שאין זו הרפורמה המקודמת כיום! אז הוצג בפני המועצה הארצית שינוי 90 לחוק התכנון והבנייה, שעסק בשינוי ההסדרים לגבי כמה נושאים בחוק, אך לא הציע חוק תכנון ובנייה חדש המשנה סדרי בראשית, כמוצע כעת. חברי המועצה אכן דנו בהצעת החוק (ההיא), ואף העירו הערות – אלא שכחצי שנה אחר כך, **ראשית אוקטובר 2009 – כבר התקבלה בממשלה החלטה על עקרונות לחוק תכנון ובנייה חדש שונה בתכליתו מתיקון 90!** (ראו פירוט בפרק החלטות הממשלה). התנהלות עניינים זו מחזקת את הביקורת המושמעת כנגד הליכי קידום חוק התכנון והבנייה חדש. לאחר תהליך ארוך וממושך בו נהגתה והוכנה רפורמה (תיקון 90), ואף הוצגה ונדונה במועצה הארצית – תוך חודשים ספורים היא מושלכת כלאחר יד הצידה, ומקודמת רפורמה חדשה בתכלית!

בשנת 2009 קודמה תכנית **לנדבך עירוני חדש עבור האוכלוסייה הלא יהודית בצפון הארץ**. אמנם לא דובר באופן ברור מה יהיה אופי הנדבך העירוני, ויש לקוות כי לא מדובר בהקמת יישוב עירוני **חדש** בלב השטחים הפתוחים, אך הקושי שמקדמת תכנית זו טמון בעיקר בתהליך – הכנה של תכנית מתאר ארצית, שאינה כפופה לתכניות המחוזיות והארציות החלות במקום, ושטעונה אישור הממשלה, מה שמאפשר מעורבות פוליטית בתכנון.

בשנת 2009 ישנן למרבה הצער כמה דוגמאות **לאי הצלחה בריסון הפיתוח במחוזות תל אביב והמרכז**: הרחבת בית דגן, (בניגוד להחלטת הולנת"ע לעצור את התכנית לטובת השמירה על החייצים הירוקים שבתמ"מ 3/21), אישור מתחם מגורים על שטח שאושר לפארק גדול ברמת השרון, אישור הקלה לתמ"א 13 שתאפשר את ביצוע התכנית המלון אמבסדור ומגורים רבים לצידו. זאת, בצד **מספר הצלחות**, כמו הרחבת בתי עלמין משטחים רגישים במחוז המרכז על ידי מחיקתם מתכנית המתאר הארצית לבתי עלמין, תמ"א 19 – אתר געש באגן נחל הפולג, ואתר גן רווה, בקרבת נחל השורק, על גבי בית גידול כורכרי ובו ריכוז של אירוס הארגמן.

2. תיאור החלטות המועצה הארצית

להלן תיאור עיקרי ההחלטות, בחלוקה לפי נושאים. מקור המידע הוא פרוטוקולים של המועצה הארצית, אשר זמינים כולם באתר משרד הפנים. בחלק מן הישיבות גם תמליל הדיון מצוי באתר.

א. תשתיות

בשנת 2009, בהמשך לשנת 2008, בולט העיסוק הנרחב **בתכניות לתשתיות שונות**: נמלים, מתקני התפלה, מערכות מים, כבישים, מסילות ברזל, אולם, יותר מכל בולט העיסוק בתכניות לתשתיות הקשורות **למשק האנרגיה**. בהקשר זה חשוב לומר, כי מלבד המועצה הארצית, תכניות לתשתיות לאומיות, ובהן גם תכניות מתחום האנרגיה, נדונות ומאושרות במסגרת הוועדה הארצית לתשתיות לאומיות, הות"ל. קידום של תכניות כה רבות בתחום משק האנרגיה, בשתי וועדות ארציות נפרדות, וללא תכנית כוללת למשק האנרגיה – הוא מצב חמור ובלתי רצוי!

משק האנרגיה

הדיונים במועצה הארצית כללו תכניות לתחנות כוח ותחנות כוח סולאריות, תכניות למתקן גט"ן (גז טבעי נוזלי) וקידוחי גז טבעי. בנוסף, נדונו פעמים נושאים כלליים: החיסכון באנרגיה שעלה במסגרת תקנות לבניה מודעת אנרגיה והדיון בתחנת הכוח אורות רבין שנסב על מניעת מפגעים סביבתיים.

תחנות כוח

בשנת 2009 קודמה במהירות ואף אושרה תמ"א מפורטת 5/5/ב/10 **לתוספת יחידות ייצור בתחנת הכח "חגית"**. תכנית זו היא חלק מתכנית החירום של משרד התשתיות הלאומיות להגדלת היקף ייצור החשמל עד 2012. (יש לציין כי קידום תכנית זו בא רק לאחר שבאפריל 2008, התקבלה הבטחתם של שר התשתיות ומנכ"ל המשרד שהיחידות תופעלנה על גז בלבד). בדומה, ב-3.2.09 אושרה המועצה את העברת תמ"א 5/א/10 **לתוספת יחידות ייצור (המופעלת על גז) בתחנת הכוח "אשכול"** לאישור הממשלה.

עוד ב-3.2.09, נדונה תמ"א 10/1/א/10 למניעת מפגעים סביבתיים עקב הפעלת תחנת הכוח "אורות רבין" (אתר השרון). המועצה הארצית החליטה להיעתר לבקשת חברת החשמל בדבר דחיית המועד להפעלת הסולקנים (מתקנים לסילוק גופרית דו חמצנית מגזי הפליטה) בהתאם לעמדת המשרד להגנת הסביבה כי הפעלת הסולקן הראשון תהיה במחצית שנת 2012 והפעלת הסולקן השני במחצית 2013. ההחלטה עברה ברוב קולות.

ב-21.4.09 נדונה במליאה תמ"א 6/ד/10 העוסקת בהרחבת תחנת הכוח הפרטית "אתגל" באשדוד. על-פי התכנית, תוקם באתר יחידת ייצור חשמל נוספת שתופעל על גז טבעי בלבד, לצד שאר יחידות התחנה המוסקות במזוט. במסגרת הדיון הסבו נציגי המשרד להגנת הסביבה את הדיון לנושא העקרוני של העברת תחנת הכוח הקיימת כיום, לפעול על גז טבעי במקום מזוט. בתום הדיון, התקבלה ברוב קולות הצעת היו"ר אשר קיבל את טיעוני המשרד להגנת הסביבה וזאת למרות ש"קיימת מצוקת חשמל" וש"המדינה מעודדת ייצור פרטי של חשמל".

ב-12.5.09 אישרה מליאת המועצה מתן הוראה להכנת תמ"א 1/6/ב/10 העוסקת בתוספת יחידת ייצור (שתשמש כגיבוי) לתחנת הכוח באילת. במהלך הדיון עלתה השאלה המתבקשת כיצד בעידן הגז הטבעי והעדפות לאנרגיה המתחדשת, בחרה חברת החשמל להקים יחידת ייצור שתפעל על סולר. תשובת נציג חברת החשמל הייתה כי אין גז טבעי באזור אילת וכי מאחר ועיקר הצריכה הוא בלילה לא ניתן להתבסס על אנרגיה מתחדשת (סולארית) במקרה זה. -

תחנות כוח סולאריות

הדיונים בנוגע לתכניות של תחנות כוח סולאריות הם אולי הרלבנטיים ביותר לנושא השטחים הפתוחים שכן מדובר בתחנות עתירות שטח²². הרקע לדיון בתמ"א 1/ב/10 - תכנית המתאר הארצית החלקית לתחנת כוח סולארית אשלים, היה החלטת הממשלה מחודש מרץ 2008 על הקמת תחנה תרמו סולארית שנייה ועל הקמת שתי תחנות כוח פוטו-וולטאיות בהיקף כולל של 250MW. ע"פ הנתונים, היקף זה דורש כ-10,000 דונם ולא 4,000 ד' כפי שקודם בתכנית עד כה. בדיון ב-3.2.09, החליטה אם כן המועצה, להגדיל את שטח האיתור של אתר אשלים ל-4,500 ד' וב-17.3.09 אושרו שטחים נוספים שמדרום וממערב לאתר אשלים בהיקף כולל של 5,300 ד'. המועצה הוסיפה להוראתה על עריכת התכנית כי: "התכנון יתחשב בטופוגרפיה הקיימת במטרה למזער את הפגיעה במערך הואדיות ואת היקפי עבודות החפירה והמילוי והפגיעה הנופית שתיווצר כתוצאה מכך".

דיונים נוספים בהקמת תחנות כוח סולאריות המשיכו ב-12.5.09 במסגרת הצגת תמ"א 2/ה/10 - יוזמה של קיבוץ קטורה שבחבל אילות בשיתוף עם חברת ערבה פאוור, להקמת שדה סולארי על שטח של כ-600 ד' בשטחי המשבצת החקלאית של הקיבוץ. בדיון שנערך ב-7.7.09 אושרו ההנחיות לתסקיר ההשפעה על הסביבה במסגרתו גם נוספה דרישה להתייחס לשיקול של איכות הקרקע והכשרתה לחקלאות וכן לקבלת מידע על אופן העיגון בקרקע והשפעתו על האפשרות להחזיר את הקרקע לעיבוד חקלאי כשהיא נקייה מכל חפץ ובמצב ראוי לעיבוד. בשונה מתכניות מתאר ארציות אחרות, שמשרדי הממשלה יוזמים ומממנים את הכנתן - תכניות אלו הוכנו על ידי יזם התכנית. באותו דיון, הוחלט גם על הכנת שתי תמ"אות מפורטות לתחנות כוח סולאריות באזור תמנע (תמ"א 1/3/ה/10 - תמנע צפון, ותמ"א 2/3/ה/10

22 בעניין זה ראו "אנרגיה מתחדשת ושטחים פתוחים", ד"ר עמית מור, שמעון סרוסי, עו"ד יובל לסטר, הוכן עבור מכון דש"א, דצמבר 2008. המסמך מצוי באתר מכון דש"א בכתובת <http://www.deshe.org.il/?CategoryID=225&ArticleID=218>

- תמנע דרום) שגודלן המשותף יהיה כ-4,500 ד'. (הנחיות לשני תסקירי ההשפעה אושרו במועצה לאחר חודש).

בין לבין, שמעה מליאת המועצה ב-9.6.09 את דו"ח הועדה המקצועית לבחינת חלופות למיקום תחנות כוח סולאריות בראשות ד"ר אהרון זוהר. הועדה הציגה כמה אתרים בדרום הארץ ואת מאפייניהם ומידת התאמתם להקמת התחנות. האתרים שהומלצו על ידיה הם צומת הנגב ודימונה.

לאור ריבוי היוזמות הפרטיות להכנת תכניות להקמת תחנות כח סולאריות, ומתוך רצון להסדיר את הנושא מבחינה תכנונית, נתנה המועצה בתחילת שנת 2010 הוראה להכנה של תכנית מתאר ארצית (תמ"א 10/ד/10) שמטרתה הסדרה של הקמת תחנות סולאריות בטכנולוגיה פוטוולטאית.

גז טבעי

ב-2009 נערכו דיונים לגבי ארבע תכניות הקשורות לקידוחים ולהולכה של גז טבעי. הדיון הראשון היה ב-3.2.09 בנוגע לתמ"א 4/ב/37 - מפער הקישון. תכנית זו כבר נמצאה במצב מתקדם לאחר שבסוף 2008 היא הוצגה בפני המועצה, צמוד לתשתיות נוספות ביניהם כבישים, פרוזדור חברת החשמל, קו תש"ן (תשתיות נפט) וקו מקורות. בתום הדיון הוחלט פה אחד על העברת התכנית לאישור הממשלה.

ב-12.5.09 נדון לראשונה נושא חיבורם של קידוחי "תמר" ו"דלית" שמול חופי חיפה וחדרה אל המערכת הארצית (תמ"א 37/ח). בדיון נטען כי מאחר ומדובר בקידוחים במים עמוקים, לא ניתן למקם את תחנת הקבלה על גבי אסדה אלא רק על החוף. ההחלטה על הכנת התכנית כללה לבסוף מספר תיקונים סביבתיים ביניהם בחינת האפשרות של הצמדת מרכיבי המערכת לתשתיות קיימות וכן החלטה כי התכנית תכלול מסמך סביבתי לצנרת הימית והיבשתית, סקר סיכונים לתחנות הגז, ותסקיר השפעה על הסביבה לתחנת הקבלה. ב-7.7.09, נדונה התכנית שוב לאור בקשת משרד התשתיות הלאומיות לאפשר ליוזם פרטי "נובל אנרגיי" להוביל את התכנון (עקב קשיי המשרד להעסקת צוות תכנון ולאור חשיבות של קידום התכנית). המועצה קבלה את הבקשה אך הדגישה בהחלטתה כי על משרד התשתיות או גופים מטעמו חלה חובת הפיקוח והבקרה על התכנון כך שיעמוד בכללי התכנון, הבטיחות ובהוראת המועצה הארצית. כמו כן, בקשה המועצה מהיועץ המשפטי לבחון את סוגיית הגורם המוסמך להכין תמ"אות ולהמליץ מתי ניתן להטיל על יוזם פרטי הכנת תכנית.

ב-3.11.09 לאחר דיון ארוך בסוגיות רבות, הוחלט במועצה על כך שתסקיר ההשפעה על הסביבה יבחן פיתוח המשלב תחנת קבלה נוספת מצפון לחדרה (דור צפון ודור מרכז) במקביל לתחנת הקבלה הקיימת באשדוד, זאת לצד בחינת האפשרות להפעיל את תחנת הקבלה באשדוד והקווים שיובילו אליה כך שיקלטו את מלוא האספקה מהקידוחים "דלית" ו"תמר". בעקבות התנגדות נחרצת של ראש המועצה המקומית זיכרון יעקב, אשר מחה על התהליך בו לא עורבו כלל הגורמים המקומיים ועל כך שלתחנה תהיה השפעה הרסנית של הנוף באזור רגיש ומתוייר מאד, הוחלט כי מינהל התכנון ימנה יועץ תכנון אשר יבחן יחד עם הרשויות המקומיות חלופות נוספות הן ביבשה והן בים.

תמ"א 37 ח' המשיכה להעסיק את המועצה הארצית גם לאורך שנת 2010, לאור ההתנגדות שהובילו תושבי האזור למיקום תחנת הקבלה באזור דור. נכון למועד כתיבת דו"ח זה, המועצה החליטה על בחינתה של חלופה נוספת באזור פרוטרום (עכו) וכן הורתה על בחינת חלופת האסדה בים על ידי משרד

התשתיות. בחינה זו אמורה להחליף את הבחינה שנערכה במסגרת הכנת התמ"א על ידי היזם (שהוא עורך התמ"א בתכנית זו).

בישיבה שנערכה ב- 3.11.09 נדונו שתי תכניות נוספות העוסקות בגז טבעי. הראשונה, **תמ"א 5/1/א/37 - חיבור מפעלי תעשייה אורון-צין**, הכוללת תוואי יבשתי מתחנת הגז אורון הנמצאת בצומת רותם למפעלי התעשייה אורון וצין. התכנית השנייה, **תמ"א 6/1/א/37 לחיבור אזור תעשייה קריית גת**, כוללת תוואי יבשתי באורך של כ-4 ק"מ מתחנת הגז בקריית גת עד לאזור התעשייה הדרומי של העיר. המועצה החליטה פה אחד על קידום שתי התכניות.

גז טבעי נוזלי (גט"ן)

ב-2009, המשיכה המועצה הארצית לקדם **תמ"א למתקן גט"ן** (תמ"א 1/37), אשר ההוראה להכנתה הייתה כבר באפריל 2008. ב-3.3.09, אישרה המועצה את נוסח ההנחיות לתסקיר ההשפעה על הסביבה, אשר כללו דרישה לבחינת חלופות ימיות ויבשתיות. ב-3.11.09, לאחר קבלת המלצת הולנת"ע, אישרה המועצה פה אחד את עדכון נוסח ההנחיות שיכלול בחינה של מתקן ימי בלבד.

אנרגיה – נושאים כלליים

במסגרת הדיונים הרבים הקשורים לתכניות במשק האנרגיה, עלו גם שני נושאים כלליים יותר. ב-6.1.09, דנה המועצה בנושא התייעלות אנרגטית, נושא שאושר בהחלטת ממשלה שנה קודם לכן. הדיון התמקד **בתקנות 54/02** שתכליתן הקלות רגולטוריות (כגון זירוז הליכי תכנון וטיפול בהיתרי בניה) **לעידוד בניית מבנים מודעים אנרגיה ומתקנים המיועדים לאפשר ניצול יעיל של אנרגיה** (מתקנים פוטו וולטאיים לצריכה עצמית). על-פי התקנות, הליך רישוי של מתקנים פוטו-וולטאיים על גג מבנה קיים יהיה באמצעות בקשה להיתר לעבודה מצומצמת, בדומה להליך רישוי הנדרש לדוד שמש. המועצה ברכה על התקנות שהוצגו בפניה והמליצה לשר הפנים על התקנתן.

ב-4.8.09, דנה המועצה בשינוי **הרכב ועדת העורכים של תמ"א 10** (תחנות כוח ורשת החשמל). מינהל התכנון המליץ והמועצה אימצה: נציג רשות שמורות הטבע והגנים הלאומיים יצטרף לוועדה כמשקיף, ומעמדו של נציג המשרד להגנת הסביבה ישתנה ממשקיף לחבר.

תחבורה יבשתית – כללי

ב-9.6.09, הוצגה בפני המועצה תמ"א 42 - משולבת לתשתיות תחבורה יבשתית. הצגה כללה את מטרת העל ומטרות התכנית ואת הרעיונות המחוללים, וכיצד הם עונים על המטרות. לאור ריבוי הנושאים שנמצאו על ידי חברי המועצה כחסרים בתמ"א, הוחלט להעביר את הדיון בנושאים הללו לולנת"ע המהווה ועדת היגוי לתכנית, ולשמוע את המלצותיה בהמשך. בין הנושאים שנמצאו חסרים: חוסר התייחסות מספקת לשילוב הולכי רגל ורוכבי אופניים ותנועה דו-גלגלית, חוסר התייחסות למדיניות המעודדת ניצול תת הקרקע וזכויות אוויר, הצורך בבחינה מחודשת של נתיבי תחבורה מאושרים שטרם בוצעו (ועוד).

ב-6.1.09 וב-13.10.09 דנה המועצה **בתקנות 07/11 – התקנת מקומות חניה** ובעיקר בנושא של צמצום תקני חניה ליד תחנות של מערכת הסעת המונים. כידוע, התבססות על מערכות הסעת המונים וצמצום הנסועה ברכב הפרטי, הם מהעקרונות החשובים של התכנון הלאומי: הן בשל הצמצום בזיהום האוויר

בעיקר בתחומי הערים, והן בשל צמצום הצורך בסלילת כבישים חדשים הפוגעים במרחב הפתוח. צמצום תקני החנייה בקרבת תחנות הסעת המונים נדרש כחלק ממעבר להתבססות המשק על תחבורה ציבורית, במקום על הרכב הפרטי. כל עוד תקני החנייה לידי תחנות הסעת המונים יהיו גבוהים (הפתרון הקל ביותר, אך לא המיטבי), ימשיך השימוש ברכב הפרטי בכדי להגיע לתחנות אלו, במקום הגעה אליהן ברגל, באופניים, או בתחבורה ציבורית.

כבישים

ב-3.2.09, נערך דיון בשינוי מס' 95 לתמ"א 3 (תכנית המתאר הארצית לדרכים). השינוי כולל את תוואי דרך אזורית מס' 561 בקטע שבין דרך ראשית מס' 4 במזרח לדרך ראשית מס' 2 במערב. במסגרת תמ"א 95/3 מוצע להסיט את הדרך שעוברת מצפון לנחל אילנות, דרומה לנחל, על מנת לאפשר פיתוח של אזור הנופש המטרופוליני, לתחום את פיתוח גוש היישובים מדרום, להוציא את הדרך משטחי היער ולצמצם את הפגיעה בנחל. במועצה הוחלט לקדם את התכנית ולהעבירה לאישור הממשלה. החלטה זו הינה בעלת חשיבות רבה ביותר לקידומו של אזור הנופש המטרופוליני המשתרע ממזרח לנתניה, שכן התוואי הקודם שהוצע לכביש לא אפשר לשקם את נחל אילנות כציר טבעי מרכזי בפארק.

ב-7.7.09, נערך דיון בתמ"א 7/א/31 – תמ"א מפורטת לדרך מס' 6 מיוקנעם ועד למחלף העמקים. הדיון היה על אישור פרקים א', ב' של תסקיר ההשפעה על הסביבה. הפרקים אושרו והמשמעות היא קבלת ההמלצה על החלופה של מעבר הכביש מערבית לכביש 70. עמדת אדם טבע ודין שהוצגה בדיון היתה כי חלופת המינהור בין עין תות ליגור, כחלופה לתוואי קטעים 3 ו-7 של כביש 6, אשר על בחינתה החליטה המועצה הארצית במרץ 2007, לא נבחנה במסגרת תסקיר ההשפעה למרות שכך היה צריך להיות. לדעתם, הבדיקה שהוצגה בפני המועצה הארצית בפברואר 2008 ושקבעה לכאורה כי חלופת הכביש עדיפה על חלופת המינהור הייתה מוטית ופגומה משום שבחנה חלופות ביצוע מסוימות שגורמות לנזק סביבתי גדול תוך התעלמות מחלופות ביצוע סבירות יותר. מהלך זה הביא בזמנו את המועצה לקבל ברוב דעות את חלופת הכביש, ולא את חלופת המינהור. יו"ר המועצה הארצית סבר כי טענות אלו הובעו במלואן בעבר ואף הוכרעו ולכן אין לפעול בניגוד להחלטות עבר של המועצה. לכן בסיום אושרו הפרקים הראשונים של התסקיר וניתן האות לקידום של הפרקים הבאים.

באותה ישיבה ב-7.7.09, הסמיכה המועצה את הולנת"ע לדון בהערות הועדות המחוזיות ובהשגות הציבור לשלושה קטעים דרומיים של כביש 6 ומסילת ברזל לצידם: **מלהבים לשוקת, משוקת לנבטים ומנבטים לצומת הנגב** (תמ"א 2/21/א/31, תמ"א 3/21/א/31, תמ"א 4/21/א/31). בדיון הפנימי שנערך ב-8.9.09 באו לידי ביטוי בהחלטה הסופית כמה תיקונים סביבתיים שעלו מחברי המועצה: (א) הצורך להתייחס לאתר החלמוניות ולסמן את מיקומו המדויק (ב) הבטחת הנגישות הציבורית לאתר החלמוניות (ג) הוספת סעיף בדבר מניעת זרימת תשטיפים מדרכים לרדיוסי מגן של קידוחי מים (ד) פניית המועצה לגופים העוסקים בהקמת תשתיות לפעול ככל הניתן לאיחוד תשתיות.

ב-8.9.09, נדונה תכנית לקטע נוסף של **כביש מס' 6**: תמ"א 1/21/א/31 **ממאחז ועד להבים**. במסגרת הדיון עלה נושא תחנת הדלק המאושרת ליד בית קמה. נציג רשות הטבע והגנים טען כי התחנה נמצאת באזור רגיש מבחינה נופית, בתוך מכלול נופי בתמ"א 35 וכי אין הצדקה להתאים את כל המערכת עבורה. לבסוף החליטה המועצה לשוב ולדון בכך לאחר שהולנת"ע תבדוק חלופות למיקום התחנה, התייחסות לנושאים

סביבתיים (ועוד) ותיתן למועצה את המלצותיה. בדיון שנערך ב-3.11.09 הציגה הולנת"ע את המלצותיה לנושא שעיקרן השארת התחנה. החלטת המועצה ברוב קולות הייתה לקבל את המלצות הולנת"ע.

מסילות ברזל

הדיונים על **תמ"א משלימה ברמה מפורטת למסילת הברזל לירושלים**, התחילו בשנת 2008 והמשיכו גם ב-2009. התמ"א המשלימה כללה את האתרים לעירום עודפי עפר בעמק איילון, דרך גישה ואתר התארגנות בנחל יתלה ועוד. רשות הטבע והגנים הציגה עוד ב-2008 חלופה להעמקה ואיחוד המנהרות, שמייתרת את הקמת הגשר בנחל יתלה. באוגוסט ובספטמבר 2009, נערכו שני דיונים של המועצה בתכנית, שבסופם הוחלט ברוב קולות, לקדם את התוואי בנחל יתלה באמצעות **גשר**, שפגיעתו הסביבתית גדולה משל חלופת העמקת התוואי ומינהור הקטע. הבחירה בפתרון הגשר, התקבלה למרות שוועדה מיוחדת אשר מונתה לבדיקת החלופות מצאה שחלופת העמקת הקטע תמנע את הפגיעה בסביבה, וכי היא אפשרית מכל בחינה שנבדקה. ההעדפה שהתקבלה בהצבעת מליאת המועצה נבעה מההנחה שחלופת המנהרה עלולה לעכב את הבצוע. העדפת פגיעה בלתי הפיכה בשטח הפתוח, שאמור לשמש את הציבור במהלך דורות, על חשש לעיכוב זמני, היא קשה וחמורה.

נמלים

ב-7.7.09 עלתה לדיון בקשת חברת נמלי ישראל להאריך בשנתיים נוספות את מועד הגשת תסקירי ההשפעה על הסביבה עבור שתי תכניות בנמל חיפה: **תמ"א 13/ב/1 ג - העמקת תעלת הכניסה הימית לנמל ותמ"א 13/ב/1 ד - הארכת שובר הגלים הראשי של הנמל**. בקשה זו באה לאחר שתי הארכות ארוכות שאושרו בעבר בנימוק של מורכבות הבדיקות הימיות, עלותן הגבוהה של הבדיקות וחשיבותן הרבה עקב ההשפעה הגדולה של התכניות על הסביבה הימית והחופית. הבקשה אושרה פה אחד.

ב-2008 אושרה במועצה בקשה לעריכת **תכנית להרחבת נמל אשדוד צפונה**. בספטמבר 2009 נדונה שוב התכנית לאחר שנדונה בולנת"ע המשמשת כועדת היגוי, ובולחו"ף. במסגרת הדיון הוצגו עיקרי התכנית ביניהם יעודי הקרקע שכוללים שטח ימי נמלי ושטח יבשתי, מסילת ברזל, תחנת כח ועוד. הצעתו של נציג ארגון הגג של הגופים הציבוריים לשמירת הסביבה היתה כי לאור היקף הפרויקט ונוכחותו הסביבתית המשמעותית, ראוי לבחון מתן שיפוי סביבתי באזור הסמוך, לפיצוי הסביבה והציבור, על הפגיעה הנגרמת מביצוע הפרויקט. הצעה זו לא התקבלה.

עוד באותו דיון, אושרה בקשה לעריכת **תמ"א מפורטת בנמל אשדוד: 13/ב/2/א - להקמת מסוף מכולות חדש והארכת שובר הגלים**. תסקיר ההשפעה שהנחיותיו אושרו אף הם במסגרת הדיון, יעסוק, כפי שהוחלט, בעיקר בנושא **ייבוש השטח הימי** לצורך הקמת מסוף המכולות, וכן בקרבה למתקן ההתפלה וכלובי הדגים הסמוכים.

מערכות מים

במרץ 2009 נדונה **תמ"א 34/ב/5 למשק המים - פרק מתקנים ומערכות להפקה ולהובלת מים**. תכנית זו מסדירה הקמת מתקנים וקווי הולכת מים באיכות של מי שתייה ומים שאינם לשתייה כגון השקיה ומים מליחים. לאחר שני דיונים (במרץ ובאפריל) בהם התרכז הדיון בנושא שיפוי הועדה המקומית (האם

וכמה), החליטה המועצה ברוב קולות על העברת התכנית לאישור הממשלה. התכנית אושרה בממשלה באוגוסט 2009. יש לציין כי הצעתו של נציג ארגוני הסביבה במועצה לתקן את התמ"א כך שלא ניתן יהיה להוציא מכוחה היתרי בניה בהיקף משמעותי בשטחים רגישים ופתוחים (שם נדרשת הפעלת שיקול דעת תכנוני מעמיק ואף ראוי שיתקיים הליך של התנגדויות) - זכתה לתמיכת כמה מהחברים, אך לא התקבלה.

אתרי פסולת

ב-12.5.09, דנה המועצה בתמ"א 16/ה/1 להטמנת פסולת אסבסט באתר אפעה. הפרויקט המקודם באמצעות התכנית הוא פינוי האסבסט הפריך (המסוכן) מקרקעות הגליל המערבי במטרה למנוע חשיפת הציבור אליו. בדצמבר 2009, החליטה המועצה על הגשת התכנית לאישור הממשלה.

ב. פיתוח בחופים

ב-3.3.09 נדונו במועצה הארצית תמ"א 13/1 חופי מפרץ אילת: חוף אלמוג. מדובר בשינוי נקודתי לתמ"א 13 בעורף חוף אלמוג, שעיקרו הוא הגדלה משמעותית של זכויות הבניה המותרות, לצורך הקמת מלון רב קומות במקום. אישורו של השינוי ברוב קולות הינו פריצת עקרון מרכזי בתמ"א חופי אילת לפיו החוף הדרומי יישאר ברמת פיתוח נמוכה. בהחלטה זו גברו שיקולים כלכליים צרים על מדיניות תכנון שגובשה בצורה מאוזנת ולטווח הארוך. ועדת משנה של הממשלה אישרה את התכנית ב-8.9.09. השר להגנת הסביבה הגיש ערעור לממשלה על החלטה זו, אך היא לא חזרה לדיון במועצה הארצית.

שני שינויים לתמ"א הקשורים להוספת גמישות נדונו אף הם. תמ"א 7/13 חוף היס התיכון – הוספת סעיף גמישות לשינוי בין שטחים פתוחים ותמ"א 8/13: שינוי 7 תכליתו החלפות בין שטחים פתוחים לסוגיהם בתכנית בסמכות המועצה הארצית בלי צורך באישור הממשלה, כלומר החלפות אלו יחשבו כהקלות ולא כשינויים לתכנית.

תמ"א 8/13 (שינוי 8 לתכנית המתאר הארצית לחופים) הינה הצעה להוספת סעיף גמישות אשר יקבע את הקריטריונים בהם יכולה המועצה הארצית להקל מהוראות התמ"א. הרקע לשינוי נובע מתכנית נקודתית להרחבת מבנה קיים בקדם ארסוף, לתוספת זכויות בנייה בהיקף של 70 מ' למבנה קיים בשטח חקלאי. השינוי לתמ"א נדרש מאחר ולא ניתן היה לתת הקלה להרחבת המבנה מכוח ההוראות הקיימות. התכנית אושרה פה אחד ועברה לאישור הממשלה.

ביולי 2009, נערך דיון בבקשה למתן הוראה לעריכת עדכון לתמ"א 13 בחופי הכנרת (תמ"א 13/13). הרקע לעדכון התכנית הוא התחושה כי תמ"א 13 במתכונתה הנוכחית כולל השינויים שאושרו לה, אינה נותנת מענה מספק לצרכי הפיתוח והשימור. התכנית תוכן בשני חלקים: הראשון, תכנית מתאר ארצית חלקית ברמה מפורטת ל-14 חופים ציבוריים, תכנית שתתמקד בשיקומם ובפיתוחם לקהל המבקרים תוך הסדרת הנגישות והחניה. בחלק השני תוכן תכנית מתאר ארצית למרחב הכנרת וחופיה שתכיל גם היבטי פיתוח וגם היבטי שימור וטיפול ערכי טבע, נוף ומורשת.

ב-6.1.09 נערך במועצה הארצית דיון על החלטת ועדת המשנה לעררים בעניין הקלה לתמ"א 13. ההקלה שהתבקשה בזמנו נגעה לתמהיל של מגורים ומלונאות (בעקבות תכנית תא/3641/מח - מלון אמבסדור), תמהיל שנדחה ע"י הולחו"ף. הדיון במועצה התרחב מעבר להחלטה בנוגע להקלה עצמה, גם לשאלת

סמכותה של הולחוי"ף לדון בתכניות כאלו. המועצה אישרה לבסוף את ההקלה בניגוד לעמדת הולחוי"ף, דבר המאפשר לבנות מגורים בהיקף גבוה לצד המתחם המלונאי.

במרץ 2009 נערך דיון בנוגע ל **תמ"א 30 – דרום מפרץ חיפה** שתפקידה הוא הסדרת נושא השימושים, הסיכונים והזיהומים שקיימים באזור.

ג. יישובים חדשים והרחבות יישובים קיימים

ב-3.2.09, נדונה במועצה **תמ"א 44 - פיתוח עירוני חדש בצפון הארץ לאוכלוסיית המיעוטים**. המושג שהוזכר בדיון היה "נדבך עירוני" ולא "עיר חדשה" מאחר ולא הוחלט עדיין אם תהיה זו עיר חדשה, מועצה מקומית או מתחם שיצורף לרשות מקומית. תחום התכנון המדובר הוא גבעות טנטור מצפון לכביש 85 (כביש עכו-כרמיאל), מדרום ליישוב ג'דידה מכר. "הנדבך העירוני" מיועד לקבוצות שונות של האוכלוסייה הלא יהודית בצפון הארץ ויתאפיין בבניה רוויה בעלת מאפיינים עירוניים. המועצה אישרה את ההוראה לעריכת התכנית ברוב קולות. הצעתו של נציג ארגון הגג של הגופים הציבוריים לשמירת הסביבה, היתה כי ההצעה לעריכת התכנית תועבר לולנת"ע לאור ההיבטים העקרוניים שיש בה בהקשר של התיישבות חדשה. מדובר בבעייתיות הנובעת מקידום של יישוב חדש באמצעות תכנית מתאר ארצית, מהלך המאפשר לגבור על תכניות ארציות אחרות ולהתעלם מהתכניות המחוזיות, וכן התכנית טעונה את אישור הממשלה, מה שמאפשר מעורבות פוליטית בשלב אישור התכנית. הצעת נציג ארגון הגג לא התקבלה.

ב-12.5.09, דנה המועצה בשינוי לתכנית המתאר המחוזית של מחוז הדרום **תמ"מ 73/14/4: אתר תיירות ע'רנדל צפון מזרח לקיבוץ יהל**. התכנית מבקשת להוסיף אתר תיירות מצפון מזרח ליישוב יהל על מנת לאפשר תוספת של 18 יחידות אכסון תיירותי המשולב בפעילות תיירותית-חקלאית. מיקום התכנית הוא גבעה המרוחקת כ-3 ק"מ מקיבוץ יהל, במקום ששימש בעבר מוצב צבאי ונטוש, אך על-פי החלטת הועדה המחוזית נמצא בשטח בעל רגישות סביבתית גבוהה. החלטה על הפקדת התכנית עברה ברוב קולות.

באותה ישיבה, דנה המועצה גם בתכנית **למרכז תיירות ונופש בית גוברין (6/02/104/1/א)**. הדיון נערך בעקבות עבודה לאיתור חלופות למיקום כפר הנופש, על רקע רגישותו הסביבתית הגבוהה של האזור. מאחר והליך בחינת החלופות לא הושלם הוחלט להמשיך ולגבש את התכנית ולהציגה בפני הולנת"ע. מדובר במהלך במסגרתו הגיעה תכנית לאשרור המועצה הארצית (מהלך שהוא בדרך כלל טכני יחסית), תכנית בעלת פגיעה סביבתית רבה העומדת בניגוד למדיניות התכנון העדכנית. התכנית הוחזרה לדיון בזכות הצעתו של נציג ארגון הגג של ארגוני הסביבה. למרבה השמחה, אכן התכנית הישנה לא אושרה כפי שהיא, ונערכת בחינה מחודשת של המיקום.

ב-13.10.09, נדונה **תכנית ממ/2050 - הרחבת בית דגן**. הדיון נערך ע"פ סעיף 6ב' לחוק על החלטת הולנת"ע (סעיף המאפשר לחבר וועדת משנה של המועצה הארצית להביא נושא לדיון במליאה). התכנית מייצגת 580 יח"ד. החלטת הולנת"ע הייתה לא לאשר את התכנית בטענה שקיימות רזרבות תכנוניות של מעל עשרות אלפי יח"ד בתכניות מאושרות וכי קיימת חשיבות בשמירת החייצים הירוקים הבין יישוביים במחוז המרכז. אולם, לאחר ששמעה את ראש המועצה בית דגן ונוספים, החליטה ברוב קולות לאשר את התכנית ובכך הפכה את החלטת הולנת"ע. הטיעון היה כי המקרה הינו ייחודי וחריג...

ד. נושאים שונים

ב3.3.09 הוצגה למועצה ע"י שמאי אסיף, מנהל מינהל התכנון דאז, הרפורמה בחוק התכנון והבניה. לא, אין זו אותה רפורמה המקודמת בימים אלו במרץ בהובלת משרד ראש הממשלה. הרפורמה שהוצגה בפני המועצה הארצית במרץ 2009 היא שינוי 90 לחוק התכנון והבניה, שעסק בשינוי ההסדרים לגבי כמה נושאים בחוק, אך לא הציע חוק תכנון ובנייה חדש המשנה סדרי בראשית, כמוצע כעת. חברי המועצה אכן דנו בהצעת החוק (ההיא), ואף העירו הערות – אלא שכחצי שנה אחר כך, ראשית אוקטובר 2009 – כבר התקבלה בממשלה החלטה על עקרונות לחוק תכנון ובנייה חדש שונה בתכליתו מתיקון 90! (ראו פירוט בפרק החלטות הממשלה). התנהלות עניינים זו רק מחזקת את הביקורת המושמעת כנגד הליכי קידום חוק התכנון והבנייה חדש. לאחר תהליך ארוך וממושך בו נהגתה והוכנה רפורמה (תיקון 90), ואף הוצגה ונדונה במועצה הארצית – תוך חודשים ספורים היא מושלכת כלאחר יד הצידה, ומקודמת רפורמה חדשה בתכלית!

בינואר 2009 דנה המועצה הארצית בתכנית המתאר הארצית לתיירות, תמ"א 12. תכנית זו עברה גלגולים רבים לאורך השנים. בגרסה הנוכחית, התכנית כוללת הוראות בלבד, והיא נותנת תוכן לגבי מתחמים המיועדים לתיירות בתכניות אחרות (ארציות ומחוזיות), מבלי לשנות את סדרי העדיפויות הכלליים בדבר העדפת הפניית הפיתוח לערים, פיתוח צמוד דופן והימנעות מפגיעה בשטחים בעלי רגישות סביבתית גבוהה.

- תמ"א 1/12 – שינוי מס' 1 מתחמי תיירות: דיון לקראת העברת התכנית להערות הועדות המחוזיות, תאריך 6.1.09.
- תמ"א 2/12 שינוי מס' 2 – תיירות כפרית - בעקבות הדיון הכללי בתמ"א 12, עלה הצורך בהכנת תכנית ייעודית לתיירות במרחב הכפרי. בתאריך 6.1.09 הוחלט על מתן הוראה לעריכת תכנית.

במאי 2009, נדון שינוי מס' 72 לתמ"מ 14/4 (מחוז הדרום) אשר במסגרתו מיועדים באופן זמני שטחים לכריית חרסית למלט ולחומרי גלם אחרים ובמקביל מבוטלים שטחים שיועדו בתמ"מ לכריית חרסית וניצולם הסתיים או נמצא בשלבי סיום. לתכנית כזו חשיבות גדולה בהיבט של שיקום השטחים המופרים והחזרתם לציבור כשטחים פתוחים. המועצה החליטה לקדם את התכנית.

ביוני 2009, דנה המועצה בתמ"א 5/19 לבתי עלמין – שינוי תשריט בתי העלמין באזור המרכז. שינוי זה בא על רקע ממצאי סקר היתכנות לאתרי תמ"א 19 במחוזות תל אביב והמרכז שיזם מינהל מקרקעי ישראל ב-2001, אשר ממצאיו הצביעו על הצורך בקבורה רבודה, אי יכולת לממש חלק מאתרי התכנית והצורך באתרים אפשריים נוספים. ב2006 אישרה הולנת"ע הוספה של 9 אתרים אזוריים לתמ"א וגריעת 4 אתרים במחוזות תל אביב והמרכז. לאחר דיון בתכנית החליטה המועצה לקדם את התכנית המעודכנת. בין השאר נקבע בהחלטה כי לפחות 50% משטחי הקבורה בבתי העלמין האזוריים החדשים יהיו בקבורה רבודה, כמו כן נקבעו כמה מנגנונים של מיצוי שטחים בטרם אישור תכנון מפורט של בתי עלמין נוספים.

נציג ארגון הגג של ארגוני הסביבה, הציע כי בתי העלמין העתידיים של מדינת ישראל צריכים להיות ממוקמים במידת האפשר בשטחים מופרים שאינם מתאימים לשימוש אחר ולא נכון למקם אתר בשטחים שיש בהם ולו פוטנציאל לשימוש ציבורי מועיל אחר כמו שטחי יער, פארק וכיו"ב. לכן, הציע, לא לאשר כאתרי קבורה אזוריים את אתר "אזור" בפארק איילון ואת אתר "מודיעין" בצמוד ליער בן שמן. הצעתו זו, וכתה לקולות רבים אך לא התקבלה.

באותה ישיבה, המליצה המועצה לשר הפנים על התקנת **תקנות 57/02** הנוגעות לסימון והגנה על עצים. התקנות באו בעקבות תיקון מס' 89 לחוק התכנון והבניה והן מפרטות את הנוהל בבקשות להיתרים הכרוכים בשמירה, בהעברה או בכריתה של עצים בוגרים. מדובר בתקנות בעלות חשיבות סביבתית גבוהה מאוד, ויש לקוות כי אם תאושר הרפורמה המתוכננת בחוק התכנון והבניה, הסדרים אלו יישמרו גם במסגרתה (בנוסח החוק שעבר בקריאה ראשונה, הסדר זה לא נכלל).

במרץ 2009, דנה המועצה על פי סעיף 6 ב' לחוק על החלטת ועדת המשנה לעררים בתכנית מקומית בתוך העיר חיפה: **חפ/794/א: בית קפה ומסעדה בחיפה – "השמורה"**. מדובר במקום שעד שנת 2000 היה בו פאב באחד מואדיות חיפה. המקום עמד סגור עקב צו שיפוטי (פעל ללא רישיון וללא היתר בניה). ועדת הערר החליטה ביולי 2008 על דחיית התכנית אך במסגרת הדיון הנוכחי נעשה ניסיון לשנות החלטה זו. טיעוני היזמים היו שהמקום קרוב למרכז מסחרי גדול (מרכז חורב), כי ניתן לטפל במטרדים שיצר הפאב לתושבי השכונה, כי האזור היה מופר כבר שנים רבות, כי הקרקע פרטית (ועוד). למרות כל זאת, הוחלט ברוב גדול של קולות לקבל את החלטת ועדת המשנה לעררים ובכך לא נפרצה הדרך לאישור פיתוח במסגרת תכניות נקודתיות ונשארה השמירה הקפדנית של חיפה על הוואדיות כשטחים פתוחים לרווחת התושבים. דיון זה הגיע גם לאפיקים משפטיים. בעתירה שהגישו היזמים לביהמ"ש המחוזי לעניינים מנהליים בחיפה הוחלט לבטל את החלטת המועצה ולהתיר את קיום המסעדה. בערעור לביהמ"ש העליון נהפכה ההחלטה וכך נותרה החלטת המועצה על כנה.

לעומת זאת, בדיון שנערך חודש אחר כך אושרה תכנית למגורים על 150 דונם בשטח שהיה מיועד לפארק גדול של מעל 3,000 דונם ברמת השרון. הדיון התרחש אף הוא על פי סעיף 6 ב' לחוק על החלטת ועדת העררים על פי בקשתו של נציג רשות הטבע והגנים. בישיבתה ב-2008, אישרה ועדת המשנה לעררים את התכנית **לרצועת הנופש ברמת השרון** (רש/1/763). הדיון נסב על אישור מתחם המאפשר מגורים על שטח המיועד בתכנית המתאר המחוזית למחוז תל אביב, תמ"מ 5, כשטח פתוח וכחלק מרצועת נופש. הצבעה כמעט שקולה בין המתנגדים לתומכים, הביאה בסופו של דבר לקבלת החלטת ועדת המשנה ולאישור הבניה במתחם המדובר.

ב.4 חקיקה

מטרתו של פרק זה היא לבחון את יחסו של בית המחוקקים לשמירה על השטחים הפתוחים ולנושאים סביבתיים מרכזיים נוספים, כפי שהוא בא לידי ביטוי בהצעות חוק שהוגשו, ובחוקים שאושרו בממשלה. לשם כך, נערכה סקירה מקיפה שכללה את החקיקה שאושרה במהלך שנת 2009 ונכנסה לספר החוקים ("ה"רשומות"), הצעות חוק ממשלתיות, והצעות חוק פרטיות של חברי הכנסת.

שיטת העבודה

הסקירה כללה את כל דברי החקיקה המופיעים באתר הכנסת לשנת 2009, בקטגוריות שהוזכרו לעיל, במסגרתה נערך איתור חוקים והצעות חוק שצפויים להיות להם השפעה על השטחים הפתוחים. כמו כן, אותרו גם אלו הנוגעים לתחומי סביבה אחרים בשל השפעתם על מצבה הכולל של הסביבה בישראל (ובכלל זה השטחים הפתוחים).

מבנה הפרק, כדלהלן:

1. עיקרי הממצאים, המסקנות וההמלצות
2. חקיקה שאושרה
3. הצעות חוק ממשלתיות
4. הצעות חוק פרטיות

1. עיקרי הממצאים, המסקנות וההמלצות

סקירת החקיקה שאושרה במהלך שנת 2009 מעוררת דאגה עמוקה. ראשית, בולטים בהעדרם חוקים בעלי אוריינטציה סביבתית מובהקת, למעט החובה שהוטלה על העוסקים בחציבת חומרי גלם לבנייה, למחזור פסולת בניין בשטח המחצבה, כשגם תיקון חוק זה אושר במסגרת השנויה במחלוקת של חוק ההסדרים.

חוק ההסדרים חזר להיות פלטפורמה לחקיקה משמעותית, ובמסגרתו אושרה בשנת 2009 הרפורמה במקרקעי ישראל בקריאה ראשונה. (קריאה שניה ושלישית נערכה במסלול "רגיל", אך רק למראית עין, שכן הדיון היה בקצב מזורז, ותחת לחצים קואליציוניים כבדים). עוד אושרה במסגרת זו הרחבה בעייתית ביותר של סמכויות הוועדה הארצית לתשתיות לאומיות גם לנושאי כרייה וחציבה, כך שלמעשה מעתה ניתן יהיה לאשר בהליך מזורז תכניות למחצבות חדשות, בהתעלם מן התכנון הארצי.

אמנם במסגרת חוק ההסדרים קודמו גם תיקוני חקיקה סביבתיים – כמו היטל הבצורת, והטלת החובה למחזור פסולת בניין, אך אין זו פלטפורמה ראויה לקדם חקיקה בכלל, בוודאי לא חקיקה הנוגעת למשאב הקרקע.

אישור הרפורמה במקרקעי ישראל מסמן את ראשיתה של שרשרת הרפורמות אותן מקדמת הממשלה. הרפורמה במקרקעין היא הראשונה שבהן, ובעקבותיה קודמה גם הרפורמה בתכנון במהלך שנת 2010. רפורמות אלו מקודמות בהליכים מזורזים, רואות בקרקע משאב כלכלי ותו לא, ואינן מבוססות על הצורך בניהול בר קיימא של משאב מתכלה זה, מתוך ראייה סביבתית וחברתית.

גם החקיקה שביזמת הממשלה מטרידה במגמה שהיא מבטאת. אמנם קודמו כמה הצעות חוק סביבתיות בגישתן – חוק הרשויות המקומיות (אכיפה סביבתית – סמכויות פקחים), מניעת מפגעי אסבסט ו עידוד קבורה רוויה - אך לא הוגשו הצעות חוק המציעות טיפול משפטי מקיף בנושאים סביבתיים בהם החקיקה חסרה, כמו שיקום קרקעות מזוהמות, הגנה על המגוון הביולוגי ועוד. כמו כן, הממשלה נוטה לעשות שימוש יתר בחוק ההסדרים כפלטפורמה לקידום חקיקה ביוזמתה.

הגישה הסביבתית ביותר, והמבטאת ראייה רחבה ביותר – מצויה, בדומה לשנים קודמות, בהצעות החוק הפרטיות. הצעות חוק פרטיות רבות יחסית העוסקות בנושאים סביבתיים הוגשו בשנת 2009. הצעות החוק הפרטיות שנסקרו נחלקות למספר נושאי עיסוק שונים: הצעות הנוגעות לשמירה על השטחים הפתוחים אם באופן ישיר, ואם באופן עקיף דרך תיקונים לחוק התכנון והבנייה; היבטים שונים של איכות סביבה: פסולת ומיחזור, איכות מים, אוויר וקרקע; אנרגיה; חסכון במשאבים – חסכון במשאב הקרקע (לדוגמא החובה לבחון חלופות תת קרקעיות בכל תכנית דרך) חסכון במים (החובה להתקין

חסכמים במבני ציבור, מיחזור מי דלוחין ועוד), ובאנרגיה. גם נושא הים והחופים הוא נושא מרכזי בכמה הצעות חוק פרטיות, אכיפה, בנייה ירוקה ועוד. נושא ההגנה על מגוון המינים קיבל התייחסות בשתי הצעות חוק בלבד, התייחסות חלקית ביותר. ראוי כי נושא זה יזכה להגנה חקיקתית מקיפה.

כמה מבין הצעות החוק מציעות הסדר כולל בתחום סביבתי שלא היה מטופל עד כה בחקיקה, כמו למשל הצעת החוק הכוללת הסדר משפטי מקיף בדבר קרקעות מזוהמות, וכן הצעת החוק בדבר הפחתת פליטת גזי חממה. בדומה לשנים קודמות, הוצעה גם הצעת חוק יסוד, לפיה תוכר הזכות לאיכות סביבה נאותה כזכות חוקתית. בדומה לשנים קודמות, הצעה זו אינה מקודמת.

ניכר כי מרבית הצעות החוק הפרטיות הינן בעלות אוריינטציה סביבתית מובהקת, והן מקודמות על ידי קבוצה קטנה של חברי כנסת המסורים לנושא. חלק גדול מהצעות החוק הוגשו כבר בעבר, לעיתים אף מספר פעמים בוואריאציה כזו או אחרת. עם זאת, כמו בשנים קודמות, יש המנצלים את פלטפורמת החקיקה בכדי לקדם חקיקה עוקפת תכנון, כמו למשל הצעת חוק בדבר הקמת עיר חדשה.

חלק מהצעות החוק, בעיקר אלו המציעות להנהיג נורמות סביבתיות במשרדי ממשלה וכו' – מעוררות את השאלה האם נכון לקדם נושאים אלו בעיקר בחקיקה, או שמא חינוך, הסברה ומודעות היו משיגות מטרה דומה. דוגמאות לכך הן הצעת החוק המחייבת התקנת נורות חסכוניות במבני ציבור, התקנת חסכמים במבני ציבור, חובה לעשות שימוש בשקיות מתכלות ועוד. גם הצעות חוק לעידוד התחבורה הציבורית הן חיוביות בעיקרן, אך הן מעידות על מחדל מתמשך של משרדי הממשלה לעשות שימוש בכלים המינהליים העומדים לרשותם בכדי לעודד את התחבורה הציבורית על חשבון השימוש ברכב הפרטי, בראש ובראשונה במרכזי הערים.

2. חקיקה שאושרה

חוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה ליישום התכנית הכלכלית לשנים 2009 ו-2010), התשס"ט, 2009 "חוק ההסדרים".

על-פי דברי ההסבר לחוק, אישורו בא בעקבות המשבר הכלכלי העולמי, והוא בא לתקן חוקים שונים, במטרה לאפשר למשק הישראלי להתמודד עם השפעות המשבר תוך מזעור נזקיהן, להכין את התשתית לצמיחת המשק עם תום המשבר, לצמצם את הגירעון הממשלתי ולפתח את הפריפריה.

הכללת תיקוני חקיקה רבים במסגרת חוק ההסדרים, ובעיקר כאלו שאין להן השלכות תקציביות ישירות – שנויה במחלוקת עמוקה מזה שנים רבות²³. בכל זאת, נכללים בה מדי שנה תיקוני חקיקה רבים, ובהם גם חקיקה הנוגעת לעניינים סביבתיים בכלל ולשטחים הפתוחים בפרט. בשנת 2009 נכללו מספר הצעות חוק משמעותיות ביותר מבחינת שמירת השטחים הפתוחים במסגרת חוק ההסדרים:

• מיחזור פסולת בניין

החוק קובע **תיקון לפקודת המכרות** על-פיו העוסקים בחציבת חומרי חציבה המשמשים לבנייה (המהווים למעשה את מקורה של פסולת הבניין), מחויבים למחזור פסולת בניין בשיעור כלשהו מכמות חומרי החציבה המופקים במחצבה וזאת כחלק ממדיניות כללית לפיה "המזהם משלם". בעל מחצבה, החייב

23 ראו למשל: חוק ההסדרים: בין כלכלה לפוליטיקה, פרופ' דוד נחמיאס וערן קליין, המכון הישראלי לדמוקרטיה, 1999

במיחזור, יוכל לבצע את המיחזור בשטח המחצבה, אולם הממונה יהיה רשאי לאסור זאת, אם סבר כי המיחזור בשטח המחצבה עלול לפגוע בסביבה, במידה המצדיקה לאסור או להגביל את המיחזור בשטח. החוק קובע כי אי-מיחזור פסולת הבניין בשיעורים או באופן שקבע השר להגנת הסביבה, יהווה עבירה פלילית.

* החוק אושר ב-23 ביולי, 2009.

• **תיקון חוק התכנון והבניה – הרחבת סמכויות הות"ל**

הוספת אתרי כרייה וחציבה, וכן מתקני גז ומתקני גטי"ן-גז טבע נוזלי) להגדרת "תשתיות לאומיות". תיקון חקיקה זה מרחיב את סמכויות הוועדה הארצית לתשתיות לאומיות (ות"ל), וועדה שהקמתה וסמכויותיה שנויות במחלוקת, עקב היותה וועדה הפועלת באופן נפרד ומנותק מכל וועדות התכנון האחרות, בסמכותה לגבור על כל תכנית אחרת, ההרכב שלה אינו מאוזן, והיא דנה ומאשרת תכניות לתשתיות מהגדולות במדינה בלוחות זמנים מקוצרים²⁴.

הרחבת סמכויות הוועדה כך שתוכל לאשר תכניות לכרייה וחציבה, היא בעייתית במיוחד, שכן בימים אלו שוקדים מוסדות התכנון על הכנתה של תכנית מתאר ארצית חדשה לאתרי כרייה וחציבה (תמ"א 14 ב'), אשר אמורה לתת מענה מאוזן לכל צרכי המדינה בתחום האגרגטים לבנייה. הענקת סמכויות לות"ל בנושא זה, משמעה יצירת מסלול עוקף לתכנון הארצי הכולל, אף בטרם זה הושלם! זאת מאחר והות"ל אינה כפופה לתכניות המתאר הארציות. דו"ח מבקר המדינה לשנת 2010 הצביע על קידום תכניות ללא ראייה כוללת כאחת הבעיות הטעונות תיקון בעבודת הוועדה. הרחבת סמכויות הות"ל בתחום הכרייה והחציבה עומדת בסתירה מוחלטת להמלצות המבקר.

• **מים וביוב**

במסגרת חוק ההתייעלות הכלכלית, נקבע בנושא זה בין היתר, **תיקון לחוק הניקוז והגנה מפני שטפונות**, התשי"ח, 1957 המוסיף להגדרת "ניקוז" מעתה גם: "ניצול מרבי ויעיל של מים עיליים או אחרים שנעשתה לגביהם פעולה כאמור, לשם הבטחת השימושים השונים בהם בתחום משק המים".

עוד בנושא מים וביוב, אושרה הוראת שעה - **היטל בשל צריכת מים עודפת**. מטרתה של הוראת השעה להביא להפחתת צריכת המים בידי צרכנים ביתיים במסגרת ההתמודדות עם המשבר החמור במשק המים, ולהבטיח מקורות מים בני-קיימא. ההוראה המפורטת קובעת מיהם הצרכנים, גובה ההיטל בתקופות שונות, אופן חישוב ההיטל, אופן הגביה ע"י ספקי המים והעברתו לאוצר, עונשין על פיגור בתשלום או אי תשלום, ועוד.

24 ראו בנושא זה למשל סיכום יום עיון: "קיצור ויעול הליכים – או בן חורג למערכת התכנון, סיכום יום עיון שנערך על ידי מכון דש"א ובית הספר למדיניות ציבורית, 1.11.2007.

זמין באתר מכון דש"א: <http://www.deshe.org.il/?CategoryID=225&ArticleID=93>

וכן דו"ח מבקר המדינה, ביקורת על הרשויות המקומיות, פרק בנושא הוועדה הארצית לתשתיות לאומיות, פורסם ביום 13.10.10.

ב-24.11.09, נכללה ברשומות הצעת חוק הכנסת: הצעת חוק ההתייעלות הכלכלית (תיקון מס' 2) - התליית ההיטל בשל צריכת מים עודפת. ע"פ דברי ההסבר להצעה, מטרתה לפתור קשיים שעלו בהפעלה וביישום של ההוראות הכלולות בחוק. ביניהם: הגדלת הצריכה שמעבר לה יחויב צרכן ביתי בהיטל מ-12 מ"ק ל-16 מ"ק, הפחתת מרכיב התשלום של "צריכה משותפת" של צרכנים (בניין, רחוב) לחצי, הקלות לנכים.

חוק מינהל מקרקעי ישראל (תיקון מס' 7), התשס"ט-2009

התיקון לחוק הוא למעשה רפורמה במקרקעי ישראל (ראו הרחבה בפרק ב' 2). הצעת החוק כוללת הקמת רשות חדשה, אשר תחליף את מינהל מקרקעי ישראל, מוסיפה לתפקידיה ומגדירה מחדש את סמכויותיה במגוון נושאים שעד כה היו בסמכות מינהל מקרקעי ישראל. הצעת החוק משנה את הרכב מועצת הרשות לטובת הרכב בעל רוב ממשלתי מובהק, ללא נציגים לא ממשלתיים להוציא נציגות של קק"ל, כפי שהיה ערב הרפורמה. ליבת הרפורמה היא מעבר ממשטר של חכירה למשטר של בעלות.

הצעת החוק עברה בקריאה ראשונה במסגרת חוק ההסדרים, אולם בהמשך, בין היתר בעקבות הביקורת הציבורית הנוקבת על מהלך זה, פוצלה הצעת החוק ונדונה בנפרד בוועדת הכלכלה לקראת קריאה שנייה ושלישית, שלא במסגרת חוק ההסדרים. למרות הפיצול, הדיון בהצעת החוק נערך בלוח זמנים דחוק מאוד, תוך הפעלת לחץ קואליציוני חזק, כך שהפיצול היה למעשה למראית עין בלבד. החוק אושר באוגוסט 2009.

חוק הרשויות המקומיות (אכיפה סביבתית - סמכויות פקחים) (תיקון מס' 2) התשס"ט, 2009

מטרתו העיקרית של החוק היא להקנות לרשות המקומית את הסמכות לאכוף חיקוקים בתחום איכות חייהם וסביבתם של תושביה. התיקון קובע כי מועד כניסתו לתוקף של החוק ידחה בשישה חודשים על מנת שיהיה ניתן להשלים את הליך הסמכת הפקחים (פירוט בסעיף המפרט את הצעות החוק הממשלתיות, בהמשך). התיקון לחוק אושר ב-23 ביוני 2009.

3. הצעות חוק ממשלתיות

הצעת חוק הרשויות המקומיות (אכיפה סביבתית - סמכויות פקחים) (תיקון) התשס"ט, 2009 – הוזכר לעיל, בחקיקה שאושרה.

הצעת חוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה ליישום התכנית הכלכלית לשנים 2009 ו-2010), התשס"ט 2009 – "חוק ההסדרים": הוזכר לעיל, בחלק העוסק בחקיקה שאושרה.

הצעת חוק שירותי קבורה (תיקוני חקיקה), התשס"ט-2009

מדובר בהצעה לתיקון חוק הביטוח הלאומי, התשנ"ה-1995, ובתיקון חוק שירותי הדת היהודיים התשל"א-1971. ע"פ דברי ההסבר להצעת החוק, על מנת להביא לניצול מרבי של הקרקעות לקבורה, מוצע לתקן את חוק הביטוח הלאומי ולהוסיף לו סעיף, שעניינו בית העלמין האזורי ברקת; בבית עלמין זה הצפוי להכיל מאות אלפי מקומות קבורה בשלל סוגי קבורה ועל מנת לעודד בקרב הציבור רכישת

חלקות קבר בשיטת "הסנהדרין" (פתח הקבר מהצד) **מוצע לאפשר גביית תשלום נוסף** מלבד דמי קבורה, עבור רכישת חלקת קבר **בהתאם לסוג הקבורה**. כלומר, בחירה בסוג קבר בשיטת הסנהדרין תזכה מגביית תשלום נוסף.

ניסיון להביא לשינוי בתפיסת הציבור את שיטות הקבורה השונות והעדפת שיטות הקבורה הרוויה המביאות לניצול הטוב ביותר של הקרקע, בא לידי ביטוי גם בהצעה לתיקון חוק שירותי הדת היהודיים וזאת במסגרת מבנה התעריפים של סוגי הקבורה. ע"פ הצעת החוק **ככל שהחלקה נועדה לקבורה בשיטה המביאה לניצול טוב יותר של הקרקע התעריף המוצע נמוך יותר**. כך למשל, בעבור רכישת חלקת קבר בחיים בקבורת שדה, ייגבה תשלום בגובה של עד 25,000 ₪ ולעומת זאת, בעבור רכישת חלקת קבר בחיים בקבורת סנהדרין, ייגבה תשלום בגובה של עד 8,000 ₪ (בלבד).

* הצעת החוק פורסמה ברשומות ב-29 ביוני 2009

הצעת חוק למניעת מפגעי אסבסט, התש"ע - 2009

מטרתו של החוק המוצע, היא להביא למניעת מפגעי אסבסט בישראל ובכך לצמצם את חשיפת הציבור הרחב לאסבסט, הידוע כחומר מסרטן. ע"פ דברי ההסבר לחוק, קיימים אמנם בחקיקה הישראלית הסדרים שונים המאפשרים טיפול בתחום האסבסט, אולם, החקיקה הקיימת אינה מספקת הסדר ממצה למכלול הסוגיות הסביבתיות המורכבות בתחום האסבסט והחוק המוצע הוא המסגרת להסדר המקיף הדרוש.

החוק המוצע כולל, אם כן, הסדרים מפורטים ובהם: איסור על שימוש חדש באסבסט, קביעת הוראות המחייבות את הפסקת השימוש הקיים באסבסט פריך לאורך תקופה של כמה שנים מיום כניסת החוק לתוקף, הסדרת רישוי העוסקים באסבסט לסוגיהם השונים כדי להבטיח כי העוסקים בתחום יהיו בעלי הכשרה מתאימה ויהיו כפופים למנגנוני פיקוח מתאימים, קביעת הוראות בדבר האישורים הנדרשים לצורך ביצוע עבודות אסבסט, וכן, מתן סמכויות לטיפול במפגעי אסבסט ולאכיפת הוראות החוק המוצע.

* הצעת החוק פורסמה ברשומות ב-17 בנובמבר 2009.

4. הצעות חוק פרטיות

סקירה מלאה של כל הצעות החוק הפרטיות נמצאת בנספח מס' 3. להלן סקירה קצרה של נושאי הצעות החוק, ופירוט קצר לגבי כל הצעת חוק. מספר הצעות חוק העוסקות בנושא בנייה ירוקה והגברת האכיפה הסביבתית מובאות בנספח בלבד.

אלו נושאי הצעות החוק שיוזכרו להלן:

1. חוקי יסוד
2. הצעות חוק הנוגעות ישירות לשטחים הפתוחים, וכן הצעות בנושא הליכי תכנון ובנייה.
3. מגוון ביולוגי

4. ים וחופים
5. אנרגיה
6. פסולת ומיחזור
7. איכות סביבה: רעש, אוויר, ריח
8. חלוקת הכנסות
9. מים
10. עידוד שימוש בתחבורה ציבורית

1. הצעת חוק יסוד

הצעת חוק יסוד הגנת הסביבה, פ/18/1506, הצעת חוק של דב חנין, אופיר פז-פינס ואח': הצעה זו מציעה להעניק לזכות לסביבה נאותה מעמד של חוק יסוד, כמו גם לזכות למידע סביבתי. ההצעה מבקשת לעגן את ערך ההגנה על הסביבה בחוק יסוד, מה שיאפשר להחיל נורמות סביבתיות על כל החוקים שמחוקקת הכנסת (שעליהם להיות כפופים לחוק יסוד), ועל כל ההחלטות המנהליות. במסגרת ההליך המשפטי כנגד הקמת הות"ל²⁵ נדונה השאלה האם הזכות לסביבה נאותה היא זכות יסוד בישראל. נקבע כי זכות זו אינה נגזרת מחוקי היסוד הקיימים, אלא אם הפגיעה הסביבתית מגיעה כדי איום על החיים. חוק יסוד כדוגמת זה המוצע ישנה את תמונת המצב ויעניק באופן ברור מעמד של זכות יסוד גם לזכות לסביבה נאותה, כשם שקיים במדינות רבות אחרות. בעבר הוגשו הצעות חוק דומות²⁶ והן לא קודמו עד כה.

2. הצעות חוק הנוגעות ישירות לשטחים פתוחים וכן להליכי תכנון ובנייה

הצעות חוק אלו מציעות הסדרים הנוגעים ישירות לשמירת השטחים הפתוחים ולניהולם, וכן הצעות המשליכות על כך באופן עקיף, דרך יצירת נורמות בחוק התכנון והבניה. ניכר כי רוב הצעות החוק הן בעלות אוריינטציה סביבתית מובהקת, ונועדו לקדם את ההגנה על השטחים הפתוחים. עם זאת, ישנן מספר הצעות חוק העוסקות בנושאים בעלי השפעה מהותית על הכושר לשמר שטחים פתוחים, אך אינן מטמיעות ערכים סביבתיים – כמו למשל הצעת החוק העוסקת ברעייה. שתי הצעות חוק עוסקות בקרקעות מזהמות. שתי הצעות מציעות לשנות את הרכבי וועדות התכנון לטובת שילוב אינטרסים ציבוריים וסביבתיים – שינוי הרכב הות"ל, וכן הרכב הוועדות המקומיות.

הצעת חוק התכנון והבניה (תיקון – התאמת תכניות) התשס"ט – 2009, פ/18/799, הצעת חוק של אופיר פז-פינס, ניצן הורביץ ודב חנין: הצעת חוק זו מבקשת למנוע מצב בו מוסדות התכנון מוציאים היתרי בנייה מכוח תכניות ישנות שאינן תואמות עוד את מדיניות התכנון העדכנית. זאת באמצעות קביעת חובה לדון מחדש בתכנית שחלפו שמונה שנים מאז קיבלה תוקף. הצעת חוק כזו, לו תאושר, תמנע מימוש של תכניות ארכאיות שפגיעתן הסביבתית גדולה, וסביר מאוד להניח כי לא היו מתאשרות כיום, על רקע

25 בג"צ 4128/02 אדם טבע ודין נ' ראש ממשלת ישראל, פ"ד נ"ח(3) 505
26 הצעת חוק יסוד פיתוח בר קיימא פ/17/1383, הוגשה ע"י יוסי ביילין ואח'.

המציאות התכנונית העדכנית. דוגמאות: כפר הנופש בחוף פלמחים (תכנית שבוטלה בעקבות החלטת ממשלה), כפר נופש בחוף בצת, כפר נופש בחוף כורסי בכנרת).

הצעת חוק התכנון והבניה (תיקון – חובת בחינת חלופה תת קרקעית בתכנית דרך), התשס"ט–2009
פ/18/798: הצעת חוק של אופיר פז פינס, ניצן הורביץ ודב חנין: הצעה זו מחייבת כי בכל תכנית לדרך תיבחן גם חלופה תת קרקעית, בחינה מקצועית בהיבטים כלכליים, סביבתיים בריאותיים ותכנוניים. חוק כזה יכול למנוע מצב בו חלופות מינהור מוצעות בשלבים מתקדמים של התכנית (פעמים רבות על ידי ארגונים וולונטריים, או קבוצות תושבים), כאשר חלופה זו כבר אינה ישימה, גם היא חלופה טובה יותר מכל הבחינות.

תיקון פקודת היערות (פטור מארנונה), התשס"ט–2009, פ/18/1407, הצעת חוק של איתן כבל, לפיה יוענק פטור מארנונה בשטחים המשמשים או מיועדים ליער, לפי פקודת היערות.

מדיניות לאומית לשמירה על שטחים פתוחים, התשס"ט–2009, פ/18/1554, הצעת חוק של דב חנין, מוחמד ברכה, חנא סוויד ועפו אגבריה. הצעת החוק היא הצהרתית במהותה, וקובעת כי הממשלה תשקוד על שמירת השטחים הפתוחים וערכיהם, ותקבע מדיניות ואמות מידה לשימוש יעיל וחסכוני במשאבי הקרקע לצרכי פיתוח, בדרך שתבטיח שמירה מיטבית על השטחים הפתוחים ועל ערכיהם. עוד מוצע כי שמירת השטחים הפתוחים וערכיהם תהווה שיקול בכל החלטה ובכל פעולה של הממשלה, של כל רשות מרשויותיה של המדינה ושל כל מוסד ממוסדותיה, לרבות רשויות מקומיות. אין ספק, לאור בחינת החלטות הממשלה בדו"ח זה, כמו גם בדו"חות קודמים, כי ישנה נחיצות גבוהה לחוק מעין זה. הצעות חוק דומות הוגשו כבר בעבר, בכנסות קודמות, והן לא קודמו.

חוק סיוע לחקלאי ישראל (תיקוני חקיקה), התשס"ט–2009, פ/18/1607, הצעת חוק של שי חרמש ויצחק קנין, לפיה יבוטלו אגרות והיטלים הנדרשים כיום עבור העסקת עובדים זרים. זאת בכדי לסייע לחקלאי ישראל. אמנם להצעת החוק יש קשר עקיף בלבד לשמירת השטחים החקלאיים, התופסים נתח נכבד מהשטחים הפתוחים – אך היא מהווה ביטוי למגמה עקבית של החלטות ממשלה והצעות חוק שנועדו לעודד את החקלאות, ללא התחשבות בשיקולים סביבתיים הקשורים בכך. ראוי היה כי קידום החקלאות ייעשה תוך הפנמת ההשלכות הסביבתיות של ענף זה, תוך קידום חקלאות רב תיפקודית המספקת גם ערכי סביבה. הצעת חוק זו אינה עולה בקנה אחד עם מגמה רצויה זו.

הקמת יישוב עירוני חדש לאוכלוסיה הדרוזית, התש"ע–2009, פ/18/1822, הצעת חוק של חמד עמאר, פאינה קירשנבאום ואח', לפיה יש להקים עיר חדשה בצפון הארץ עבור האוכלוסייה הדרוזית בישראל. הצעה זו היא המשך להצעות חוק והחלטות ממשלה קודמות המבקשות להכתיב פתרונות תכנוניים שונים, גם אם אלו אינם עולים בקנה אחד עם מדיניות התכנון הלאומית.

חוק התכנון והבניה (תיקון – שינוי הרכב הוועדה הארצית לתכנון ולבניה של תשתיות לאומיות), התשס"ט–2009, פ/18/797, הצעת חוק של אופיר פז-פינס, דב חנין וניצן הורביץ לפיה את מקומו של נציג מנהל מקרקעי ישראל בוועדה, יחליף נציג שר הבריאות – בכדי לתת ביטוי לשיקולים בריאותיים בעבודת הוועדה. הצעה זו אמנם משפרת את הרכב הוועדה, שהוא מוטה פיתוח באופן קיצוני אך אינה פותרת את הבעיות היסודיות המאפיינות את הרכב הוועדה ועבודתה.

חוק התכנון והבניה (תיקון – בדיקות נוכחות מזהמים בקרקע, באוויר ובמקורות מים), התש"ע-2009, פ/1745/18, הצעת חוק של אחמד טיבי שמטרתה הטמעת הליכי הטיהור והשיקום של הקרקע החל משלבי התכנון הראשוניים, באמצעות הכללת ההוראות המתייחסות לבדיקת זיהום הסביבתי כבר במועד הגשת התכנית. במידה ונמצאה בתחום התכנית קרקע החשודה כמוזהמת, התכנית לא תופקד ולא תאושר, בטרם בוצעו כל הבדיקות.

מניעת זיהום קרקע וטיפול בקרקעות מזהמות, התשס"ט-2009, פ/1281/18, אופיר פז-פינס, דב חנין ואח'. הצעת החוק כוללת הסדר משפטי מקיף אשר ייתן מענה לבעיית זיהום הקרקעות במדינת ישראל, החל מאיתור וזיהוי קרקעות מזהמות, דרך קביעת סטנדרטים לשיקום והטלת האחריות לכך, וכלה באפשרות לסיוע במימון הפעולות הדרושות.

חוק הרעייה, התשס"ט-2009, פ/1111/18, שי חרמש: מטרת החוק היא הסדרת השימוש בשטחי מרעה על מנת לווסת את ניצול שטחי המרעה, למנוע שימוש יתר ושימוש לא ראוי, למנוע מחלוקות בין חקלאים, להיאבק בגניבות חקלאיות, בהשגות גבול ובעבריינות בתחום החקלאי. אמצעי מרכזי הוא הקמת רשות רעייה ארצית ורשויות אזוריות, אשר יתנו היתרים. חלק גדול מהשטחים הפתוחים בארץ הינם שטחי מרעה ולכן הכרחי כי בכל הנוגע לקבלת החלטות בשטחים אלו, יוטמעו שיקולים סביבתיים, ויקבלו משקל נכבד.

הצעת חוק התכנון והבניה (תיקון – מיתקנים ביטחוניים), התשס"ט-2009, פ/755/18, דב חנין, מוחמד ברכה ואח': הצעת חוק שמטרתה יצירת איזון בין שיקולים צבאיים זמניים לבין שיקולים תכנוניים וסביבתיים ארוכי טווח, זאת באמצעות שינויים בחוק התכנון והבניה, אשר יכפיפו את נוהל הקמת המתקנים הביטחוניים לנורמות התכנוניות המקובלות. למרות שלמעלה ממחצית משטח המדינה מושפע משיקולים בטחוניים (שטחי אש, מחנות ושטחים בעלי מגבלות) – נורמות התכנון המקובלות לא חלות על רובם, ומתקיים בהם הליך קבלת החלטות חסוי, ריכוזי שאינו מטמיע ערכים חברתיים וסביבתיים. הצעת החוק מבקשת לשנות נורמות אלו.

חוק התכנון והבניה (תיקון – זימון נציג הגופים הציבוריים שעניינם בשמירת איכות הסביבה לדיוני הוועדה המקומית), התשס"ט-2009, פ/1576/18, הצעת חוק של דב חנין, מוחמד ברכה ואח' לפיה תתווסף ייצוג של גופים ציבוריים שעניינם בשמירת איכות הסביבה להרכב הוועדות המקומיות.

תיקון פקודת היערות (סמכות השר להגנת הסביבה), התש"ע-2009, פ/1774/18, אופיר פז פינס: חיזוק ההגנה על שטחי היערות, בין היתר על ידי הסדר לפיו החלטות על הגדרת שמורות היער, גריעה או הוספה של שטחים לשמורות, הענקת זכויות לגורם פרטי בשטח השמורות והכרזה על אזורי יער כסגורים תתקבלנה (גם) בהסכמת השר להגנת הסביבה ותוך התחשבות (גם) בהיבט הסביבתי.

3. מגוון ביולוגי

מעבר בעלי חיים (תיקוני חקיקה), התשס"ט-2009, פ/767/18, דב חנין, מוחמד ברכה ואח': הצעה שמטרתה צמצום הקיטוע של בתי גידול וסביבות חיים, ולפיה רשות הטבע והגנים תכין תכנית אב להקמת מעברי בעלי חיים ולגידור דרכים בכבישים בין-עירוניים מרכזיים על מנת לטפל בבעיות הנוצרות עקב סלילת כבישים, ובייחוד בבעיות הקיטוע והדריסה. הרשות תחויב להיוועץ בוועדה המקצועית שבה יהיו בין היתר נציגי משרדי ממשלה רלוונטיים.

צוות מלווה יפקח על יישום הדרישות לבניית המעברים והגידור במהלך סלילת הדרך; סולל הכביש יהיה אחראי לתקינות המעברים לאחר בנייתם ולאחזקתם.

חוק להגנת חיית הבר (תיקון – בעל חיים ימי), התשס"ט-2009, פ/18/161, יולי אדלשטיין: הרחבת הגדרתה של "חיית בר" כך שתכלול גם "בעל חיים ימי, לרבות דג או אלמוג" ואיסור להעביר חיית בר לסביבה ימית או יבשתית שאיננה סביבת הגידול הטבעית שלה, אלא בהיתר.

4. ים וחופים

זכיין צינור הנפט (תיקון – תשלום אגרה לפי פקודת מניעת זיהום ים בשמן), התשס"ט-2009, פ/18/687, הצעת חוק של דב חנין, מוחמד ברכה ואח', לפיה תוחל פקודת מניעת זיהום מי ים בשמן, גם על בעלי זכיון וגם על בעלי זכיון משנה.

פרסום מקבלי היתרים להזרמה לים (תיקוני חקיקה), התשס"ט-2009, פ/18/1493, הצעת חוק של דב חנין, אפיר פז-פינס ואח', לפיה יחויבו בעלי ההיתרים לפרסם מדי רבעון דו"ח הכולל פרטים שונים לגבי ההזרמות שביצעו. הסנקציה המוצעת היא שלילת ההיתרים. חשיפת מידע סביבתי ידועה ככלי חשוב בקידום מדיניות סביבתית.

שיקום מפרץ חיפה התשס"ט-2009, פ/18/1492, הצעת חוק של דב חנין, מוחמד ברכה ואח'. שמטרתה הפחתת הזיהום במפרץ חיפה, באמצעות הקמת רשות מיוחדת אשר תכין תוכנית כוללת לטיפול סביבתי במפעלים הממוקמים במפרץ.

5. אנרגיה

תחום האנרגיה הוא בין הנושאים ה"חמים" של השנים האחרונות, ובהקשר של שטחים פתוחים, הוא מעורר בין היתר קונפליקט בין מיזמים שונים לאנרגיה מתחדשת, לבין הרצון לשמר שטחים פתוחים. הצעות החוק מתייחסות בין היתר לצורך בחסכון (שלמרות ההצהרות וההבנה בחשיבות הנושא, טרם הוטמע וטרם יושם כראוי), וכן לקידום האנרגיה המתחדשת, שלמרבית הצער הן בחקיקה והן במערך התמריצים הכלכליים – אין עדיפות מספקת לניצול של שטחי גגות לצורך ייצור אנרגיה, ומתאפשרת בקלות רבה יחסית הקמה של מתקנים קרקעיים תוך בזבוז של שטחים פתוחים.

התייעלות אנרגיה במבני ציבור, התשס"ט-2009, פ/18/804, דב חנין, ניצן הורביץ ואח': הצעה שמטרתה להפחית באופן עקבי ורצוף את צריכת האנרגיה במגזר הציבורי, באמצעות מנגנונים שונים.

קידום חסכון ויעילות בשימוש בחשמל (תיקוני חקיקה), התשס"ט-2009, פ/18/766, דב חנין, מוחמד ברכה ואח': הצעה לפיה הרשות לשירותים ציבוריים-חשמל, תגבש תוכנית רב-שנתית לניהול יעיל וחסכוני של הביקוש לחשמל במשק. היא תהיה רשאית בין השאר: להביא בחשבון בקביעת תעריפי החשמל שיקולים של חסכון ויעילות בשימוש בחשמל, לעודד פעילות במשק שעשויה להביא להתייעלות בשימוש ולצמצום בביקוש לחשמל (ועוד).

תאורה חסכונית במבני ציבור, התשס"ט-2009, פ/766/18, ליה שמטוב: במבנה ציבור חדש יותקנו רק נורות חסכוניות. במבנה ציבור קיים יותקנו רק נורות חסכוניות בעת התקנת נורות חדשות או בעת החלפת נורות קיימות. כל מבנה ציבור חדש, יחויב בהתקנתה של מערכת תאורה חסכונית הכוללת היבטי חיסכון שונים לרבות ניצול האור הטבעי במבנה ושימוש בעזרי תאורה שונים, שאין בהם כדי לפגוע בסביבה. התקנה כאמור תחול גם על מבנה ציבור קיים, בתוך חמש שנים מיום תחילתו של החוק המוצע.

אנרגיה מתחדשת, התשס"ט-2009, פ/800/18 אופיר פז-פינס ודבר חנין: הצעת החוק כוללת יעדים הדרגתיים, בנוסף לחיוב שר התשתיות הלאומיות בהכנת תכנית לאומית להשגת יעדים אלה, וכן חובת דיווח שנתי לכנסת על ההתקדמות להשגת היעדים. כמו כן, קובעת ההצעה תמריצים ועקרונות פעולה מחייבים, על מנת לקדם את ייצור החשמל מאנרגיות מתחדשות: העדפת ייצור חשמל מאנרגיה מתחדשת, העדפת רכישת חשמל מאנרגיה מתחדשת והגמשת התנאים לייצור חשמל עצמי באופן שיהפוך את הנושא לנגיש וכדאי לצרכני חשמל. הצעות חוק דומות בעיקרן הוגשו בעבר כבר 6 פעמים.

חוק התכנון והבניה (תיקון – חובת התקנת מערכת סולרית לייצור חשמל במבנה עסק), התש"ע-2009, פ/1839/18, ציון פיניאן ושי חרמש: בכל מבנה עסק חדש שמשמש למסחר, תעשייה, שירותים, משרדים, אחסנה, אשר שטחו של גג הבניין גדול מ-700 מ"ר - תותקן מערכת סולרית לייצור חשמל. (הוראה להתקנת מערכת כני"ל תהווה תנאי לקבלת היתר בניה).

6. פסולת ומיחזור

אין ספק כי מבין הנושאים הסביבתיים, תחום זה זכה להתייחסות נרחבת למדי. יישום הצעות אלו, או חלקן לפחות, יתרום להפחתת כמות הפסולת, על כל ההשלכות הסביבתיות החיוביות הנובעות מכך, ובכלל זה חסכון בקרקע להטמנה, ושמירה על נקיון השטחים הפתוחים.

איסוף ופינוי פסולת למיחזור (תיקון – חובת מיחזור בבית עסק גדול), התשס"ט-2009, פ/175/18, ליה שמטוב. חיוב להתקין בכל בית עסק המעסיק 30 עובדים או יותר, מיתקנים לפסולת למיחזור מסוג נייר, פלסטיק, זכוכית וסוללות.

סילוק פסולת חומרים מסוכנים, התשס"ט-2009, פ/1271/18, מגלי והבה: מטרת החוק היא להסדיר את הליכי סילוק פסולת החומרים המסוכנים באופן שיבטיח שמירה על בריאות הציבור.

איסוף ופינוי פסולת למיחזור (תיקון – הרחבת תחולה לרשויות ציבוריות), התשס"ט-2009, פ/1380/18, דב חנין, אופיר פז-פינס ואח': הטלת חובה על כל רשות ציבורית (משרדי ממשלה, חברות ממשלתיות, בתי סוהר וכיו"ב) לפעול להעברת חלק מכמות הפסולת שלה למחזור, על פי תקנות שיקבעו על ידי המשרד להגנת הסביבה.

הפחתת פסולת אריזות ומחזורה, התשס"ט-2009, פ/1368/18, ליה שמטוב: האחריות למחזור האריזות תועבר ליצרני ויבואני המוצרים הארוזים, בהתאם לעיקרון "המזהם משלם". אלו, יפעילו תשתית הכוללת התאגדות בתאגידים שיוקמו לצורך כך, לאיסוף וטיפול בפסולת. שיעור המיחזור יעלה עם השנים: בשנה הראשונה יש להגיע ל-50% ובשנה השישית יש להגיע ל-70%.

מיחזור אריזות, התשס"ט-2009, פ/18/1857, אלי אפללו ורוברט אילטוב: חלוקת נטל האחריות לאיסופה ולמיונה של הפסולת בין כלל המשתמשים באריזות: יצרנים ויבואנים - שיחויבו בתשלום היטל המיועד לכסות את הוצאות איסוף ומיון פסולת האריזות, רשויות מקומיות - שתהיינה אחראיות לאיסוף ולפינוי הפסולת הממוינת, וציבור הצרכנים (משקי בית ועסקים) - שיהיו חייבים במיונה של פסולת האריזות שרכשו ובהשלכתה למכלי מיחזור ייעודיים בלבד. הצעת החוק מציעה חלופה סטטוטורית להוראות חוק הפיקדון על מכלי משקה.

חובת המכרזים (תיקון – העדפת טובין ממוחזרים), התשס"ט-2009, פ/18/1336, דב חנין, ניצן הורוביץ ואח': קביעת מסגרת חוקית, אשר תחייב את משרדי הממשלה ויחידות הסמך להעדיף במכרזים המפורסמים על ידם רכישת מוצרים ממוחזרים, כדוגמת מוצרי הדפסה מתכלים ממוחזרים.

איסוף סוללות משומשות, התשס"ט-2009, פ/18/1555, דב חנין, מוחמד ברכה ואח': עידוד מיחזור הסוללות ומניעת הגעתן אל מרכזי איסוף האשפה הרגילים ואל המשרפות ע"י הצבת מתקני איסוף (מכל ייעודי) בבתי עסק, בתי ספר, בתי חולים.

חיוב בתי עסק להשתמש בשקיות מתכלות, התש"ע-2009, פ/18/1734, אחמד טיבי: איסור על בית עסק להחזיק או להשתמש בשקיות שאינן שקיות מתכלות לשם אריזת הסחורה שנמכרת לצרכניו. שתי הצעות חוק דומות הוגשו בעבר כ-5 פעמים.

חוק החומרים המסוכנים (תיקון – איסור השלכת פסולת חומרים מסוכנים), התש"ע-2009, פ/18/1746, אופיר פז-פינס: איסור השלכה או סילוק של פסולת חומרים מסוכנים (חומ"ס) לכל מקום לרבות למערכת הביוב, מניעת שפיכה של שאריות חומרי הדברה לקרקע, הרחבת הגדרתה של "פסולת חומרים מסוכנים" כך שתכלול גם פסולת רפואית מסוכנת והחלת האיסור על המשתמשים והעוסקים השונים בחומרים מסוכנים, לרבות מוסדות רפואיים ומרפאות, רופאי שיניים, מכוני קוסמטיקה ויופי ועל הציבור. חיוב העברת פסולת חומרים מסוכנים למרכזי סילוק הנמצאים ופועלים במוסדות רפואיים שונים או למרכז לטיפול בפסולת מסוכנת באתר רמת חובב שבנגב. מוצע לקבוע עונש על כל משליך או מסלק פסולת חומ"ס למערכת הביוב, בניגוד להוראות החוק.

7. איכות סביבה: אוויר, רעש, ריח

הצעות חוק רבות מתייחסות להיבטים שונים של איכות הסביבה: איכות האוויר, רעש, ריח. מאחר והצעות אלו נוגעות רק באופן עקיף לנושא הדו"ח, שמירה על שטחים פתוחים, הם יוזכרו להלן בקצרה. פירוט ניתן למצוא בנספח.

הפחתת הפליטה של גזי חממה, התשס"ט-2009, פ/18/181, אופיר פז-פינס, דב חנין ואח': הצעת חוק המטפלת לראשונה בנושא זה, אם כי הצעת חוק דומה בעיקרה הוגשה בעבר ועברה בקריאה טרומית. הצעת החוק מגדירה יעדים להפחתה משמעותית של פליטת גזי חממה, צמצום זיהום האוויר, שמירה על בריאות הציבור והגנה על הסביבה. הצעת החוק כוללת הקמה של "יחידת שינוי אקלים" בתוך המשרד להגנת הסביבה שתהא ממונה על ביצועו, יישומו ואכיפתו של החוק.

הצעת חוק חובת המכרזים (תיקון – העדפת רכב ידידותי לסביבה), התשס"ט–2009, פ/18/783, הצעת חוק של דב חנין, אופיר פז פינס ואח', לפיה בחוק חובת מכרזים ייקבע כי תינתן עדיפות לרכישת רכבים ידידותיים לסביבה.

חוק חובת המכרזים (תיקון – העדפת שירות ומוצר המצמצמים את זיהום האוויר וזיהום מקורות המים), התשס"ט–2009, פ/18/154, אמנון כהן. הצעת החוק קובעת עדיפות למוצרים שהשפעתם המזיקה על האוויר והמים מצומצמת יותר, גם אם עלותם מעט גבוהה יותר.

פינוי התיישבות מאזור טווח הסיכון ברמת חובב, התשס"ט–2009, פ/18/771, הצעת חוק של אופיר פז-פינס לפיה ייקבע טווח סיכון ברוחב 5 ק"מ המקיף את רמת חובב, אזור בו תוגבל ההתיישבות ותוגבל שהייה ממושכת וכן תינתן אפשרות לתושבי האזור להתפנות.

סביבה חינוכית בריאה, התשס"ט–2009, פ/18/400, הצעת חוק של דב חנין, מוחמד ברכה ואח', הקובעת כי זכותו של כל ילד ללמוד בסביבה חינוכית בריאה, וקובעת סטנדרטיים סביבתיים בסיסיים, המקובלים בעולם המערבי, בכדי להבטיח סביבה כזו.

8. חלוקת הכנסות

בהצעות החוק שלהלן, יעדי החקיקה אינם סביבתיים אלא נובעים מן הרצון ליצור שוויון בין רשויות מקומיות שונות (סמוכות). אולם, באמצעות חקיקה זו ניתן להשיג יעדים סביבתיים חשובים על ידי צמצום שטחי התעסוקה המוקמים בנפרד על ידי כל רשות בשטחה המוניציפלי. הסדר של חלוקת הכנסות יכול לתרום לריכוז הפיתוח ולמניעת פיתוח מפוזר ובלתי יעיל, המקודם משיקולי ארנונה בלבד.

תיקון פקודת המועצות המקומיות (הרכב מועצה מקומית תעשייתית וחלוקת יתרות ארנונה), התשס"ט–2009, פ/18/1160, דוד אזולאי. הצעת החוק קובעת כי משיקולים של צדק ושוויון בחלוקת ההכנסות, יחולקו חלק מכספי הארנונה של מועצה מקומית תעשייתית בין הרשויות המקומיות הסמוכות.

תיקון פקודת העיריות (אזור חלוקת הכנסות), התשס"ט–2009, פ/18/1357, שי חרמש: בהצעת החוק כלים לאכיפה של הסדרי חלוקת ארנונה, פתרון למצב שבו הרשות מקומית שבתחומה מצוי אזור חלוקת ההכנסות - אינה מעבירה לרשויות המקומיות האחרות את חלקן בהכנסות.

תיקון פקודת העיריות (שותפות רשויות מקומיות באזורי תעשייה מרחביים²⁷), התש"ע–2009, פ/18/1639, הצעת חוק של דב חנין, מוחמד ברכה ואח', ההצעה קובעת מספר קריטריונים לאופן השיוך וחלוקת ההכנסות מאזורי תעשייה מרחביים, לרשויות המקומיות המקיפות אותם: מספר התושבים בכל אחת מהרשויות המקומיות, השקעת הרשויות המקומיות בתשתיות אזור התעשייה המרחבי, מספר תושבי הרשות המקומית המועסקים באזור התעשייה המרחבי.

הצעת חוק לתיקון פקודת העיריות בנושא חלוקת ארנונה בין רשויות מקומיות המשיכה והוגשה כהצעת חוק מטעם וועדת הפנים ואיכות הסביבה.

27 ע"פ ההגדרה בהצעת החוק: "אזור תעשייה הנמצא בשטחה של רשות מקומית אחת והנמצא במרחק שאינו עולה על עשרים קילומטר מרשות מקומית אחרת שבה אין אזור תעשייה."

9. מים

מספר הצעות חוק פרטיות הוגשו בנוגע לחסכון במים, ולהגנה על איכות המים – מהצעות הצהרתיות ועד להסדרים מפורטים. אמנם אין להצעות אלו נגיעה ישירה לשמירת השטחים הפתוחים, אך ההשלכות הן בעקיפין, בין היתר בהקשר של נושא זכות המים לטבע – הקצאות מים לנחלים, והיכולת לשמר ולשחזר בתי גידול לחים בישראל. שתי הצעות החוק הראשונות עוסקות בקשר הישיר שבין קבלת החלטות בתהליך התכנון לבין הגנה על איכות המים, והן מציעות לשלב שיקולים של שמירה על איכות המים בעת החלטה על מתן היתר למפעל או אזור תעשייה, וכך בעת קבלת החלטה על סלילת כביש חדש. הנה תיאור קצר של ההצעות שהוגשו בנושא זה.

חוק התכנון והבניה (תיקון – הגנה על מי תהום), התשס"ט–2009, פ/18/441, הצעת חוק של מוחמד ברכה, דב חנין, חנא סוויד ועפו אגבאריה ואח', לפיה לא יינתן היתר להקמת מפעל או אזור תעשייה אם אלה עלולים לגרום לנזק ממשי למי תהום הנמצאים בסביבתם.

הצעת חוק המים (תיקון – כבישים כמזהמים), התשס"ט–2009, פ/18/358, שהוגשה על ידי אותם חכ"ים, לפיה יש להוסיף את נושא הזיהום שנוצר מכבישים כמזהם בעת תכנון מערכת כבישים. יש להימנע ככל האפשר, מזיהום מקורות או מאגרי מים סמוכים או בעומק הקרקע. נושא זה אכן אינו מוטמע בקבלת החלטות הנוגעת לסלילת דרכים חדשות.

שתי הצעות חוק הוגשו בעניין **מיחזור מי דלוחין:**

מיחזור מי דלוחין, התשס"ט–2009, פ/18/358, ליה שמטוב, וכן **הגנת הסביבה (שימוש חוזר במי דלוחין – שימוש מושכל במשאבי הטבע), התשס"ט–2009, פ/18/1558,** של ניצן הורוביץ, דוד אזולאי ואח' – הצעות לפיהן כל בית מגורים שיבנה, החל מכניסת החוק לתוקף, יחויב בהתקנת מערכת מתאימה למחזור מי דלוחין (מנגנון שיבטיח שמי הדלוחין ישמשו להשקיית הגינה והדחת האסלות באותו בית מגורים).

שתי הצעות הוגשו בעניין התקנת מתקנים חוסכי מים במבני ציבור:

חוק המים (תיקון – חובת התקנת אביזרים חוסכי מים במבנים המשמשים גופי ציבור), התש"ע–2009, פ/18/1848, חמד עאמר, אלכס מילר ואח', וכן **חובת התקנת אביזרים חוסכי מים במבני ציבור, התשס"ט–2009, פ/18/1279,** ביוזמת דב חנין, אופיר אקוניס ואח' – שתיהן מחייבות התקנת חסכמים בכל המבנים המשמשים גופים ציבוריים.

הצעת חוק זו המשיכה והוגשה לבסוף כהצעת חוק מטעם וועדת הכלכלה של הכנסת.

חובת שימוש חוזר במי מזגנים, התש"ע–2009, פ/18/1886, מאת שי חרמש, ציון פיניאן ואח' – חיוב קבלנים בבניית מערכת אגירת מי מזגנים בבניינים בעלי 19 יחידות דיור או משרדים ומעלה, מים שישמשו לצרכי גינון.

הצעת חוק המים (תיקון – שמירה על מקורות המים), התשס"ט–2009, פ/18/1582, הצעת חוק הצהרתית שהוגשה ע"י דב חנין, מוחמד ברכה, המטילה חובה על הגורם האחראי על אספקת המים במדינת ישראל, נציב המים, לנקוט במדיניות שתמנע את התדלדלות המקורות.

10. עידוד השימוש בתחבורה ציבורית

ארבע הצעות חוק פרטיות לעידוד השימוש בתחבורה ציבורית הוגשו בשנת 2009, נושא אשר ללא ספק זקוק לעידוד מצד רשויות המדינה, הן באמצעות סבסוד, אך בעיקר באמצעות יצירת שירות בר תחרות לרכב הפרטי ומסירת מידע ביחס לשירותי תחבורה ציבורית, שהיום יש קושי להשיגו.

הצעת חוק לתיקון פקודת מסילות הברזל (עידוד השימוש ברכבת – הקמת חניונים במחיר סביר), התשס"ט–2009, פ/18/363, מוחמד ברכה, דב חנין ואח' – הצעת חוק שנועדה לעודד את הנסיעה ברכבת.

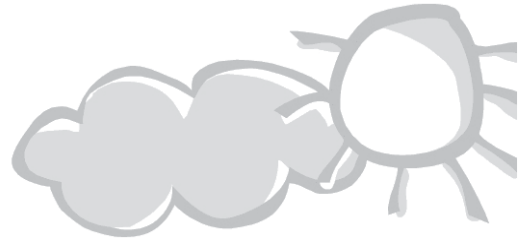
תיקון פקודת התעבורה (עידוד תחבורה ציבורית), התשס"ט–2009, פ/18/181, ליה שמטוב: הצעה לפיה שר התחבורה יגיש לאישור הממשלה תכנית לעידוד השימוש בתחבורה ציבורית בישראל שתכלול אמצעים שונים כגון שיפור השירות, שימוש משולב באמצעי תחבורה, הוזלת עלויות והפחתת זיהום אוויר.

הנחה לסטודנטים בדמי נסיעה בתחבורה ציבורית, התשס"ט–2009, פ/18/1520, שאול מופז, רוחמה אברהם בלילא ואח', הצעה לפיה סטודנטים יזכו להנחה של 50% מדמי הנסיעה בתחבורה ציבורית.

תיקון פקודת התעבורה (מסירת מידע ביחס לשירותי התחבורה הציבורית), התש"ע–2009, פ/18/1784, שלי יחימוביץ', יריב לוין ונחמן שי – הצעה שמטרתה להקים מאגר מידע ארצי שירכז את מכלול המידע הנוגע לפעולת קווי השירות של התחבורה הציבורית, ויאפשר את הנגשת המידע לציבור הרחב באופן שיביא להרחבה ולייעול השימוש בתחבורה הציבורית.

פרק ג' – הפן הכמותי: שינוי ייעוד של שטחים פתוחים לסוגיהם

חלק זה של הדו"ח מתמקד בפן הכמותי של השמירה על השטחים הפתוחים, משמע בהיקפים של שינויי הייעוד של שטחים פתוחים לפיתוח במהלך שנת 2009.

יש להדגיש ולומר כי הפן הכמותי, על אף חשיבותו, אין בו כשלעצמו בכדי להסיק מסקנות לגבי מצב השטחים הפתוחים בכלל. זאת מאחר ונקודה מרכזית היא שאלת המיקום והפריסה המרחבית של השטחים שייעודם שונה למטרת פיתוח. כך למשל, אין דינה של הפשרת קרקע להרחבת יישוב קיים, כדין הקמת נקודת פיתוח חדשה, על התשתיות הנלוות לה. כל נקודת פיתוח חדשה, ולו מוגבלת בהיקפה, יוצרת קווי מגע רבים חדשים עם המרחב הפתוח, פוגעת ברצף השטח הפתוח, ולמעשה יוצרת "הילת פיתוח" חדשה בשטח בלתי מופר. נקודת פיתוח חדשה, כמו גם קווי תשתית, קוטעת ומבתרת את מרחב השטח הפתוח, ואת השפעתה השלילית לא ניתן לאמוד רק בספירת מספר הדונמים שהיא גורעת מיתרת המרחב הפתוח.

כמו כן, ניתוח זה אינו מבטא במלואו את המשמעות של סוג השטח ששונה ייעודו ומידת רגישותו. ניתן אמנם להניח כי גריעת שטח המיועד לשמורת טבע היא בדרך כלל גריעה של שטח בעל רגישות סביבתית גבוהה, כמו גם גריעתם של שטחי יער לשימור ויער טבעי לצרכי פיתוח, אך לעיתים גריעות אלו נעשות במסגרת תכנון כולל, הכולל גם חילופי שטחים המיטיבים את ההגנה הכוללת על השטח. עם זאת, גם הרחבה של יישוב קיים על פני שטח רגיש היא בעלת נזקים סביבתיים כבדים. כך למשל, ההרחבה המתוכננת של העיר חריש, על אף היותה הרחבה של שטח קיים – עלולה לגרום לפגיעה סביבתית אנושה.

למרות הסתייגות מהותית זו, ולמרות המידע החסר, מובאים להלן כמה נתונים מרכזיים לגבי שינויי ייעוד של שטחים פתוחים במהלך שנת 2009. למרות מגבלות המידע, במבט רב שנתי ניתן ללמוד על תהליכים ומגמות בנושא שמירת השטחים הפתוחים.

בפרק זה ארבעה חלקים:

ג.1 הפן הכמותי – עיקרי הממצאים והמסקנות.

ג.2 שטחי יער לפי תמ"א 22

ג.3 שמורות טבע וגנים לאומיים

ג.4 קרקע חקלאית

1.ג עיקרי הממצאים והמסקנות

העדר מעקב מספק אחר מצב השטחים הפתוחים

כפי שהודגש בדו"חות קודמים, למעט המעקב המדוקדק והבהיר שנערך אחר שטחי היערות בקק"ל, קיים חסר רב במידע זמין על מצב השטחים הפתוחים. במסגרת עדכון תמ"א 35 נערך מעקב אחר היקף השטחים הפתוחים, יש לקוות כי מהלך זה ישלים את הפער. כבר בשלב זה ניכר כי ממצאים ראשוניים בדבר היקף השטח המיועד בישראל לבינוי מספקים בסיס מידע הכרחי לקביעת המגמות לעתיד. ללא בסיס מידע זה, קבלת החלטות לגבי העתיד תהיה פגומה.

בנושא שמורות טבע וגנים לאומיים אין מידע מסודר על היקף הגריעות והתוספות שנערכו בשטחים אלו לאורך השנים. תמ"א 8 העוסקת בגנים לאומיים ושמורות טבע היא תכנית ישנה, והנתונים אודות גריעת השטחים או הוספתם לשטחים המסומנים בה לאורך השנים, אינם בנמצא, ונדרשת עבודת איסוף בכדי ללקטם ולעבדם מתוך פרוטוקולים של מוסדות תכנון ומועצת גנים ושמורות.

ראוי שייערך תיעוד ומעקב מסודר אחר מצב השטחים הפתוחים. במעקב מסוג זה יש להתייחס גם למדד הרצף של השטחים הפתוחים ולא רק לכמות הפיזית בשטח. המחסור בתיעוד ובמעקב החמיר בשנתיים האחרונות עם צמצום סמכויות הולקחש"פ והפסקת התיעוד הסטטיסטי של החלטותיה. יש לקוות כי מעקב כזה יושלם, כמתוכנן, במסגרת העידכון של תמ"א 35. על החומר להיות זמין ופתוח לציבור בשקיפות מלאה, ולהוות תשתית לקבלת החלטות תכנוניות. על רקע הרפורמה המתגבשת בחוק התכנון והבנייה, בולט בהעדרו בסיס מידע ראוי על קבלת החלטות בעניין שינוי ייעוד של שטחים פתוחים. ללא בסיס מידע כזה, וניתוח חלופות על בסיסו – הרפורמה מתגבשת באופן לקוי מיסודו.

גריעת שטחי שמורות וגנים, ושימושים בתחומי שטחים מוגנים אלו

שני מוסדות דנים בבקשות לגריעות משטחים מוגנים, או להוספת שימושים בשטחים אלו. מועצת גנים ושמורות היא בעלת סמכות מייעצת בכל הנוגע לתכניות מאושרות לשמורות וגנים, וסמכות לאשר/לא לאשר גריעה או שינוי בשמורות וגנים מוכרזים לפי חוק גנים ושמורות.

הועדה לנושאים תכנוניים עקרוניים של המועצה הארצית (ולנת"ע) היא בעלת הסמכות לגרוע או להוסיף שטחים לשמורות וגנים מאושרים בתכניות, לאחר קבלת המלצת מועצת גנים ושמורות. סקירת החלטות הולנת"ע מלמדת כי בכל המקרים התקבלה על ידי הוועדה המלצת מועצת גנים במלואה, למעט מקרה אחד בו התקבלה ההמלצה כמעט במלואה. ממצא זה מדגיש את חשיבות ההחלטות המתקבלות במועצת גנים בכל הנוגע לגריעות ואישור שימושים נוספים בתחומי הגנים והשמורות ואת חשיבותה בתהליך התכנון.

כמו כן נמצא כי נפח התכניות בהן התבקשה גריעה או שימוש נוסף בתחום של שמורה/גן לאומי ירד משמעותית בהשוואה לשנים קודמות²⁸, הן על-פי בדיקת דיוני הולנת"ע והן על-פי בדיקת דיוני מועצת גנים וש"ט.

מספר התכניות בהן הוחלט על גריעה או על הוספת שימוש נוסף בתחום שמורה/גן לאומי

שנה	דיונים במועצת גנים וש"ט	דיונים בולנת"ע
2005	לא נאספו נתונים	24
2006	28	18
2007	22	38
2008	28	42!
2009	18	14

היקפי הגריעה ושינויי היעוד משמורות/גנים למטרות פיתוח אינטנסיבי, אינו גדול. הבקשות לגריעה הן בדרך כלל עבור תכניות נקודתיות קטנות כמו בתי עלמין, סוגים של אכסון תיירותי, מגרש למגורים, וכיו"ב. במקרים בהם מבוקש שטח גדול יחסית לגריעה, הבקשה באה כחלק מחילופי שטחים, כך לדוגמא בתכנית המתאר לירוחם בה אושרה גריעת מאות דונמים משטחי גן לאומי ירוחם עבור הרחבת היישוב. עם זאת, התכנית כוללת "בתמורה" גם הרחבה ניכרת של שמורת הטבע חלמוניות ירוחם. הסדר דומה הוצע במסגרת תכנית הר יונה ג'. גריעות מסוג אחר, הן אלו שבמסגרת תכניות-יער בהן מתקיימים חילופי שטחים שהוסכמו בין רט"ג לקק"ל. במסגרת זו מדובר על שטחים שנשארים פתוחים בהגדרות סטטוטוריות שונות.

כמו בשנים קודמות, בכל מקרה בו הדבר אפשרי, מעדיפים מוסדות התכנון להוסיף שימוש בתוך הגן הלאומי או השמורה, על פני גריעת השטח המבוקש. גישה זו מיושמת באופן עקבי כאשר מדובר במתקנים הנדסיים כמו בריכות מים ומתקני שאיבה, אך גם כאשר מדובר על פיתוח משמעותי יותר כמו מבנים לצרכי קליטת קהל כמו בשטח גן החיות התנכ"י החודר לגן הלאומי הרי יהודה שם מדובר על בינוי בהיקף נרחב של כ-13,000 מ"ר, בגן לאומי סביב חומות ירושלים העתיקה ובגן לאומי מצדה. עם זאת, כאשר עלתה בקשה לאשר בתחומי הגלן הלאומי פארק השרון חוות סוסים, ההצעה נדחתה בשל אי התאמה לייעוד. לאחר מעקב של כמה שנים בנושא זה עולה השאלה: האם העדפה של הוספת שימושים נוספים בתחומי הגנים ובעיקר בתחומי השמורות לא מוגזמת; האם גישה זו אינה מאפשרת לזמנים, (ביניהם גם רט"ג) פיתוח, לעיתים רב מאד, והאם איננה גורמת לזילות בהתייחסות לשטחים אלה אשר עומדת ביסוד ההגדרה של שטחים אלה כשטחים מוגנים?

קידום שטחים להכרזה

בשנת 2009 מועצת גנים ושמורות דנה ב-15 תכניות לקראת הכרזה של שמורה או גן לאומי, מספר גבוה מזה של שנת 2008 (בה דנה המועצה ב-7 תכניות לקראת הכרזה). מספרים אלו נמוכים בהרבה ממספר

28 ע"פ בדיקת הנתונים שנאספו בדו"חות אלו (השמירה על השטחים הפתוחים – ניתוח החלטות רשויות המדינה, דו"חות לשנים 2005-2008).

התכניות שאפיינו את השנים הקודמות להן: בשנת 2007 דנו ב-23 תכניות מסוג זה, ובשנת 2006 ב-30 תכניות.

סוג התכניות מגוון; חלקן תכניות נקודתיות קטנות של תל, חורשה, נקיק קטן, חלקן בינוניות וחלקן גדולות (כמו התכנית לשי"ט נחל סכר בדרום, בשטח של כמעט 40 אלף דונם). חלקן בצפון, חלקן בדרום, מיעוטן במרכז הארץ. חלק מהדיונים להכרזה היו מרכיב בדיון בו הוחלט לערוך חילופי שטחים.

שינויי ייעוד של קרקע חקלאית ושטחים פתוחים

כידוע, החל משנת 2006 לא ניתן לבצע מעקב כמותי אחר היקף וסוג שינויי הייעוד של שטחים פתוחים וקרקע חקלאית, מאז צומצמו סמכויות הועדה לשמירת קרקע חקלאית ושטחים פתוחים במסגרת חוק ההסדרים.

מסקירה של כל הבקשות שהובאו בפני הולנת"ע לשינוי ייעוד של קרקע חקלאית עולה כי נדונו כ-60 תכניות במהלך שנת 2009, מספר דומה לזה שבמהלך שנת 2008. רוב הבקשות אושרו. 5 תכניות פיתוח נדחו, אך חלקן שונו לבסוף בדיון חוזר במליאת המועצה הארצית (התכנית להרחבת בית דגן, לדוגמא). התכניות שנדונו כוללות הרחבת יישובים, לעיתים במסגרת תכנון כולל של כל היישוב, תכניות במסגרתן שונה ייעוד של קרקע חקלאית ל"חקלאי מיוחד" עבור מבני משק (לולים, רפתות), תכניות לתחנות תדלוק חדשות וכן תכניות לשינוי ייעוד של קרקע חקלאית לסוג אחר של שטח פתוח (יערות, פארקים, מקרה אחד של שמורת טבע ומקרה אחד של שיקום אתר פסולת/מחצבה).

מעיון בפרוטוקולים ניתן לראות כי ברוב המקרים, לא מוקדש חלק משמעותי ונפרד של הדיון לעניין שינוי הייעוד, והוא מופיע לרוב רק כסעיף פורמאלי בהחלטה; הדיון בנושא הקרקע החקלאית "נבלע" בין כל ההקלות המבוקשות לגבי כל תכנית, ואינו זוכה לנתח של ממש בדיון.

במסגרת הרפורמה המקודמת לחוק התכנון והבניה מוצע לבטל לחלוטין את התוספת הראשונה לחוק התכנון והבניה, וכך גם את הוועדה לשמירת קרקע חקלאית ושטחים פתוחים. למעשה, בחוק החדש אין כל הגנה ייעודית לקרקע חקלאית ולשטחים פתוחים. מהלך דרסטי זה נעשה מבלי שנעשה ניתוח של עבודת הוועדה, ובכלל זה חוזקות וכשלים בעבודתה. בסיס הנתונים שנאסף בדו"ח זה, כמו בדוח"ות הקודמים לשנים 2005-2008 יכול להוות בסיס לניתוח מעין זה. במסגרת זו ראוי לבחון מהם סוגי התכניות שלגביהן היתה לוועדה תרומה משמעותית מבחינת שיפור ההגנה על קרקע חקלאית ושטחים פתוחים, ומהן התכניות בהן תרומתה שולית יחסית. ניתוח מעין זה הוא הכרחי לתפיסתנו כבסיס לכל שינוי חקיקה, והעדרו יוביל לחקיקה בלתי אחראית המתעלמת מחשיבות השמירה על משאב הקרקע.

2.ג שטחי יער

להלן טבלת המידע שהתקבלה מקק"ל²⁹ לגבי היקף הגריעות משטחי יער לפי תמ"א 22 בשנת 2009:

29 המידע באדיבות פנחס כהנא, מנהל האגף לתכנון מתארי בקק"ל.

גריעות משטחי יער בשנת 2009 (בדונמים)

יעד מרובה		שטחים פתוחים		אחר		תעסוקה		מגורים		קבוצה
ב	א	ב	א	ב	א	ב	א	ב	א	
					0.30	61	4	195	1071	מחוז צפון
	7		4			199			4	מחוז מרכז
			81		11.5					מחוז ירושלים
					37.9			234	7	מחוז חיפה
										מחוז דרום
	7		85		49.7	260	4	429	1082	סה"כ

יערות מקבוצה א': יער טבעי לשימור, יער נטע אדם קיים, יער פארק חופי ויער פארק קיים.
יערות מקבוצה ב': יער טבעי לטיפוח, יער נטע אדם מוצע, יער פארק מוצע, נטיעות בגדות נחלים.

בסה"כ נגרעו בשנת 2009, 1916.7 דונם של יערות מכל הסוגים, בכל המחוזות ולכל הייעודים. זאת בהשוואה לשנת 2008, אז שונה ייעודם של 1,268 דונם שטחי יער.

ניתן לראות כי כמחצית מהשטח שנגרע, היתה לצרכי מגורים במחוז הצפון, רוב השטח שנגרע היה על חשבון יערות מקבוצה א', קבוצת היערות בעלי הערכיות הסביבתית הגבוהה יותר. במצטבר, לאורך השנים, הגריעה מקבוצה זו היא הגדולה יותר.

באופן כללי, הייעוד העיקרי שלשמו נגרעו שטחי יער הוא מגורים, כ-80% מכלל הגריעות.

יש לזכור כי נתונים אלו אינם כוללים העברת תשתיות ביער, הנוגסת בפועל שטחי יער, מבלי שהדבר ייחשב סטטוטורית כגריעה.

ג. שמורות טבע וגנים לאומיים

המעקב בדו"ח בנושא זה נעשה על-פי שני מקורות: פרוטוקולים של מועצת גנים לאומיים ושמורות טבע³⁰, ופרוטוקולים של ועדת המשנה של המועצה הארצית: הועדה לנושאי תכנון עירוניים (ולנת"ע)³¹. בהעדר מידע נגיש ומסודר על היקף שטחי השמורות והגנים, הנגרעים לעומת המתווספים, יכול מעקב זה, על אף שאיננו מלא, ללמד על מגמות בהשוואה לשנים קודמות.

30 זמינים באתר המשרד להגנת הסביבה: www.sviva.gov.il

31 זמינים באתר משרד הפנים: www.moin.gov.il

1. מועצת גנים לאומיים ושמורות טבע

המועצה פועלת מתוקף חוק גנים לאומיים ושמורות טבע ומתוקף חוק התכנון והבניה. על-פי חוק גנים ושמורות, מוסמכת המועצה להחליט על הכרזה וגריעה של שמורות טבע וגנים לאומיים ועליה לייעץ לשר הפנים ולשר להגנת הסביבה בכל הנוגע לביצועו של חוק זה. חוק התכנון והבניה מקנה למועצה מעמד של ייעוץ; על-פי חוק זה, חלה על המועצה הארצית לתכנון ובניה ועל שאר מוסדות התכנון חובה להיוועץ במועצה בכל הנוגע לייעוד ובעיקר לגריעה של שטחי שמורות, גנים ואתרים לאומיים.

המועצה התכנסה בשנת 2009 לארבע ישיבות שבמהלכן דנה ב-38 תכניות. בנוסף, קיימה המועצה דיונים עקרוניים במספר נושאים (ראו פירוט בסוף הפרק). הסקירה המובאת להלן מבטאת דיונים בשתי קטגוריות הפוכות: האחת, תכניות שבהן הוחלט על הגדלת שטחי השמורות/גנים באמצעות קידומן/קידום להכרזה, והשנייה, תכניות שבהן חל "כרסום" בשטחים הפתוחים של שמורות הטבע והגנים ע"י אישור גריעות שטחים או ע"י אישור שימושים נוספים בתחומם כמו מתקנים הנדסיים למיניהם וכיו"ב.

קידום של שמורות וגנים להכרזה

הליך של הכרזה על שטח כגן לאומי או כשמורת טבע הוא המהלך המקנה את רמת ההגנה הסטטוטורית הגבוהה ביותר על השטח הפתוח, ולכן למהלך זה של קידום שטחים להכרזה יש חשיבות רבה מבחינת השטחים הפתוחים בישראל.

בסמכותה של מועצת גנים ושמורות טבע לדון ולהחליט בהכרזת שטחים נוספים, כלומר **בהגדלת** השטחים המוגנים. הטבלה הבאה מציגה את ההחלטות שהתקבלו בשנת 2009 בנושא זה. גם המועצה הארצית, לעיתים רחוקות נדרשת לדון **בהוספת** שטחי שמורות טבע, שמורות נוף או גנים לאומיים, בדרך כלל, כחלק מאישור תכנית הכוללת סוגים רבים של שטחים פתוחים כמו תכניות ליערות (דיוק ופירוט לתמ"א 22) או בתכניות שיש בהן חילופי שטחים (כמו תכנית המתאר לירוחם).

מתוך הנתונים המובאים בטבלה הבאה, עולה כי מועצת גנים ושמורות, דנה ב-15 תכניות לקראת הכרזה של שמורה או גן לאומי, מספר גדול מזה של שנת 2008 (בה דנה המועצה ב-7 תכניות לקראת הכרזה). מספרים אלו נמוכים ממספר התכניות שאפיין את השנים הקודמות להן: בשנת 2007 דנו ב-23 תכניות מסוג זה, ובשנת 2006 ב-30 תכניות.

סוג התכניות מגוון; חלקן תכניות נקודתיות קטנות של תל, חורשה, נקיק קטן, חלקן בינוניות וחלקן גדולות (כמו התכנית לש"ט נחל סכר בדרום, בשטח של כמעט 40 אלף דונם). חלקן בצפון, חלקן בדרום, מיעוטן במרכז הארץ. בחלק מהמקרים דובר על חילופי שטחים, במסגרתם קודמה ההכרזה.

הטבלה הבאה מציגה את התכניות שנדונו על תאריך הדיון. פרטי הדיון המוצגים מתייחסים לשם ומספר התכנית, גודל השטח להכרזה או שטח התכנית (ע"פ מה שהוזכר בפרוטוקול) ועיקר ההחלטה.

דיוני מועצת גנים ושמורות טבע - אישור תכניות להכרזה/קידום תכניות לקראת הכרזה

תאריך הדיון	שם ומספר תכנית	גודל השטח להכרזה/שטח התכנית	עיקרי ההחלטה
26.2.09	ג/13225 שמורת טבע רכס ראש הנקרה (חניתה הרחבה)	כ- 1,200 דונם	תכנית ששטחה אושר להכרזה כבר ב-2003. המלצה על אישור התכנית.
26.2.09	ג/14746 שמורת טבע אחילוף החורן	כ- 5,200 דונם	המלצה על אישור התכנית להכרזה.
26.2.09	ג/15512 שמורת טבע נקיקי יפתח	כ- 44 דונם	המלצה על אישור התכנית להכרזה.
26.2.09	40/101/02 גן לאומי תל ערד (הרחבה)		המלצה על אישור התכנית להכרזה. מאחר ושטח ההרחבה כולל אירוס שחום שהוא מין דגל, מבקשת המועצה בהחלטתה לבדוק אפשרות להכריז על ההרחבה כשמורת טבע.
7.5.09	חכ/408 גן לאומי ושמורת טבע תל דור	כ-372 דונם	לאחר שני דיונים (26.2.09 ו-7.5.09) שנסובו בעיקר סביב תכנית הפיתוח והממשק - המליצה המועצה לקדם את התכנית להכרזה. עוד הוחלט, כי תכניות הפיתוח יובאו בפני המועצה (רק) לאחר אישור מליאת רט"ג.
7.5.09	ג/13908 שמורת טבע נחל עורבים (הרחבה)		המלצה על אישור התכנית להכרזה.
7.5.09	שמורת טבע ע"פ תכנית מ/310 : מי עמי הרחבת היישוב	כ- 20 דונם	המועצה ממליצה על שינוי מיעור בתמ"א 22 לשמורת טבע. ועל אישור שמורת הטבע שבתכנית להכרזה.
7.5.09	311/02/20 שמורת טבע חולות נחל סכר	כ- 39,000 דונם	המלצה על אישור התכנית להכרזה.
7.5.09	185/03/12 שמורת טבע חולות סמר		המלצה על אישור התכנית להכרזה תוך התחשבות בגבולות, כפי שיאושרו ע"י ועדה מחוזית דרום.
23.7.09	301/02/6 גן לאומי תל לכיש תל מראשה (הרחבה)	כ-8,924 דונם	המועצה ממליצה על שינוי מחורש טבעי לשימור לגן לאומי, ועל אישור התכנית להכרזה לאחר השלמת תיקוני הקווים עם הקק"ל.

תאריך הדיון	שם ומספר תכנית	גודל השטח להכרזה/שטח התכנית	עיקרי ההחלטה
23.7.09	תכנית 305/02/6 : תכנית מתאר מקומית לשימור ופיתוח ביוספרי מזרח לכיש.		המועצה ממליצה לקדם להכרזה את הגנים הלאומיים ושמורות הטבע המצויים בתכנית.
19.11.09	תת"ל 16, כביש 1 קטע שער הגיא ירושלים		אושרה גריעה של עד 349 דונם משטח הגן הלאומי לצורך הרחבת הגן הלאומי, לאחר תיאום בין החברה הלאומית לדרכים לבין רשות הטבע והגנים.
19.11.09	ג/17008 הר יונה ד' נצרת עילית		חילופי שטחים בהיקף של 40 דונם – גריעת שטח משמורת טבע עין מאהל לצורך מגורים, וייעוד שטח של שצ"פ לשמורת נוף.
19.11.09	ג/15656 תכנית מקומית שיבלי אום אל ג'נם		גריעה של 283.5 דונם מגל לאומי הר תבור בתמ"א 8, ו-60 דונם משמורת טבע בתמ"א 8, לצורך מגורים בשיבלי. השטח שאושר לגריעה קטן במקצת מהשטח שהתבקש, לאחר ששטח של שצ"פ בתכנית נותר כגן לאומי. כמו כן אושרה העברת דרך נופית בתחום מסדרון אקולוגי, ובכלל זה הוראות לטיפול נופי ומעברים לבעלי חיים.
19.11.09	ג/17193 הרחבת גן לאומי מגידו		הוחלט להרחיב את הגל הלאומי ולקדם להכרזה. במסגרת הדיון עלה נושא קיום אירועים בתחום הגן הלאומי, בתום הדיון הוחלט לקדם את ההרחבה, ללא שימושים של גן ארועים.
19.11.09	ג/18071 תכנית מתאר טבריה		במסגרת תכנית המתאר הכוללת לעיר הוחלט: לגרוע מגן לאומי חמת טבריה (תמ"א 8), לצרכי תיירות ושצ"פ. לגרוע משמורת נוף רכס פוריה למטרת תיירות. להפוך שטח חורש טבעי לשימור ויער נטע אדם – לשמורת טבע מצוקי ברניקי, והמלצה להכרזה על השמורה.

תאריך הדיון	שם ומספר תכנית	גודל השטח להכרזה/שטח התכנית	עיקרי ההחלטה
19.11.09	חד/2020 תכנית מתאר חדרה		שינוי ייעוד של 97 דונם חורש טבעי לשימור – לצורך גם לאומי הפיכת 315 דונם של יער פארק חופי לגן לאומי. נדחתה הבקשה לאשר שימוש של חוות סוסים ופארק רכיבה בתחומי הגן הלאומי, מאחר ושימושים אלו אינם עולים בקנה אחד עם הוראות תמ"א 8 . הומלץ לקדם את השמורות והגנים להכרזה.
19.11.09	חכ/900/ש פארק אלונה		שינוי ייעוד של 7,400 דונם מחורש טבעי לשימור – לגנים לאומיים ושמורות טבע, וכן המלצה להכרזה.
19.11.09	מפורטת ליער אור הנר ויער נירעם 43/303/02/7 תכנית		שינוי ייעוד מחורש לשימור ליער נטע אדם קיים, מדובר בשטח בתחומי תמ"א 8.
19.11.09	יער רוחמה 533/03/7		שינוי של 454 דונם משמורת טבע מוצעת "כורכר רוחמה דרום" בתמ"א 8, ליער נטע אדם קיים. כמו כן שינוי של 712 דונם חורש טבעי לשימור ו-48 דונם יער נטע אדם קיים – לשמורת נוף חצב.
19.11.09	יערות להב 76/305/02/7 שומריה		שינוי ייעוד של 1,252 דונם משמורת טבע מוצעת להב דרום מזרח בתמ"א 8, ליער נטע אדם קיים, וכן אישור של 90 דונם יער נטע אדם קיים בשמורת נוף תל צקלג בתמ"א 8.
19.11.09	גז/64/א גן לאומי גזר הרחבה		אישור תכנית הרחבה לגן הלאומי, בהיקף של 1,807 דונם, המצטרפים ל-800 דונם קיימים. המלצה להכרזה.

דיונים עקרוניים במועצת גנים ושמורות

מועצת גנים ושמורות טבע, נוהגת להקדיש זמן בכל ישיבה גם לדיונים עקרוניים. לאור חשיבות הדיונים וההחלטות המתקבלות במוסד זה, שאמון על השטחים הרגישים ביותר במדינה מפרט הדו"ח גם דיונים אלו והחלטות שהתקבלו בסופם. ב-2009, קיימה מועצת גנים ושמורות טבע דיונים עקרוניים במספר נושאים: מינים פולשים, גן לאומי סובב חומות ירושלים ושמורות טבע ימיות. כמו כן, זכתה המועצה בסקירה מיו"ר המועצה על 45 שנות פעילות המועצה. סקירות נוספות הובאו ביוזמת נציג החברה להגנת

הטבע בשני נושאים שעלו על סדר היום: האחד, השפעתו הסביבתית של חוק ההסדרים המובא לאישור הכנסת הכולל את ההצעה להרחיב משמעותית את סמכויות הות"ל, והשני, הרפורמה המוצעת במינהל מקרקעי ישראל שמובילה הממשלה והפעילות שנעשית ע"י חלה"ט, מכון דש"א ואחרים על-מנת לשפר את החקיקה בנושא זה.

בישיבתה הראשונה בשנה זו הובאה, אם כן, סקירה מאת יו"ר המועצה לגבי 45 שנות הפעילות הראשונות של מועצת גנים ושמורות טבע. ע"פ הסקירה, המועצה הוקמה ב-1964 והתכנסה בכל השנים למעט שנה אחת. מן הסקירה עולה כי יש עלייה בהיקף הפעילות, בעיקר בעשור האחרון. עלייה זו מוסברת רק בחלקה בגלל העלייה בתכניות נקודתיות. הסבר נוסף הוא שלחצי הפיתוח במדינה גדלים. בנוסף, כתוצאה מהתחזקות ההליך הסטאטוטורי במדינה מגיעים אל המועצה גם תכניות לאישור בדיעבד. ממצא נוסף הוא העלייה בתכניות מסדירות, הנובעת בעיקר מהסכם רט"ג-קק"ל, ובשל התעצמות הגופים הסטאטוטוריים שמביאה לעליה בדיונים בתכניות לתשתיות והרחבות יישובים. ממצא שלישי, הוא הירידה בהיקף הדיונים באגרות כניסה, אתרים לאומיים וירושלים, נושאים שבלטו מאד בעבר הרחוק של פעילות המועצה.

להלן תיאור קצר של הדיונים העקרוניים:

(26.2.2009) מינים פולשים:

מטרת הדיון הייתה להביא להבנה עמוקה יותר לגבי ההשלכה של הכנסת פעילות נוספת לתחום שמורת טבע/גן לאומי, בעת החלטותיה של המועצה על גריעת שטח או הכנסת שימוש מותר בשטחים רגישים. בדיון נמסר, כי בעיית המינים הפולשים היא השנייה בדרגת האיום שלה אחרי הרס פיסה של בתי גידול. מינים פולשים מגיעים דרך היבשה, האוויר והים. דגש ניתן בנוגע לתשתיות: קווי תשתית מהווים נתיב לחדירת מינים ולשינויים בדפוסי התנהגות של מינים, על כן, מומלץ לשים לב לאופיין ולהשפעתן של תשתיות עוד בשלב התכנון.

בתום הצגת הנושא והדיון בו התקבלו שתי החלטות:

1. המועצה שוכנעה בעוצמתה, מורכבותה, חשיבותה והיקף הבעיה של המינים הפולשים.
2. המועצה ממליצה לגבש תכנית אופרטיבית לטיפול בבעיית המינים הפולשים ודרישה להקצאת תקציב מהממשלה החדשה.

(7.5.2009) גן לאומי סובב חומות ירושלים:

הדיון בגן לאומי זה הוסבר על רקע חשיבותו העולמית ומיקומו הרגיש מבחינה לאומית ודתית. הדיון כלל בין השאר סקירת המטרות של רט"ג בניהול הגן וסקירה רחבה של שטחים פתוחים שמורים באזור הסובב את העיר העתיקה. בהחלטותיה, בירכה מועצת גנים ושי"ט על העבודה הרבה שנעשתה על ידי רט"ג, כפי שהוצגה. המועצה קראה לקדם את הסוגיות של גריעות ותוספות וביקשה שכל השינויים יוטמעו בתכנית מתאר מקומית, כמו גם לקבל דיווח בעוד כשנה היכן עומדות התוספות והגריעות הללו. החלטות נוספות

שהתקבלו בסיום הדיון: בקשת המועצה, שתכנית ההסדרה במורדות הר ציון תוצג בפניה וכי תתווסף מדיניות אכיפה, וגם, החשיבות בכך שכל אתרי המורשת ינוהלו על ידי רט"ג ולא באמצעות עמותות.

(27.3.2009) שמורות טבע ימיות:

לצד תיאור עבודתה של רשות הטבע והגנים בסביבה החופית והימית, ניתנה סקירה על-ידי מתכנן אגף ים וחופים של המשרד להגנת הסביבה, לגבי חשיבות התכנון המתארי של מרחב הים על רקע הפעילויות והשימושים השונים והמגוונים בו שהולכים ומצטופפים בקצב מואץ, ביניהם: קווי תקשורת, נמלים, קידוחים, חקלאות ימית, שטחי אש, תנועת ספנות ועוד. לאור זאת, הודגשה, חשיבותה של המהירות בתכנון ובהכרזה של שמורות הטבע הימיות.

(27.5.2009) דיון ביוזמת נציג החברה להגנת הטבע השפעתו הסביבתית של חוק ההסדרים המוגש ע"י הממשלה לאישור הכנסת; הרחבת הסמכויות של הוועדה לתשתיות לאומיות (הות"ל).

ע"פ הצעת החוק, הות"ל תוכל לאשר סוגים נוספים רבים של תכניות ואלו יוכלו לגבור על תכניות מתאר של שטחים פתוחים (יערות, שמורות טבע ועוד). ברוב קולות החליטה המועצה כי היא רואה בחומרה את ההצעה להרחיב את תחומי פעולות הות"ל והיא מבקשת מהשרים ומחברי הכנסת להוציא נושא זה מחוק ההסדרים. יו"ר המועצה יפנה לשרים ולח"כים בנושא.

הנושא השני שעלה ביוזמת נציג ארגון החברה להגנת הטבע הוא החשש להפרטה של שטחים פתוחים במסגרת הרפורמה בניהול מקרקעי ישראל.

בעניין זה קראה המועצה בהחלטתה להקפיד על שמירת השטחים הפתוחים כקרקעות המדינה למען הדורות הבאים. הנושא הובא שוב בישיבתה הבאה של המועצה (ב-23.7.09), אז ניתנה סקירה רחבה לגבי פרטי הרפורמה המוצעת והניסיונות לשנות את החקיקה הן ע"י צמצום האיזומים שהיא יוצרת והן ע"י ניצול ההזדמנות לקביעת מחויבות חוקית של מינהל המקרקעין לשמירת השטחים הפתוחים.

אישור שימושים בתחומי גן או שמורה, וגריעות משטחים אלו

למועצת גנים ושמורות ישנה סמכות מייעצת בכל הנוגע להוספת שימושים בתחומי שמורת טבע מאושרת, וכן לגריעת שטחי שמורה או גן. הסמכות הסופית היא בידי מוסדות התכנון. בשמורות וגנים מוכרזים ישנה למועצה סמכות מוחלטת לאשר או לא לאשר את השימושים/גריעות, כלומר האישור שלה הכרחי בכדי לבצע את השינוי המבוקש.

להלן שתי טבלאות המציגות את הדיונים וההחלטות בנושא שימושים בתחומי גנים ושמורות, וכן בעניין גריעות משטחים שמורים.

בהמשך יובאו טבלאות ובהן החלטות הוועדה לנושאים תכנוניים של המועצה הארצית (ולנת"ע) באותם נושאים. כפי שנראה, מאמצת הולנת"ע ברוב רובם של המקרים את המלצות המועצה. שני המוסדות מעדיפים במרבית המקרים הוספת שימושים על פני גריעה. באחד המקרים, דחתה המועצה את הבקשה לאשר חוות סוסים ופארק רכיבה בתחומי גן לאומי פארק השרון. להשלמת הדיון בנושא גריעות והוספת שימושים ראו להלן, בפרק הדין בולנת"ע.

דיוני מועצת גנים ושמורות טבע - שימושים בתחומי גן לאומי או שמורת טבע

עיקרי ההחלטה	תאריך הדיון, שם ומספר תכנית
<p>מאחר ושוכנעה המועצה שיש חשיבות להרחבת גן החיות, בין היתר משיקולי שמירת הטבע בישראל, ולאור השימושים המוצעים בגן החיות אשר לא סותרים מהותית את היות השטח גן לאומי, הומלץ לאפשר שימוש של "גן לאומי עם עיצוב מיוחד"¹ ושל "דרך ו/או טיפול נופי" במסגרת הגן הלאומי המוכרז הרי יהודה. להחלטה היו כמה מתנגדים, ביניהם נציג החברה להגנת הטבע.</p>	<p>26.2.09 ג/13017 הרחבת גן החיות התנכ"י</p>
<p>הומלץ לאשר את התכנית להכשרת בור קיים בשטח של כ- 110 מ"ר בתחום גן לאומי מוכרז סביב חומות ירושלים העתיקה (עבור תצוגה של "אוסף מונטיפיורי"). כמו כן הוחלט לקבל את בקשת רט"ג לפיה בכל מקום בו כתוב שטח ציבורי פתוח יהיה מפורט: "שטח ציבורי פתוח בתחום גן לאומי מוכרז סביב חומות ירושלים העתיקה".</p>	<p>26.2.09 ג/12859 אוסף מונטיפיורי – ימין משה ומשכנות שאננים</p>
<p>הועדה המחוזית לתכנון ובנייה אישרה שימוש זמני של הטמנת פסולת גושית לצורך שיקום המחצבה בעקבות התנגדות עיריית נצרת שבתחומה נמצא השטח. המועצה נדרשה להביע עמדה מאחר והמחצבה נמצאת בתחומי שמורת נוף בתמ"א 8. עיקרי ההחלטה :</p> <p>החלטת הועדה המחוזית סותרת את היעודים והתכניות שהובאו ואושרו בעבר על ידי המועצה לשטח זה.</p> <p>המועצה רואה חשיבות בשיקום מהיר ככל האפשר של המפגע הנופי החמור שנגרם על-ידי מחצבת העמק. אי לכך המועצה רואה בדאגה את הכוונה לשנות את תכנית השיקום, דבר שיעכב את שיקום המפגע. במידה שאכן יש כוונה לשקם את המחצבה באמצעות הטמנת פסולת גושית, יש להכין תכנית חדשה² אשר תבוא לדיון בפני המועצה וכן בפני גופי התכנון, אי לכך המועצה מבקשת לקיים דיון נוסף על שאלת ההטמנה.</p>	<p>26.2.09 ג/14386 שיקום מחצבת העמק</p>
<p>הועדה ממליצה על שימוש מותר של בריכת מי שתייה חדשה בתחום גן לאומי ע"פ תמ"א 8.</p> <p>יש לנקוט בצעדים למניעת הפגיעה הנופית ובכלל זה הטמנת קווי המים והחשמל והנמכת הצללית של הברכה.</p>	<p>26.2.09 זב/203 ברכת גובית</p>
<p>מועצת גנים לאומיים ושמורות טבע ממליצה על מתן היתר בניה לביתן שומר וסככה בגן לאומי מצד מערב.</p>	<p>26.2.09 01/152/03/10 בקשה להיתר בניה לביתן שומר וסככה, בגן לאומי מצדה - מערב</p>

עיקרי ההחלטה	תאריך הדיון, שם ומספר תכנית
<p>1. המועצה דנה בעבר פעמיים בתכנית הקו המוצע וקיימה סיור בשטח. בהחלטתה הקודמת מיום 6.11.08 המועצה קבעה שחלופת המנהור (רט"ג) עדיפה, דבר המייתר את הבקשות לדרכי גישה לנחל יתלה.</p> <p>2. לאור החלטת הולנת"ע המועצה שבה ובחנה את עמדתה. גם לאחר בחינה זו, המועצה שבה והמליצה, ואף ביתר שאת, למועצה הארצית לאמץ את חלופת המינהור ולא אישרה את תכנית הדרך לנחל יתלה העוברת הגן לאומי מוכרז וזאת מהטעמים הבאים:</p> <p>המועצה שוכנעה שאין אפשרות לבנות את הגשר מעל נחל יתלה ללא פגיעה אנושה בנחל, בחי ובצומח, עמדה הנתמכת גם ע"י החוקר שמונה מטעם מנהל התכנון. לאור ניסיון העבר בקו לירושלים והפגמים בתכנון, המועצה חוששת שגם אם יאומצו התנאים שצוינו ע"י צוות זה, הפגיעה בנחל ובסביבה תהיה קשה ביותר.</p> <p>לאור היקף הפרויקט, שיעמוד על תילו דורות רבים, והעדר העדיפות שלו במצב הכלכלי הנוכחי, המועצה משוכנעת שהדחייה האפשרית בביצוע זניחה ביחס לנוק שיגרם מביצוע חפז. בהקשר זה, המועצה מוצאת לנכון לציין שכאשר מדובר בפרויקט כה גדול ולטווח כה ארוך, יש להבטיח תכנון וביצוע מיטביים, גם אם הם מביאים לעיכוב מסוים של הפרויקט.</p> <p>בהקשר של מחצבת בית מאיר, המועצה מוצאת לנכון לאשר שימוש בדרכים הקיימות ללא גריעה, כיוון שהטמנת עודפי העפר משרתת את שיקום המחצבה בתחומי הגן הלאומי.</p> <p>המועצה החליטה שלא לאפשר שימוש של חוות סוסים ופארק רכיבה בתחומי הגן הלאומי פארק השרון, מאחר ושימושים אלו אינם בקנה אחד עם הוראות תמ"א 8.</p>	<p>23.7.09</p> <p>תמ"א 1/1/א/16/23, תמ"א 2/2/א/16/23</p> <p>רכבת לירושלים בתוואי A1 שער הגיא:</p> <p>התמ"אות המשלימות לדרכי עבודה ומילוט לנחל יתלה</p>
	<p>תכנית מתאר חדרה 2020/ח</p>

דיוני מועצת גנים ושמורות טבע - גריעות משטח שמורות טבע וגנים לאומיים

עיקרי ההחלטה	גודל השטח לגריעה/שטח התכנית	שם ומספר תכנית
<p>המלצה על גריעת השטח המבוקש מגן לאומי מוכרז הר הכרמל, והמלצה לועדות התכנון לחייב את התכנית בקבורה רווייה ככל האפשר.</p>	<p>כ- 3 דונם</p>	<p>26.2.09</p> <p>73/297/מק/1/מע/מק</p> <p>בית עלמין ביוקנעם עילית</p>

עיקרי ההחלטה	גודל השטח לגריעה/שטח התכנית	שם ומספר תכנית
<p>המלצה על גריעת השטח מתחום שמורת טבע מאושרת הר מירון ע"פ תמ"מ 9/2 לשם החלפת בריכת הטיהור הקיימת בתחנת שאיבה תוך נקיטת צעדים למנוע גלישות ביוב לנחל.</p>	<p>כ - 600 דונם</p>	<p>26.2.09 17301 תכנית שאיבה לביוב בחורפיש</p>
<p>המלצה על גריעת השטח מגן לאומי הר תבור ע"פ תמ"מ 9/2 ליעוד אזור מלונאות.</p> <p>בשל חשיבות המסדרון האקולוגי המועצה מבקשת שהנחיות הבינוי בו תהיינה כמו בתכנית המתאר של דבורייה³.</p> <p>המועצה ממליצה שייעשה ניסיון לצמצם את הכביש בתחום התכנית, כדי למזער את הפגיעה במסדרון האקולוגי מצפון לתכנית.</p>	<p>כ - 14 דונם</p>	<p>7.5.09 13064/ג מתחם אכסון צלייני בשיבלי</p>
<p>שטח ביה"ס אושר בשנות ה-60 בתכניות (ג/724, ג/400) כ"מרכז הדרכה ואדמיניסטרציה" אך לאחרונה התברר כי למרות שבה"ס נבנה על פי היתרים כחוק מתוקף התכניות הנ"ל תהליך גריעת השטח מהשמורה המוכרזת לא הושלם בגלל כשל אדמיניסטרטיבי של מוסדות התכנון כך שלמעשה ביה"ס פועל ללא תכנית מאושרת. עלה הנושא העקרוני האם לאפשר ביי"ס שדה עם לינה ("אכסון"), בתוך שמורת טבע, וזאת לאור המשמעות של השפעות הרוחב שיכולות להתפתח מאישור שימוש זה, או שיש להשלים את תהליך גריעת השטח מהשמורה.</p> <p>החלטת המועצה ברוב קולות:</p> <p>לגרוע באופן מצומצם רק את השטח המבונה וחלק מהשפ"פ הסובב את השטח המבונה.</p> <p>יוסף סעיף להוראות התכנית הקובע כי כל התשתיות הקיימות בשטחים שהוצעו בתכנית להיות שטח פרטי פתוח, ואשר בהתאם להחלטה זו ייוותרו ביעוד של שמורת טבע – יישארו במקומן ותותר תחזוקתן וגישה חופשית אליהן. תוספת תשתיות במתחמים אלה בעתיד תתואם עם רטי"ג.</p> <p>למען הסר ספק, ביטול ההכרזה הוא אך ורק לצורך בית ספר שדה. בכל מקרה של הפסקת פעילות החברה להגנת הטבע ביי"ס שדה או שינוי במעמד ובתפקוד ביי"ס שדה, יחייבו דיון במועצה.</p>	<p>67.572 דונם</p>	<p>23.7.09 17092/ג בי"ס שדה הר מירון</p>

עיקרי ההחלטה	גודל השטח לגריעה/שטח התכנית	שם ומספר תכנית
<p>המלצה לגרוע את השטח המבוקש מתמ"א 8.</p> <p>וגם : המועצה ממליצה לקדם להכרזה את ההרחבה של שמורת טבע חולות נחל סכר. (כ-600 דונם)</p>	<p>כ-293 דונם (במסגרת חילופי שטחים עם שמורת טבע חולות נחל סכר)</p>	<p>7.5.09</p> <p>29/110/02/19</p> <p>בריכות אידוי רמת חובב</p>
<p>התכנית החדשה לאתר, נדונה במועצה כבר ב-2001. התכנית לאחר תיאום עם רט"ג, משנה את האזור שיועד לפיתוח – לשמורת טבע ואת השטח שבפועל בנויות בו יחידות אירוח – מייעדת לפיתוח והוספת 12 יחידות אירוח על היחידות הקיימות. המועצה ממליצה על אשרור התכנית.</p>	<p>כ-18.6 דונם (במסגרת חילופי שטחים עם שמורת הטבע הר מירון)</p>	<p>23.7.09</p> <p>8292/ג</p> <p>חמדת ימים טירת יעל</p>
<p>תכנית שמטרתיה הן הוספת נתיב שלישי לכל כיוון בדרך, שינויים גיאומטריים והתאמת הכביש לנסיעה של 90 קמ"ש, שיפורי בטיחות כולל שידרוג והוספת מחלפים וטיפול נופי. המועצה נדרשה לקבל החלטות בנקודות מסוימות בהן יש חפיפה עם ג"ל הרי יהודה, ג"ל עינות תלם ובאתרים הלאומיים הקסטל וחאן שער הגיא.</p> <p>החלטת המועצה :</p> <p>הומלץ לגרוע את "תחום הדרך" מגן לאומי מוכרז הרי יהודה. שטח המעבר האקולוגי לא יגרע מהגן הלאומי הרי יהודה. אישור להעתקת קווי מתח עליון בגן לאומי מאושר עינות תלם. המועצה מבקשת לצמצם את קו הבניין באזור חאן שער הגיא כדי לאפשר את פיתוחו כמרכז מבקרים וחידוש הפעילות בו. המועצה מוטרדת מאיבוד הקשר בין הקסטל לכביש ירושלים - ת"א. מבקשת מרט"ג שתדרוש שחזור קטע מהכביש ההיסטורי ושיפור הקשר לאתר לאומי קסטל. בהזדמנות זו מבקשת המועצה לבחון את שיפור הנגישות לאתר לנוסעים מכביש 1 ומהיישוב. המועצה מברכת על המאמץ והמחשבה הרבים שהושקעו בתכנון הנופי והסביבתי של פרויקט זה. מועצת גנים לאומיים ושמורות טבע מבקשת שנציג רט"ג יצורף כחבר לצוות המלווה את הפרויקט מתחילתו ועד סופו. בדיון ב-19.9.09 הוחלט לגרוע עד 349 דונם מהגן הלאומי, לאחר עבודת תיאום בין החברה הלאומית לדרכים לבין רשות הטבע והגנים.</p>	<p>כ-170.5 דונם</p> <p>349 דונם</p>	<p>23.7.09</p> <p>תת"ל 16 דרך מס' 1 קטע שער הגיא- ירושלים</p> <p>19.9.09</p>

עיקרי ההחלטה	גודל השטח לגריעה/שטח התכנית	שם ומספר תכנית
<p>המועצה ממליצה על ההקלה המבוקשת מתמ"א 8 עבור בית העלמין הקיים והמאושר החודר לתחום שמורת טבע נחל עמוד.</p>		<p>23.7.09 תכנית ג17784/ הרחבת שטח המגורים קיבוץ חוקוק</p>
<p>תכנית סטטוטורית שנגזרת מעקרונותיה של תכנית אב כוללת למרחב ביוספרי בשפלת יהודה.</p> <p>לאחר ששמעה המועצה על הסיבות לקידום תכנית, הכוללת את השטח הפתוח ללא היישובים, החליטה להמליץ על אישור התכנית. המועצה רואה חשיבות בקידומה המהיר לאור רגישות וערכיות האזור. המועצה מצרה שלא קודמה כתכנית כוללת, בד בבד, עם תכניות היישובים. בהחלטתה ביקשה המועצה לקדם את המעמד הסטטוטורי של יתרת שטח המרחב הביוספרי הכלול בתכנית האב.</p> <p>כמו כן, החליטה המועצה להמליץ על אישור שינויי היעוד וההקלות מתמ"א 8 כפי שהתבקשו ע"י מציגי התכנית: שינוי יעוד יער לשמורת טבע או גן לאומי, שינוי יעוד שטח של 546 דונם משמורת נוף לגן לאומי, שינוי יעוד שמורת טבע בתמ"א 8 גבעות אמציה) לגן לאומי (1,268 ד'), יער (1,645 ד'), לחקלאות נופית (812 ד'), שטח מתוכנן לפיתוח (242 ד').</p> <p>המועצה ממליצה לקדם להכרזה את הגנים הלאומיים ושמורות הטבע המצויים בתכנית.</p>		<p>23.7.09 תכנית 305/02/6 : תכנית מתאר מקומית לשימור ופיתוח ביוספרי מזרח לכיש</p>
<p>בקשה לגריעת 302 דונם מגן לאומי הר תבור (תמ"א 8), וכן 60 דונם מתמ"א 35. בסופו של דבר, אושרה גריעה של 283.5 דונם מהגן הלאומי.</p>	283.5 דונם	<p>15656/ג שיבלי אום גינם</p>
<p>במסגרת התכנית נגרעו שטחים מגן לאומי חמת טבריה, ומשמורת נוף רכס פוריה. באותה תכנית הוחלט להוסיף שטחים לשמורת טבע מצוקי ברניקי.</p>		<p>18071/ג תכנית מתאר טבריה</p>
<p>שינוי ייעוד של 1,252 דונם משמורת טבע מוצעת להב, ליער נטע אדם קיים.</p>		<p>76/305/02/7 יערות להב שומריה</p>

2. הוועדה לנושאים תכנוניים עקרוניים של המועצה הארצית (ולנת"ע)

הולנת"ע, היא מוסד התכנון הדין, הלכה למעשה, בבקשות לגריעות ולהוספת שימושים נוספים בתחומי השמורות והגנים, לאחר קבלת המלצת מועצת שמורות וגנים. מן הסקירה נמצא כי בכל המקרים התקבלה המלצת מועצת גנים במלואה, למעט מקרה אחד בו התקבלה ההמלצה כמעט במלואה. ממצא זה מדגיש את חשיבות ההחלטות המתקבלות במועצת גנים בכל הנוגע לגריעות ואישור שימושים נוספים בתחומי הגנים והשמורות ואת חשיבותה בתהליך התכנון.

מסיכום וניתוח הדיונים בתכניות אשר כללו התייחסות לשטחי שמורות טבע, גנים לאומיים ו/או שמורות נוף, בשני הגופים הנ"ל עולים הממצאים הבאים:

היקפי הגריעה ושינויי היעוד משמורות/גנים למטרות פיתוח אינטנסיבי, אינו גדול. הבקשות לגריעה הן בדרך כלל עבור תכניות נקודתיות קטנות כמו בתי עלמין, סוגים של אכסון תירותי, מגרש למגורים, וכיו"ב. במקרים בהם מבוקש שטח גדול יחסית לגריעה, הבקשה באה כחלק מחילופי שטחים, כך לדוגמא בתכנית המתאר לירוחם בה אושרה גריעת מאות דונמים משטחי גן לאומי ירוחם עבור הרחבת היישוב. עם זאת, התכנית כוללת "בתמורה" גם הרחבה ניכרת של שמורת הטבע חלמוניות ירוחם. דוגמא נוספת: אישור התכנית לבריכות האידוי ברמת חובב שמסגרתה נגרעים כמעט 300 ד' משמורת הטבע חולות ביר-משאש אולם במקביל נעשה מהלך להרחבת שמורת הטבע חולות נחל סכר. גריעות מסוג אחר, הן אלו שבמסגרת תכניות-יער בהן מתקיימים חילופי שטחים שהוסכמו בין רטי"ג לקק"ל ובכל מקרה מדובר על שטחים שנשארים פתוחים בהגדרות סטטוטוריות שונות.

בכל מקרה בו הדבר אפשרי, מעדיפים מוסדות התכנון להוסיף שימוש בתוך הגן הלאומי או השמורה, על פני גריעת השטח המבוקש. גישה זו מיושמת באופן עקבי כאשר מדובר במתקנים הנדסיים כמו בריכות מים ומתקני שאיבה, אך גם כאשר מדובר על פיתוח משמעותי יותר כמו מבנים לצרכי קליטת קהל כמו בשטח גן החיות התנכ"י החודר לגן הלאומי הרי יהודה שם מדובר על בינוי בהיקף נרחב של כ-13,000 מ"ר, בגן לאומי סביב חומות ירושלים העתיקה ובגן לאומי מצדה. לאחר מעקב של כמה שנים בנושא זה עולה השאלה: האם העדפה של הוספת שימושים נוספים בתחומי הגנים ובעיקר בתחומי השמורות לא מוגזמת; האם גישה זו אינה מאפשרת ליזמים, (ביניהם גם רטי"ג) פיתוח, לעיתים רב מאד, והאם איננה גורמת לזילות בהתייחסות לשטחים אלה אשר עומדת ביסוד ההגדרה של שטחים אלה כשטחים מוגנים?

דיוני הולנת"ע – דיונים בתכניות הכוללות שטחי שמורות טבע/שמורות נוף/גנים לאומיים בתמ"א 8

החלטה	מהות הבקשה	תאריך הדיון, שם התכנית ומספרה
אושרו שימושים אלו בתחום הגן הלאומי.	התכנית כוללת סה"כ 154 ד' בתחום הגן הלאומי המוכרז הרי יהודה. הולנת"ע נדרשה לאשר שימושים הכוללים הקמת מבנים של 2 קומות (ובסה"כ-13,000 מ"ר) שישמשו למרכז מבקרים, מנהלה, קיוסק, אולם כנסים ואירועים, מבנה לתצוגות, ועוד.	20.1.09
		13017/ג
		הרחבת גן החיות התנכ"י

ההחלטה	מהות הבקשה	תאריך הדיון, שם התכנית ומספרה
אושר כשימוש בתחום הגן הלאומי.	תכנית בשטח של 3.3 ד' הכוללת בריכת מים של "מקורות" ודרך גישה אליה, סה"כ שטח בניה של 610 מ"ר, בתחום גן לאומי גבעות שפרעם.	10.3.09 זב/203 בריכת גובית
אושרו שינוי היעוד והגריעה המבוקשים	תכנית של 16.5 ד' להרחבת בית העלמין של יקנעם עילית: 13.5 ד' שינוי יעוד של גן לאומי הכרמל כמאושר בתמ"א 8 וגריעה של 3 ד' נוספים מגן לאומי מוכרז הר הכרמל (ביטול הכרזה).	10.3.09 1/מע/מק/297/73 הרחבת בית עלמין
אושר שינוי יעוד של השטחים הפתוחים בין הגבול המערבי של הגן הלאומי לתוואי המתוכנן של הדרך – לגן לאומי	תכנית לדרך בין מחלף מגידו לצומת התשבי, לרבות מחלפונים, גשרים, ומבנים תת קרקעיים. באזור תל מגידו שהוא גן לאומי מוכרז התכנית מסיטה את הדרך התכנית מציעה להוסיף שטח לגן הלאומי ⁴ .	17.3.09 ג/17888 כביש 66 מצומת התשבי- לצומת מגידו
אושר שינוי היעוד (על רקע אישור תכנית המתאר של כעביה).	תכנית של 1.3 ד' בכעביה, המחליפה שטחים בין מגורים ושטח חקלאי לשם מתן פתרון למגרש מגורים. התכנית מצויה בתחום שמורת טבע אלוני אבא שבתמ"א 8. בתכנית המתאר החדשה של כעביה הכוללת שטח זה ואשר נדונה במועצת גנים וש"ט, כבר אושר שינוי היעוד מש"ט למגורים.	17.3.09 יז/מק/6874/16 החלפת שטחים ע"י איחוד וחלוקה לפי סעיף 62/א (א) 1
אושר שימוש מתקן הנדסי בתוך שמורת טבע.	תכנית בשטח של 16.4 ד' בתוך שמורת הטבע מדבר יהודה. הולנת"ע מתבקשת לאשר שימוש מתקן הנדסי בתוך השמורה (בריכת מים).	24.3.09 70/100/02/10 בריכת מים עין בוקק
אושר.	תכנית של כ-15,310 ד' לבריכות אידוי ואיגום קולחים. בחלקה הדרומי חודרת לש"ט חולות ביר משאש שבתמ"א 8. התכנית מציעה שינוי יעוד של 290 ד' מ"קרקע חקלאית" ע"פ תכנית המתאר של רמת נגב ל"מתקנים הנדסיים" באזור מגבלות הבניה הסמוכים לבריכות, מציעה התכנית לאפשר פעולות הנדרשות להקמה ותפעול מערכות ניטור האוויר.	24.3.09 29/110/02/19 בריכת אידוי רמת חובב

ההחלטה	מהות הבקשה	תאריך הדיון, שם התכנית ומספרה
התכנית אושרה בתנאי שבהוראות יובהר כי בשטח שמורת הנוף הכלול בתכנית ובשטחי שמורות הטבע יחולו הוראות תמ"א 8.	תכנית מתאר המגדירה שטחים לפארק ונופש ביער ובחיק הטבע. התכנית כוללת בתחומה שטחי שמורת נוף שבתמ"א 8 (שפלת יהודה) ביעודי יערות שונים. כמו כן כוללת התכנית שטחים המיועדים לשמורות טבע ⁵ .	21.4.09 מי/302/א פארק ארה"ב המורחב מזרחית לעיר בית שמש
התכנית אושרה.	תכנית של 3.5 ד' מדרום למרכז הישוב בית ג'אן, צמוד לשטחי מגורים הנמצאת בתחום שמורת טבע בתמ"א 8 הר מירון. השטח קיבל בעבר (שנת 1987) הקלה וייעודו שונה ל"שטח לתכנון בעתיד". התכנית מבקשת שינוי ייעוד למגורים שצ"פ ודרך.	19.5.09 ג/16899 שינוי ייעוד מתכנון עתידי לאזור מגורים, בית ג'אן
אושר	תכנית גדולה של 41,000 ד'. התכנית מרחיבה מאוד את שטח שמורת הטבע "חלמוניות ירוחם" אך מציעה לגרוע 1/3 משטח גן לאומי ירוחם (כ-670 ד') ולשנות ייעודו ל"פארק" (עם אפשרות לבינוי אינטנסיבי עבור שימושים תיירותיים), וגם מוסיפה מאגר מים בתחום הגן הלאומי.	14.7.09 122/02/26 תכנית מתאר ירוחם
ההכרעה נדחתה בכמה חודשים עד למיצוי תהליך שיתוף הציבור	תכנית המבוססת על תכנית אב למרחב ביוספרי. התכנית מציעה שינוי ייעוד של כ-2,700 ד' משמורת טבע לשטחי יערות, חקלאות נופית ושטח לתכנון מפורט. כמו כן שינוי שטחים משי"ט לג"ל.	11.8.09 305/02/6 תכנית מתאר למזרח לכיש
הועדה אישרה שינוי ייעוד של 10 ד'. השטח הנותר יוותר כגן לאומי לשם שמירת המסדרון האקולוגי שבין שיבלי ודבורייה.	תכנית של 32 ד' שעיקרה מלונאות ונופש. התכנית חודרת ב-15 ד' לשטח גן לאומי בתמ"מ 9/2 המפנה להוראות תמ"א 8 בנוגע לשינוי ייעוד.	15.9.09 ג/13064 מתחם אכסון צלייני, שיבלי
אושר.	תכנית מתאר כוללת למועצה המקומית בשטח של כ-3,600 ד'. מתוכה כ-3,070 ד' חופפים לשטחי שמורת טבע בתמ"א 8 (אלוני אבא). מבוקש שינוי ייעוד ל-2,315 ד'. חלק מהשטחים אושרו כבר בתכניות קודמות ובכלל זה בתכנית שאושרה לפני אישור תמ"א 8.	29.9.09 ג/13164 תכנית מתאר כעביה טבאש חגיגרה

ההחלטה	מהות הבקשה	תאריך הדיון, שם התכנית ומספרה
התכנית אושרה. הוחלט כי הוראות התכנית בשטח שמורת הנוף יקבעו ע"פ תמ"א 8.	הרחבה ותכנון מחדש של מושב שומרה, תכנית בשטח כולל של כ- 760 ד'. התכנית חודרת בחלקה לשמורת נוף בתמ"א 8 ביעודים של בינוי ושצ"פ עם הוראות מיוחדות.	17.11.09 18081/ג תכנית מתאר שומרה

ג.4 קרקע חקלאית

בשנת 2006 צומצמו סמכויות הועדה לשמירת קרקע חקלאית (ולקחש"פ) מאז, תכניות המצויות בתחום שטח המיועד לפיתוח בתכנית מתאר מחוזית, אינן טעונות אישור הועדה. כמו כן, תכנית המשנה יעוד של קרקע חקלאית ונדונה בולנת"ע (למשל לצורך הקלה מתכנית מתאר ארצית כלשהי), לא תובא שוב לדיון בולקחש"פ, ולעת הדיון בולנת"ע, יידון גם נושא שינוי הייעוד של הקרקע החקלאית כנדרש לפי התוספת הראשונה לחוק התכנון והבניה, שנועדה להגן על שטחים חקלאיים ושטחים פתוחים מפני שינוי ייעוד בלתי מבוקר.

מאז נערך השינוי בחוק נחלקות סמכויות שינוי הייעוד של הקרקע החקלאית בין הוועדות, ואין איסוף מרוכז של המידע לגבי היקף השטחים שייעודם שונה ומטרות שינוי הייעוד, מידע שנאסף בעבר ע"י הולקחש"פ. בדומה לאיסוף מידע בנושא זה שהחל להופיע בדו"ח הקודם של שנת 2008, אנו ממשיכים להציג סקירה של התכניות שעלו לדיון בולנת"ע (בלבד) לצורך שינוי ייעוד של קרקע חקלאית.

מסקירה של כל הבקשות שהובאו בפני הולנת"ע לשינוי ייעוד של קרקע חקלאית (ראה טבלה בהמשך) עולה כי מדובר בכ-60 בקשות. רוב הבקשות אושרו. 5 תכניות פיתוח נדחו.

תכניות רבות שהוגדרו בטבלה כ"אדומות" הן תכניות של הרחבת יישובים, לעיתים במסגרת תכנון כולל של כל היישוב. רוב התכניות שהוגדרו בטבלה כ"כתומות", הן תכניות במסגרתן שונה ייעוד של קרקע חקלאית ל"חקלאי מיוחד" עבור מבני משק (לולים, רפתות) וכן תכניות לתחנות תדלוק חדשות. עם זאת, ניתן לראות כי חלק מהבקשות הן שינוי ייעוד של קרקע חקלאית לסוג אחר של שטח פתוח (יערות, פארקים, מקרה אחד של שמורת טבע ומקרה אחד של שיקום אתר פסולת/מחצבה).

מעיון בפרוטוקולים (וכמפורט גם בטבלה) ניתן לראות כי ברוב המקרים, לא מוקדש חלק משמעותי ונפרד של הדיון לעניין שינוי הייעוד, והוא מופיע לרוב רק כסעיף פורמאלי בהחלטה; הדיון בנושא הקרקע החקלאית "נבלע" בין כל ההקלות המבוקשות לגבי כל תכנית, ואינו זוכה לנתח של ממש בדיון.

פרטי הבקשות המוצגים בטבלה להלן כוללים את שם התכנית ומספרה, תאריך הדיון, מהות הבקשה (לעיתים בצורת מטרת התכנית) וההחלטה של הועדה.

על מנת להדגיש את המגמות שפורטו לעיל, סומנו התכניות שאושרו ע"פ המפתח להלן שמהותו הדרגתיות הפגיעה בגודל השטח הפתוח. עם זאת, יש לזכור כי לרוב שינוי ייעוד, גם אם מצומצם יחסית - בלב שטח פתוח, הינו בעל משמעות סביבתית חמורה יותר משל הרחבת מוקד פיתוח קיים:

- תכנית שמשנה **שטח גדול** של קרקע חקלאית ליעוד של פיתוח כגון: שכונת מגורים, אזור תעשייה, מחצבה, וכיו"ב – **אדום כהה**
- תכנית שמשנה **שטח קטן** יחסית של קרקע חקלאית ליעוד אחר ובכלל זה יעוד חקלאי אינטנסיבי ("מבני משקי") או יעוד בעל מאפיינים נקודתיים כמו תחנת תדלוק - **כתום**
- תכנית שמשנה **שטח קטן** של קרקע חקלאית ליעוד נקודתי כגון מתקנים הנדסיים למיניהם - **צהוב חודל**
- תכנית שמשנה יעוד חקלאי ליעוד של שטח פתוח "סמי-אינטנסיבי" (לדוגמה איגום והמתקנים הנלווים לו, שטח ציבורי פתוח וכיו"ב) - **צהוב**
- תכנית שמשנה יעוד חקלאי ליעוד של שטח פתוח אחר פחות אינטנסיבי (לדוגמה יער, שמורת טבע) **וגם**: דחיית תכנית פיתוח - **ירוק**

יש להדגיש כי במסגרת הרפורמה המקודמת לחוק התכנון והבניה מוצע לבטל לחלוטין את התוספת הראשונה לחוק התכנון והבניה, וכך גם את הוועדה לשמירת קרקע חקלאית ושטחים פתוחים. למעשה, בחוק החדש אין כל הגנה ייעודית לקרקע חקלאית ושטחים פתוחים. מהלך דרסטי זה נעשה מבלי שנעשה ניתוח של עבודת הוועדה, ובכלל זה חוזקות וכשלים בעבודתה. בסיס הנתונים שנאסף בדו"ח זה, כמו בדוחות הקודמים לשנים 2005-2008 יכול להוות בסיס לניתוח מעין זה. במסגרת זו ראוי לבחון מהן סוגי התכניות שלגביהן היתה לוועדה תרומה משמעותית מבחינת שיפור ההגנה על קרקע חקלאית ושטחים פתוחים, ומהן התכניות בהן תרומתה שולית יחסית. ניתוח מעין זה הוא הכרחי לתפיסתנו כבסיס לכל שינוי חקיקה, והעדרו יוביל לחקיקה בלתי אחראית המתעלמת מחשיבות השמירה על משאב הקרקע.

דיונים בולנת"ע בשינויי ייעוד של קרקע חקלאית

ההחלטה ⁶	מהות הבקשה/מטרת התכנית	תאריך, שם התכנית ומספרה
התכנית אושרה	התכנית כוללת שטח של 71 ד' במשבצת קיבוץ צאלים שאינו מעובד בפועל. בתכנית המוצעת: שינוי יעוד מקרקע חקלאית לתחנת תדלוק ושירותי דרך, אזור מסחרי, שטח פרטי פתוח, ודרך. כמו כן כוללת התכנית שינוי יעוד של 5 ד' מבית עלמין לשטח חקלאי ו-2 ד' מבית עלמין לשמורת (טבע).	20/302/02/7 13.1.09 שרותי דרך ותחנת דלק קיבוץ צאלים
התכנית אושרה	תכנית בשטח של 1,117 ד' שמטרתה תכנון מחודש של שטח היישוב: תכנית מחודשת עבור הקיבוץ המתחדש בהתאם לקיבולת הקבועה בתמ"א 35. רוב השטח מיועד בתכנית המחוזית לפיתוח כפרי.	13.1.09 17417/ג תכנית מקומית מפורטת קיבוץ הזורע
התכנית אושרה	שינוי יעוד של 13 ד' לגן אירועים במשבצת החקלאית של קיבוץ מחניים, מצפון לקיבוץ (בשטח קיים כיום גן אירועים). השטח נמצא מעבר לכביש ראשי מס' 91 אך עתיד להיות צמוד דופן לקיבוץ לאחר הסטת הכביש צפונה כפי שאושר בתמ"א 11/13/ב'.	20.1.09 15940/ג סולם יעקב קיבוץ מחניים

ההחלטה ⁶	מהות הבקשה/מטרת התכנית	תאריך, שם התכנית ומספרה
בדיון הראשון, התכנית קודמה ללא התייחסות לשינוי היעוד.	שינוי יעוד של 11 ד' סמוך לקיבוץ ניר אליהו ⁷ .	20.1.09 שד/175 תחנת משנה פתוחה (תחמ"ש) "אייל"
בדיון השני התכנית אושרה בין השאר בטענה כי השטח כלוא ואין לו ערך רב כשטח פתוח או מעובד.	מטרת התכנית היא שינוי יעוד של 66 ד' משטח חקלאי לשטח מאגר מים ומתקנים הנדסיים נלווים לו למניעת הצפות בשכונת "נחלת יהודה" שבעיר ראשון לציון. התכנית לפני הפקדה והולנת"ע דנה ביחסה לתמ"א 3 בלבד.	20.1.09 רצ/25/50/1 שינוי יעוד מחקלאי לבניה ציבורית עבור אגם ניקוז אזורי למניעת הצפות בנחלת יהודה
התכנית קודמה ללא התנגדות/התייחסות לשינוי היעוד.	שינוי יעוד מקרקע חקלאית למבנים ומוסדות ציבור לחינוך בהיקף של כ-14 ד', בנחלת מושב חירות, בשטח מופר (ערמות עפר) שאינו מעובד. הבקשה אינה תואמת לתמ"מ 21/3 ולכן מלווה בתכנית שינוי לתמ"מ שבה מוצע שינוי יעוד משטח חקלאי - נוף כפרי פתוח, לשטח "מוסד".	27.1.09 תמ"מ 18/21/3 - הרחבת שטח מוסד "הדר השרון" צש/43/21/2 - הגדלת שטח למבני ציבור לצורך בניית ב"ס חדש בצמוד לב"ס "הדר השרון" הקיים.
התכניות אושרו	תכנית ששטחה 4.4 ד' ומטרתה הקצאת שטח עבור שתי בריכות מים ודרך הגישה אליהן ⁸ .	17.2.09 ג/15874 - בריכת סאסא
התכנית אושרה	תכנית ששטחה כ-9.5 ד' ומטרתה שינוי יעוד מאזור חקלאי לאזור תחנת תדלוק ומבנה למסחר, משרדים וחניה.	17.2.09 ג/12334 - תחנת תדלוק ומסחר שפרעם
התכנית אושרה.	שינוי יעוד של 31 ד' שטח חקלאי מוכרז, בבעלות פרטית, המעובד כמעט כולו ונטוע מטעי זיתים. בדיון נאמר מטעם ועדת המעקב של תמ"א 14, כי האתר המוצע נמצא בסמוך לשטח מופר (אתר פסולת) ולכן פחות רגיש מאתרים רגישים אחרים שהוצאו מהתמ"א. התייחסות נוספת בדיון (מפי היזם): הקרקע סלעית ואינה מניבה פרי רב; בפועל עצים רבים מתייבשים ונעקרים.	17.2.09 ג/14934 - שינוי יעוד מחקלאי לשטח כרייה וחציבה ודרכים - כפר סמיע

ההחלטה ⁶	מהות הבקשה/מטרת התכנית	תאריך, שם התכנית ומספרה
התכנית אושרה.	תכנית ששטחה כ-43 ד' ומטרתה שינוי יעוד משטח חקלאי (לא מעובד) לשטח למבני משק לצורך הקמת לולים ומבני עזר במרחק של כ-200 מ' מהקיבוץ.	17.2.09 ג/16982 - מבני משק, חוקוק
התכנית אושרה.	תכנית ביוזמת קק"ל ששטחה כ-2,300 ד' ליער, המפרטת את מתחמי היער ומוסיפה שטחים על אלו של תמ"א 22. התכנית מגדירה את מוקדי הפיתוח והדרכים בו.	24.2.09 מח/250 - יער חורשים
התכנית אושרה	תכנית בהיקף של 15 ד' להקמת שכונת מגורים עם מסחר, מוסדות ציבור, דרכים ושצ"פ.	24.2.09 ג/17539 - הרחבת שכונת מגורים עילוט
התכנית אושרה	תכנית בשטח 3.3 ד' עבור מתקן הנדסי של בריכת מים ודרך הגישה אליה, בתחום גן לאומי גבעות שפרעם, בשטח המוכרז כקרקע חקלאית שאין בו משבצות חקלאיות.	10.3.09 זב/203 - בריכת גובית
התכנית אושרה	תכנית של 7 ד' לתחנת תדלוק בכניסה ליער בית שמש. התכנית המפורטת כוללת 4 ד' לתחנת התדלוק. השטח נמצא במשבצת חקלאית של מושב זנוח אך אינו מעובד.	10.3.09 תמ"מ 52/1 שינוי יעוד מיער לתחנת תדלוק בש/180 שינוי מאזור מיוער לתחנת תדלוק ושירותי דרך
התכנית אושרה	תכנית לדרך, לרבות מחלפונים, גשרים ומבנים תת קרקעיים (על בסיס דרך קיימת).	17.3.09 ג/17888 – כביש 66 מצומת התשבי לצומת מגידו
התכנית אושרה (הבינוי צומצם ל-200 מ"ר)	שטח של 430 ד' בקרקע חקלאית מוכרזת (מכלול נופי בתמ"א 35) הכוללת בינוי עבור קידוח בהיקף של 300 מ"ר (השטח כולל את רדיוסי המגן לקידוח).	17.3.09 ג/16600 קידוח גולני 2, גליל תחתון

החלטה ⁶	מהות הבקשה/מטרת התכנית	תאריך, שם התכנית ומספרה
<p>התכנית קודמה ללא התנגדות/ התייחסות לשינוי היעוד.</p> <p>סעיפים בהחלטה: אישור של 200 מ"ר בינוי בלבד</p> <p>דרישה לאכוף את הבניה הלא חוקית שקיימת בשטח (קיים בינוי של 615 מ"ר).</p>	<p>הסדרה סטטוטורית של מתקן מקורות הצמוד לכביש 60, תוך שינוי יעוד מקרקע חקלאית למתקנים הנדסיים. שטח התכנית: 6.5 ד' עם 785 מ"ר בינוי.</p>	<p>17.3.09</p> <p>17500/ג</p> <p>תחנת כפר גדעון</p>
<p>התכנית אושרה, אך בהמלצת קק"ל⁷, צומצמה ל-45 ד' בלבד.</p>	<p>תכנית של 120 ד' המשנה קרקע חקלאית לשטח תעשייה קלה ומלאכה, עבור מפעל קיים בשטח "פירות הגולן" למיון, אריזה וקירור של תוצרת חקלאית.</p>	<p>17.3.09</p> <p>17177/ג</p> <p>אזור למפעלי תעשייה חקלאית "פירות הגולן"</p>
<p>התכנית אושרה</p>	<p>תכניות בהיקף של 210 ד' הנמצאות במשבצת חקלאית של קיבוץ מעין צבי.</p>	<p>17.3.09</p> <p>חכ/414/ת – שמורת טבע ביצת נחל דליה</p> <p>חכ/415/ת – שמורת טבע שפך נחל דליה</p>
<p>התכנית נדונה פעמים ולבסוף נדחתה, אם כי לא על סמך התייחסות כלשהי לשינוי היעוד.</p> <p>הערה: בשנת 2010 התכנית אושרה.</p>	<p>תכנית בפתח-תקווה ששטחה הכולל 93 ד' הכוללת שטח קטן בצפונה של שינוי יעוד קרקע חקלאית.</p>	<p>24.3.09</p> <p>פת/1272/30</p> <p>ספורטק זמני</p>
<p>התכנית נדחתה ע"פ הצעת נציג הארגונים הסביבתיים. בהחלטה: הועדה לא פוטרת את התכנית מחובת צמידות דופן ולא מאשרת את הפיתוח הקיים כבר בפועל בקרקע החקלאית.</p>	<p>תכנית ששטחה 41 ד' בשטח המוכרז כקרקע חקלאית ונטוע זיתים ליד ערעה שבואדי ערה. בתכנית כ-900 מ"ר בינוי עבור סדנא חקלאית, גן אירועים, מסעדה ובית קפה, מרכז כפרי – שוק פתוח, פינות שעשוע והפעלות לילדים.</p>	<p>24.3.09</p> <p>ענ/607/ב</p> <p>שינוי יעוד קרקע מחקלאי לנופש, תיירות, תיירות חקלאית</p>
<p>התכנית קודמה (עם בקשה לבחון אפשרות לצמצום השצ"פים - 380 ד').</p>	<p>תכנית להרחבת הקיבוץ שעולה בחלקה על קרקע חקלאית. בין השאר כ-50 ד' מחקלאות ל"תעשייה חקלאית", הסדרת לולים קיימים ושינוי ייעודם מחקלאי ל"מבני משק", שינוי שטח גדול מחקלאי לשצ"פ בעיקר במעטפת היישוב.</p>	<p>24.3.09</p> <p>3/136/03/7</p> <p>קיבוץ שובל – חלוקה למגרשים והרחבת היישוב</p>

ההחלטה ⁶	מהות הבקשה/מטרת התכנית	תאריך, שם התכנית ומספרה
התכנית אושרה	תכנית למכלול פארק מערות עדולם הנמצאת סמוך ליישובים כפריים. שטח התכנית כ-33,370 ד'.	24.3.09 מי/981: פארק מערות עדולם – אזור עדולם
התכנית אושרה. ע"פ החלטה לא תותר בשטח התכנית הקמת מבנים חקלאיים, מבנה שומר ולא אנדרטאות נוספות.	תכנית בשטח של 12,370 ד' המדייקת את שטחי היערות שבתמ"א 22. חלק משטח התכנית הוא קרקע חקלאית שרובה מיוער.	24.3.09 מי/989 קביעת גבולות, הוראות לפעילויות מותרות, מוקדי תיירות ועוד בייערות צרעה - צלפון - ישעי
התכנית קודמה. לא התקבלה כל התייחסות/ התנגדות לשינוי היעוד (אך יש לציין כי רוב השטח המאושר לחקלאות, מיוער בפועל).	תכנית המדייקת שטחי יער בגודל של כ-13,800 ד' ממזרח לבית שמש ובסמוך לכמה ישובים כפריים (בר גיורא, מטע ועוד). התכנית גם קובעת שני מוקדי פיתוח חדשים לנופש בלב היער. התכנית אינה מאפשרת הקמת מבנים חקלאיים חדשים בתחומה.	21.4.09 מי/302א פארק ארה"ב המורחב מזרחית לעיר בית שמש
התכנית קודמה. לא התקבלה כל התייחסות/ התנגדות לשינוי היעוד	תכנית ששטחה כ-660 ד' הכוללת גם הסדרה של שימושים קיימים וגם הרחבה למגורים ותעסוקה. רוב ההרחבה היא על שטח המוכרז כחקלאי במשבצת הקיבוץ (שטח רגיש מבחינה נופית/סביבתית)	21.4.09 ג/17282 הרחבה למגורים והסדרת ייעודי הקרקע, קיבוץ ברעם
למרות ניסיון של נציג קק"ל לדחות את התכנית בטענה שהיא מצויה על שטח ערכי ומפרה את השטח הפתוח וכי יש למצוא פתרון חלופי במסגרת תכנית המתאר של היישוב – התכנית אושרה.	תכנית ששטחה כ-112 ד' לשכונה חדשה ומשקי עזר, צמוד ליישוב בסמת טבעון. שטח התכנית מוכרז כחקלאי אך לא מעובד בפועל.	21.4.09 חפאג/1341 שכונת פזורת זבידאת מערב
התכנית אושרה עם הבטחת ייעוד השטח לאחר השיקום כיער פארק חופי.	תכנית לשיקום מחצבה נטושה ע"י הטמנת פסולת יבשה לקראת שיקום השטח וייעודו הסופי כיער פארק חופי בהתאם לתמ"א 22. שטח התכנית הוא על קרקע חקלאית.	21.4.09 חד/1362א אתר פסולת יבשה אביבית

ההחלטה ⁶	מהות הבקשה/מטרת התכנית	תאריך, שם התכנית ומספרה
התכנית אושרה	תכנית בשטח של 1,170 דונם להרחבת היישוב. חלק גדול משטח התכנית המיועד לדרך ולחלק מהרחבות המגורים הוא קרקע המוכרות חקלאית.	21.4.09 מ/310 הרחבת מי עמי
התכנית אושרה	תכנית ששטחה כ-71 ד' המשנה יעוד של קרקע חקלאית לאתר כרייה וחציבה ודרך גישה לאתר. השטח אינו במשבצת חקלאית, מופר (התבצעה בו כרייה). התכנית כוללת גם שיקום קטן של 5 ד' והחזרתם ליעוד חקלאי.	5.5.09 ג/14944 אתר כרייה אבן ושיש, גית
למרות ניסיון של נציג ארגוני הסביבה לדחות את התכנית בטענה שמיקומה אינו מחויב בשטח הפתוח- התכנית אושרה	תכנית הנמצאת דר' מז' לקיבוץ תל קציר בשטח של כ-26 ד' (15 ד' למתקן ההנדסי ו-11 ד' לדרך הגישה אליו). השטח הוא קרקע חקלאית מוכרות במשבצת קיבוץ מסדה אך אינה מעובדת.	5.5.09 ג/17245 תחנת מעבר למחזור פסולת בנין, אונפק
התכנית אושרה.	תכנית להרחבת דרך קיימת, כולל הוספת מחלפים, יציאות וכניסות מוסדרות, גשרים, מעברים לבע"ח ועוד.	5.5.09 ד/267/03/11 דרך מס' 31 צומת שוקת-ערד
התכנית נדחתה , בין השאר בנימוק כי לשטחים אלו חשיבות רבה כחיץ פתוח בין הגושים האורבאניים הגדולים כפי שנקבע בתכנית המתאר המחוזית המציגה מדיניות כוללת של איזון בין צרכי הפיתוח לשימור. יש להדגיש כי בדיון חוזר במליאת המועצה התכנית אושרה.	תכנית בשטח של כ-92 ד' להרחבת היישוב (שכונת מגורים עם 580 יח"ד, מוסדות ציבור, דרכים ועוד). שטח התכנית מוכרז כחקלאי ומעובד בפועל. מהווה חלק מרצף שטחים פתוחים באזור.	19.5.09 ממ/2050 הרחבת בית דגן

ההחלטה ⁶	מהות הבקשה/מטרת התכנית	תאריך, שם התכנית ומספרה
התכנית אושרה (בתנאים). לא התקבלה כל התייחסות/ התנגדות לשינוי היעוד החקלאי	תכנית מתאר לעיר לצפי אוכלוסייה של 27.5 אלף איש ב-2020, בשטח של 8,400 ד'. רוב התכנית בשטח המיועד בתמ"מ לפיתוח עירוני, או בשטח תכניות שקיבלו בעבר אישור הולקחש"פ, למעט בית העלמין ושתי דרכים מקומיות הנמצאים על קרקע חקלאית מוכרזת.	26.5.09 מח/276 תכנית מתאר קלנסווה
התכנית אושרה ללא התייחסות/ התנגדות לשינוי היעוד.	תכנית של 6 ד' להקמת תחנת שאיבה למים. נמצאת בנק' מפגש בין המוביל הארצי לדרך אזורית. השטח במשבצת חקלאית של מושב אלישמע ומעובד (נטוע).	26.5.09 אד/434/22 תחנת שאיבה אלישמע
הדיון בתכנית נדחה לדיון בתכנית המתאר של קריית-גת (הכוללת גם אותה). לא התקבלה התייחסות/ התנגדות לשינוי היעוד.	תכנית של כ-40 ד' שינוי יעוד משטח חקלאי ומבני משק לתחנת תדלוק.	26.5.09 10.11.09
אין שינוי בהחלטה. הועדה לא קידמה את התכנית; "הועדה לא השתכנעה שוכנעה שנכון לאשר יוזמות נקודתיות בסמוך לנחל לכיש בלא זיקה לסביבה ובמנותק מתכנון המתארי."	דיון חוזר	02/9/139 – תחנת דלק "מבחור" – הזרע
התכנית קודמה.	תכנית ליער, פירוט לתמ"א בשטח של ג-3,570 ד' בתחום מוא"ז חוף אשקלון. בתכנית שינוי יעוד מקרקע חקלאית ליער וגם מעט להפך, בשטחים הגובלים בשטחי יער לאורך ערוצי נחלים.	9.6.09 295/03/6 יער כוכב מיכאל
התוכנית קודמה. בנוגע לשטחים הערכיים הנ"ל הוחלט שהועדה המחוזית תדון שוב ותחליט בין גריעת השטחים מהתכנית לבין הכנת תסקיר נופי-סביבתי ולאחר שתדון במסקנותיו תובא שוב לולנת"ע.	תכנית מתאר כוללת לעיר בשטח של כ-14,000 ד'. שטח בדרום מזרח התכנית (יעוד) נמצא על קרקע חקלאית מוכרזת שהוכרה ע"י הולקחש"פ בהחלטות קודמות כשטח פתוח בעל ערכיות נופית גבוהה.	9.6.09 ג/12617 תכנית מתאר צפת
התכנית לא אושרה, בין השאר מהנימוקים: התכנית בתחום שטח פתוח וערכי המוכרז ומהעובד חקלאית ומהווה חלק מרצף שטחים פתוחים. מוסד התכנון לא שוכנע שהפגיעה בשטח הפתוח הינה מזערית.	תכנית של 5.5 ד' ליד קיבוץ אפק וצומת גלעם, צמוד לדרך מס' 79.	16.6.09 חא/מק/13/2004 שינוי יעוד מאזור חקלאי לתחנת תדלוק מדרגה ב'

ההחלטה ⁶	מהות הבקשה/מטרת התכנית	תאריך, שם התכנית ומספרה
התכנית קודמה.	תכנית ליער בשטח של כ-3,270 ד', דרומית מזרחית לשדרות.	30.6.09 525/03/7 יער ניר משה
התכנית אושרה	תכנית ששטחה 38 ד' המשנה יעוד של שטח חקלאי למבני משק לצורך הקמת לולים ומבני עזר. השטח במשבצת חקלאית של מושב עין יעקב והינו מקרקע חקלאית מוכרזת.	21.7.09 17580/ג חוות לולים, מושב עין יעקב
התכנית אושרה.	תכנית בשטח של 510 ד' (כולל תחום השפעה מוצע) המגדירה זכויות ומגבלות בניה, עבור מאגר מים ומתקן טיפול שפכים הקיימים בפועל ובתחום השפעתו. כל השטח נמצא במשבצת חקלאית של קיבוץ פרוד והוא קרקע חקלאית מוכרזת.	21.7.09 17689/ג מטי"ש פרוד
התכנית אושרה ללא התייחסות/ התנגדות לשינוי היעוד.	תכנית בשטח של 16.5 ד' המשנה יעוד מחקלאות למלונאות נופש ובה מוצעת הקמת מלון וספא כ-800 מ' מערבית לדליית אל כרמל. התכנית היא בשטח פתוח, קרקע חקלאית מוכרזת אך לא מעובדת.	28.7.09 עד/251/א אזור מלונאות ונופש בדאלית אל כרמל
ההכרעה נדחתה בכמה חודשים עד למיצוי תהליך שיתוף הציבור.	תכנית המבוססת על תכנית אב למרחב ביוספרי. עיקר השטח הוא חקלאי ופתוח ויש בה הגדרות לסוגים השונים של השטחים. בשטחים החקלאיים מוטמעת תכנית אחרת המציבה מגבלות להקמת מבני משק בחלק מהשטחים החקלאיים.	11.8.09 305/02/6 תכנית מתאר למזרח לכיש
התכנית אושרה.	תכנית ששטחה כ-220 ד' שהיא דיוק ופירוט שטח בתמ"א 22 של חורשה קיימת דרומית לקיבוץ נירים. השטח בדרום התכנית הוא קרקע חקלאית מוכרזת המשנה יעוד ליער (בפועל יער קיים). כמו כן מוצע מוקד פיתוח של 65 מ"ר. השטח לא במשבצת חקלאית.	18.8.09 536/03/7 חורשת מעון
התכנית אושרה.	תכנית ששטחה כ-2,550 ד' המפרטת ומדייקת את שטחי היער ומציעה שני מוקדים גדולים יחסית. חלק מהשטח הוא יער על חשבון קרקע חקלאית.	18.8.09 457/03/7 פארק יער נחל גרר

ההחלטה ⁶	מהות הבקשה/מטרת התכנית	תאריך, שם התכנית ומספרה
<p>התכנית אושרה כולל מוקדי הפיתוח עם הערות הועדה:</p> <p>הועדה המחוזית צריכה לבחון את היקפי הבינוי במוקדים בעת הוצאת היתרי הבניה. השימוש של חנות לציד טיולים וכ"ו שאינה מחויבת להיות בשטח פתוח יושמט.</p> <p>נושא שינוי ייעוד, אם קיים, לא עלה בדיון.</p>	<p>תכנית בשטח של כ-26,500 ד' לחלקו המערבי של נחל חרוד. מטרתה (יחד עם התכנית לחלק המזרחי המופקד): יצירת מערכת אזורית רצופה של שטחים פתוחים וחקלאיים, שימור ושיקום הנחל ופיתוח מבוקר של הרצועות לאורך הנחל לתיירות ופנאי.</p> <p>התכנית חלה על שטח חקלאי נרחב "וכלל, שומרת על ייעודו".</p>	<p>18.8.09</p> <p>ג/17251</p> <p>נחל חרוד מערב</p>
<p>הועדה החליטה לשוב ולדון לאחר קבלת חוות דעת של משרד התחבורה והחברה הלאומית לדרכים.</p> <p>נושא שינוי היעוד לא עלה בדיון ולא בהחלטה.</p>	<p>תכנית בשטח של 102 ד' הכוללת שתי תחנות תדלוק מדרגה ב', משני צידי דרך מס' 2. רוב השטח חל על קרקע חקלאית מוכרזת במשבצת מושב הבונים. חלק קטן מעובד ורוב השטח הוא (לדברי היזמים) שטח חקלאי "שולי".</p> <p>מדובר בתחנות הממוקמות מתחת לגשר הכניסה למושב.</p>	<p>18.8.09</p> <p>חכ/1/א/1</p> <p>תחנת תדלוק תחת גשר הבונים, כביש מס 2</p>
<p>התכנית אושרה ללא התייחסות/התנגדות לשינוי הייעוד.</p>	<p>תכנית של 5 ד'. שינוי ייעוד מחקלאי למבני משק עבור מרכז מזון וחומרי גלם, צמוד לאזור תעשייה קיים. נבחרה החלופה הפחות נצפית.</p>	<p>15.9.09</p> <p>ג/17850</p> <p>מרכז מזון למכון תערוכת, צמח</p>
<p>התכנית אושרה ללא התייחסות/התנגדות לשינוי הייעוד.</p>	<p>תכנית ששטחה כ-36 ד', על קרקע חקלאית מוכרזת, לא מעובדת</p>	<p>15.9.09</p> <p>ג/17822</p> <p>בית עלמין דרומי, סכנין</p>
<p>התכנית אושרה¹⁰.</p>	<p>שינוי ייעוד מקרקע חקלאית ל"חקלאי מיוחד" לצורך הרחבת רפת עם הקף בינוי של 10,500 מ"ר.</p>	<p>15.9.09</p> <p>ג/15814</p> <p>חקלאי מיוחד ומבנה משק משולב בתיירות, משק 19 בית הלל</p>
<p>התכנית אושרה.</p>	<p>תכנית קטנה של 3 ד' שהמציעה שינוי ייעוד משטח חקלאי לתחנת תדלוק, צמוד לכביש הגישה למושב. השטח מוגדר קרקע חקלאית.</p>	<p>22.9.09</p> <p>חמ/מק/410/23</p> <p>תחנת תדלוק במושב חדיד</p>

החלטה ⁶	מהות הבקשה/מטרת התכנית	תאריך, שם התכנית ומספרה
התכנית אושרה ¹¹ .	תכנית מתאר כוללת למועצה המקומית בשטח של כ-3,600 ד'.	29.9.09 13164/ג תכנית מתאר כעביה טבאש חגיגרה
התכנית לא אושרה מהנימוקים כי האזור רגיש מבחינה נופית וסביבתית וניתן לשלב את הלולים במקום אחר ביישוב.	תכנית בשטח 4 ד' שמטרתה מתן לגיטימציה ללול עופות קיים בשטח והרחבתו. התכנית על קרקע חקלאית.	29.9.09 17433/ג ייעוד שטח ללול תרנגולות, אלמנסורה, מג'אר
התכנית אושרה בנימוק שמיקום הלולים תואם את דרישות משרד החקלאות.	תכנית בשטח 50 ד' שמטרתה שינוי יעוד קרקע חקלאית למבני משק לשם מתן לגיטימציה ללולים קיימים והקמת לולים חדשים. התכנית על קרקע חקלאית מוכרזת.	29.9.09 17759/ג חוות לולים קיבוץ תל קציר
התכנית אושרה. יעוד השטח יהיה "מבני משק".	התכנית להרחבת חוות לולים מצפון לקיבוץ. השטח הוא קרקע חקלאית מוכרזת.	29.9.09 17682/ג חוות לולים, מחניים
התכנית אושרה ²¹ .	מסגרת תכנונית לפרויקט של חקלאות בת קיימא לאוכלוסייה הבדואית (כולל הנחיות הקשורות לתעסוקה, מבנים, דרכים ועוד) והסדרת שטח יער לאורך נחל יתיר.	29.9.09 268/03/11 פרויקט בר קיימא: ואדי עתיר והסדרת פארק יער פארק מוצע לאורך נחל יתיר
התכנית אושרה. בהחלטתה פנתה הולנת"ע לועדה המחוזית שלא תחליט על הפקדתן של תכניות דומות עד לעריכת בחינה כוללת בנושא לולי הפטם והמיקומים הרצויים להקמתם.	תכנית בשטח של 11.5 ד' במרחק של כ-1.2 ק"מ צפונית לחורפיש על שטח חקלאי מוכרז, מעובד בפועל (הצמוד לשמורת טבע). התכנית גם כוללת שטח שהיה מיועד למבני משק ועתה הופכת אותו ליעוד חקלאי.	20.10.09 17786/ג הקמת מבנה משק לול לפיטום בסמוך לחורפיש
התכנית אושרה	תכנון מחדש של אזור המגורים ושטחי הציבור בקיבוץ תוך שינוי יעוד בין היתר מחקלאי לשטח ציבורי פתוח ודרך.	20.10.09 6/152/03/6 אזור מגורים קיבוץ ניצנים

סכר

נספחים

נספח מס' 1 : החלטות ממשלה, על פי נושא ההחלטה

1. שטחים פתוחים

מס' החלטה, נושא ותאריך	עיקרי ההחלטה
<p>4466</p> <p>קידום הקמת פארק איילון - פארק אריאל שרון</p> <p>1.2.09</p>	<p>לפעול בהקדם ליישום החלטות הממשלה הקודמות בנושא, ובין היתר לקדם הקצאת זכויות חכירה או זכויות אחרות שיוחלט עליהן לחברה³¹, בשטחים מתוך מקרקעי הפארק. לצורך כך, ממ"י יגיש לשר להגנת הסביבה, לשר הבינוי והשיכון ולשר האוצר דו"ח הכולל פירוט המחזיקים ובעלי הזכויות במקרקעין. בניהול המינהל שבתחום שטח הפארק המאושר לפי תמ"מ 3/5, ודו"ח של השומות המתאימות לכל שטח שבתכנית העבודה של החברה.</p> <p>תכנית פעולה לקידום הפרויקט שתכלול לוחות זמנים, סדרי עדיפויות לפיתוח ומקורות מימון, תוגש לשרים תוך שלושה חודשים ממועד הגשת הדו"חות הנ"ל ע"י מנכ"ל המשרד להגנת הסביבה, מנהל ממ"י והממונה על התקציבים באוצר.</p>
<p>794</p> <p>פיתוח פארק נחל באר שבע 12.10.09</p>	<p>בהמשך להחלטות הממשלה בנושא פיתוח פארק נחל באר שבע ובמסגרת מדיניות ממשלת ישראל לפיתוח הנגב ומטרופולין באר שבע ולשיפור איכות החיים בהם לטובת תושבי הנגב כולו:</p> <p>להטיל על צוות בין משרדי לקבוע את המבנה הארגוני המתאים להקמת הפארק.</p> <p>הפרויקט נועד להשגת המטרות הבאות: א. שיקום נופי של נחל באר שבע וסביבתו, סילוק ומניעת מפגעים סביבתיים ושימור סביבת הנחל כשטח פתוח ונגיש לציבור. ב. שיפור איכות החיים והסביבה ופיתוח התיירות בנגב ומטרופולין באר שבע, ע"י פיתוח שטחים ציבוריים פתוחים איכותיים, תוך שמירה על סביבה בת קיימא.</p> <p>ההחלטה כוללת חלוקת אחריות ותקציבים למימון הפרויקט בין משרדי המשלה השונים.</p>

2. תכנון ובניה

מס' החלטה, נושא ותאריך	עיקרי החלטה
151 האצת רישום מקרקעין 12.5.09	לתקן את חוק התכנון והבניה כך שתוקם מכוחו ועדת משנה סטטוטורית לוועדה המחוזית לעניין רישום מקרקעין אשר תוסמך לאשר תכניות ותשריטים לצורכי רישום מקרקעין שהוכרוזו ע"י שר הבינוי והשיכון כשיכון ציבורי. לוועדה יוקנו הסמכויות של הוועדה המקומית והוועדה המחוזית בכל הקשור לאישור התוכניות הללו.
708 ועדת שרים לשיפור ויעול תחום התכנון והבניה 23.8.09	מינוי ועדת שרים לעניין שיפור ויעול הליכי התכנון והבניה שהרכבה: ראש הממשלה (יו"ר), סגן ראש הממשלה ושר הפנים, שר האוצר, שר הבינוי והשיכון, שר להגנת הסביבה, שר החקלאות ופיתוח הכפר, שר המשפטים, שר התחבורה והבטיחות בדרכים, שר התשתיות הלאומיות. הוועדה תפעל לגיבוש עקרונות ומתכונת מפורטת לשיפור ויעול הליכי התכנון והבניה. לצד ועדת השרים תפעל ועדה מקצועית בראשות מנכ"ל משרד ראש הממשלה ובהשתתפות מנכ"ל המשרד להגנת הסביבה, מנכ"ל משרד הפנים, המשנה ליועץ המשפטי לממשלה, מנהל מינהל התכנון במשרד הפנים, מנהל ממ"י והממונה על התקציבים במשרד האוצר.
777 תבנ/3 קביעת מטרות ותחומים מרכזיים לרפורמה בתחום התכנון ורישוי הבניה 2.10.09	להטיל על הוועדה המקצועית שהוקמה ע"פ החלטת הממשלה מס' 708 מיום 23.8.2009, להגיש המלצות לתכנית מפורטת לרפורמה בתחומי התכנון ורישוי הבניה. מטרות הרפורמה: א. לשפר, לקצר ולפשט את הליכי התכנון, הרישוי והבניה, על מנת להקל על צרכני מוסדות התכנון. ב. ליצור רמה גבוהה של ודאות לגבי הליך ייזום ואישור תכניות או בקשות להיתרי בניה. ג. להבטיח מענה תכנוני מלא, איכותי, גמיש ומגוון לצרכי החברה, הסביבה והמשק בישראל. הרפורמה תבוצע באמצעות חקיקת חוק תכנון ובניה חדש או ע"י חקיקת תיקון משמעותי לחוק הקיים. הוועדה תציע תיקונים עקיפים הנדרשים בחוקים אחרים ותמליץ על השינויים המבניים הנדרשים במוסדות התכנון והרישוי ובמערכות המקצועיות המנהלות אותם. נושאי הרפורמה: הגדרה מחודשת של הליכי רישוי הבניה במטרה לשפר, לקצר לייעל ולפשט את ההליכים. הגדרה מחודשת של הליכי התכנון כך, שככלל, תכנית אחת תאושר בוועדה אחת. שיפור תהליכי התכנון והרישוי ברמה הכוללת.

מס' החלטה, נושא ותאריך	עיקרי ההחלטה
824 צירוף שר התיירות לוועדת השרים לשיפור וייעול תחום התכנון והבנייה 29.10.09	לצרף את שר התיירות לוועדת השרים לשיפור וייעול תחום התכנון והבנייה.
963 תבנ/4 רפורמה בתחום התכנון והבנייה - רישוי הבנייה 26.11.09	בהמשך להחלטות הממשלה מס' 708 מיום 23.8.09 ומס' 777 מיום 2.10.09 בדבר מטרות ונושאי הרפורמה, לאשר את ההמלצות בנושא ייעול, זירוז ופישוט הליכי רישוי הבנייה, ולהטיל על משרדי הממשלה הנוגעים בדבר לפעול ליישומן בנושאים הבאים: מערכת מקוונת להגשה, בדיקה והנפקה של היתר בניה. קביעת מסלולי רישוי קצובים בזמן להיתרים מכוח תכנית מפורטת. הקמת והכשרת מכוני בקרה עצמאיים לבקרת תכן הבניה ותהליך הביצוע יצירת מערך מידע מקוון, זמין ומקיף בתחומי התכנון והבניה, השלמת קוד הבניה, ויצירת תקנות והנחיות ברורות בכל הנוגע לדרישות התכן. העלאת האיכות והכשירות של העוסקים בתחומי הבניה בועדות המקומיות ובקרב אנשי המקצוע.

3. רפורמה במינהל מקרקעי ישראל

מס' החלטה, נושא ותאריך	עיקרי ההחלטה
8 ועדת השרים לעניין רפורמה במינהל מקרקעי ישראל 5.4.09	מינוי ועדת שרים לעניין רפורמה במינהל מקרקעי ישראל שתדון ותאשר את פרטי הרפורמה. הרכב ועדת השרים: ראש הממשלה - יו"ר, שר האוצר, שר המשפטים, שר הבינוי והשיכון. משקיפים: השר להגנת הסביבה, שר החקלאות ופיתוח הכפר, שר התשתיות הלאומיות, היועץ המשפטי לממשלה, מנהל ממי"י.
189 ייעול ניהול פעילות התכנון והפיתוח במשרד הבינוי והשיכון 12.5.09	בהמשך להחלטות ממשלה מס' 3759 שעניינה רפורמה במקרקעי ישראל, מס' 2214 שעניינה קריטריונים למעורבות ממשלתית בפיתוח קרקע, ומס' 79(ממי/3): החל מ-1 ביוני 2010, כלל פעילות הפיתוח בפרויקטים הנמצאים תחת אחריותו של המשרד (חדשים וקיימים), תבוצע באמצעות גופים מבצעים שיבחרו במכרז. החל מ-1 בפברואר 2010 המשרד יצמצם בהדרגה, את פעילותו בתחום תכנון ופיתוח קרקעות באופן ישיר באמצעות המחוזות של המשרד, ותחת זאת יעבור לניהול תכנון ופיתוח קרקע באמצעות חברות מפתחות או חברות מנהלות, מהמגזר הפרטי, אשר ייבחרו במכרזים.

עיקרי החלטה	מס' החלטה, נושא ותאריך
<p>להקים רשות מקרקעין ממשלתית אשר תנהל את מקרקעי ישראל ותפקידיה יהיו:</p> <p>א. קביעת המדיניות הקרקעית שעל פיה ינוהלו מקרקעי ישראל.</p> <p>ב. שיווק קרקעות עירוניות למטרות מגורים ותעסוקה במכר והקצאת קרקעות המשמשות למטרות אחרות, במקומות ובהיקפים התואמים את צרכי המשק, לרבות הקצאת קרקעות לצרכים ציבוריים כגון מחנות צה"ל, משרדי ממשלה ותשתיות לאומיות.</p> <p>ג. רכישה והפקעה של קרקע לצרכים ציבוריים ופדיון קרקע.</p> <p>ד. ביצוע פעולות אכיפה לצורך שמירת זכויות הבעלים במקרקעין.</p> <p>ה. קידום פעולות לרישום זכויות במקרקעין בפנקסי המקרקעין.</p> <p>ו. מתן שירות לחוכרים.</p> <p>ז. איסוף והצגת מידע לציבור בדבר זמינות קרקע לתכנון ולפיתוח.</p> <p>ח. שמירה על קרקעות כמשאב לטובת הציבור, הסביבה והדורות הבאים, בין יתר תפקידיה.</p> <p>מבנה הרשות: הממשלה תמנה מועצת רשות אשר תימנה תשעה חברים. המועצה תהיה מוסמכת לקבוע את עקרונות המדיניות הקרקעית שלפיהם ינוהלו מקרקעי ישראל.</p> <p>חברי המועצה יהיו: השר הממונה (יו"ר), 6 נציגים מטעם הממשלה: מנכ"ל משרד ראש הממשלה, מנכ"ל משרד הפנים, מנכ"ל משרד החקלאות ופיתוח הכפר, מנכ"ל משרד הבינוי והשיכון, נציג שר המשפטים והממונה על התקציבים במשרד האוצר (או נציגיהם), 2 נציגים מטעם הקק"ל.</p> <p>הרשות תורכב ממטה ושלוש חטיבות - חטיבה עסקית, חטיבת שמירה על הקרקע וחטיבת שירות.</p> <p>לקבוע בחקיקה כי הבעלות בקרקע תועבר לידי חוכרים ע"פ חוזי חכירה לדורות בקרקע עירונית למטרות מגורים ותעסוקה.</p> <p>להעביר את פעילויות התכנון והפיתוח מהמינהל לרשויות המקומיות, לרשויות סטטוטוריות העוסקות ע"פ מטרותיהן בפיתוח ולמגזר הפרטי. תכנון פרויקטים שהשימוש העיקרי בהם אינו למגורים יוכל להתבצע ע"י המינהל.</p>	<p>123 (ממי/5) – תיקון החלטת ממשלה מס' 79 (ממי/3)</p> <p>רפורמה במקרקעין</p> <p>12.5.09</p>

4. תשתיות לאומיות/מכוני מחקר ארציים

עיקרי החלטה	מס' החלטה, נושא ותאריך
<p>לאשר השקעה של הממשלה בחברה לחקר ימים ואגמים לישראל בע"מ בסכום של 1.6 מיליון ₪. השקעה זו נועדה לאפשר העברת כספים לצורך המשך תפקוד החברה עד לביצוע הליך הארגון מחדש של מכוני המחקר במשרד התשתיות הלאומיות.</p>	<p>4499</p> <p>אישור השקעת הממשלה בחברה לחקר ימים ואגמים לישראל בע"מ</p> <p>8.1.09</p>

עיקרי ההחלטה	מס' החלטה, נושא ותאריך
<p>לקדם הקמתו של שדה תעופה תמנע כשדה תעופה בינלאומי ופנים ארצי למרחב אילת.</p> <p>בחינה וקידום זמינות לשדה תעופה בינלאומי אזורי משלים לנתב"ג מדרגה 2 באזור מגידו.</p> <p>בחינה וקידום זמינות לשדה תעופה פנים ארצי חלופי לשדה תעופה הרצליה באזור עין שמר כולל קידום תכנון מפורט.</p> <p>לבחון קידום תכנית מפורטת עבור שדה תעופה בינלאומי נוסף במרחב הנגב.</p> <p>קידום בדיקת היתכנות לשדה תעופה על אי בים התיכון, בהתאם להחלטת המועצה הארצית לתו"ב בנושא תמ"א 15/1.</p> <p>לבחון את האמצעים הנדרשים לניצול מיטבי של התשתיות האוויריות והקרקעיות בנתב"ג לנוכח התקדמות הטכנולוגיה, ומבלי להוסיף מגבלות סביבתיות שנקבעו בתמ"א 2/4.</p>	<p>4463</p> <p>תכנית אב לשדות התעופה בישראל</p> <p>1.2.09</p>
<p>הקמת "מינהל המחקר למדעי האדמה והים" שיהיה יחידת סמך במשרד התשתיות הלאומיות. המינהל יאחד את פעילות המכון הגיאולוגי, החברה לחקר ימים ואגמים (למעט פעילות המחקר של המרכז לחקלאות ימית), וחלק מפעילות המכון הגיאופיסי. המינהל ייעץ לממשלת ישראל בתחום מדעי האדמה והים בהתאם לצרכי החברה והמשק בישראל. ייעודו יהיה להוות גורם מרכזי בתכנון ארוך טווח של פיתוח בר-קיימא, ע"י שימוש מושכל במשאבי הטבע, והיערכות נכונה לסיכונים טבעיים ומעשה ידי אדם. תקציב הנטו של המינהל לשנת 2009 יהיה 53 מלש"ח.</p>	<p>4494</p> <p>הקמת מינהל המחקר למדעי האדמה והים והסדרת פעילות מכוני המחקר: המכון הגיאופיסי לישראל, החברה לחקר ימים ואגמים לישראל בע"מ והמכון הגיאולוגי</p> <p>19.2.09</p>
<p>החלטה שעוסקת בקידום יצרני חשמל פרטיים ובייעול הפיקוח על חברת החשמל. בין השאר כוללת:</p> <p>לפעול לאיתור וקידום אתרים להקמת תחנות לייצור חשמל.</p> <p>להנחות את מנהל מינהל התכנון במשרד הפנים לדווח לוועדת השרים לענייני חברה וכלכלה על קידום הכנת תוכנית מתאר ארצית לתשתיות משק האנרגיה-תמ"א 41.</p> <p>להטיל על מנהל מינהל התכנון (בתיאום עם משרד התשתיות הלאומיות, המשרד להגנת הסביבה וממ"י) לאתר קרקעות המתאימות להקמה של לפחות ארבע תחנות לייצור חשמל באמצעות גז טבעי, ולהכלילן בתמ"א.</p>	<p>129</p> <p>הגברת התחרות במשק החשמל</p> <p>12.5.09</p>

עיקרי החלטה	מס' החלטה, נושא ותאריך
<p>לתקן את חוק התכנון והבניה התשכ"ה-1965, באופן שהוועדה לתו"ב של תשתיות לאומיות תוסמך לדון ולאשר, בנוסף לסמכויותיה כיום, גם תמא"ות ברמה מפורטת של מתקני גז ו/או מתקני גז טבעי נוזלי, ושל פרויקטי כרייה וחציבה.</p>	<p>157 הרחבת סמכויות הוועדה לתכנון ולבניה של תשתיות לאומיות</p> <p>12.5.09</p>
<p>בין היתר נקבע בהחלטה: לפעול להקמת צינור הולכת גז טבעי לירושלים, לקדם את הקמת המקטע הצפוני של מערכת ההולכה.</p>	<p>175 הסדרת משק הגז הטבעי</p> <p>12.5.09</p>
<p>לקבוע יעד מנחה לייצור חשמל מאנרגיה מתחדשת בהיקף של 10% מצורכי האנרגיה בחשמל של המדינה לשנת 2020. לקבוע יעד ביניים של 5% לייצור חשמל מאנרגיה מתחדשת במהלך שנת 2014. להטיל על מנהל התכנון במשרד הפנים, בתיאום עם מנהל החשמל במשרד התשתיות הלאומיות, המשרד להגנת הסביבה, ממ"י ומשרד הביטחון, לאתר קרקעות המתאימות להקמת תחנות כוח מאנרגיות מתחדשות. לאתר קרקעות באזור הנגב והערבה בפרט המתאימות להקמת תחנות כוח בטכנולוגיות- סולארי ורוח. להטיל על משרד התשתיות הלאומיות וממ"י להשלים נהלי הקצאת קרקע לצורך הקמת תחנות כוח. להנחות את הרשות לשירותים ציבוריים- חשמל, לבחון תעריפים ואמות מידה ליישום מדיניות הממשלה לעידוד הקמת מתקני ייצור חשמל מאנרגיות מתחדשות בהיקף כולל של 500 מגה ואט. בחינת הרשות תתבסס על מודלים בינלאומיים לעידוד הקמת תחנות כוח המבוססות על אנרגיה מתחדשת, בהתאמות הנדרשות למשק הישראלי. על מנת להעמיד תמריצי מיסוי לקידום ייצור מתקני אנרגיות מתחדשות ורכיביהם יגבש שר האוצר, את הדרך להרחבת תחומי הפעולה המוגדרים בחוק עידוד השקעות הון גם לגבי השקעה במו"פ בתחום האנרגיה המתחדשת וכן לגבי השקעות ישירות לאימוץ טכנולוגיות של אנרגיה מתחדשת ולייצור מתקני אנרגיות מתחדשות ומרכיביהם על ידי מפעלים והכל כהוראת שעה. להטיל על מינהל מקרקעי ישראל בהתאם למפורט בסעיף 4 לעיל ובתיאום עם המועצה האזורית חבל אילות, לפרסם מכרזי קרקע בשטח המוא"ז לתכנון ופיתוח הקמת 3 תחנות כוח בטכנולוגיות סולאריות.</p>	<p>4450 קביעת יעד מנחה וגיבוש כלים לקידום אנרגיות מתחדשות בפרט באזור הנגב והערבה</p> <p>29.1.09</p>

עיקרי ההחלטה	מס' החלטה, נושא ותאריך
<p>הסמכת חברת "פי.אס.פי. השקעות בע"מ" להכין תכנית לתשתית לאומית להקמת תחנת כוח בהספק של 300 מגה-ואט בשיטת אגירה שאובה בשטחי הקיבוצים מעלה הגלובע ורשפים ולהגישה לוועדה הארצית לתו"ב של תשתיות לאומיות.</p>	<p>530</p> <p>הסמכת "פי.אס.פי. השקעות בע"מ" להכין תכנית לתשתית לאומית ולהגישה לוועדה הארצית לתכנון ובנייה של תשתיות לאומיות</p> <p>9.7.09</p>
<p>הסמכת חברת "אגירה שאובה אלקטרה שותפות מוגבלת בע"מ", להכין תכנית לתשתית לאומית להקמת תחנת כוח בהספק של 220 מגה ואט בשיטת אגירה שאובה באזור נשר ולהגישה לוועדה הארצית לתו"ב של תשתיות לאומיות.</p>	<p>531</p> <p>הסמכת "כלל תעשיות והשקעות בע"מ" להכין תכנית לתשתית לאומית ולהגישה לוועדה הארצית לתכנון ובנייה של תשתיות לאומיות</p> <p>9.7.09</p>
<p>הסמכת חברת "אגירה שאובה אלקטרה שותפות מוגבלת בע"מ", להכין תכנית לתשתית לאומית להקמת תחנת כוח בהספק של 220 מגה ואט בשיטת אגירה שאובה באזור מנרה ולהגישה לוועדה הארצית לתו"ב של תשתיות לאומיות.</p>	<p>532</p> <p>הסמכת "אגירה שאובה אלקטרה שותפות מוגבלת בע"מ" להכין תכנית לתשתית לאומית ולהגישה לוועדה הארצית לתכנון ובנייה של תשתיות לאומיות</p> <p>9.7.09</p>
<p>להסמיך את חברת תה"ל אנרגית מיס בע"מ, להכין תכנית לתשתית לאומית להקמת תחנת כוח בהספק של כ-300-מגה-ואט בשיטת אגירה שאובה בשטחי הקיבוצים גשר, נווה-אור, ומושב שיתופי מולדת, ולהגישה לוועדה הארצית לתו"ב של תשתיות לאומיות.</p>	<p>698</p> <p>הסמכת "אגירה שאובה אלקטרה שותפות מוגבלת בע"מ" להכין תכנית לתשתית לאומית ולהגישה לוועדה הארצית לתכנון ובנייה של תשתיות לאומיות</p> <p>20.8.09</p>
<p>למנות ועדת שרים לעניין קידום, פיתוח ויישום אנרגיות מתחדשות. (הרכב הועדה כלול בהחלטה).</p> <p>הוועדה תעסוק בקידום, פיתוח ויישום אנרגיות מתחדשות, לרבות ביישום החלטות ממשלה הקיימות בעניין זה, ותגבש אמצעים תחיקתיים, מנהליים ואחרים לקידום השימוש באנרגיות מתחדשות.</p>	<p>1148</p> <p>ועדת שרים לעניין קידום, פיתוח ויישום אנרגיות מתחדשות 27.12.09</p>

5. דרכים ותחבורה

מס' החלטה, נושא ותאריך	עיקרי ההחלטה
4568 תכנית מתאר ארצית לדרכים - תמ"א 95/3 - שינוי התוויית דרך אזורית 561 29.3.09	אישור התמ"א.

6. התיישבות חדשה

מס' החלטה, נושא ותאריך	עיקרי ההחלטה
906 תכנון הקמת אתר מגורים זמני ביישוב ניר עקיבא עבור מפוני כפר דרום 19.11.09	להעמיד למשרד הבינוי והשיכון תקציב בסך של 0.4 מיליון ש"ח לטובת תכנון אתר מגורים זמני ביישוב ניר עקיבא עבור גרעין מפונים-זכאים יוצאי כפר דרום, המיועד להתיישב ביישוב זה ולהקים בו בתי-קבע.
1023 הוספת תקציב להקמת היישובים חלוצית 1 וחלוצית 4 6.12.09	משרד האוצר יעמיד למשרד הבינוי והשיכון תקציב נוסף בסך 8.69 מלש"ח לצורך הקמת מבני ציבור ביישובים חלוצית 1 וחלוצית 4 (בתי כנסת, מקוואות, מעונות יום, מועדונים, מבני מזכירות, מבני מרפאות).
1151 בחינת הקמת יישובים חדשים במועצה האזורית נחל שורק 27.12.09	לבחון הקמת 2 יישובים קהילתיים דתיים חדשים למפוני גוש קטיף בסמיכות ליישובים יסודות וחפץ חיים במועצה האזורית נחל שורק. להטיל על יו"ר המועצה הארצית לתו"ב להביא את נושא הקמת היישובים לדיון בפני המועצה הארצית, לצורך בחינת מגוון ההיבטים התכנוניים והיבטים נוספים הכרוכים בהם, ולגיבוש המלצתה בנושא והגשתה לממשלה, במסגרת תפקידה ליעץ לממשלה. להטיל על משרד האוצר להגיש לממשלה התייחסות בהיבט הכלכלי-תקציבי הכרוך בנושא.

7. התיישבות הבדואים בנגב

עיקרי ההחלטה	מס' החלטה, נושא ותאריך
<p>בהמשך להחלטות הממשלה מס' 1999 מיום 15.7.07 ומס' 2491 מיום 28.10.07, ולדו"ח הוועדה להצעת מדיניות להסדרת התיישבות הבדואים בנגב (ועדת גולדברג):</p> <p>התשתית להסדרת סוגיית התיישבות הבדואים בנגב תהיה:</p> <p>גיבוש מדיניות מערכתית כוללת המשלבת טיפול בנושא הקרקע ובנושא תכנון והסדרת ההתיישבות.</p> <p>גיבוש מדיניות אשר תביא בחשבון את צרכי האוכלוסייה הבדואית, את תביעותיה לזכויות בקרקע, את צרכי המדינה ואת משאביה הקרקעיים והכספיים.</p> <p>גיבוש מדיניות אשר תהא בת-יישום בתוך תקופה קצרה, באופן שיהא בו כדי לבסס ולחזק את מערכת יחסי האמון בין הבדואים לבין המדינה.</p> <p>הסדרת הסוגיה תיעשה ככל הניתן וככל הנדרש בחקיקה כך שיובטח פתרון מקיף, מוגדר ועקבי.</p> <p>למנות צוות יישום ויישוב הסתייגויות אשר יגיש לממשלה מתווה מפורט ובר-יישום להסדרת התיישבות הבדואים בנגב.</p> <p>להנחות את הצוות להגיש לממשלה תוכנית ליישום בסוגיות מנגנון ההצטרפות לתהליך ההסדר, הקרקע, ההתיישבות, תהליכי התכנון, האכיפה האזרחית וחיזוק מנגנון הביצוע, לרבות התייחסות לנושאים שיוסדרו בחקיקה.</p>	<p>4411</p> <p>דו"ח להצעת מדיניות להסדרת התיישבות הבדואים בנגב (ועדת גולדברג)</p> <p>18.1.09</p>

8. קבורה

עיקרי ההחלטה	מס' החלטה, נושא ותאריך
<p>עידוד של קבורה רוויה צפופה (חלקות קבורה רוויה שבהן צפיפות יחידות הקבורה היא לפחות 1,500 יחידות לדונם) ע"י תוספת תשלום לגופי הקבורה בסכום של 2,000 ₪ לקבר (במקום סכום של עד 1,000 ₪).</p>	<p>4499 (קבר/16)</p> <p>המשך להחלטה מס' 1615 "תעריפי קבורה באזור המרכז וירושלים ועידוד הקבורה הרוויה"</p> <p>19.2.09</p>

9. משק המים

עיקרי החלטה	מס' החלטה, נושא ותאריך
<p>על היטל המחסור במים על צריכה ביתית יחולו העקרונות הבאים:</p> <p>ההיטל יחול בכל חודש על צריכת מים בהיקף שעולה על 4 מ"ק לנפש לכלל השימושים הביתיים.</p> <p>בישובים בהם במוצע השנתי של השנים 2006 עד 2008, היו למעלה מ- 20 ימים בהם הטמפרטורה עלתה על 40 מעלות, גובה סכום ההיטל יעמוד על 80% מגובה ההיטל.</p> <p>גובה היטל המחסור: 20 ש"ח בעד כל מ"ק.</p> <p>אם צרכן המים לא העביר את היטל המחסור, כולו או חלקו, לספק המים במועד האחרון לתשלום, ייוספו לסכום האמור תשלומי פיגורים.</p> <p>(החלטה הממשלה מסדירה גם באופן מפורט את היחסים בין ספק המים לאוצר).</p>	<p>132</p> <p>היטל בשל המחסור במים</p> <p>12.5.09</p>
<p>בין היתר הוחלט: ביטול פרק ב' - מים, למעט סעיף 2(א1)</p> <p>להצעת החוק, שעניינו קביעת מטרה נוספת למטרות החוק לניצול יעיל של מי הנגר העילי כמקור מים.</p>	<p>159</p> <p>הצעת חוק ההסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב והמדיניות הכלכלית לשנת הכספים התשס"ט, 2009-2008)</p> <p>12.5.09</p>
<p>אישור שתי חברות בת ממשלתיות לתכנון, מימון והקמה, ניהול, תפעול ואחזקת מתקן התפלה באשדוד:</p> <p>חברת אשדוד התפלה בע"מ - שמטרתה: ייזום, תכנון, מימון והקמה של מתקן ההתפלה באשדוד.</p> <p>חברת אשדוד התפלה- תפעול בע"מ - שמטרתה: ניהול, תפעול ואחזקה של מתקן ההתפלה.</p>	<p>335 חכ/17</p> <p>הקמת חברות בת של חברת "מקורות פיתוח וייזום בע"מ" לשם תכנון, מימון, הקמה, ניהול ותפעול של מתקן ההתפלה באשדוד</p> <p>4.6.09</p>

10. התחדשות עירונית

מס' החלטה, נושא ותאריך	עיקרי החלטה
152	לתקן את חוק התכנון והבניה כך שתוקם מכוחו, בהוראת שעה שתוקפה 5 שנים, במחוזות שייקבעו ועדת משנה סטטוטורית לוועדה המחוזית לתוכניות פינוי לשם בינוי (הועדה לתוכניות פינוי ובינוי) שתוסמך לאשר תכניות החלות על מתחם לפינוי לשם בינוי או לעיבוי בניה. (ההחלטה כוללת את הרכב הועדה וסמכויותיה ולבסוף):
12.5.09	להטיל על שר הבינוי והשיכון להנחות את הועדה להתחדשות עירונית ליזום, בשיתוף עם הרשויות המקומיות הרלוונטיות, הגשה לוועדה לתוכניות לפינוי ובינוי לפחות 5 תכניות לפינוי ובינוי עד סוף שנת 2010.
580	הארכת תוקפן של ההכרזות על מתחמים לפינוי לשם בינוי בבני-ברק ביהוד, בתל אביב, נס ציונה, נתניה ומתחם לעיבוי בניה בחיפה.
822	הארכת תוקפן של ההכרזות על מתחמים לפינוי לשם בינוי בנתניה, פתח תקווה, רחובות, קריית ביאליק ומתחמים לעיבוי בניה בטירת הכרמל, מגדל העמק, קריית ביאליק.
16.7.09	הארכת תוקף של הכרזות על מתחמים להתחדשות עירונית
26.10.09	הארכת תוקף של הכרזות על מתחמים להתחדשות עירונית

11. פיתוח הנגב והגליל/פיתוח הפריפריה

מס' החלטה, נושא ותאריך	עיקרי החלטה
180	תיקון החלטה מס' 3967 (2008): להטיל על מנכ"ל משרד התמ"ת להמליץ לשרים על גבולות אזורי התעשייה המרחביים. אמות המידה, תכלולה: מיקומם של אזורי תעשייה קיימים ועתודות הקרקע בהם, קירבה למרכזים אקדמיים שעיסוקם, בין היתר, בתחומים רלוונטיים לתעשייה, קירבה לתשתיות תחבורה, אפשרויות הפיתוח באותם אזורים, המרחק בין אזורי התעשייה המרחביים לכשיקומו ופוטנציאלי הצמיחה בהם, בשים לב לפיזורם הגיאוגרפי של אזורי התעשייה המוצעים ולישימות התוכנית המוצעת לגבי אזור תעשייה מסוים.
1/נ/691	במסגרת מדיניות ממשלת ישראל לפתח את אזור הנגב, להמשיך את פיתוח העיר העתיקה באר שבע.
13.8.09	פיתוח העיר העתיקה באר שבע

מס' החלטה, נושא ותאריך	עיקרי ההחלטה
694	לסייע למשרד התמ"ת לפתח ולשדרג את תשתיות אזורי התעשייה והמלאכה הוותיקים הממוקמים ביישובי הנגב והגליל על מנת לשפר את התשתיות והדימוי של אזורי תעשייה אלו, למשוך מפעלים פוטנציאליים, לעצור את תהליך נטישת המפעלים התעשייתיים ולהגדיל את אחוז שיווק המגרשים למפעלים חדשים.
13.8.09	תוקם ועדה בין משרדית משותפת למשרד התמ"ת ולמשרד לפיתוח הנגב והגליל, לגיבוש קריטריונים ואמות המידה לפיתוח התשתיות באזורי התעשייה והמלאכה.

12. חקלאות והמרחב הכפרי

מס' החלטה, נושא ותאריך	עיקרי ההחלטה
601	פעילות החטיבה להתיישבות של ההסתדרות הציונית העולמית בתחום פיתוח ההתיישבות הכפרית החקלאית תקדם את המטרות הבאות: שמירה על שטחים פתוחים וערכי סביבה ונוף ושילובם עם המרחב הכפרי; תכנון כולל בר קיימא של הישובים הכפריים בהתאמה לשינויי הזמן; (ועוד)
19.7.09	
4491	התמיכה באה לסייע לחקלאים להיערך לעמידה בכמויות המים שהוקצו להם בשנת 2009.
19.2.09	חקלאי יהיה רשאי להודיע על ויתור מרצון על כמות מים שפירים מתוך כמות המים השפירים שנצרכה על ידו בשנת 2008. בגין כמות המים המופחתת מרצון תינתן תמיכה בסכום שבין 2.58 ש"ח למטר מעוקב לבין 2.7 ש"ח למטר מעוקב; הסכום המדויק של התמיכה למטר מעוקב ייקבע בהתאם לכמות הכוללת המופחתת מרצון ע"י כלל החקלאים ולמגבלת התקציב.
	הזכאות לתמיכה תהא כפופה לכך שהחקלאי לא חרג ביותר מ- 6% מהקצאתו לשנת 2009.
	(הרשות הממשלתית למים ולביוב רשאית לקבוע אזורים ו/או רישיונות שלגביהם לא תינתן אפשרות להפחתה, מטעמים הידרולוגיים ואחרים).

13. זיהום אוויר ושינויי אקלים

מס' החלטה, נושא ותאריך	עיקרי ההחלטה
250 ועדת השרים להגנת הסביבה וההיערכות לשינויי אקלים 24.5.09	מינוי ועדת שרים להגנת הסביבה ולהיערכות לשינויי אקלים. הרכב הועדה: השר להגנת הסביבה (יו"ר), שר האוצר, שר הבינוי והשיכון, שר החקלאות ופיתוח הכפר, שר המדע והטכנולוגיה, שר המשפטים, שר התחבורה והבטיחות בדרכים, שר התקשורת, שר התשתיות הלאומיות (ועוד 4 שרים ללא תיק). סמכויות הועדה: לתאם בין משרדי הממשלה בנוגע לפעולות לשמירת איכות הסביבה ומניעת מפגעים, לרבות הטיפול בחומרים מסוכנים וכן בנושא היערכות לשינויי האקלים. בנוסף, בנושאים הקשורים להקמתו ולתפעולו של אנטנות לטלפונים סלולאריים, אנטנות לשידורי רדיו ואנטנות לשידורי טלוויזיה בהיבטים הציבוריים הקשורים לקרינה המופקת ממתקנים אלה והשפעותיה.
474 (חמ/1) החלטה של ועדת השרים להגנת הסביבה וההיערכות לשינויי אקלים: היערכות ישראל לשינויי אקלים- היערכות ומוכנות לשינויי אקלים והפחתת פליטות גזי חממה 25.6.09	הקמת ועדת מנכ"לים בראשות מנכ"ל המשרד להגנת הסביבה, להיערכות והסתגלות לשינויי אקלים והפחתת פליטות גזי חממה. ועדת המנכ"לים תגבש המלצה לתוכנית פעולה לאומית להפחתת פליטות גזי החממה (MITIGATION) בישראל, ותקבע בין היתר: יעדים לאומיים להפחתת פליטות גזי חממה; קריטריונים לפיהם יחושבו יעדי ההפחתה; אמצעי הפחתה ודרכי יישום; לוחות זמנים ואבני דרך; היבטים כלכליים ותקציביים הנובעים מיישום אמצעי ההפחתה; קביעת מדדי תפוקה ותוצאה לעמידה ביעדי תוכנית הפעולה הלאומית. למנות צוותי עבודה לגיבוש המלצה למדיניות ותוכניות הפחתה של פליטות גזי חממה בתחומים: שימור והתייעלות אנרגטית, בניה ודירור, ייעול תהליכי ייצור חשמל, תחבורה, חקלאות, פסולת, שימושי קרקע, מים ואנרגיות מתחדשות. תוכניות הפעולה של הצוותים יכללו: פירוט של מכלול אמצעי הפחתה הקיימים והמוצעים וכן תמריצים כלכליים להפחתה; פוטנציאל הפחתה של כל אמצעי; היבטים כלכליים ותקציביים הנובעים מיישום התוכנית המוצעת, בכלל זה בחינת עלות-תועלת של אמצעי הפחתה המפורטים; המלצות ליישום; הערכת לוחות זמנים ליישום האמצעים והשגת ההפחתה הנובעת מהם. ועדת המנכ"לים תמנה צוותי עבודה להכנת המלצה לתוכנית לאומית להיערכות והסתגלות לשינויי אקלים, בין השאר בתחומים הבאים: שינויים בדרישה לאנרגיה לקירור וחימום, משאבי מים, חקלאות, בניה, בריאות הציבור, תשתיות חופיות, ניקוז וסחף, כלכלה וביטוח, היבטים גיאואסטרטגיים, המגוון הביולוגי ובתי גידול טבעיים ותיירות.

14. פסולת ומחזור

מס' החלטה, נושא ותאריך	עיקרי ההחלטה
136 שיפור אופן הקצאת כספי קרן שמירת הניקיון 12.5.09	לבטל את הדרישה לאישור ועדת הכלכלה של הכנסת כתנאי לשימוש והוצאת כספים המועברים לקרן לפי הוראות חוק הפיקדון על מיכלי משקה. לקבוע בחוק שמירת הניקיון, כי ניתן יהיה לעשות שימוש בכספי היטל ההטמנה גם לשיקום אתרי פסולת, טיפול במפגעי אסבסט וחינוך והסברה לשמירה על איכות נאותה של הסביבה.

מס' החלטה, נושא ותאריך	עיקרי החלטה
159 הצעת חוק ההסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב והמדיניות הכלכלית לשנת הכספים התשס"ט, 2008-2009) 12.5.09	בין היתר הוחלט: בפרק ג' - מיחזור פסולת בנין, לקבוע מנגנון לפיו יינתן פיצוי לבעל מחצבה החייב במיחזור, בגין השקעה בציוד שרכש למפעל המיחזור, ואשר מטעמים שאינם תלויים בו נמנע ממנו להמשיך לעסוק בחציבה.

15. ים תיכון/ים המלח

מס' החלטה, נושא ותאריך	עיקרי החלטה
4562 אשרור הפרוטוקול בדבר ההגנה על הים התיכון נגד זיהום ממקורות יבשתיים ומפעילויות יבשתיות 26.3.09	אישור הפרוטוקול.
783 חכ/28 החברה להגנות ים המלח בע"מ - הוספת מטרה למטרות החברה (ביצוע מטלות עבור המדינה בתחום אי יציבות הקרקע באזור ים המלח) 8.10.09	אשר את החלטת האסיפה הכללית של "החברה להגנות ים המלח בע"מ" בדבר תיקון מטרות החברה כך שיתווסף: "כך תוכל החברה לנהל או לבצע מטלות עבור המדינה במסגרת הטיפול בנושא אי יציבות הקרקע באזור ים המלח, ובכלל זה טיפול בנושא הבולענים בהתאם להזמנות עבודה ממשרד התיירות, מעת לעת".

16. שיתוף פעולה והסכמים בינלאומיים בנושאי סביבה

מס' החלטה, נושא ותאריך	עיקרי החלטה
4421 אשרור הסכם בין ממשלת מדינת ישראל לבין ממשלת הרפובליקה הצרפתית בדבר שיתוף פעולה בעניינים סביבתיים, בניהול משאבי מים, בשימור הטבע והתייעלות אנרגטית 22.1.09	אשרור ההסכם.
1160 אישור הסכם תכנית שיתוף פעולה חוצה גבולות באגן הים התיכון, במסגרת מכשיר המימון האירופי לשכנות ולשותפות: - CBC ENPI BASIN SEA MEDITERRANEAN ROGRAMME 30.12.09	לאשר את ההסכם בין האיחוד האירופי לבין מדינת ישראל בדבר "תכנית שיתוף פעולה חוצה גבולות באגן הים התיכון".

17. תיירות/מורשת/דת

עיקרי ההחלטה	מס' החלטה, נושא ותאריך
מוזכיר הממשלה יגיש הצעה בעניין שיקום אתר עבדת לאלתר ויפעיל צוות בהרכב המנכ"לים של משרדי האוצר, ביטחון הפנים, הגנת הסביבה, התיירות, התרבות והספורט ופיתוח הנגב והגליל, אשר יביא המלצות בדבר איגום משאבים והתייחסות לנכסי תרבות, לרבות השמירה עליהן.	805 פגיעה בגן הלאומי עבדת - אתר מורשת עולמית 18.10.09
בהמשך להחלטת הממשלה מס' 805 מיום 18.10.2009 ובהתאם להמלצות צוות מנכ"לים: הממשלה רושמת לפניה כי עלות שיקום הנזקים שנגרמו בפעולות ונדליזם לגן לאומי עבדת ביום 5.10.2009, ע"פ אומדן רשות הטבע והגנים, מסתכמת בכ-8.7 מיליון ₪. להשתתף בעלות השיקום בסכום שלא יעלה על 7.2 מיליון ₪.	1018 שיקום הגן הלאומי עבדת - אתר מורשת עולמית 6.12.09

18. שונות

עיקרי ההחלטה	מס' החלטה, נושא ותאריך
אישור עקרוני של טיוטת חוק הרשויות המקומיות (אכיפה סביבתית סמכויות פקחים (תיקון), התשס"ט 2009. הסמכת ועדת השרים לענייני חקיקה לאשר על דעת הממשלה את הנוסח הסופי של הצעת החוק לשם הגשתה המיידית לכנסת.	349 טיוטת חוק הרשויות המקומיות (אכיפה סביבתית - סמכויות פקחים) (תיקון), התשס"ט, 2009 - הסמכת ועדת השרים לענייני חקיקה 7.6.09
לצורך ייעול עבודת הממשלה בהיבטיה הסביבתיים, והפחתת ההשפעות החיצוניות השליליות הנובעות מפעילותם של משרדי הממשלה, יבוצעו הפעולות המפורטות להלן: הפחתה בצריכת משאבים - משרדי הממשלה יחויבו בהפחתת רמת הצריכה הכוללת שלהם בתחומי המים, החשמל והנייר החל מחודש יוני שנת 2010. כלי רכב מעוטי זיהום - במכרזי מנהל הרכש לרכישת כלי רכב ממשלתיים תיקבע דרגת זיהום מקסימאלית לכל קבוצה בתיאום עם המשרד להגנת הסביבה.	1057 "ממשלה ירוקה" - ייעול התפעול של משרדי הממשלה 13.12.09

נספח מס' 2 – החלטות מועצת מינהל מקרקעי ישראל

עיקרי החלטה	תאריך, שם, ומספר החלטה
<p>תיקון החלטה מס' 1079 הקובעת כללים לפרסום מכרזים ע"י ממ"י. התיקון מתייחס לאזורי עדיפות לאומית וירושלים וקובע כי באזורים אלו, רשאית הנהלת המנהל, בתיאום עם משרד האוצר והקק"ל, להורות על עריכת אומדן לשווי הקרקע המשווקת במכרז ובלבד שהוצעו במכרז שלוש הצעות כשרות.</p>	<p>5.1.09, החלטה מס' 1167:</p> <p>פרסום מכרזים</p>
<p>קביעת כללים לאופן פריסת תשלומי דמי החכירה המהווים בהקצאות קרקעות חדשות לתעסוקה. מעבר לאופן הפריסה של דמי החכירה והוצאות הפיתוח, קובעת ההחלטה, מה יעשה ליזם שלא יעמוד בתנאי העסקה ותשלומיה:</p> <p>במידה והיזם לא יעמוד בתנאי העסקה, תבוטל העסקה והוצאות הפיתוח יוחזרו אך ורק לאחר שהקרקע תשווק לאחר, וישולמו בגינם הוצאות הפיתוח.</p> <p>חוזה החכירה של יזם אשר לא יעמוד בהוראות החוזה, לרבות בעניין הסדר התשלומים, יפקע, וינקטו לגביו צעדים לפינוי מהקרקע.</p> <p>בנוסף, כנגד יזם שלא יעמוד בהסדר התשלומים, ינקטו צעדים לגביית ריבית פיגורים וביטול ההקצאה ע"פ כללים שיקבעו ע"י הנהלת המינהל.</p>	<p>5.1.09, החלטה מס' 1168:</p> <p>פריסת תשלומים בהקצאת קרקע לתעסוקה</p>
<p>החלטה העוסקת במדיניות הקצאת קרקעות אשר קובעת, כי החל משנת 2011 יקצה ממ"י אך ורק קרקעות אשר הושלם לגביהן הליך הפרצלציה והן נרשמו כחלקות נפרדות בלשכת רישום המקרקעין. עוד בהחלטה לגבי תכנית השיווק: המינהל יהיה אחראי להכנת תכניות לצרכי רישום (תצ"ר) כך שהרישום יהיה סמוך ככל הניתן לאישור התכנית הסטטוטורית בה כלולה הקרקע. שיווק הקרקע ייעשה רק לאחר רישומה כחלקה נפרדת (שיעשה לאחר אישור התכנית). בהחלטה קיימת הסתייגות ונקבע כי היא לא תחול על קרקע ביעוד חקלאי וכן על ישובים חקלאיים שהם מושב או קיבוץ.</p>	<p>5.1.09, החלטה מס' 1169:</p> <p>הקצאת קרקעות בנות רישום</p>
<p>תיקון להחלטה מס' 908. התיקון המרכזי עוסק בהוספת תנאים להחכרת קרקע למשרד ממשלתי לשם הקמת מפעלי מים והתפלה בשיטת B.O.T (בנה-הפעל-העבר).</p>	<p>5.1.09, החלטה מס' 1170:</p> <p>תנאים להחכרת קרקע להקמת מפעלי מים והתפלה</p>
<p>תיקון החלטה 1106 הקובעת כללים לפרסום מכרזים לבניית דירות להשכרה המתייחסים בין השאר לזכאות להשתתף במכרז, לבקרה ופיקוח ועוד. ע"פ ההחלטה: ממ"י ומשרד הבינוי והשיכון ישווקו, בדרך של מכרז, קרקעות המיועדות להקמת בניין להשכרה, או להקמת מספר בניינים להשכרה. התיקון מבטל את הדרישה של המשתתף במכרז להציג נתונים בדבר חוסן פיננסי כתנאי סף להשתתפות במכרז.</p>	<p>5.1.09, החלטה מס' 1171:</p> <p>מכרזים לבניית דירות להשכרה</p>

עיקרי ההחלטה	תאריך, שם, ומספר החלטה
<p>התיקון מתייחס לתחום בו תחול ההחלטה בדבר הקצאת קרקע ביישובי קו עוטף עזה ועל פיו " במקרקעין.... בתחום 7 ק"מ מגדר המערכת המקיפה את רצועת עזה, או כל תחום שיוגדר בהחלטת ממשלה תקפה במועד העסקה".</p> <p>(ההחלטה האריכה את תוקפה של החלטה מס' 1153 בשנה נוספת וכבר בוטלה ע"י החלטה מס' 1188 שהמשיכה והאריכה גם אותה בשנה נוספת).</p>	<p>5.1.09, החלטה מס' 1172 :</p> <p>ישובי קו עוטף עזה ושדרות רבתי</p>
<p>הארכת תוקפו של ס' א' בהחלטה מס' 1138 הקובע כי דמי החכירה המהוונים בהקצאות קרקע למטרות מגורים (שלא באמצעות מכרז), ביישובים המפורטים בנספח להחלטה, יהיו 51% בלבד מערך הקרקע ובלבד ששכום ההנחה ליחיד אחת לא יעלה על 50,000 ₪.</p> <p>ההחלטה הוארכה עד סוף שנת 2009 או עד לאישור אזורי עדיפות לאומית ע"י הממשלה.</p>	<p>5.1.09, החלטה מס' 1173 :</p> <p>הנחות בהקצאת קרקע ביישובי קו התפר</p>
<p>החלטה הקשורה להטבות למי שמשרת במילואים ואשר באה בהמשך להחלטת ממשלה מס' 2896. ע"פ החלטת מועצת ממ"י, חייל מילואים פעיל יהיה זכאי להנחה במחיר הקרקע בהקצאות קרקע למגורים בבניה נמוכה בדרך של פרסום הרשמה והגרלה או בפטור ממכרז (לא בקרקע המשווקת במכרז פומבי).</p> <p>ההחלטה מעודדת בנית יחיד באזורי עדיפות לאומית ע"י מתן כפל הנחות באזורים אלו בלבד.</p>	<p>5.1.09, החלטה מס' 1175 :</p> <p>הנחות בקרקע לחיילי מילואים</p>
<p>מינויו של מר אלכס חפץ לחבר ועדת תקציב של מועצת מקרקעי ישראל.</p>	<p>5.1.09, החלטה מס' 1176 :</p> <p>מינוי חבר לוועדת תקציב</p>
<p>החלטה העוסקת בקביעת כללים לטיפול ב"משקי עזר" כלומר בקרקעות שהוחכרו או נמסרו למטרת משק עזר, הכוללות מגורים ועיבוד חקלאי (לא "נחלות"). ע"פ ההחלטה, ניתן יהיה לשנות את ייעודו של שטח משק עזר או חלקו (מיעוד חקלאי) לכל יעוד שהוא. ההחלטה קובעת כללים למימוש שינוי היעוד, כללים הנוגעים להעברת זכויות (ועוד) ומדגישה: "לא ניתן לבצע פעילות לא חקלאית במשק עזר ללא שינוי יעוד סטטוטורי והסדרת השימוש החדש בכללים שנקבעו בהחלטה זו".</p>	<p>5.1.09, החלטה מס' 1178 :</p> <p>משקי עזר</p>

עיקרי ההחלטה	תאריך, שם, ומספר החלטה
<p>החלטה מהפכנית וראשונה מסוגה בנוגע לשמירת השטחים הפתוחים הקובעת כי: מועצת מקרקעי ישראל ומינהל מקרקעי ישראל רואים את השמירה על השטחים הפתוחים וכן את קיומם של פארקים ויערות, כמרכיב חיוני שיקבל ביטוי בכל החלטה על הקצאה וניהול מקרקעין, וזאת בהיבטים הבאים:</p> <p>חיסכון מיטבי בהקצאת קרקע לפעולות פיתוח.</p> <p>ביסוס ניהול המקרקעין על מצאי ערכי טבע, נוף ומורשת תרבות המאפיינים את הארץ.</p> <p>הקפדה על הכוונת הפיתוח לשטחים המיועדים לכך בתכניות מתאר ארציות, מחוזיות ומקומיות.</p> <p>קידום מזורז של הקצאת קרקע לשמורות טבע, גנים לאומיים, פארקים ושטחים חיוניים לשמירה על המגוון הביולוגי והנופי של הארץ.</p> <p>עידוד השמירה על שטחים פתוחים חקלאיים.</p> <p>הגברת האכיפה נגד פלישות ושימושים שלא כדין בשטחים פתוחים טבעיים וחקלאיים.</p>	<p>12.3.09, החלטה מס' 1179:</p> <p>שמירה על שטחים פתוחים</p>
<p>תיקון להחלטה מס' 1110 בנושא זה. עיקר התיקון:</p> <p>המינהל יסייע בשדרוג התשתיות הקיימות בשכונות ותיקות ביישוב החקלאי. ביישובי עדיפות לאומית יוקצו כל מגרשי הבניה למגורים בפטור ממכרז ע"פ המלצת האגודה.</p> <p>שיעור הבניה המרוכזת (בניה המבוצעת ע"י קבלן/חברת בניה שנקבע ע"י האגודה), לא יעלה על 50% מכל המגרשים. שיעור זה יוכל לעלות ל-80% אם שוקו כל המגרשים שאושרו לבניה ונותרו מגרשים לבניה עצמית.</p> <p>שווי המגרשים בהרחבה והוצאות הפיתוח יפורסמו באינטרנט. גם האגודה חייבת לפרסם את הני"ל.</p>	<p>12.3.09, החלטה מס' 1180:</p> <p>בניה למגורים באגודות ישובים חקלאיים שהם מושב עובדים, כפר שיתופי, מושב שיתופי, קיבוץ או אגודה שיתופית חקלאית</p>
<p>החלטה זו קובעת הליך מפורט עבור השגות (ערעורים) על שומות מקרקעין ומבטלת בכך את החלטה מס' 798 משנת 1994. ההחלטה קובעת בין השאר הקמת ועדת השגות בת שלושה חברים שתחליט בהשגות שיוגשו לה.</p>	<p>12.3.09, החלטה מס' 1181:</p> <p>הליך השגה על שומות מקרקעין</p>
<p>ההחלטה מאריכה את תוקפה של החלטה מס' 1156 על פיה: רשות מקומית שתבקש לשדרג תשתיות קיימות בהתאם להחלטה זו, תידרש לחתום על הסכם לפיו תתחייב להקצות מחצית מהכנסותיה מהיטל ההשבחה, בהתאם למטרות ושימושים אפשריים שיוגדרו בנוהל מתואם בין ממ"י למשרד האוצר עבור החלטה זו.</p>	<p>12.3.09, החלטה מס' 1182:</p> <p>שדרוג תשתיות בשכונות הותיקות "ישן מול חדש"</p>
<p>אישור הצעת תקציב ממ"י בסך 3.9 מיליארד ₪.</p>	<p>12.3.09, החלטה מס' 1183:</p> <p>תקציב מינהל מקרקעי ישראל לשנת 2009</p>
<p>(ביטול החלטה מס' 1160 והמשך תהליך שהחל עוד בשנת 1988 עם אישור החלטה מס' 402). עיקר התיקון הנוכחי: קביעת תנאים נוחים יותר עבור אזורי עדיפות לאומית א' ואזור קו עימות בנוגע לתשלומים עבור תוספות בניה למטרת מגורים עירוניים בבניה צמודת קרקע, שינוי יעוד, שינוי ניצול ופיצול מגרש.</p>	<p>12.3.09, החלטה מס' 1184:</p> <p>תוספת בניה, שינוי יעוד, ניצול ופיצול מגרש – תשלום דמי היתר</p>

עיקרי החלטה	תאריך, שם, ומספר החלטה
<p>עיקרי הרפורמה:</p> <p>קביעת התנאים להקניית בעלות בקרקע עירונית שהוכרה ע"פ חוזה חכירה למטרת מגורים או תעסוקה.</p> <p>הקצאות חדשות של קרקעות עירוניות למטרת מגורים ותעסוקה (למעט הקצאת קרקע למטרות ציבוריות; משרדים ממשלתיים, חברות ממשלתיות ורשויות מקומיות)</p> <p>פעולות התכנון יועברו מהמינהל לרשויות המקומיות, לרשויות הסטטוטוריות העוסקות ע"פ מטרותיהן בפיתוח ו/או בתכנון, למגזר הפרטי ולמשרד השיכון. תכנון פרויקטים גדולים למגורים ו/או לשימושים אחרים, ותכנון פרויקטים של פינוי מחנות צבא, חברות ממשלתיות ושימושים לא יעילים בקרקע יוכל להתבצע ע"י המינהל, בכפוף לאישור ועדת פרויקטים.</p> <p>בפני מועצת מקרקעי ישראל תובא הצעת החלטה בדבר הגדרת אזורי עדיפות לאומית. המועצה מנחה את מינהל מקרקעי ישראל לפעול לשמירה על השטחים הפתוחים והסביבה בעת הקצאת קרקעות בהתאם לחוק מינהל מקרקעי ישראל תש"ך - 1960.</p>	<p>28.12.09, החלטה מס' 1185:</p> <p>רפורמה בניהול מקרקעי ישראל</p>
<p>ההחלטה מאריכה את תוקפה של החלטה 1172 (ראו לעיל) עד 31.12.2010.</p>	<p>28.12.09, החלטה מס' 1188:</p> <p>יישובי קו עוטף עזה ושדרות רבתי</p>
<p>תיקון להחלטה 1131 הקובעת תנאים לקבלת קרקע חלופית ביישוב קבע לכל בן מיעוטים מהפזורה המפנה קרקע. התיקון מצמצם את הזכויות כך שינתנו לכל בית אב מבני המיעוטים ולא לכל בן מיעוטים, מגמיש את האפשרויות למיקום מגרשי הבניה החליפיים ומעודד את העברת הבעלות על הקרקע מהפזורה המפונה (במידה וקיימת), לבעלות מקרקעי ישראל.</p>	<p>28.12.09, החלטה מס' 1189:</p> <p>מתן פיצויים עבור פינוי קרקע ומחוברים לבני מיעוטים במחוזות חיפה והצפון</p>
<p>תיקון קל להחלטה משנת 2007 שעיקרה פטור ממכרז למגרש למגורים למי שמשרתים או ששרתו בכוחות הביטחון ביישובי הדרוזים, הצ'רקסים, הבדואים ומיעוטים אחרים, במטרה לעודד בניה למגורים של מי ששרתו בכוחות הביטחון.</p>	<p>28.12.09, החלטה מס' 1190:</p> <p>תנאי הקצאת קרקע למגורים למשרתי כוחות הביטחון ביישובי מיעוטים</p>
<p>אישור עקרונות ההסדר בין ממ"י לבין קיבוץ האון עם הפיכתו ליישוב קהילתי, אושר במסגרת החלטה מס' 1152. החלטה זו עורכת תיקון להחלטה 1152 שעיקרה הפרדה בין תנאי ההחכרה למקרקעין של כפר הנופש לתנאים ההחכרה למקרקעין הצמודים לו שייעודם תיירות.</p>	<p>28.12.09, החלטה מס' 1191:</p> <p>קיבוץ האון</p>
<p>הסמכת יו"ר מועצת מקרקעי ישראל ויו"ר קק"ל לקבוע את הרכב הועדות שליד המועצה.</p>	<p>28.12.09, החלטה מס' 1193:</p> <p>מינויים לועדות שליד המועצה</p>

נספח מס' 3 - הצעות חוק פרטיות 2009

כללי – חוק יסוד

מס' הגשות בעבר (כולל הנוכחית)	עיקר ההצעה	מטרת הצעת החוק	מגישי/י ההצעה	הצעת החוק, מספרה ותאריך ההגשה
1 הצעת חוק דומה הוגשה פעם אחת בעבר	ההצעה מגדירה את הזכות לסביבה נאותה: "כל אדם זכאי לסביבה נאותה שאין בה כדי לגרום לפגיעה בבריאותו או באיכות חייו...". ואת הזכות למידע הדרוש לשמירה וקידום הסביבה בישראל. כמו כן, מודגש שיקול הדעת המתחייב של רשויות השלטון אשר צריכות לשקול בהחלטותיהם ופעולותיהם שיקולים סביבתיים , ולהבטיח משקל ראוי לשיקולים אלה לצידם של שיקולים כלכליים ומקצועיים.	להגן על הסביבה ומשאבי טבע בישראל למען תושביה ע"י עיגון הערך של שמירה על הסביבה בישראל בחוק-יסוד.	דב חנין אופיר פינס-פז זבולון אורלב ניצן הורוביץ אורית זוארץ רונית תירוש	הצעת חוק-יסוד: הגנת הסביבה 1507/18/פ 27.7.09

שטחים פתוחים והצעות בתחום חוק התכנון והבנייה

מס' הגשות בעבר (כולל הנוכחית)	עיקר ההצעה	במטרת הצעת החוק	מגישי/י ההצעה	הצעת החוק, מספרה ותאריך ההגשה
4 הצעות חוק דומות בעיקרן הוגשו 2 פעמים	הממשלה תשקוד על שמירת השטחים הפתוחים וערכיהם ותקבע מדיניות ואמות מידה לשימוש יעיל וחسכוני במשאבי הקרקע לצרכי פיתוח, בדרך שתבטיח שמירה מיטבית על השטחים הפתוחים ועל ערכיהם. שמירת השטחים הפתוחים וערכיהם תהווה שיקול בכל החלטה ובכל פעולה של הממשלה, של כל רשות מרשויותיה של המדינה ושל כל מוסד ממוסדותיה, לרבות רשויות מקומיות.	להבטיח שמירה על השטחים הפתוחים ולחייב הכרה בחשיבותם ובצורך להגן עליהם, לוודא כי השימוש בהם ייעשה באופן יעיל וחסכוני אשר יצמצם את הפגיעה בהם, ולהבטיח כי שיקולי שמירתם ייכללו בכל הליך קבלת החלטות של הממשלה או של כל רשות ומוסד בה	דב חנין מוחמד ברכה חנא סוויד עפו אגבאריה	מדיניות לאומית לשמירה על שטחים פתוחים, התשס"ט-2009, 1554/18/פ 27.7.09

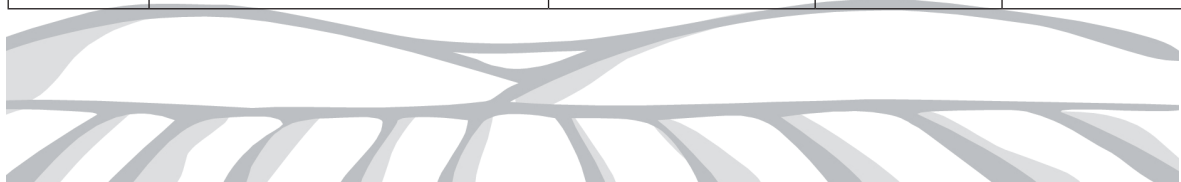

מס' הגשות בעבר(כולל הנוכחית)	עיקר ההצעה	במסגרת הצעת החוק	מגישי/ ההצעה	הצעת החוק, מספרה ותאריך ההגשה
3	שמונה שנים לאחר שתכנית קבלה תוקף, יחויבו מוסדות התכנון לעיין בה מחדש, ובמידת הצורך יוכלו להחליט לבטלה, לשנותה או להתלותה. ההסדר יחול רק על תוכניות המאפשרות פיתוח מכוון.	מניעת מצב בו מוסדות התכנון מוציאים היתרי בניה מכוח תכניות ישנות מאד המנוגדות לחקיקה חדשה או למגמות תכנון ולתכניות חדשות יותר.	אופיר פינס-פז ניצן הורוביץ דב חנין	הצעת חוק התכנון והבניה (תיקון – התאמת תכניות), התשס"ט–2009, 799/18/פ 1.4.09
3	במהלך כל תכנון דרך, תיבדק מקצועית בהיבט הכלכלי, הסביבתי, הבריאותי והתכנוני החלופה לביצוע והקמת הדרך בתת קרקע. ⁴	למזער פגיעה באוכלוסייה המתגוררת בסמוך לתשתית תחבורה מתוכננת, למזער פגיעה בסביבה, פגיעה נופית ופגיעה בחי ובצומח ולמזער בזבוז משאבי קרקע.	אופיר פינס-פז ניצן הורוביץ דב חנין	הצעת חוק התכנון והבניה (תיקון – חובת בחינת חלופה תת קרקעית בתכנית דרך), התשס"ט–2009, 798/18/פ 1.4.09
1	החלטות על הגדרת שמורות היער, גריעה או הוספה של שטחים לשמורות, הענקת זכויות לגורם פרטי בשטח השמורות והכרזה על אזורי יער כסגורים תתקבלנה (גם) בהסכמת השר להגנת הסביבה ותוך התחשבות (גם) בהיבט הסביבתי.	חיזוק ההגנה על שטחי היערות. שילוב סטטוטורי/פורמאלי של ההיבט הסביבתי בנוסף להיבט החקלאי בקבלת החלטות הנוגעות לשטחי יער.	אופיר פינס-פז	תיקון פקודת היערות (סמכות השר להגנת הסביבה), התש"ע–2009, 1774/18/פ 16.11.09
2	פטור מארנונה בשטחים המשמשים או מיועדים ליער (ע"פ פקודת היערות).	שמירת שטחי היער כשטחים פתוחים וסיוע לקק"ל בפיתוח החניונים עבור הציבור הרחב	איתן כבל	תיקון פקודת היערות (פטור מארנונה), התשס"ט–2009, 1407/18/פ 13.7.09
1	ביטול היטלים ואגרות מסוימים הנדרשים עבור העסקת עובדים זרים בחקלאות.	המשך קיום ענף החקלאות במדינת ישראל גם בעתיד.	שי חרמש יצחק וקנין	חוק סיוע לחקלאי ישראל (תיקוני חקיקה), התשס"ט–2009, 1607/18/פ 29.7.09

מס' הגשות בעבר (כולל הנוכחית)	עיקר ההצעה	במטרת הצעת החוק	מגיש/י ההצעה	הצעת החוק, מספרה ותאריך ההגשה
1	הקמת יישוב עירוני חדש לאוכלוסיה הדרוזית, על קרקע בבעלות המדינה וביזומת הממשלה. הממשלה תקבע את מיקום היישוב וגודלו בהתחשב בשיקולי תקציב, תשתית, סביבה, תעסוקה וחברה ולאחר שהובאו בפניה עמדת המועצה הארצית לתכנון ובניה (ועוד). הממשלה תקצה את התקציב והמשאבים הדרושים לתכנון היישוב ולפיתוחו, ותעניק תמריצים והטבות למתיישבים בו.	להביא להקמת יישוב עירוני במחוז הצפון עבור אוכלוסיה דרוזית, המחפשת פתרונות דיור, תעסוקה ושירותי ציבור מודרניים מחוץ ליישובים הדרוזיים המסורתיים	חמד עמאר פניה קירשנבאום אלכס מילר ליה שמטוב	הקמת יישוב עירוני חדש לאוכלוסיה הדרוזית, התש"ע-2009, 1822/18/פ 23.11.09
3	עריכת שינוי בהרכב הועדת הארצית לתכנון ובניה של תשתיות לאומיות: מוצע שיהיה נציג קבוע מטעם שר הבריאות במקום נציג מנהל מקרקעי ישראל. (נציג זה יוכל להעביר מידע חיוני ולקחת חלק בהחלטות).	שמירה על בריאות הציבור ע"י הפחתה/ צמצום/מניעה של פגיעה באיכות הסביבה הנובעת מהקמת תשתיות לאומיות ⁵¹ .	אופיר פינס-פז ניצן הורוביץ דב חנין	חוק התכנון והבניה (תיקון) – שינוי הרכב הוועדה הארצית לתכנון ולבניה של תשתיות לאומיות), התשס"ט-2009, 797/18/פ 1.4.09
3	הוספת ייצוג של גופים ציבוריים שעניינם בשמירת איכות הסביבה להרכב הוועדות המקומיות.	שמירת הסביבה	דב חנין מוחמד ברכה חנא סוויד עפו אגבאריה	חוק התכנון והבניה (תיקון) – זימון נציג הגופים הציבוריים שעניינם בשמירת איכות הסביבה לדיוני הוועדה המקומית), התשס"ט-2009, 1576/18/פ 29.7.09
2	הכללת ההוראות המתייחסות לבדיקת זיהום הסביבתי כבר במועד הגשת התכנית. במידה ונמצאה בתחום התכנית קרקע החשודה כמזוהמת, לא תופקד ולא תאושר, בטרם בוצעו כל הבדיקות. אם נמצאו בבדיקות זיהום או חשש לזיהום קרקע, אויר או מקור מים, תכלול התכנית הוראות לביצוע פעולות הדרושות לשם הפסקת הזיהום, החזרת המצב לקדמותו ומניעת הישנותו של הזיהום. הוראות אלה תהוונה תנאי לביצוע התכנית. ¹²²	להטמיע את תהליך הטיהור ושיקום הקרקע בהליך התכנוני מראשיתו	אחמד טיבי	חוק התכנון והבניה (תיקון) – בדיקות נוכחות מזהמים בקרקע, באוויר ובמקורות מים), התש"ע-2009, 1745/18/פ 9.11.09

מס' הגשות בעבר(כולל הנוכחית)	עיקר ההצעה	במסגרת הצעת החוק	מגישי/ ההצעה	הצעת החוק, מספרה ותאריך ההגשה
2	הצעת הסדר משפטי מקיף אשר ייתן מענה לבעיית זיהום הקרקעות במדינת ישראל, החל מאיתור וזיהוי קרקעות מזוהמות, דרך קביעת סטנדרטים לשיקום והטלת האחריות לכך, וכלה באפשרות לסיוע במימון הפעולות הדרושות.	להגן על הקרקע, לשמרה ולשקמה כמשאב ציבורי, להגן על משאבי המים ועל בריאות הציבור מפני זיהום הנגרם כתוצאה מהמצאות חומרים מסוכנים בקרקע.	אופיר פינס-פז דב חנין ניצן הורוביץ איתן כבל אילן גילאון אחמד טיבי	מניעת זיהום קרקע וטיפול בקרקעות מזוהמות, התשס"ט-2009, 1281/18/פ 8.6.09
4	תוקם רשות רעיה, ועדת רעיה אזורית בכל מחוז וועדה למתן היתרים עונתיים במחוז הדרום. ⁶	הסדרת השימוש בשטחי מרעה על מנת לווסת את ניצול שטחי המרעה, למנוע שימוש יתר ושימוש לא ראוי, למנוע מחלוקות בין חקלאים, להיאבק בגניבות חקלאיות, בהשגות גבול ובעבריינות בתחום החקלאי	שי חרמש	חוק הרעיה, התשס"ט-2009, 1111/18/פ 18.5.09
1	שינוי מפורט של הוראות פרק ו' לחוק ויצירת מסלול חדש לקבלת החלטות תכנוניות הכוללות היבטים ביטחוניים: <ul style="list-style-type: none"> ▪ שינוי הרכב הוועדה למיתקנים ביטחוניים; ▪ שינוי הליך קבלת ההחלטות בוועדה למיתקנים ביטחוניים; ▪ תיקון האפשרות הנתונה לוועדה למיתקנים ביטחוניים לחרוג מהוראות תכניות מאושרות ללא כל מגבלה או תנאי; ▪ תיקון הסעיף בחוק אשר פוטר את מערכת הביטחון מהחובה לפנות לוועדה למיתקנים ביטחוניים לקבלת היתר בנייה במקרים מסוימים; 	יצירת איזון בין שיקולים צבאיים זמניים לבין שיקולים תכנוניים וסביבתיים ארוכי טווח	דב חנין מוחמד ברכה חנא סוויד עפו אגבאריה	הצעת חוק התכנון והבנייה (תיקון – מיתקנים ביטחוניים), התשס"ט-2009, 755/18/פ 1.4.09

ים וחופים

מס' הגשות בעבר (כולל הנוכחית)	עיקר ההצעה	מטרת הצעת החוק	מגיש/י ההצעה	הצעת החוק, מספרה ותאריך ההגשה
3	פקודת מניעת זיהום מי-ים בשמן [נוסח חדש], התש"ס-1980, יחולו גם על בעל הזכיון ועל בעל זכיון המשנה.	מניעת זיהום מי הים בשמן, ובפועל: לחייב את קצא"א (קו צינור נפט אילת אשקלון), החברה הגדולה ביותר לשינוע והובלת דלקים בישראל, הפועלת מכוח חוק זכיון צינור הנפט, לעמוד בדרישות החוק הקיים (פקודת מניעת זיהום מי ים בשמן).	דב חנין מוחמד ברכה חנא סוויד עפו אגבאריה	זיכיון צינור הנפט (תיקון – תשלום אגרה לפי פקודת מניעת זיהום ים בשמן), התשס"ט–2009, 687/18/פ 1.4.09
1	ההצעה מחייבת את בעל ההיתר לפרסם בעיתונים גדולי מידי רבעון דו"ח הכולל את פרטי הזרמת השפכים או הטלת הפסולת שבוצעה על ידו לרבות תקופת ההזרמה או ההטלה, כמות וסוג החומרים שהוזרמו או הוטלו לים, ריכוזם ומקום ההזרמה או ההטלה. ע"פ ההצעה, אי עמידה בחובת הפרסום והדיווח היא שלילת ההיתרים.	הפחתת זיהום הים ע"י חשיפת ההיתרים ופרטיהם לביקורת ציבורית	דב חנין אופיר פינס-פז מוחמד ברכה חנא סוויד עפו אגבאריה	פרסום מקבלי היתרים להזרמה לים (תיקוני חקיקה), התשס"ט–2009, 1493/18/פ 27.7.09
3	תוקם רשות מיוחדת המורכבת מנציגי שרים אשר תכין תוכנית כוללת לטיפול סביבתי במפעלי תעשייה ומלאכה הממוקמים במפרץ חיפה. התוכנית תתבסס על הערכת מצב של הסיכונים הסביבתיים והבריאותיים במפעלים שבמפרץ ותכלול צעדים לטיפול, בין השאר: פעולות הדרושות לשם שיקומו הסביבתי של המפרץ על ידי הפחתת מפגעים סביבתיים ובריאותיים בו; פעולות לעידוד תעשייה שאינה גורמת למפגעים סביבתיים ובריאותיים; פעולות לעידוד תיירות באזור מפרץ חיפה.	להפחית את הזיהום במפרץ חיפה ובכך להפחית את התחלואה והתמותה כתוצאה מהזיהום.	דב חנין מוחמד ברכה חנא סוויד עפו אגבאריה	שיקום מפרץ חיפה התשס"ט–2009, 1492/18/פ 27.7.09

חלוקת הכנסות

מס' הגשות בעבר (כולל הנוכחית)	עיקר ההצעה	מטרת הצעת החוק	מגיש/י ההצעה	הצעת החוק, מספרה ותאריך ההגשה
2	חלק מכספי הארנונה של מועצה מקומית תעשייתית (כ-30% משיעור הגביה), תחולק בין הרשויות המקומיות הסמוכות.	צדק/שוויון בחלוקת ההכנסות מארנונה הנגבית מאזור תעשייה	דוד אזולאי	תיקון פקודת המועצות המקומיות (הרכב מועצה מקומית תעשייתית וחלוקת יתרות ארנונה), התשס"ט-2009, 1160/18/פ 25.5.09
2	בהצעת החוק: הקניית כלים בידי משרד הפנים לאנוף את העברתם של כספים בין רשויות מקומיות שכנות: הן העברה המתחייבת מכוח הסדר שאושר ע"י שר הפנים בתוקף סמכותו לפי סעיף 9א לפקודה (כאשר בוצעה העברת מתחמי קרקע), ובין אם חלה חובה להעברת כספים מכוח צו לחלוקת הכנסות שהוציא שר הפנים בתוקף סמכותו לפי סעיף 9ב לפקודה (חלוקת הכנסות בין רשויות קומיות מאזורי תעשייה ומסחר).	פתרון למצב שבו הרשות מקומית שבתחומה מצוי אזור חלוקת ההכנסות אינה מעבירה לרשויות המקומיות האחרות את חלקן בהכנסות	שי חרמש	לתיקון פקודת העיריות (אזור חלוקת הכנסות), התשס"ט-2009, 1357/18/פ 22.6.09
1 הצעות חוק דומות בעיקרן הוגשו כבר 2 פעמים	ההצעה קובעת מספר קריטריונים לאופן השיוך וחלוקת ההכנסות מאזורי תעשייה מרחביים, לרשויות המקומיות המקיפות אותם: מספר התושבים בכל אחת מהרשויות המקומיות, השקעת הרשויות המקומיות בתשתיות אזור התעשייה המרחבי, מספר תושבי הרשות המקומית המועסקים באזור התעשייה המרחבי.	הסדרת זכויותיהן וחובותיהן של הרשויות המקומיות בניהול ובעלות וכן בחלוקת ההכנסות מאזורי התעשייה המרחביים.	דב חנין מוחמד ברכה חנא סוייד עפו אגבאריה	תיקון פקודת העיריות (שותפות רשויות מקומיות באזורי תעשייה מרחביים ²), התש"ע-2009, 1639/18/פ 12.10.09

איכות סביבה: אוויר, רעש, ריח

מס' הגשות בעבר (כולל הנוכחית)	עיקר ההצעה	מטרת הצעת החוק	מגישי/י ההצעה	הצעת החוק, מספרה ותאריך ההגשה
1 הצעת חוק דומה בעיקרה הוגשה פעם אחת בעבר (ועברה קריאה טרומית)	יעד הפליטה הכולל מחולק לשניים: עד סוף שנת 2020, תופחת בישראל פליטת גזי החממה הכוללת השנתית 25% ועד שנת 2050 ב-50% (ביחס לקו הבסיס). לשם כך תקדם הממשלה תכנית לאומית רב שנתית שתוכן בשיתוף הציבור. תוקם "יחידת שינוי אקלים" בתוך המשרד להגנת הסביבה שתהא ממונה על ביצועו, יישומו ואכיפתו של החוק.	להגדיר יעדים להפחתה משמעותית בפליטת גזי החממה, לשם מניעת שינויים באקלים, צמצום זיהום האוויר, שמירה על בריאות הציבור והגנה על הסביבה.	אופיר פינס-פז דב חנין ניצן הורוביץ איתן כבל אילן גילאון אחמד טיבי	הפחתת הפליטה של גזי חממה, התשס"ט-2009, 181/18/פ 11.5.09
2	קביעת מסגרת חוקית, אשר מתירה למשרדי הממשלה ויחידות הסמך להעדיף במכרזים המפורסמים על ידם רכישת רכבים ידידותיים לסביבה גם אם מחירם מעט גבוה מרכבים אחרים בעלי מפרט דומה.	קידום השמירה על איכות הסביבה (פליטה של פחות מזהמים לאוויר) תוך השתלבות במדיניות הממשלה לקידום פיתוח בר קיימא.	דב חנין אופיר פינס-פז מוחמד ברכה חנא סוייד עפו אגבאריה	הצעת חוק חובת המכרזים (תיקון) – העדפת רכב ידידותי לסביבה, התשס"ט-2009, 783/18/פ 1.4.09
2	לקבוע אזור טווח סיכון ברוחב של 5 ק"מ המקיף את קצה שטח השיפוט של המועצה התעשייתית, בו תוגבל התיישבות חדשה ושהייה רצופה וממושכת, ותינתן האפשרות לתושבי טווח הסיכון להתפנות. כן מוצע כי המדינה תספק למי שביע רצונו בכך, קרקע במקום אחר, באותם תנאים בהם החזיק את הקרקע שאותה פינה, או פיצויים או הטבות אחרות כפי שייקבע.	למנוע פגיעה בבריאות האוכלוסייה המתגוררת סמוך לרמת חובב	אופיר פינס-פז	פינוי התיישבות מאזור טווח הסיכון ברמת חובב, התשס"ט-2009, 771/18/פ 1.4.09
2 הצעת חוק דומה בעיקרה הוגשה פעם אחת בעבר	החוק קובע כי זכותם של ילדים ללמוד בסביבה חינוכית בריאה וקובע סטנדרטים בסיסיים המקובלים בעולם המערבי, לשמירה על סביבה כזו (בנוגע לאוויר נקי, מזהמים סביבתיים, קרינה מרשת החשמל או קרינה אחרת), כמו גם הסדרים ארגוניים לביצוע הוראות אלה.	להבטיח את זכותו של כל תלמיד ללמוד בסביבה חינוכית בריאה	דב חנין מוחמד ברכה חנא סוייד עפו אגבאריה	סביבה חינוכית בריאה, התשס"ט-2009, 400/18/פ 1.4.09

מס' הגשות בעבר (כולל הנוכחית)	עיקר ההצעה	מטרת הצעת החוק	מגיש/י ההצעה	הצעת החוק, מספרה ותאריך ההגשה
2	קביעת מסגרת חוקית, אשר מתירה למוסדות הציבוריים להעדיף במכרזים המפורסמים על ידם, רכישת שירותים או מוצרים המצמצמים את זיהום האוויר ו/או את זיהום מקורות המים, גם אם מחירם מעט גבוה יותר משירותים או מוצרים אחרים בעלי מפרט דומה.	לאפשר למוסדות הציבוריים במדינת ישראל כמזמיני מוצרים ושירותים, להשפיע על צמצום זיהום האוויר ומקורות המים במדינה.	אמנון כהן	חוק חובת המכרזים (תיקון) – העדפת שירות ומוצר המצמצמים את זיהום האוויר וזיהום מקורות המים), התשס"ט–2009, פ/18/154, 1.4.09

מים

מס' הגשות בעבר (כולל הנוכחית)	עיקר ההצעה	מטרת הצעת החוק	מגיש/י ההצעה	הצעת החוק, מספרה ותאריך ההגשה
1	קביעה כי לא יינתן היתר להקמת מפעל או אזור תעשייה אם אלה עלולים לגרום לנזק ממשי למי תהום הנמצאים בסביבתם.	למנוע סכנה של זיהום מי תהום בשפכים תעשייתיים.	מוחמד ברכה דב חנין חנא סוויד עפו אגבאריה	חוק התכנון והבניה (תיקון) – הגנה על מי תהום), התשס"ט–2009, פ/18/441, 1.4.09
2	הוספת הזיהום שנוצר בכבישים כמוזהם שיש לקחת בחשבון, בעת תכנון מערכת כבישים. הימנעות ככל האפשר, מזיהום מקורות או מאגרי מים סמוכים או בעומק הקרקע.	הקטנת זיהום מי התהום ומים עיליים כתוצאה מנסיעת מכוניות על הכבישים.	מוחמד ברכה דב חנין חנא סוויד עפו אגבאריה	הצעת חוק המים (תיקון) – כבישים כמוזהמים), התשס"ט–2009, פ/18/358, 1.4.09

מס' הגשות בעבר (כולל הנוכחית)	עיקר ההצעה	מטרת הצעת החוק	מגישי/י ההצעה	הצעת החוק, מספרה ותאריך ההגשה
2	כל בית מגורים שיבנה, החל מכניסת החוק לתוקף, יחויב בהתקנת מערכת מתאימה למחזור מי דלוחין (מנגנון שיבטיח שמי הדלוחין ישמשו להשקיית הגינה והדחת האסלות באותו בית מגורים).	חסכון במים	ליה שמטוב	מיחזור מי דלוחין , התשס"ט–2009, פ/18/358
1			ניצן הורוביץ דוד אזולאי דב חנין שי חרמש ליה שמטוב אופיר פינס-פז יוחנן פלסנר איתן כבל משה גפני (ועוד תשעה ח"כ)	1.4.09 וגם: הגנת הסביבה (שימוש חוזר במי דלוחין – שימוש מושכל במשאבי הטבע) , התשס"ט–2009, פ/18/1558 27.7.09
1	חובת התקנת חסכמים בכל המבנים המשמשים גופים ציבוריים.	חסכון במים	חמד עמאר אלכס מילר ליה שמטוב רוברט אילטוב	חוק המים (תיקון – חובת התקנת אביזרים חוסכי מים במבנים המשמשים גופי ציבור) , התש"ע–2009, פ/18/1848 30.11.09 וגם:
1			דב חנין אופיר אקוניס מוחמד ברכה חנא סוייד עפו אגבאריה זאב בילסקי רונית תירוש	חובת התקנת אביזרים חוסכי מים במבני ציבור , התשס"ט–2009, פ/18/1279 8.6.09

מס' הגשות בעבר (כולל הנוכחית)	עיקר ההצעה	מטרת הצעת החוק	מגיש/י ההצעה	הצעת החוק, מספרה ותאריך ההגשה
2	הטלת חובה על הגורם האחראי על אספקת המים במדינת ישראל, נציב המים, לנקוט במדיניות שתמנע את התדלדלות המקורות.	להגן על כמות ואיכות המים הקיימים במאגרים; הגנה מפני שאיבת יתר	דב חנין מוחמד ברכה חנא סוויד עפו אגבאריה	הצעת חוק המים (תיקון – שמירה על מקורות המים), התשס"ט–2009, 1582/18/פ 29.7.09
1	חיוב קבלנים בבניית מערכת אגירת מי מזגנים בבניינים בעלי 19 יחידות דיור או משרדים ומעלה. השימוש החוזר במי המזגנים יעשה בתחום הבניין או השטח הצמוד לו, למטרות השקיה (גינון).	לחייב הקמת מערכת להפרדה ואיסוף של מי מזגנים ושימוש בהם בבניינים, לצורך ניצול מיטבי של משאב המים.	שי חרמש ציון פיניאן משה גפני ניצן הורוביץ דב חנין	חובת שימוש חוזר במי מזגנים, התש"ע–2009, 1886/18/פ 29.7.09

עידוד השימוש בתחבורה ציבורית

מס' הגשות בעבר (כולל הנוכחית)	עיקר ההצעה	מטרת הצעת החוק	מגיש/י ההצעה	הצעת החוק, מספרה ותאריך ההגשה
2 הצעת חוק דומה בעיקרה הוגשה פעם אחת בעבר	עידוד השימוש ברכבת בינעירונית כחלופה לנסיעה ברכב פרטי ע"י הוזלה משמעותית של תעריפי החניה או אף פטור מתשלום על חניה, בחניונים הצמודים לתחנות הרכבת	עידוד שימוש בתחבורה ציבורית	מוחמד ברכה דב חנין חנא סוויד עפו אגבאריה	הצעת חוק לתיקון פקודת מסילות הברזל (עידוד השימוש ברכבת – הקמת חניונים במחיר סביר), התשס"ט–2009, 363/18/פ 1.4.09

מס' הגשות בעבר (כולל הנוכחית)	עיקר ההצעה	מטרת הצעת החוק	מגיש/י ההצעה	הצעת החוק, מספרה ותאריך ההגשה
2	<p>שר התחבורה יגיש לאישור הממשלה תכנית לעידוד השימוש בשירותי תחבורה ציבורית בישראל שתכלול אמצעים לקידום המטרות הבאות: שיפור השירות למשתמשים בתחבורה הציבורית, קביעת עדיפויות דרך לתחבורה הציבורית, שיפור השימוש המשולב באמצעי התחבורה הציבורית השונים, הפחתת זיהום האוויר והוזלת עלויות הנסיעה בתחבורה הציבורית.</p>	<p>עידוד שימוש בתחבורה ציבורית לשם הפחתת העומסים בכבישים, הקטנת הפגיעה הבריאותית באנשים הנמצאים בסביבת עורקי תחבורה ראשיים, הקטנת הפגיעה הסביבתית במקורות המים, הקטנת תרומתו להתחממות כדור הארץ והקטנת הנגיסה המתמשכת בשטחים הפתוחים לצורך סלילת כבישים נוספים.</p>	ליה שמטוב	<p>תיקון פקודת התעבורה (עידוד תחבורה ציבורית), התשס"ט–2009, 181/18/פ 1.4.09</p>
1	<p>סטודנט, המציג תעודת סטודנט, יהיה זכאי להנחה בשיעור של 50% מדמי הנסיעה בשירותי תחבורה ציבורית עירונית ובין עירונית, ברכישת כרטיס נסיעה בודד, וכן ברכישת כרטיס נסיעה חודשי, סמסטריאלי או שנתי.</p>	<p>הגברת השימוש בתחבורה הציבורית בקרב סטודנטים ובכך לתרום לפתרון בעיית החנייה במוסדות להשכלה גבוהה, לצמצום זיהום האוויר צמצום ההוצאה החודשית של הסטודנט והפחתת נפגעי תאונות הדרכים כתוצאה מריבוי כל רכב פרטיים בכבישים.</p>	<p>שאול מופז רוחמה אברהם-בלילא אריה ביבי משה (מוץ) מטלון נחמן שי מירי רגב דב חנין אריה אלדד זאב אלקין ניצן הורוביץ כרמל שאמה</p>	<p>הנחה לסטודנטים בדמי נסיעה בתחבורה ציבורית, התשס"ט–2009, 1520/18/פ 27.7.09</p>

מס' הגשות בעבר (כולל הנוכחית)	עיקר ההצעה	מטרת הצעת החוק	מגישי/י ההצעה	הצעת החוק, מספרה ותאריך ההגשה
1	<p>על רקע רפורמה המתקיימת בתחום התח"צ וכניסתם של מפעילים רבים חדשים להפעלת אשכולות קווי שירות מוצע:</p> <p>הקמת מוקד ארצי שיספק באמצעות הטלפון, האינטרנט ומערכות מידע בזמן אמת, מידע לגבי קו השירות, בכלל זה מידע אודות מיקום האוטובוס, הרכבת, הרכבת המקומית או מונית בקו שירות, בזמן אמת, ביחס לתחנת האיסוף.</p>	<p>להקים מאגר מידע ארצי שירכז את מכלול המידע הנוגע לפעולת קווי השירות של התחבורה הציבורית, ולאפשר את הנגשת המידע לציבור הרחב באופן שיביא להרחבה ולייעול השימוש בתחבורה הציבורית.</p>	<p>שלי יחימוביץ' יריב לוין נחמן שי</p>	<p>תיקון פקודת התעבורה (מסירת מידע ביחס לשירותי התחבורה הציבורית), התש"ע-2009, 1784/18/פ 16.11.09</p>

פסולת ומיחזור

מס' הגשות בעבר (כולל הנוכחית)	עיקר ההצעה	מטרת הצעת החוק	מגישי/י ההצעה	הצעת החוק, מספרה ותאריך ההגשה
2	<p>חיוב להתקין בכל בית עסק המעסיק 30 עובדים או יותר, מיתקנים לפסולת למיחזור מסוג נייר, פלסטיק, זכוכית וסוללות.</p>	<p>לתמרץ את הציבור למחזור ע"י הצבת מתקני מיחזור במקום העבודה, ובכך להפוך את המיחזור לקל ונגיש.</p>	<p>ליה שמטוב</p>	<p>איסוף ופינוי פסולת למיחזור (תיקון – חובת מיחזור בבית עסק גדול), התשס"ט-2009, 175/18/פ 1.4.09</p>

מס' הגשות בעבר (כולל הנוכחית)	עיקר ההצעה	מטרת הצעת החוק	מגיש/י ההצעה	הצעת החוק, מספרה ותאריך ההגשה
2	בעל מפעל יחויב לסלק פסולת חומרים מסוכנים שברשותו לאתר הפסולת הרעילה שברמת חובב. סילוק הפסולת יעשה לצרכי מחזור או שימוש חוזר. תמונה וועדה בין-משרדית לסילוק פסולת חומרים מסוכנים שתוסמך לאשר סילוק פסולת לאתרים נוספים מלבד אתר רמת חובב.	להסדיר את הליכי סילוק פסולת החומרים המסוכנים באופן שיבטיח שמירה על בריאות הציבור	מגלי והבה	סילוק פסולת חומרים מסוכנים, התשס"ט-2009, 1271/18/פ 8.6.09
2	כל רשות ציבורית (משרדי ממשלה, חברות ממשלתיות, בתי סוהר וכיו"ב) מחויבת לפעול להעברת חלק מכמות הפסולת שלה למחזור, לפי התקנות שיקבעו על ידי המשרד להגנת הסביבה.	הפחתה הדרגתית של כמות הפסולת לסילוק	דב חנין אופיר פינס-פז מוחמד ברכה חנא סוייד עפו אגבאריה	איסוף ופינוי פסולת למיחזור (תיקון – הרחבת תחולה לרשויות ציבוריות), התשס"ט-2009, 1380/18/פ 29.6.09
1	האחריות למחזור הארזיות תועבר ליצרני ויבואני המוצרים הארזיים, בהתאם לעיקרון "המזהם משלם". אלו, יפעילו תשתית הכוללת התאגדות בתאגידיים שיוקמו לצורך כך, לאיסוף וטיפול בפסולת. שיעור המיחזור יעלה עם השנים: בשנה הראשונה יש להגיע ל-50% ובשנה השנייה יש להגיע ל-70%.	למנוע ולצמצם היווצרות של פסולת ארזיות, להגביל את השימוש במתכות כבדות בארזיות ולעודד שימוש בחומרים ממוחזרים מפסולת ארזיות בייצור ארזיות ומוצרים אחרים	ליה שמטוב	הפחתת פסולת ארזיות ומחזור, התשס"ט-2009, 1368/18/פ 29.6.09

מס' הגשות בעבר (כולל הנוכחית)	עיקר ההצעה	מטרת הצעת החוק	מגיש/י ההצעה	הצעת החוק, מספרה ותאריך ההגשה
4	קביעת מסגרת חוקית, אשר תחייב את משרדי הממשלה ויחידות הסמך להעדיף במכרזים המפורסמים על ידם רכישת מוצרים ממוחזרים, כדוגמת מוצרי הדפסה מתכלים ממוחזרים.	קידום המיחזור והשמירה על איכות הסביבה מהיבט הרכישה	דב חנין ניצן הורביץ אופיר פינס-פז מוחמד ברכה חנא סוייד עפו אגבאריה	חובת המכרזים (תיקון – העדפת טובין ממוחזרים), התשס"ט–2009, 1336/18/פ 22.6.09
4	עידוד מיחזור הסוללות ומניעת הגעתן אל מרכזי איסוף האשפה הרגילים ואל המשרפות ע"י הצבת מתקני איסוף (מכל ייעודי) בבתי עסק, בתי ספר, בתי חולים.	לצמצם את הנוזקים הסביבתיים הנגרמים עקב השלכה לא מבוקרת של סוללות משומשות.	דב חנין מוחמד ברכה חנא סוייד עפו אגבאריה	איסוף סוללות משומשות, התשס"ט–2009, 1555/18/פ 27.7.09
2	איסור על בית עסק להחזיק או להשתמש בשקיות שאינן שקיות מתכלות לשם אריזת הסחורה שנמכרת לצרכניו.	צמצום הזיהום הסביבתי	אחמד טיבי	חיוב בתי עסק להשתמש בשקיות מתכלות, התש"ע–2009, 1734/18/פ 2.11.09

מס' הגשות בעבר (כולל הנוכחית)	עיקר ההצעה	מטרת הצעת החוק	מגיש/י ההצעה	הצעת החוק, מספרה ותאריך ההגשה
1	<p>איסור השלכה או סילוק של פסולת חומ"ס לכל מקום לרבות למערכת הביוב, מניעת שפיכה של שאריות חומרי הדברה לקרקע, הרחבת הגדרתה של "פסולת חומרים מסוכנים" כך שתכלול גם פסולת רפואית מסוכנת והחלת האיסור על המשתמשים והעוסקים השונים בחומרים מסוכנים, לרבות מוסדות רפואיים ומרפאות, רופאי שיניים, מכוני קוסמטיקה ויופי ועל הציבור.</p> <p>חיוב העברת פסולת חומרים מסוכנים למרכזי סילוק הנמצאים ופועלים במוסדות רפואיים שונים או למרכז לטיפול בפסולת מסוכנת באתר רמת חובב שבנגב. מוצע לקבוע עונש על כל משליך או מסלק פסולת חומ"ס למערכת הביוב, בניגוד להוראות החוק.</p>	<p>צמצום הימצאותה של פסולת חומרים מסוכנים לא מטופלת בסביבה ובמערכת הביוב, ומניעת הגעתם של חומרים מסוכנים לקרקע, לאוויר, למקורות המים ולשרשרת המזון.</p>	<p>אופיר פינס-פז</p>	<p>חוק החומרים המסוכנים (תיקון – איסור השלכת פסולת חומרים מסוכנים), התש"ע-2009, פ/1746/18/9</p> <p>9.11.09</p>

מס' הגשות בעבר (כולל הנוכחית)	עיקר ההצעה	מטרת הצעת החוק	מגיש/י ההצעה	הצעת החוק, מספרה ותאריך ההגשה
3 הצעות חוק דומות בעיקרן הוגשו כבר 2 פעמים	<p>חלוקת נטל האחריות לאיסופה ולמיונה של הפסולת בין כלל המשתמשים באריזות: יצרנים ויבואנים - שיחויבו בתשלום היטל המיועד לכסות את הוצאות איסוף ומיון פסולת האריזות, רשויות מקומיות - שתהיינה אחראיות לאיסוף ולפינוי הפסולת הממוינת, וציבור הצרכנים (משקי בית ועסקים) - שיהיו חייבים במיונה של פסולת האריזות שרכשו ובהשלכתה למכלי מיחזור ייעודיים בלבד.</p> <p>הצעת החוק מציעה חלופה סטטוטורית להוראות חוק הפיקדון על מכלי משקה.</p>	<p>לצמצם את כמות הפסולת המוטמנת באתרי הטמנה ולמנוע יצירתם של מפגעים סביבתיים ותברואתיים המאיימים לזהם את האוויר, הקרקע ומקורות המים במדינת ישראל, בדרך של איסוף ומיחזור פסולת אריזות, מכל מין וסוג⁸¹.</p>	<p>אלי אפללו רוברט אילטוב</p>	<p>מיחזור אריזות, התשס"ט–2009, 1857/18/פ 7.12.09</p>

אנרגיה

מס' הגשות בעבר (כולל הנוכחית)	עיקר ההצעה	מטרת הצעת החוק	מגישי/ ההצעה	הצעת החוק, מספרה ותאריך ההגשה
3	<p>מוצע מנגנון המתבסס על מחזור שנתי, שכולל סקר לקביעת צריכת הבסיס המהווה את אפיון צריכת האנרגיה השנתית. חובת ההתייעלות עומדת על ערך מינימלי של 1% בכל שנה.</p> <p>בנוסף למנגנון הכללי, מוצעים מנגנונים פרטניים: מנגנון ראשון, מתבסס על תקני מכון התקנים הישראלי אשר נועדו לחיסכון אנרגיה במיתקנים חדשים וקיימים. מנגנון נוסף, מתבסס על פעולות יומיומיות לחסכון באנרגיה.</p> <p>כמו כן, מוצעים שני מנגנונים נוספים שמטרתם לתמרץ את יישום החוק: האחד, מתיר מימון תכנית התייעלות שלא מאוצר המדינה והעברת חלק מהכספים שהם תוצר החיסכון לזכות המיתקן הציבורי. השני, מנגנון משמעותי המרתיע מפני סיכול מטרת החוק.</p>	<p>להפחית באופן עקבי ורצוף את צריכת האנרגיה במגזר הציבורי.</p>	<p>דב חנין ניצן הורוביץ אופיר פינס-פז אורית זוארץ ואחרים</p>	<p>התייעלות אנרגיה במבני ציבור, התשס"ט-0920, פ/18/804 1.4.09</p>
2	<p>הצעת החוק כוללת יעדים הדרגתיים, בנוסף לחיוב שר התשתיות הלאומיות בהכנת תכנית לאומית להשגת יעדים אלה, וכן חובת דיווח שנתי לכנסת על ההתקדמות להשגת היעדים. כמו כן, קובעת ההצעה תמריצים ועקרונות פעולה מחייבים, על מנת לקדם את ייצור החשמל מאנרגיות מתחדשות: העדפת ייצור חשמל מאנרגיה מתחדשת, העדפת רכישת חשמל מאנרגיה מתחדשת והגמשת התנאים לייצור חשמל עצמי באופן שיהפוך את הנושא לנגיש וכדאי לצרכני חשמל.</p>	<p>עידוד הפעלתם של מקורות אנרגיה מתחדשים במערך ייצור החשמל בישראל לשם הפחתת פליטת המזהמים הנוצרים עקב ייצור חשמל, שיפור מאזן התשלומים הלאומי ע"י חסכון ביבוא והגדלת הוודאות באספקת אנרגיה.</p>	<p>אופיר פינס-פז דב חנין</p>	<p>אנרגיה מתחדשת, התשס"ט-2009, פ/18/800 1.4.09</p>

מס' הגשות בעבר (כולל הנוכחית)	עיקר ההצעה	מטרת הצעת החוק	מגישי/ ההצעה	הצעת החוק, מספרה ותאריך ההגשה
2	הרשות לשירותים ציבוריים- חשמל, תגבש תוכנית רב-שנתית לניהול יעיל וחסכוני של הביקוש לחשמל במשק. היא תהיה רשאית בין השאר : להביא בחשבון, בקביעת תעריפי החשמל, שיקולים של חסכון ויעילות בשימוש בחשמל, לעודד פעילות במשק, שעשויה להביא להתייעלות בשימוש ולצמצום בביקוש לחשמל (ועוד).	להעניק לרשות החשמל את הכלים לעודד שימוש יעיל וחסכוני בחשמל	דב חנין מוחמד ברכה חנא סוויד עפו אגבאריה	קידום חסכון ויעילות בשימוש בחשמל (תיקוני חקיקה), התשס"ט–2009, פ/18/766 1.4.09
2	במבנה ציבור חדש יותקנו רק נורות חסכוניות. במבנה ציבור קיים יותקנו רק נורות חסכוניות בעת התקנת נורות חדשות או בעת החלפת נורות קיימות. כל מבנה ציבור חדש, יחויב בהתקנתה של מערכת תאורה חסכונית הכוללת היבטי חיסכון שונים לרבות ניצול האור הטבעי במבנה ושימוש בעזרי תאורה שונים, שאין בהם כדי לפגוע בסביבה. התקנה כאמור תחול גם על מבנה ציבור קיים, בתוך חמש שנים מיום תחילתו של החוק המוצע.	לעודד חיסכון בצריכת האנרגיה במבני ציבור ולקדם ניצול יעיל של אנרגיה, לשם שמירה על בריאות הציבור והגנת הסביבה, וחיסכון במשאבים	ליה שמטוב	תאורה חסכונית במבני ציבור, התשס"ט–2009, פ/18/766 1.4.09
1	בכל מבנה עסק חדש שמשמש למסחר, תעשייה, שירותים, משרדים, אחסנה, אשר שטחו של גג הבניין גדול מ-700 מ"ר - תותקן מערכת סולרית לייצור חשמל. (הוראה להתקנת מערכת כני"ל תהווה תנאי לקבלת היתר בניה).	יישום החלטת הממשלה על יעד מנחה לייצור חשמל ממקורות מתחדשים	ציון פיניאן שי חרמש	חוק התכנון והבניה (תיקון - חובת התקנת מערכת סולרית לייצור חשמל במבנה עסק), התש"ע–2009, פ/18/1839 30.11.09

מגוון ביולוגי

מס' הגשות בעבר (כולל הנוכחית)	עיקר ההצעה	מטרת הצעת החוק	מגיש/י ההצעה	הצעת החוק, מספרה ותאריך ההגשה
1	<p>רשות הטבע והגנים תכין תכנית אב להקמת מעברי בעלי חיים ולגידור דרכים בכבישים בין-עירוניים מרכזיים על מנת לטפל בבעיות הנוצרות עקב סלילת כבישים, ובייחוד בבעיות הקיטוע והדריסה. הרשות תחויב להיוועץ בוועדה המקצועית שבה יהיו בין היתר נציגי משרדי ממשלה רלוונטיים.</p> <p>צוות מלווה יפקח על יישום הדרישות לבניית המעברים והגידור במהלך סלילת הדרך; סולל הכביש יהיה אחראי לתקינות המעברים לאחר בנייתם ולאחזקתם.</p>	<p>צמצום הקיטוע של בתי גידול וסביבות חיים</p>	<p>דב חנין מוחמד ברכה חנא סוויד עפו אגבאריה</p>	<p>מעבר בעלי חיים (תיקוני חקיקה), התשס"ט-2009, 767/18/פ 1.4.09</p>
2	<p>הרחבת הגדרתה של "חיית בר" כך שתכלול גם "בעל חיים ימי, לרבות דג או אלמוג" ואיסור להעביר חיית בר לסביבה ימית או יבשתית שאיננה סביבת הגידול הטבעית שלה, אלא בהיתר.</p>	<p>שמירה על עולם החי התת-ימי</p>	<p>יולי יואל אדלשטיין</p>	<p>חוק להגנת חיית הבר (תיקון – בעל חיים ימי), התשס"ט-2009, 161/18/פ 1.4.09</p>

בניה ירוקה

מס' הגשות בעבר (כולל הנוכחית)	עיקר ההצעה	מטרת הצעת החוק	מגיש/י ההצעה	הצעת החוק, מספרה ותאריך ההגשה
2	תמריץ בצורת הנחה מארנונה לכל בית משותף שעל גגו תוקם גינת גג, אשר תכסה את רוב הגג ותעשה שימוש במים מושבים לצורך השקייתה.	לעודד שימוש יעיל וחסכוני במשאבי הטבע, להפחית, בין היתר, את צריכת האנרגיה ולתרום להוספת שטחי ציבור ירוקים לאזורים עירוניים.	ניצן הורוביץ אילן גילאון אורית זוארץ חיים אורון יואל חסון מירי רגב רחל אדטו	עידוד בנייה בת קיימא (תיקוני חקיקה), התשס"ט–2009, 897/18/פ 4.5.09 וגם:
1	תיקון חוק התכנון והבניה והוספת פרק אשר יעסוק בבנייה בת קיימא באופן שתחול על בניינים חדשים שיבנו.	להחיל חובת תכנון ובניית בנייני ציבור באופן שיבטיח שימוש יעיל וחסכוני במשאבי הטבע, קידום החיסכון באנרגיה ובמים, מניעת הפגיעה בקרקע וצמצום זיהום המים והאוויר, לרבות צמצום פליטת גזי חממה וצמצום מפגעים סביבתיים אחרים.	דב חנין מוחמד ברכה חנא סוויד עפו אגבאריה	חוק התכנון והבניה (תיקון – עידוד מבני ציבור מקיימים), התש"ע–2009, 1742/18/פ 9.11.09

אכיפה סביבתית

מס' הגשות בעבר (כולל הנוכחית)	עיקר ההצעה	מטרת הצעת החוק	מגיש/י ההצעה	הצעת החוק, מספרה ותאריך ההגשה
3	הענקת סמכות לפקחי המשטרה הירוקה הזהה לזו של פקחי רשות הטבע והגנים כך שיוכלו לעצור חשודים בגין חשד סביר לביצוע עבירה לפי חוקי הסביבה.	לתגבר את מנגנוני אכיפת החוק בתחום עבריינות הסביבה ע"י הענקת סמכויות מורחבות למשטרה הירוקה.	יוחנן פלסנר איתן כבל	אכיפה סביבתית (סמכויות פיקוח של המשرد להגנת הסביבה), התשס"ט–2009, 481/פ 1.4.09

מס' הגשות בעבר (כולל הנוכחית)	עיקר הצעה	מטרת הצעת החוק	מגישי/י ההצעה	הצעת החוק, מספרה ותאריך ההגשה
1	<p>מתן אפשרות לאזרחים (לגופים שיקבלו אישור מראש) להגיש תביעות נגזרות בשם המדינה, במקרים שבהם המדינה בוחרת שלא להגן על זכויותיה בעצמה, כל עוד הגשת התביעה משרתת את טובת המדינה. מתן תמריצים למגישי התביעה. הפיצויים מהתביעה יועברו למדינה, וישמשו לשיקום הנזקים שבגינם הוגשה התביעה.</p> <p>מתן אפשרות להגשת תביעות בגין נזקים סביבתיים (בגין הנזק הסביבתי עצמו) ע"י מספר מצומצם של גופים שעיקר עיסוקם בתחום הגנה על הסביבה. כספי הפיצויים יופנו לשיקום הסביבה שנפגעה.</p> <p>מתן אפשרות לקבלת פיצוי בגין נזקים עתידיים.</p> <p>ניזוקים פוטנציאליים, או גופים סביבתיים אשר מייצגים את הניזוקים הפוטנציאליים, יוכלו להגיש תובענה ייצוגית, מיד בשלב שבו נוצרות העובדות אשר מקימות את החשש שבעתיד יהיה צורך בתובענה ייצוגית. הפיצויים מתביעה עתידית יופקדו בקרן פיצויים. תביעות עתידיות יוגבלו לנזקים לבני אדם, הנמצאים בחיים ביום הגשת התביעה, או למי שייוולדו בעתיד ויסבלו נזקים בריאותיים בשל חשיפה של הוריהם לזיהום.</p>	<p>יישום עיקרון המזהם-משלם והגברת האכיפה של החקיקה הסביבתית באמצעות יצירת מנגנונים לתביעות נזיקיות בשל זיהום סביבתי.</p>	<p>דב חנין מוחמד ברכה חנא סוייד עפו אגבאריה</p>	<p>הגנת הסביבה (תביעות נגזרות, תביעות ציבוריות ותביעות מוקדמות), התשס"ט-2009, 734/18/פ 1.4.09</p>
הצעת חוק דומה בעיקרה הוגשה בעבר פעם אחת				

מס' הגשות בעבר (כולל הנוכחית)	עיקר ההצעה	מטרת הצעת החוק	מגיש/י ההצעה	הצעת החוק, מספרה ותאריך ההגשה
2	<p>הצעת החוק קובעת מנגנונים נזיקיים ייעודיים למקרה של זיהום סביבתי, דבר שיקל קבלת פיצוי למי שנפגע מזיהום סביבתי. הצעת החוק קובעת עוולה חדשה של "זיהום עולתי" ומנגנונים שנועדו לאפשר לאזרחים ולארגונים להגיש תביעות נזיקיות כנגד מי שמוזהם את הסביבה. במידה והפגיעה היא בסביבה – התשלומים מהתביעות יועברו לשיקום הסביבה.</p>	<p>ליישם את עיקרון המזהם-משלם ולהגביר את האכיפה של החקיקה הסביבתית, באמצעות יצירת מנגנונים לתביעות אזרחיות בשל זיהום סביבתי.</p>	<p>דב חנין מוחמד ברכה חנא סוייד עפו אגבאריה</p>	<p>אחריות אזרחית בשל זיהום סביבתי, התשס"ט–2009, פ/18/380, 1.4.09</p>
3	<p>הקניית מערכת סמכויות למפקחי המשרד להגנת הסביבה (כפי שאושרה בכנסת ה-17 לפקחי הרשויות המקומיות בתחומים סביבתיים).</p>	<p>חיזוק האכיפה הסביבתית</p>	<p>דב חנין מוחמד ברכה חנא סוייד עפו אגבאריה</p>	<p>אכיפה סביבתית (סמכויות פיקוח של המשרד להגנת הסביבה), התשס"ט–2009, פ/18/379, 1.4.09</p>

שונות

מס' הגשות בעבר (כולל הנוכחית)	עיקר ההצעה	מטרת הצעת החוק	מגיש/י ההצעה	הצעת החוק, מספרה ותאריך ההגשה
1	<p>בכל רשות מקומית (עירייה או מועצה מקומית) או מספר רשויות מקומיות סמוכות תוקם יחידה סביבתית שתפעל בעניינים הנוגעים להגנת הסביבה במסגרת הרשות המקומית כולל: (1) ייעוץ (2) קידום הטמעתם של שיקולים סביבתיים בפעולות, בהתקשרויות ובהחלטות הרשות המקומית (3) ביצוע תפקידים והפעלת סמכויות למניעה ולצמצום של מפגעים סביבתיים, לרבות תפקידי בקרה, פיקוח, אכיפה, מדידה וניטור (4) הנחלת חינוך סביבתי וקידום עקרונות של פיתוח בר קיימא.</p> <p>רשות מקומית לא תבצע פעולה או התקשרות ולא תקבל החלטה, שיש להן השלכות על הסביבה, אלא אם כן קיבלה ייעוץ סביבתי מהיחידה הסביבתית ולאחר ששקלה שיקולים סביבתיים.</p> <p>נציג היחידה הסביבתית יוזמן לכל ישיבה של מועצת הרשות המקומית ושל כל ועדה מוועדותיה ותינתן לו הזדמנות להביע עמדתו לפני קבלת כל החלטה הנוגעת לתחומי הפעולה של היחידה הסביבתית.</p>	<p>הסדרת מעמדן של היחידות הסביבתיות⁰², הסדרת סמכויותיהן וחובותיהן, וכן הגדרת מעמדן של מנהל היחידה הסביבתית</p>	<p>דב חנין</p> <p>מוחמד ברכה</p> <p>חנא סוויד</p> <p>עפו אגבאריה</p>	<p>הצעת חוק הרשויות המקומיות (יחידות סביבתיות)</p> <p>התשס"ט-2009, 736/18/פ</p> <p>1.4.09</p>
הצעות חוק דומות בעיקרן הוגשו 2 פעמים.				

הערות

- 1 ביעוד זה מוצע בינוי בהיקף של כ-13,000 מ"ר.
- 2 תכנית לסילוק פסולת אשר תכלול בהתאם להוראות תמ"א 8, ניתוח נופי של אתר הפסולת, ניתוח חלופות לסילוקו וטווח זמן לסיום הסילוק ומצב פני השטח בסיום העבודות.
- 3 א. יותרו עיבודים חקלאיים ומרעה בתיאום עם רט"ג ללא שינוי פני הקרקע הטבעית וללא הקמת מבנים חקלאיים לרבות חממות, גדרות מכלאות וכד.
ב. "ותתר העברת תשתיות קוויות תת-קרקעיות בלבד...."
4 (אין אזכור בפרוטוקול לגודל השטח המתווסף לגן הלאומי).
5 (אין אזכור בפרוטוקול לגודל השטחים הכלולים בתמ"א 8 ומיועדים ליערות)
- 6 ההחלטות כפי שמובאות בטבלה להלן מתייחסות רק לנושאים הרלבנטיים הנוגעים לשינוי יעוד הקרקע; תנאים כאלה ואחרים של ההחלטה הנוגעים לשימושים בתוך יעודי הקרקע, לקווי בניין וכיו"ב, אינם רלבנטיים ועל כן אינם מפורטים כאן.
- 7 הדיון נסוב על היחס לתמ"א 3 והקרבה לדרך אזורית ולכביש חוצה ישראל וסביב תמ"א 23 וצמצום הרצועה לתכנון מסילת הברזל. לא הוזכר כלל נושא שינוי היעוד החקלאי ואישור התכנית מתוקף התוספת הראשונה לחוק התו"ב.
- 8 התכנית נדונה כבר ב-2007 בולנת"ע בנוגע לתוספת הראשונה לחוק, ואושרה. בדיון הנוכחי, נדונה רק בנוגע להתאמתה לתמ"א 35.
- 9 התכנית חודרת לתמ"א 22 (יער וייעור), ליעוד של יער טבעי לשימור בהיקף של 45 ד'.
10 הדיון לא נסב על התוספת הראשונה לחוק אלא סביב שינוי יעוד בתמ"א 35.
- 11 לא ברור מהפרוטוקול מה גודל ותכונות השטח המשנה את ייעודו החקלאי/הפתוח לאחר
- 12 לא ברור מהפרוטוקול מה גודל ותכונות השטח המשנה את ייעודו החקלאי/הפתוח לאחר.
- 13 החברה הממשלתית "חברת פארק אריאל שרון בע"מ" המופקדת על הקמתו וניהולו של הפארק
- 14 הצעת החוק מוצעת כתגובה לסלילת כביש 531 באזור השרון, וסירוב הממשלה למנהר את הכביש.
- 15 כמו לדוגמה בהחלטה להקים תחנת כוח פחמית באשקלון, אשר עשויה לגרום לעלייה תלולה בכמות התחלואה והמיתת בקרבה אליה.
- 16 בכל הגופים הללו יש ייצוג נאה למשרד החקלאות, ממ"י, קק"ל, ולארגוני חקלאיים אשר למעשה יובילו את קבלת ההחלטות. ע"פ ההצעה: שר החקלאות יקבע את כושר הנשיאה של בעלי חיים ליחידת שטח. אין בהצעה התייחסות לכושר הנשיאה האקולוגי של שטח, נושא אשר ראוי שתהיה לגביו התייחסות של רשות הטבע והגנים ואנשי מדע.
- 17 ע"פ ההגדרה בהצעת החוק: אזור תעשייה הנמצא בשטחה של רשות מקומית אחת והנמצא במרחק שאינו עולה על עשרים קילומטר מרשות מקומית אחרת שבה אין אזור תעשייה."
- 18 יישומו המוצלח של החוק יביא לצמצום משמעותי בשטחי ההטמנה של פסולת ביתית, לשיפור הנקיון ברשות הרבים ולחסכון ניכר למשק הלאומי.
- 19 ת"י 5281 משנת 2005, העוסק בבנייה בחומרים ובטכניקות ידיוניות לסביבה
- 20 היחידות הסביבתיות הן ארגונים מוניציפאליים העוסקים בנושאים סביבתיים ברמה המקומית. הן שייכות לרשויות המקומיות בתוכן הן פועלות ומהן עיקר תקציב תפעולן. במקביל, נתמכות היחידות חלקית על ידי המשרד להגנת הסביבה ומקבלות ממנו הנחיה מקצועית.

